

Departament de Lògica, Història i Filosofia de la Ciència

Universitat de Barcelona

Tesi doctoral

Dir i implicar no lògicament

Ambròs Domingo Belando

Octubre de 2005

Departament de Lògica, Història i Filosofia de la Ciència

Universitat de Barcelona

Tesi doctoral

Dir i implicar no lògicament

Doctorand: Ambròs Domingo Belando

Director: Manuel García-Carpintero Sánchez-Miguel

Programa doctorat: Ciència cognitiva i llenguatge (1990-2)

Per optar al títol de Doctor en filosofia

Índex

<i>Índex</i>	<i>i</i>
<i>Preàmbul</i>	<i>iii</i>
<i>PART I</i>	<i>1</i>
<i>Dir i implicar no lògicament</i>	<i>1</i>
<i>1. Allò que es diu i allò que s'implica no lògicament: qüestions prèvies</i>	<i>5</i>
1.1. Un escenari ingenu	5
1.2. Formes d'establir la distinció	7
1.3. Dificultats amb les distincions	10
1.4. La distinció més adequada	14
<i>2. Allò que es diu i allò que s'implica no lògicament: la proposta de Grice</i>	<i>19</i>
2.1. Allò que es diu, primera aproximació	20
2.2. Allò que s'implica no lògicament, primera aproximació	24
2.3. La caracterització de Grice	28
<i>3. Precisió de les caracteritzacions de Grice</i>	<i>33</i>
3.1. Dir i implicar: les nocions precisades	34
3.2. Virtuts de la proposta de Grice	42
<i>4. Qüestions problemàtiques involucrades en la distinció dir / implicar: els problemes A, B i C</i>	<i>45</i>
<i>5. Evitar els problemes B i C: la proposta pragmatista de Recanati</i>	<i>51</i>
5.1. La proposta de Recanati	51
5.2. Contra el Principi d'Accessibilitat i la proposta de Recanati	60
5.2.1. Ser conscients del procés derivatiu	61
5.2.2. Processos globals o processos locals	66
<i>6. Una objecció a la posició griceana: reconsideració de la proposta</i>	<i>71</i>
6.1. El problema per a la proposta griceana	71
6.2. Una solució al problema dins el marc griceà: implicar en contextos intrasentencials	74
6.3. Altres possibles solucions al problema. Dificultats d'aquestes solucions	81
<i>7. Represa de les anteriors qüestions problemàtiques. Diferents propostes</i>	<i>85</i>
7.1. Evitar el problema A: la proposta semanticista de Bach	87
7.2. Evitar els problemes A, B i C: la proposta d'Stanley	93
<i>8. Recapitulació</i>	<i>103</i>

<i>PART II</i>	107
<i>Tipus d'implicacions no lògiques</i>	107
<i>1. La implicatura segons Grice</i>	115
1.1. Implicatura convencional	119
1.2. Implicatura conversacional	121
1.2.1. Implicatura conversacional generalitzada i particularitzada	125
1.2.2. Trets distintius de les implicatures conversacionals	128
1.3. Recapitulació	130
<i>2. Revisió de la proposta de Grice: la implicatura conversacional</i>	135
2.1. Dels trets distintius de les implicatures conversacionals	135
2.2. Cancel·labilitat: dues nocions de cancel·lació	137
2.3. Cancel·lació _D i tipus d'implicatura: valoracions	143
2.4. Problemes amb la caracterització de Grice d'implicatura conversacional	149
2.5. Precisió de la noció d'implicatura conversacional: dues caracteritzacions	155
2.5.1. Valoració de les dues caracteritzacions. La primacia del parlant	161
2.6. Recapitulació	165
<i>3. Revisió de la proposta de Grice: la implicatura convencional</i>	169
3.1. La implicatura convencional com a part d'allò que es diu. El Principi (D)	169
3.2. Consideracions al respecte de l'acceptació del Principi (D)	172
3.3. Tres interpretacions del Principi (D)	182
3.4. Revisió del Principi (D)	192
3.4.1. ¿Dues nocions d'allò que es diu?	193
3.4.2. Implicatura convencional	200
3.5. Recapitulació	202
<i>4. Implicatura conversacional generalitzada i pressuposició</i>	205
4.1. Implicatura conversacional generalitzada	205
4.1.1. Dos tipus de norma	206
4.1.2. Tres nivells de contingut	209
4.1.3. Els principis G3 i G4 i el condicional indicatiu	211
4.1.4. Altres consideracions sobre enunciats compostos	217
4.2. Implicatura convencional i pressuposició	219
4.2.1. Pressuposició: acotar el fenomen	220
4.2.2. Diferents nocions de pressuposició	223
4.2.3. Pressuposició i implicatura convencional: consideracions	231
4.3. Recapitulació	235
<i>Bibliografia</i>	239

Preàmbul

L'explicació de fets en aparença simples pot resultar una tasca terriblement complexa. La comunicació lingüística és un d'aquests fets en aparença simple i d'explicació complexa. Des d'infants els humans som capaços d'articular expressions amb intenció comunicativa, però la dificultat rau a l'hora d'explicar de quina manera es produeix aquesta comunicació o, dit d'una altra manera, de quina manera les expressions que efectivament articulem són el vehicle del significat que es comunica.

Una manera ingènua d'entendre com es produeix aquesta comunicació per al cas del llenguatge natural seria considerar que cada expressió té un significat associat, i que el significat d'una expressió complexa no és sinó la composició del significat de cadascuna de les seves parts. Malauradament aquest no és el cas: sovint fem expressions idèntiques per comunicar significats diferents, fins i tot per comunicar significats completament contraris a allò que les expressions que hem emprat signifiquen de manera convencional. A més, algunes expressions varien el seu significat depenent del context en què s'empren, o no tenen un significat ple si no és vinculades a un context en particular. Així les coses, sembla ser que ens trobem davant del que s'anunciava: la comunicació per mitjà del llenguatge natural és un fet en aparença simple, però la seva explicació resulta ser quelcom de complex que ha d'involucrar processos de diferent tipus. El propòsit d'aquest treball no és altre que contribuir a l'esclariment d'aquesta explicació.

El marc de referència en el qual se situa el treball és el que des de la segona meitat del segle XX ha pres com a un punt de referència l'obra de H. Paul Grice. En efecte, Grice estableix una distinció que és fàcil copsar de manera intuïtiva pel que fa a què comuniquem per mitjà de les nostres preferències, la distinció entre dir i implicar no lògicament. Dit en breu, allò que es diu es troba vinculat al significat convencional de les expressions que articulem; allò que s'implica no lògicament es troba vinculat per un costat a allò que es diu, i per un altre a les característiques específiques del context.

La distinció entre allò que es diu i allò que s'implica no lògicament és un lloc comú en la literatura al respecte de l'anàlisi de l'ús de les expressions lingüístiques. Ara bé, per bé que intuïtiva, la manera com s'ha d'establir la distinció ni, en últim terme, si és necessari establir-la, és quelcom acceptat de comú acord. La idea que subjau al llarg d'aquest treball és que la distinció sí és oportuna, i que al capdavall, i amb algunes matisacions, no recull sinó la distinció entre què és convencional i què és conversacional. En algun sentit, la idea que subjau és també preservar una distinció entre allò que és bàsicament semàntic i allò que és eminentment pragmàtic. Un cop establerta la distinció, és també el propòsit d'aquest treball delimitar els diferents fenòmens que constitueixen el contingut que s'implica d'aquesta manera.

El treball es divideix en dues parts: la primera part se centra pròpiament en la distinció entre allò que es diu i allò que s'implica no lògicament; la segona part s'ocupa d'explorar els diferents fenòmens que cauen sota l'abast d'aquest contingut així implicat.

La primera part aborda la distinció entre dir i implicar no lògicament. Del que es tracta en primer terme és d'elucidar si la distinció és pertinent i, si ho és, justificar per què és adequat considerar-la com una distinció en sí mateixa i no com a un mer nom per a qualsevol de les altres distincions existents (semàntica *versus* pragmàtica, o convencional *versus* conversacional).

En aquesta primera part tots els esforços estan abocats a precisar una caracterització de les nocions de dir i d'implicar no lògicament que no presentin alguns dels problemes que, se sostindrà, presenten les nocions introduïdes per Grice. La proposta que es defensarà podrà rebre el nom de 'minimista', per tal com pretindrà determinar el contingut d'allò que es diu a partir del significat convencional de les expressions que conformin els enunciats proferits i de la mínima quantitat de processos pragmàtics necessaris, en particular aquells requerits perquè la proferència expressi una proposició (la mínima proposició expressable). Aquesta proposta parteix, doncs, del plantejament griceà i pretén

evitar els problemes que aquest plantejament presenta i al mateix temps contribuir a precisar-lo.

La principal virtut de la proposta que es defensa és mantenir la sistematicitat en la intervenció de processos pragmàtics en la determinació d'allò que es diu. Aquesta sistematicitat consisteix en el fet que els processos en qüestió tenen lloc motivats per la presència de determinades expressions en l'enunciat proferit, i que la seva determinació no està, per tant, motivada per les intencions comunicatives dels parlants. La finalitat de mantenir aquesta sistematicitat vinculada a les expressions articulades és preservar la correlació entre allò que és convencional, el que efectivament s'ha proferit, i allò que s'ha dit.

La precisió de la distinció entre dir i implicar no lògicament és una de les aportacions d'aquest treball, però el marc de la proposta, el marc griceà, no és innovador. No només no és innovador, sinó que és qüestionat en bona part de la literatura actual sobre la qüestió. En aquest sentit, una aportació important d'aquesta primera part consistirà en la defensa de les nocions en qüestió tal i com s'hauran caracteritzat. S'observarà com, per bé que la proposta que se sosté presenta algunes dificultats, les propostes alternatives que es consideraran no aconseguen delimitar de manera adequada la distinció entre dir i implicar no lògicament.

L'estratègia de la defensa procedirà com segueix. En primer lloc, i aquesta és una manera particular d'abordar la discussió que s'introdueix també en aquest treball i que al meu entendre posa de manifest els principals aspectes del debat, se sostindrà que qualsevol discussió al respecte de la distinció entre dir i implicar no pot perdre de vista els tres problemes següents: (1) preservar la distinció semàntica i pragmàtica; (2) preservar la distinció entre allò que el parlant és conscient de voler dir i allò que el parlant és conscient de voler comunicar; i, finalment, (3) aplicar de manera sistemàtica processos pragmàtics o bé no tenir en compte aquest requeriment de sistematicitat.

La manera de presentar el debat referint-nos a aquests problemes considero que és essencial per ocupar-nos de la qüestió per dues raons. La primera raó,

perquè entenc que són precisament aquestes les qüestions que estan en joc en les nostres intuïcions a l'hora d'establir la distinció entre dir i implicar de manera no lògica. En realitat voldrem mostrar com les principals posicions al respecte, també la de tall griceà que es defensa en el treball, no pretenen sinó donar resposta a una (o a més d'una) d'aquestes qüestions. La segona raó, perquè és necessari adonar-nos que no és possible resoldre les tres qüestions de manera conjunta, per la qual cosa convé tenir present el preu que comporta optar per una solució que doni resposta a algun d'aquests problemes, a saber, deixar els altres problemes sense resoldre.

Així doncs, entenc que els tres problemes articulats i tal i com es presenten en aquest treball són clau per situar la discussió. En aquest sentit aquests tres problemes vertebraran la resta d'aquesta primera part, en la qual es consideraran tres propostes diferents de la que aquí es defensa: una de tall pragmatista, una altra de tall estrictament semanticista, i finalment una tercera que, partint de pressupòsits semanticistes, pretindrà recollir els avantatges de totes dues posicions anteriors. Aquestes propostes voldran donar resposta a una o a més d'una de les qüestions problemàtiques que centraran el debat.

Primer, en bona part de la discussió es prendrà com a interlocutor al defensor de la posició pragmatista. D'acord amb una proposta pragmatista allò que es diu ha de correspondre's amb allò que el parlant és conscient de dir. Es mostrarà, però, com una proposta en aquesta línia acaba per debilitar la frontera entre dir i implicar no lògicament, de manera que finalment la distinció entre totes dues nocions s'esvaeix. Se sostindrà que un dels problemes que es presenten amb una proposta pragmatista és que, per bé que recull les intuïcions del parlant a l'hora de fixar el contingut d'allò que es diu, la manera d'acord amb la qual s'estableix la participació dels processos pragmàtics en l'establiment d'aquest contingut no pot ser establerta de manera sistemàtica. Això comportarà que allò que es diu no depengui, en últim terme, de les expressions que efectivament s'hagin articulades, contra el que aquí es defensa.

Alguns dels problemes apuntats al respecte de la proposta pragmatista podran

igualmente esgrimir-se davant la proposta griceana que aquí es defensa. En aquest sentit s'introduiran dos principis que modificaran la proposta i permetran donar resposta a aquests problemes. Els principis advocaran per la consideració d'allò que es diu a nivell intrasentencial en el cas dels enunciats compostos.

Segon, d'acord amb una proposta semanticista, allò que es diu depèn únicament del significat semànticament determinat de les expressions articulades. Així les coses, podrà molt bé resultar que allò que es diu no constitueix cap proposició en absolut. Veurem com una proposta en aquest sentit és plausible, si bé la noció de dir que en resulti resultarà d'escassa utilitat per respondre no només a les nostres intuïcions al respecte d'allò que es diu, sinó també al respecte de la distinció entre allò que es diu i allò que s'implica no lògicament.

Finalment i tercer, s'observarà una proposta que s'interpretarà com prenent donar resposta satisfactòria als tres problemes anunciats. La proposta en qüestió considerarà la presència d'elements articulats sempre que entri en joc l'aplicació d'un procés pragmàtic, de manera que es postularà una correlació sistemàtica entre el desencadenament de processos pragmàtics i la presència en els enunciats preferits de les expressions que els desencadenen. Això no obstant, un problema amb la proposta serà la determinació de la manera d'acord amb la qual es generin aquests processos pragmàtics, i en últim terme si la presència dels elements desencadenants no és *ad hoc*.

De l'anàlisi i rebuig d'aquestes tres propostes alternatives es conclourà que la proposta aquí defensada de tall griceà és la que millor dona compte de la distinció entre allò que es diu i allò que s'implica de manera no lògica.

La segona part del treball se centra en la caracterització dels diferents fenòmens d'implicació no lògica. El marc de referència en l'avaluació d'aquests fenòmens el constituïran les nocions de dir i implicar no lògicament tal i com s'hauran establert en la primera part del treball.

Els fenòmens d'implicació no lògica considerats en la literatura són diversos:

implicatura convencional, implicatura conversacional particularitzada, implicatura conversacional generalitzada, pressuposició semàntica, pressuposició pragmàtica, implícit, i d'altres; però no és clar que la suma d'aquests fenòmens pugui donar compte del contingut implicat no lògicament, ni tan sols que l'extensió d'aquests fenòmens sigui coincident. El propòsit d'aquesta segona part és delimitar els fenòmens i caracteritzar-los oportunament. Això no obstant, convé ja avançar que aquest propòsit és de difícil consecució en el següent sentit: no és clar que davant d'alguns d'aquests fenòmens es pugui prendre una única determinació pel que fa a la seva caracterització. Així doncs, i per bé que es proposaran caracteritzacions per a les diferents nocions que es prenguin en consideració, en ocasions es tindran també en compte caracteritzacions alternatives. En qualsevol cas, s'opti en aquests casos per les definicions proposades o per les introduïdes de manera alternativa, constitueix un propòsit en absolut trivial del treball mostrar quins són els problemes que dificulten les caracteritzacions en qüestió.

Els fenòmens que es consideraran aquí són bàsicament tres: la implicatura convencional i la implicatura conversacional particularitzada i la implicatura conversacional generalitzada, i tots tres es caracteritzaran de manera alternativa a la proposada per Grice –per les raons que s'esgrimiran, que tenen a veure amb la inadequació de la caracterització griceana.

A més a més de la fixació del marc en què cal considerar aquests fenòmens, quatre són les aportacions principals d'aquesta segona part.

En primer lloc, es distingeix entre dues nocions de cancel·lació d'implicacions no lògiques: cancel·lació forta i cancel·lació dèbil. La idea de fons és que la noció de cancel·lació s'usa de manera ambigua en la literatura al respecte de les implicacions no lògiques, i que en realitat és necessari distingir entre dues nocions. La distinció entre totes dues nocions està subjecta al fet que el contingut implicat no lògicament ho estigui bé en virtut del significat convencional de les expressions articulades, o bé en virtut de principis conversacionals. La distinció entre les dues nocions és necessària i intuïtivament clara, si bé la seva

caracterització presenta, entenc, notables dificultats, com veurem. En virtut d'aquestes dues nocions, tots els fenòmens pragmàtics establerts, i en particular les implicatures conversacionals, podran ser cancel·lats de manera forta. Per la seva banda les implicatures convencionals únicament podran ser cancel·lades dèbilment. Això ens permetrà donar compte no només de la diferència entre implicatures convencionals i implicatures conversacionals, sinó també del fet que les implicatures convencionals puguin ser en algun sentit (en el sentit dèbil de cancel·lació) cancel·lables quan no es projecten en enunciats compostos.

Una segona aportació és la caracterització que es proposa d'implicatura conversacional. Es mostrarà com la caracterització griceana del fenomen no delimita de manera precisa el contingut d'aquest fenomen, i es proposarà una caracterització alternativa en la qual la implicatura es determini en base a l'autoritat del parlant. En realitat es consideraran dues caracteritzacions plausibles, totes dues atribuint un major pes a l'autoritat del parlant a l'hora de determinar què constitueix el contingut conversacionalment implicat, i es valoraran les conseqüències que comporta decantar-se per qualsevol d'elles.

En tercer lloc s'observaran les dificultats de la caracterització de la noció d'implicatura convencional, i es qüestionarà bàsicament el fet que constitueixi quelcom d'implicat no lògicament. El punt central de la controvèrsia és el següent: si la implicatura convencional està vinculada al significat convencional de certes expressions que constitueixen l'enunciat proferit, ¿per què no considerar que constitueixen part d'allò que es diu amb la proferència de l'enunciat, en comptes de part d'allò que s'implica no lògicament? En aquest sentit es proposa acceptar com a vàlid el següent principi: les implicatures convencionals constitueixen part d'allò que es diu amb la proferència d'un enunciat, i explorar-ne per un costat les conseqüències, i per un altre les diferents aproximacions similars en aquesta direcció existents a la literatura. Les conseqüències de l'acceptació del principi representen certs avantatges pel que fa a la sistematicitat en la caracterització dels fenòmens (tot el que és convencional no és cancel·lable de manera forta i determina, a més, les condicions de veritat de la proferència), per bé que

comporta també el següent inconvenient, haver de considerar falses les preferències d'enunciats en els quals el contingut implicat no lògicament de manera convencional sigui fals. Arran d'aquestes consideracions es valorarà la possibilitat de contemplar dues nocions diferents d'allò que es diu, i es proposarà una nova caracterització d'implicatura convencional que vinculi el contingut així implicat al significat convencional de les expressions.

En quart lloc, es donaran raons de per què les implicatures conversacionals generalitzades s'assimilen, en algun sentit, a les implicatures convencionals. L'explicació comporta distingir dos tipus, per dir-ho així, de convenció, i mostrar com el trencament d'una d'elles, que res té a veure amb la convenció vinculada al significat convencional de les expressions, sinó amb el seguiment del Principi Cooperatiu, és el que dona el caràcter general a aquesta mena d'implicatures.

Finalment, una aportació més genèrica és la declarada en el propòsit d'aquesta segona part, a saber, contribuir a l'esclariment del marc de la discussió d'aquests fenòmens.

Abans d'acabar, vull agrair al professor Manuel García-Carpintero la direcció d'aquest treball. Aquest agraïment no vull limitar-lo a la seva vessant pròpiament acadèmica: converses, discussions i lectures de treballs previs, de les quals aquest treball n'és sens dubte deutor, sinó que vull fer-lo extensiu al seu constant estímulo, alhora comprensiu i encoratjador, i també a la seva amistat. Sóc conscient de les seves discrepàncies amb part del contingut del treball, però en qualsevol cas espero que el resultat no desmereixi el seu esforç.

Altres persones han llegit parts d'aquest treball: Noemí Calabuig, Josep Corbí, Esa Díaz, Josep Macià, Genoveva Martí, Adèle Mercier, Josep Lluís Prades, Marco Santambroggio i Ignacio Vicario. Amb molts altres he tingut també l'oportunitat de discutir algunes de les qüestions de què aquí es tracta, entre els quals: José Chaves, Max Kölbel, Dan López de Sa, Esther Romero, Jennifer Saul i Agustín Vicente. A tots ells, i als membres del grup de recerca Logos, en el si del qual he trobat un ambient viu sempre propici per a la discussió filosòfica, els agraeixo el

seu interès, els seus comentaris i les seves observacions.

Aquest treball s'ha dut a terme de manera discontinua al llarg dels darrers anys, compaginant la seva elaboració amb la docència de la filosofia en l'ensenyament secundari. Sens dubte que de tot això familiars i amics n'han patit les conseqüències. Sense el seu suport, en particular dels meus pares i germana, de ben segur que el treball no s'hauria arribat a materialitzar. Ni tampoc sense el suport del meu nebot Joan el qual, estant a prop meu, m'ha proporcionat alguns dels exemples que he utilitzat. Al capdavant és ell qui, si és el cas que té un clarinet, aleshores el seu clarinet és un *Buffet*.

Tarragona, octubre de 2005

PART I

Dir i implicar no lògicament

En aquesta primera part del treball considerarem la distinció entre allò que es diu i allò que s'implica no lògicament amb la preferència d'un enunciat. Començarem introduint primer la distinció en els termes en què Paul H. Grice planteja la qüestió, si bé seguidament ens distanciem en alguns aspectes del seguiment estricte de la seva proposta. En últim terme el propòsit serà establir una caracterització de totes dues nocions, dir i implicar no lògicament, que resulti precisa i a la qual puguem apel·lar a l'hora de considerar els diferents tipus d'implicacions no lògiques de què ens ocuparem en la segona part del treball.

Dividirem aquesta primera part del treball en vuit punts o apartats.

En primer lloc (punt 1) introduïrem algunes qüestions prèvies a la discussió. Aquestes qüestions resultaran pertinents per tal d'ubicar el marc en el qual se centrarà el debat i fixar al mateix temps la terminologia que resultarà ser rellevant. A continuació (punt 2) es presentarà la distinció entre totes dues nocions, dir i implicar no lògicament, elaborada per Grice, per seguidament (punt 3) modificar la proposta griceana i introduir la distinció que es defensarà en aquest treball.

La caracterització de les nocions que es proposarà en aquest punt 3 no estarà lliure de dificultats. Per contrastar aquestes dificultats es consideraran també (punts 5 i 7) altres maneres alternatives d'establir la distinció entre dir i implicar no lògicament, en particular les sostingudes per François Recanati, Kent Bach i Jason Stanley. Aquestes posicions il·lustren concepcions pragmatistes, la primera, i semanticistes, les altres dues, de la noció d'allò que es diu. Es voldrà mostrar que cap d'aquestes altres maneres d'entendre la distinció és preferible a la proposta de tall griceà que s'haurà introduït i defensat en el punt 3 (i també en el punt 6, de retop davant la consideració d'algunes objeccions a la proposta de tall pragmatista) d'aquesta primera part del treball.

La discussió entre aquestes propostes alternatives i la de tall griceà s'estructurarà al voltant de tres problemes o qüestions els quals, se sostindrà, no només són centrals en el debat, sinó que en realitat el vertebreren. Aquests problemes que es proposen com a vertebradors de la discussió es poden enumerar com segueix:

- ¿hi ha correspondència entre allò que és semàntic i allò que es diu (i, de retruc, entre allò que és pragmàtic i allò que s'implica de manera no lògica)?;

- ¿hi ha correspondència entre allò que el parlant és conscient de dir i allò que de fet diu?; i

- ¿hi ha alguna mena de sistematicitat en l'aplicació dels processos pragmàtics que possibiliten l'obtenció d'allò que es diu i, si aquest és el cas, en què consisteix aquesta sistematicitat?

Veurem què és el que comporta respondre d'una manera o d'una altra a cadascun d'aquests problemes o qüestions, i posarem de manifest per què pronunciar-se al respecte és crucial en aquest debat. En realitat, i en aquest sentit s'argumentarà, intentar respondre afirmativament a una o a més d'una d'aquestes tres qüestions és el que fonamenta qualsevol de les diferents posicions que s'estaran considerant en la discussió. I encara més: es voldrà també sostenir que mirar de respondre afirmativament a una o a més d'una d'aquestes qüestions exhaureix el marc de les possibles respostes a la distinció entre dir i implicar no lògicament.

La discussió a què acabem de fer referència s'exposarà de la següent manera: en el punt 4 s'introduiran i justificaran les tres qüestions problemàtiques plantejades en el paràgraf anterior, que es presentaran en forma de dilema, i en els següents punts d'aquesta primera part del treball (punts 5 i 7) s'analitzarà com s'enfronten les propostes de Recanati (punt 5), Bach (punt 7.1) i Stanley (punt 7.2) a aquestes tres qüestions problemàtiques. Arran de les consideracions que es facin al respecte de l'anàlisi de Recanati, sorgirà al seu torn una nova dificultat per a l'anàlisi griceà que aquí es defensarà, en particular la possibilitat de generar implicacions no lògiques en contextos intrasentencials. En el punt 6 es proposarà

una resolució a aquest problema sense abandonar l'esperit de la proposta griceana.

Finalment (punt 8) es recapitularà el contingut desenvolupat en aquesta primera part del treball.

1. Allò que es diu i allò que s'implica no lògicament: qüestions prèvies

Vull en aquest apartat introduir una sèrie de qüestions prèvies amb la mera finalitat d'ubicar la discussió, tant pel que fa al marc del debat com pel que fa a la terminologia que s'emprarà.

1.1. Un escenari ingenu

Considerem el següent escenari: una forma de comunicació humana es produeix per mitjà de proferències¹ d'enunciats. Els enunciats estan formats per paraules, cadascuna de les quals té un significat convencional. En conseqüència, és possible determinar què comuniquem amb la proferència d'un enunciat a partir només del significat convencional de les paraules que el conformen.

El que descriu l'anterior escenari és una manera precisa i sistemàtica d'obtenir el significat comunicat per mitjà de la proferència d'un enunciat. Malauradament, però, el que descriu l'anterior escenari resulta no ser el cas. Basti observar com un mateix enunciat ('Jo sóc el més alt') proferit per persones diferents no comunica la mateixa informació. O com el que podem comunicar en una determinada ocasió (jo arribaré tard per sopar aquest vespre) excedeix sovint el significat convencional de les paraules verbalment articulades ('Arribaré tard'). Aquests simples exemples haurien de ser suficients per convèncer-nos que el significat convencional de les paraules que es verbalitzen no equival, com a norma general, al contingut que es comunica.

És possible anar encara més lluny: d'acord amb posicions extremadament pragmàtiques² no hi ha una cosa tal com el significat convencional atribuït a les

---

¹ Encara que en general em referiré a proferències d'enunciats, el que es digui per a les proferències valdrà també per a qualsevol ús d'un enunciat amb finalitats comunicatives (per exemple per mitjà de l'escriptura).

² Per exemple, Travis (1997).

paraules: les paraules varien el seu significat en funció del context en el qual les utilitzem, de manera que en realitat cap significat convencional no podrà determinar allò que es comunica. Encara que sigui possible no és necessari, però, acceptar posicions tan extremes (i controvertides³) per rebutjar l'escenari esbossat més amunt per ingenu. El significat convencional de les paraules no basta. És necessari quelcom de més per determinar el contingut que es comunica amb la proferència d'un enunciat.

Des de l'últim terç del segle passat la discussió al respecte de què es comunica amb la proferència d'un enunciat ha pres com a punt de referència l'obra d'Herbert Paul Grice. Indicis (o més que indicis) del que Grice presenta com a una anàlisi del significat que el parlant pretén comunicar els podem trobar en escrits anteriors de John L. Austin, Peter F. Strawson, o fins i tot de Gottlob Frege, entre d'altres. Això no obstant, és Grice qui planteja la discussió en els termes que actualment centren bona part de la discussió i que es consideraran aquí, dividint el contingut comunicat per mitjà de la proferència d'un enunciat en allò que es diu, per un costat, i allò que s'implica no lògicament, per l'altre.⁴ El propòsit d'aquesta divisió és, dit en gros, distingir entre allò que de fet diem de forma expressa quan proferim un enunciat i allò que merament donem a entendre, per dir-ho així, amb la nostra proferència. Per exemple, si proferim 'Aquest vi és molt bo' estem dient que el vi en qüestió és molt bo, però en determinades circumstàncies podem estar donant també a entendre que volem que ens en serveixin més, de vi, de manera que el que estarem comunicant serà presumiblement la suma de totes dues coses; o si proferim 'El fill de Laios i

---

³ Controvertida per la següent raó: una posició que caminés en aquesta direcció no atribuiria cap significat convencional a les expressions lingüístiques.

⁴ Podem qüestionar que aquesta divisió entre allò que es diu i allò que s'implica no lògicament exhaurixi tot el contingut comunicat –el mateix Grice (1967) menciona aquesta possibilitat (vegi's també Saul (2002a), sobre Grice). Per raons de simplicitat assumirem de moment que aquesta divisió és, efectivament, exhaustiva, tot i que en la segona part del treball i en abordar la caracterització de la implicatura conversacional aquest caràcter exhaustiu es posarà efectivament en qüestió.

Iocasta portarà problemes' estem simplement dient que el fill de Laios i de Iocasta portarà problemes, però estem també donant a entendre, sense afirmar-ho de manera explícita, que Laios i Iocasta tenen un fill i, en conseqüència, estem també comunicant totes dues coses.

1.2. Formes d'establir la distinció

El propòsit de separar entre allò que es diu i allò que merament es dóna a entendre (o s'implica de manera no lògica) amb la proferència d'un enunciat és intuïtivament prou clar, però la intuïció perd bona part de la seva força quan tractem de caracteritzar –i és necessari fer-ho– de manera més precisa les nocions de dir i d'implicar no lògicament. En efecte, hi ha diferents maneres de precisar aquestes dues nocions i el problema rau precisament en aquesta diversitat, perquè les diferents opcions que es presenten no descriuen l'escenari de la comunicació en els mateixos termes ni generen amb la seva aplicació idèntiques prediccions.

Podem correlacionar la distinció dir / implicar no lògicament amb una o més d'una de les següents distincions:

(1) significat convencional d'un enunciat / significat que adquireix un enunciat mitjançant el seu ús;

(2) contingut semànticament determinat / contingut pragmàticament determinat;

(3) la mínima proposició expressable amb una proferència / la proposició comunicada que excedeix la mínima proposició expressable amb una proferència (això és, la proposició que inclou també el contingut de més no necessari perquè la proferència expressi una proposició);

(4) el contingut expressat amb una proferència necessari perquè la proferència tingui condicions de veritat / el contingut expressat amb una proferència (això és, amb independència que aquest contingut sigui o no necessari perquè la proferència tingui condicions de veritat);

(5) allò que el parlant és conscient de voler dir amb la seva proferència / allò

que el parlant és conscient de merament donar a entendre (o d'implicar de manera no lògica) amb la seva proferència.

Amb la finalitat d'il·lustrar les distincions anteriors, i sense entrar de moment en qüestions de detall al respecte de la seva interpretació, observem primer exemples de la seva aplicació. Considerem una proferència de l'enunciat 'Arribarà tard'.

D'acord amb les distincions establertes a (1) i a (2), allò que es diu és un contingut –no necessàriament una proposició– que es pot determinar independentment del context conversacional i podria ser explicitable com segueix: |Qui parla (sigui qui sigui) arribarà tard|. Allò que s'implica de manera no lògica, d'altra banda, consistiria en la proposició expressada per mitjà de la proferència de l'enunciat i involucraria en aquest cas el subjecte mateix que profereix l'enunciat i les circumstàncies contextuais rellevants que permetrien determinar per a què és tard (allò que s'implicaria, en aquest sentit d'implicar, seria, per exemple, la proposició |El Josep arribarà tard per sopar|).

Observi's el següent al respecte del referit en el paràgraf anterior. S'han considerat les distincions (1) i (2) com separant de la mateixa manera el contingut dit i el contingut implicat de manera no lògica. Això és així perquè en aquest treball se sostindrà que les distincions (1) i (2) són, ben mirat, equivalents. En qualsevol cas, en el punt 1.3. es referiran breument les raons que alguns autors esgrimeixen per mantenir-les separades i per considerar-ne una com menys ambigua i més precisa que l'altra.

D'acord amb les distincions establertes a (3) i a (4) –que també consideraré de manera conjunta, com constituent de fet una única distinció, si bé en el punt 1.3. referiré al seu torn les raons que es podrien adduir per mantenir-les com a dues distincions separades–, allò que es diu seria la proposició mínima expressable amb la proferència de l'enunciat, mentre que allò que s'implica estaria constituït pel contingut, per dir-ho així, excedent d'aquesta mínima proposició expressada. Així, allò que es diu podria consistir en la proposició |El parlant arribarà tard al fet que és contextualment rellevant|, mentre que allò que s'implica de manera no

lògica seria expressable com |El Josep arribarà tard per sopar|.⁵

Finalment, d'acord amb la distinció (5) allò que es diu coincidiria amb allò que el parlant és conscient de voler dir, en aquest cas presumiblement |El Josep arribarà tard per sopar|.

Probablement podríem fer més extensa la llista anterior i considerar encara altres maneres possibles d'establir la distinció entre dir i implicar. Ara bé, fer la llista més extensa no contribuiria a resoldre ni a simplificar la qüestió. Malgrat no ser exhaustiva (per exemple, des d'un punt de vista radicalment pragmàtic no s'acceptaria com a vàlida cap de les cinc distincions) la llista sí reflecteix suficientment les principals posicions involucrades en la discussió. D'altra banda, és necessari observar que la introducció d'aquestes cinc distincions, precisament pel fet de recollir les principals posicions involucrades en la discussió, no és arbitrària, la qual cosa la fa rellevant per als propòsits d'aquesta primera part del treball.

Les distincions anteriors estan directament relacionades amb les diferents posicions que es consideraran. En efecte, part de la discussió se centrarà en analitzar la posició de François Recanati al respecte de la distinció dir / implicar no lògicament, i la distinció (5) recull la proposta, entre d'altres, de Recanati al respecte. Part de la discussió en el treball se centrarà també en l'anàlisi de la posició de Kent Bach, i la distinció (1) apuntada –que es troba vinculada, com ja hem advertit, amb la distinció (2)– recull precisament el tipus de separació entre allò dit i allò implicat no lògicament que Bach proposa. Finalment, les distincions (3) i (4) apunten en la direcció a la solució que, dins el marc griceà, es proposarà i

---

⁵ Dues precisions: primera, a l'hora de desplegar aquesta posició una qüestió a debatre és fins a quin grau haurem de fixar contextualment allò que es diu (per exemple, de quina manera el parlant constitueix part de la proposició que es diu, de com hem de precisar el fet per al qual el parlant arriba tard, etc.). Precisament en dirimir aquesta qüestió se centrarà la major part del debat d'aquesta primera part del treball; segona, és clar que per mitjà d'aquesta preferència es podrien implicar no lògicament a més a més moltes altres proposicions, com ara |No vull que m'esperis per dinar|, etc. Les proposicions així implicades dependrien fortament de les circumstàncies del context conversacional.

defensarà per a les caracteritzacions de dir i implicar no lògicament.

1.3. Dificultats amb les distincions

Ja s'ha advertit que les anteriors distincions no estan exemptes de dificultats. Una primera dificultat es presenta quan constatem que les distincions que s'han introduït no ens permeten separar de la mateixa manera el contingut comunicat, tal i com hem vist al respecte de la consideració d'una proferència de l'enunciat 'Arribaré tard'. ¿Quina d'elles, si alguna, és la que de veritat es correspon amb la distinció dir / implicar no lògicament? A més a més, el fet que les mateixes distincions (1)-(5) siguin, al seu torn, objecte de discussió pel que fa a la seva caracterització, i fins i tot al respecte de si es tracta de distincions diferents l'una de l'altra (per exemple, (3) de (4), o (1) de (2), o fins i tot (1)-(4) de manera conjunta), agreuja notablement el problema.

Una ràpida ullada a (1)-(5) ens fa segurament pensar que, de fet, hi ha una forta relació de dependència entre algunes d'aquestes distincions. Ara bé, posats a especificar quines són aquestes relacions, de seguida ens n'adonem no només que la tasca no és senzilla, sinó també que relacionar les distincions és ja prendre una decisió al respecte de la caracterització de certes nocions, en particular almenys de la noció de proposició i de les nocions de semàntic i pragmàtic. Considero, per tant, pertinent –i necessari– fer d'entrada alguns breus aclariments al respecte. Sóc conscient que aquests aclariments seran, per les decisions que es prendran, discutibles, però no és la meva intenció desenvolupar aquí aquesta discussió. La pertinença i necessitat dels aclariments es fonamenta en el fet que en el text es farà ús d'aquestes nocions i es consideraran equiparables algunes de les distincions apuntades. En qualsevol cas, les possibles discrepàncies al respecte dels aclariments en qüestió no haurien d'alterar en el substancial la caracterització d'allò que es diu i d'allò que s'implica que aquí es pretén abordar.

De les cinc distincions apuntades, i tal i com he anunciat ja abans, consideraré (1) i (2), per un costat, i (3) i (4), per l'altre, com equivalents entre si, de manera

que les cinc distincions col·lapsaran en últim terme en tres: (1)-(2), (3)-(4), i (5).

Considero (1) i (2) com a distincions en general equivalents. Si la semàntica s'ocupa del significat convencional de les expressions i la pragmàtica del seu ús, aleshores el contingut semànticament determinat i el significat convencional dels enunciats seran coincidents, i igualment pel que fa al contingut pragmàticament determinat i al significat que adquireix un enunciat mitjançant el seu ús. Donat que el significat que un enunciat adquireix mitjançant el seu ús és quelcom de molt ampli i indeterminat, també serà molt ampli i indeterminat el contingut pragmàticament determinat. Aquesta amplitud i indeterminació en el contingut pragmàticament determinat ens conduirà a delimitar-lo distingint diferents processos pragmàtics, per la qual cosa, per la major precisió de què disposarem al parlar del significat de les expressions en el seu ús apel·lant a aquests diferents processos pragmàtics, sovint utilitzarem la distinció semàntica / pragmàtica, la distinció (2), en comptes de la distinció que apel·la a significat convencional dels enunciats i al significat que aquests enunciats adquireixen en el seu ús, això és, en comptes de la distinció (1).

Alguns autors (entre d'altres Bach (1999a) i fins i tot Grice⁶) qüestionen directament o indirecta aquesta equivalència entre les distincions (1) i (2) argumentant que hi ha expressions (per exemple: 'per cert', 'després de tot', 'en qualsevol cas', 'a més a més', 'si vols la meva opinió', etc.) el significat convencional lingüístic de les quals, semànticament determinat, no contribueix al contingut de l'enunciat que s'assevera, sinó a la manera d'asseverar-lo, això és, constitueixen en termes de Grice actes de parla no centrals. Això comportaria que per bé que tot el significat convencional d'un enunciat depengués del contingut semànticament determinat, no tot el contingut semànticament determinat contribuiria al contingut que pròpiament s'assevera amb l'enunciat; en particular,

---

⁶ Al marge dels problemes amb la mena d'expressions referides en el text ('per cert', 'després de tot', etc.), Grice (1967) deixa oberta també la possibilitat que dues proferències que expressin la mateixa proposició no diguin, de fet, el mateix –perquè s'usin diferents expressions co-referencials (vegi's més endavant en el text (punt 3.1) i també la nota 19).

algun contingut semànticament determinat podria contribuir al significat que adquireix un enunciat mitjançant el seu ús o, dit d'una altra manera, al contingut –no explícitament asseverat– que s'obté amb la seva proferència. En conseqüència, caldria assumir que les distincions (1) i (2) no són en realitat equivalents, sinó que el conjunt de les proposicions que es diuen, d'acord amb la distinció que s'estableix a (1), és un subconjunt del conjunt de les proposicions dites, d'acord amb la distinció que s'estableix a (2).

Obviarem aquí la problemàtica dels actes de parla no centrals. Encara que les objeccions a l'equivalència d'(1) i (2) fossin correctes, serà suficient acceptar que la determinació del contingut convencional de l'enunciat serà sempre objecte de la semàntica –encara que no es produeixi la inversa (això és, encara que no tot el contingut semànticament determinat constitueixi part del significat convencional de les expressions).

Consideraré (3) i (4) també com a distincions equivalents entre si.

Entenc que és possible distingir (3) de (4) apel·lant, per exemple, al seu comportament al respecte de les pressuposicions (o implicatures convencionals⁷) de les proferències. Això comporta fer la següent observació al respecte d'enunciats la proferència dels quals en determinats contextos no pot ser, en principi, considerada ni com a vertadera ni com a falsa.

Una proposició és el contingut que s'expressa per mitjà de la proferència d'un enunciat. 'La Terra és rodona' i 'The Earth is round' són dos enunciats les proferències dels quals, en català i en anglès, respectivament, expressen la mateixa proposició, a saber, que la Terra és rodona. ¿Expressarien una proposició vertadera o falsa les proferències d'aquests mateixos enunciats si la Terra no hagués existit mai, això és, si mai no hi hagués hagut una entitat tal com la Terra? La pregunta és pertinent si observem que en tal cas podríem qüestionar el fet que

---

⁷ En la segona part del treball sostindrem que 'pressuposició' i 'implicatura convencional' no són sinó dos noms per a un mateix fenomen.

les preferències poguessin ser vertaderes o falses.⁸

Com s'ha advertit, entenc que (3) i (4) són equivalents –i això de manera independent a com es respongui la pregunta del paràgraf anterior. La raó és la següent: per bé que sigui possible establir una distinció entre (3) i (4), sostinc que al capdavant les maneres d'establir aquesta distinció es revelen –per raons que s'explicitaran en la segona part del treball– com a no adequades. Vegem breument quina seria una línia d'argumentació per poder mantenir la distinció entre (3) i (4).

Seria possible distingir (3) de (4) si consideréssim que, d'acord amb (3), només si la preferència expressa una proposició s'ha dit alguna cosa, mentre que, d'acord amb (4), allò que es diu és tot aquell contingut proposicional requerit perquè la preferència expressi una proposició. Així, si en proferir 'La Terra és rodona', que pressuposa que la Terra existeix, fos el cas que la Terra no existís, segons (3) no hauríem dit pròpiament res, perquè la proposició que es pressuposa, i que es requereix perquè la preferència pugui expressar al seu torn una proposició, seria falsa, mentre d'acord amb (4) hauríem dit tot aquell contingut proposicional requerit perquè la preferència tingués condicions de veritat, a saber, que la Terra existeix i que és rodona (vegi's també la nota 8). Així, segons (3) no hauríem expressat cap proposició, mentre que segons (4) allò que hauríem dit seria fals –si fos el cas que la Terra no existís.

---

⁸ Aquest és precisament un dels dos problemes fonamentals als quals s'enfronta el fenomen de la pressuposició (l'altre problema és el problema de la projecció, això és, quines de les pressuposicions generades per enunciats simples es preserven, es projecten, per dir-ho així, quan aquests enunciats constitueixen clàusules d'enunciats compostos). L'exemple hipotètic plantejat en el text es tracta d'un cas de pressuposició en el qual allò que es pressuposa, l'existència de l'objecte sobre el qual es predica la rodonesa, la Terra, no existeix i, en conseqüència, la proposició pressuposada ('Hi ha una entitat i només una que és la Terra') és falsa. El que està aquí en qüestió és que la preferència que genera la pressuposició falsa pugui ser, al seu torn, vertadera o falsa. En la segona part del treball abordarem el problema de determinar quin és el valor de veritat de les preferències les pressuposicions de les quals són falses. Basti aquesta observació aquí per posar de manifest la possibilitat de contemplar com a proposicions el significat de preferències d'enunciats que en principi no són ni vertaderes ni falses.

Observem també que (1) i (2), per un costat, i (3) i (4), per l'altre, no són equivalents. El significat convencional de les expressions pot no ser suficient per determinar la proposició que s'expressa (ni tan sols per expressar cap proposició en absolut), de manera que d'acord amb les distincions (1)-(2), i a diferència del que succeeix amb les distincions (3)-(4), allò que es diu podrà no consistir en cap proposició.

Així, per més que coneguem el significat convencional de l'expressió 'gran' en l'enunciat 'Paquidant és gran', la proposició que s'expressi amb la seva proferència involucrarà no només aquest significat convencional, sinó també elements contextuals rellevants que contribueixin a delimitar-ne el significat (gran-per-a-què). Una anàlisi d'allò que es diu ens els termes establerts en les distincions (1)-(2) hauria d'acceptar que amb proferències com ara la de l'enunciat anterior no hem dit, de fet, cap proposició, mentre que una anàlisi en els termes establerts a (3)-(4) determinaria que la proferència de l'enunciat en qüestió sí expressaria una proposició.

Finalment, tampoc (1)-(4) són equivalents a (5). La distinció (5) introdueix aspectes pragmàtics que involucren les intencions del parlant fins al punt que no arriba a establir-se de manera clara ni tampoc sistemàtica, com veurem, quin és el paper que juga el significat convencional de les expressions a l'hora de determinar el significat de les nostres proferències. Per contra, el paper que duu a terme aquest significat convencionalment associat a les expressions a l'hora de determinar allò que es diu és clar a (1)-(2) com, per cert, també a (3)-(4).

De ben segur que els aclariments anteriors no són encara suficients per avaluar les diferents distincions, però sí haurien de bastar per conformar el marc en el qual se centrarà el debat.

1.4. La distinció més adequada

Tornem ara a la qüestió central que ens ocupava. ¿Quina de les distincions (1)-(5) apuntades, si alguna, és la que es correspon amb la distinció dir / implicar no

lògicament?

Pot semblar que si la distinció en qüestió és assimilable a qualsevol de les abans esmentades, aleshores no es tractarà sinó d'una terminologia nova que com a molt contribuirà a obscurir l'anàlisi del significat de les nostres preferències. En tal cas una reacció plausible seria sostenir que la distinció dir / implicar no lògicament no té cap raó de ser. Per contra, si la distinció no fos assimilable a cap de les anteriors, aleshores sí seria necessari justificar en què es fonamenta.

Correlacionarem la distinció dir / implicar no lògicament amb les distincions (3) i (4). Sostindrem, per tant, que de manera general allò que es diu és la proposició mínima que s'expressa amb la preferència d'un enunciat. ¿Vol això dir que podem eliminar la distinció dir / implicar no lògicament per redundant? Vull sostenir que no almenys per dues raons.

Per una banda, la distinció dir / implicar no lògicament és en algun sentit prèvia a totes les anteriors. La distinció descansa en part en les nostres intuïcions al respecte de com es produeix la comunicació. Quan algú profereix un enunciat podem legítimament demanar-nos: 'Què ha dit?' i 'Què ha donat a entendre?' ('Què ha implicat de manera no lògica?'). Sóc conscient que apel·lar a les nostres intuïcions al respecte de com es produeix la comunicació no és explicar com es produeix en realitat aquesta comunicació. Respondre a aquestes preguntes i dir què s'ha dit i què s'ha donat a entendre amb una preferència no explica per què el contingut d'allò que s'ha dit i d'allò que s'ha donat a entendre és un i no un altre (a part del fet que les respostes al respecte no trobaran sempre el consens de tothom). Aquesta és precisament una de les raons per les quals no acceptarem més endavant en el treball la distinció (5), que apel·la a allò que els parlants són conscients d'estar dient i d'estar merament donant a entendre, com una distinció plausible que expliqui la diferència entre dir i implicar no lògicament⁹: la comunicació per mitjà de preferències d'enunciats utilitza com a vehicle les

---

⁹ A més a més, d'acord amb la distinció (5) –i aquesta serà una de les objeccions que es presentaran a aquesta distinció– la distinció entre dir i implicar no lògicament acaba per esvanir-se.

paraules, i les paraules tenen un significat convencional adscrit. És precisament en virtut d'aquest significat convencional que quan considerem una proferència podem determinar què és el que s'ha dit d'una manera relativament independent de les intencions comunicatives de qui l'hagi proferida, i què s'ha donat a entendre en base al que efectivament s'ha dit. Quin sigui el grau d'independència respecte del parlant que es requereixi per fixar què ha dit amb la seva proferència serà quelcom que es discutirà més endavant.

Ara bé, encara que les intuïcions al respecte no siguin decisives, sí sembla necessari explicar per què es produeixen. En últim terme la manera natural de preguntar-nos pel contingut de les proferències és qüestionar-nos què s'ha dit amb elles. L'explicació de què s'ha dit, per bé que recorri explicativament a proposicions, és una explicació d'una noció en cert sentit, com es deia, prèvia.

Per una altra banda, per bé que hem dit que es correlacionarà la distinció dir / implicar no lògicament amb les distincions (3) i (4), hi haurà determinades qüestions que serà necessari clarificar, per exemple: si és possible dir amb una proferència més d'una proposició, si és possible dir continguts que no tinguin condicions de veritat (haviem fet referència a aquesta qüestió al considerar l'equivalència entre (3) i (4), i també en la nota 8 al respecte de si podíem acceptar l'existència de proposicions que no fossin ni vertaderes ni falses), si dues proferències que contenen expressions diferents i expressen la mateixa proposició diuen, o no diuen, el mateix, etc. Només mantenint les nocions de dir i implicar no lògicament podrem plantejar-nos i discutir totes aquestes qüestions.

El propòsit d'aquesta primera part del treball és, com s'ha advertit, explorar les nocions de dir i d'implicar no lògicament per tractar de delimitar-les. Hi ha a la literatura múltiples caracteritzacions i sobretot matisacions al respecte d'aquestes dues nocions. Les diferències entre totes elles rauen en com es fixa el contingut d'allò que s'ha dit o, en altres paraules, en quina és la proposició que de fet s'expressa mitjançant una proferència, i en quins són els mecanismes que permeten establir aquesta proposició.

Començarem aproximant-nos a les nocions de dir i d'implicar no lògicament

d'acord amb les directrius amb què les concebé Grice en el seu origen –la qual cosa, val a dir-ho, dista de ser diàfana. Com seguidament es veurà, la proposta de Grice es pot considerar si no a mig camí, sí en alguna posició intermèdia entre una concepció que consideri allò que es diu com vinculat de manera estricta al significat convencional de les expressions que es profereixen, i una altra que consideri allò que es diu com quelcom fixat no només per aquest significat convencional de les expressions, sinó també per elements contextuals articulats en virtut de les intencions dels parlants; això és, la proposta de Grice es pot considerar en una posició intermèdia entre una concepció estrictament semàntica i una altra de més generosament pragmàtica. Kent Bach i François Recanati són, respectivament, dos representants d'aquestes dues posicions als quals es referirà de manera explícita en la discussió. En el text també es considerarà la posició sostinguda per Jason Stanley en favor de la necessària correlació del contingut d'allò que es diu amb elements articulats de l'enunciat que es profereix –si bé, per raons que més endavant s'explicitaran, es descartarà la seva proposta.

Una última qüestió: s'ha observat que el present propòsit és delimitar les nocions de dir i d'implicar no lògicament. Dins del que entenem per implicació, en el sentit d'implicació que és aquí rellevant, s'ha convingut a distingir en la literatura diferents tipus de fenòmens. En la segona part del treball ens ocuparem de la caracterització d'aquests diferents fenòmens, i també de la discussió al respecte de si tots els fenòmens tradicionalment considerats com a implicacions no lògiques són en realitat quelcom d'implicat no lògicament. Valgui aquesta observació per tenir present que al llarg d'aquesta primera part quan usem el terme 'implicació no lògica' ens referirem de manera general a tot el contingut considerat tradicionalment com implicat en aquest sentit, sense perjudici que més endavant sostinguem que algun d'aquest contingut així implicat (o, millor, pretesament així implicat) no constitueix, en realitat, una implicació no lògica en el sentit estricte del terme.

2. Allò que es diu i allò que s'implica no lògicament: la proposta de Grice

A "Utterer's Meaning and Intentions" Grice ofereix una anàlisi del significat que pren com a punt de partida el significat ocasional del parlant. Grice inicia l'article qüestionant-se què és el que es diu amb la proferència d'un enunciat. D'acord amb la seva anàlisi un parlant P diu que p quan és el cas que el parlant produeix x de tal manera que (1) produint x el parlant vol dir¹⁰ de manera central que p ; i (2) x és una ocurrència d'un enunciat-tipus E part del significat del qual és ' p ' (xfr. Grice, 1969; 88). Aquesta caracterització deixa un munt de qüestions irresoltes, i aquesta és precisament la voluntat de Grice a l'inici del seu article, perquè el seu treball està bàsicament consagrat a resoldre aquestes qüestions pendents sobre què vol dir que un parlant signifiqui alguna cosa. Voler dir quelcom per mitjà d'una proferència d'un enunciat constituirà un cas particular de voler dir alguna cosa de manera no natural.

No ens centrarem aquí en l'anàlisi general del significat del parlant (de l'anàlisi d'allò que el parlant vol dir amb les seves proferències) que elabora Grice. Sí és important, això no obstant, tenir presents dos fets que se segueixen del que s'ha referit de manera molt succinta en el paràgraf anterior: (a) la noció de significat es construeix en base al significat del parlant; i (b) allò que es diu és part del que un parlant vol dir amb una proferència. De seguida veurem que, per bé que allò que es diu sigui part d'allò que el parlant vol dir, la noció d'allò que es diu dependrà, segons Grice, fortament del significat convencional dels termes que conformin l'enunciat proferit (i podrà, per tant, ser considerada de manera

---

¹⁰ Tradueixo en general el verb anglès 'to mean' per 'voler dir'. Entenc que aquesta traducció recull millor que d'altres possibles ('significa', 'expressa', etc.) el significat de l'expressió, que pretén recollir tant allò que se significa de manera convencional per mitjà de la proferència d'un enunciat com allò que es vol donar a entendre amb la mateixa proferència. Això no obstant, expressions com ara 'significat del parlant', que s'han d'entendre com 'allò que el parlant vol dir per mitjà d'una proferència', s'han mantingut en el text per preservar en el possible la correlació amb les expressions usades per Grice.

relativament independent de les intencions comunicatives del parlant). D'aquí no se seguirà, però, que el mateix hagi de succeir amb allò que s'implica no lògicament.

2.1. Allò que es diu, primera aproximació

Introduïrem seguidament una noció d'allò que es diu en cert sentit intuïtiva. La idea és aproximar-nos a la noció de dir que té en ment Grice –i que en l'apartat 2.3 haurem de considerar en detall– i al mateix temps clarificar determinades nocions que estaran involucrades en la discussió.

Correlacionar la distinció dir / implicar no lògicament amb alguna de distincions que s'han introduït més amunt és, en algun sentit, prejutjar la qüestió. Ara bé, caracteritzar la noció de dir i la d'implicar no lògicament sense fer referència a cap de les distincions anteriors és una tasca impossible. Amb les nostres preferències expressem continguts, i aquests continguts determinaran, o no determinaran, proposicions; tindran, o no tindran, condicions de veritat. A l'hora d'abordar aquesta primera aproximació a la noció de dir és necessari pronunciar-se d'alguna manera al respecte.

Entendrem per allò que es diu el contingut proposicional més bàsic, mínim, que s'expressa per mitjà de la preferència d'un enunciat. He escrit aquí 'contingut proposicional' en comptes de 'proposició' per introduir el dubte, seguint Grice,¹¹ al respecte de si dues preferències que expressen la mateixa proposició diuen o no diuen el mateix. Per exemple, dues preferències que difereixen merament en el fet d'incloure diferents descripcions definides expressen la mateixa proposició en relació amb un mateix context, però cabria la possibilitat de sostenir que diuen, en realitat, coses diferents (com es refereix a la nota 11). El que Grice sembla tenir en

---

¹¹ "Aquesta breu indicació del meu ús de *dir* deixa oberta la qüestió de si un home que digui (avui) *Harold Wilson és una gran persona* i un altre que digui (també avui) *El primer ministre britànic és una gran persona*, si és el cas que tots dos saben que els dos termes singulars tenen la mateixa referència, estarien dient la mateixa cosa." (Grice, 1967; 25)

ment és que les proferències expressen alguna cosa *més* que una proposició, sent aquest element de més allò que vincula les proferències a les expressions efectivament proferides. Per raons de simplicitat, i en el ben entès que el problema plantejat pel que fa a la concepció específica que té Grice d'allò que es diu resta obert, assumiré que dos enunciats que s'utilitzin per expressar la mateixa proposició diuen també el mateix. En aquest sentit en endavant utilitzaré de manera indistinta 'proposició' (preferentment) i 'contingut proposicional'.

El que aquesta primera aproximació –general– pretén recollir és el contingut expressat amb una proferència i vinculat d'una manera forta al significat convencional de les expressions que conformen els enunciats que efectivament asseverem. En algun sentit allò que es diu correspondria al que ens respondria algú quan li demanéssim què ha dit amb alguna de les seves proferències. Del que es tracta és, és clar, de determinar com es genera aquest contingut a partir de les paraules que efectivament haurà pronunciat; i també d'especificar en què consisteix aquest contingut, això és, quina és la proposició que s'expressa.

Deturem-nos primer en la clarificació d'alguns conceptes.

Per 'enunciat' entenem una oració que és possible utilitzar en un context determinat amb la intenció d'asseverar una proposició. La discussió taxonòmica al respecte dels termes 'oració' i 'enunciat' no és, pel que fa al seu contingut, aquí rellevant. El que sí és rellevant és identificar d'entre totes les oracions (imperatives, interrogatives, desideratives, etc.) que poden estar involucrades en un acte de parla, aquelles –les enunciatives– la proferència de les quals serveix per asseverar una proposició en un context determinat.¹² Qualsevol oració pot ser emprada per transmetre un contingut als nostres interlocutors, però només les oracions enunciatives podran ser emprades per asseverar proposicions. La caracterització d'allò que es diu estarà, doncs, vinculada no a oracions en general, sinó a enunciats.

La distinció entre allò que un enunciat significa convencionalment i allò que es

---

¹² Això és, aquelles la força il·locutiva de les quals, en termes d'Austin, és assertiva.

diu amb la seva preferència consisteix, dit en gros, en que una cosa és el contingut lingüístic convencional –del qual s’ocupa la semàntica– que té per si mateix un enunciat, contingut que depèn no només del significat convencional dels ítems lèxics que el conformen, sinó també del significat convencional de totes les estructures lingüístiques de l’enunciat (també del significat convencional de determinades estructures sintàctiques), i una altra el contingut que es genera amb l’ús que en fem d’ell, per a la fixació del qual es requerirà el concurs, com veurem, d’una anàlisi pragmàtica. Aquesta distinció pren com a base les nocions d’enunciat-tipus i enunciat-exemplar.

Denominem ‘enunciat-tipus’ a un enunciat considerat independentment de qualsevol de les seves possibles preferències. Denominem ‘enunciat-exemplar’ a qualsevol preferència d’un enunciat tipus. L’origen d’aquesta distinció el trobem a l’obra d’Strawson.¹³ És necessari, és clar, conèixer el significat convencional de les paraules que conformen un enunciat-tipus per poder determinar el significat que expressem mitjançant el seu ús; però conèixer aquest significat convencional de les paraules no és suficient per determinar allò que significa l’enunciat quan el proferim, això és, la proposició expressada mitjançant el seu ús, precisament perquè aquest significat ve determinat per les preferències dels enunciats-tipus, és a dir, pels enunciats-exemplars. Hi ha almenys tres motius o raons, que referiré breument, per considerar que això sigui així. Val a dir que, en realitat, aquests tres motius o raons no són en absolut independents els uns dels altres.

---

¹³ Strawson (1950). En rigor Strawson no distingeix entre dues nocions diferents (allò que significa convencionalment un enunciat-tipus i allò que es diu per mitjà del seu ús), sinó que distingeix entre tres nocions: el significat d’un enunciat, el seu ús i la seva preferència. Així, ‘Avui plou’ és un enunciat[-tipus]. Si el pronunciem dos cops de forma immediata haurem fet dues preferències del mateix enunciat, però un sol ús —en el ben entès que entre una i altra preferència no haguéssim canviat de dia i, en conseqüència, l’adverbi “avui” referís a dos dies diferents. Així doncs, la diferència en l’ús vindria determinada per factors contextuais rellevants que alteressin la proposició efectivament expressada amb el mateix enunciat-tipus. Pronunciar aquest enunciat-tipus en dos dies diferents (o en dos indrets diferents, assumint que en l’enunciat hi ha implícit un índex relatiu al lloc de preferència) seria fer dos usos diferents d’un mateix enunciat[-tipus] mitjançant també dues preferències.

Primer, amb caràcter general allò que diem és quelcom vertader o fals, però no és possible determinar si un enunciat és vertader o fals si no és respecte d'un context determinat; ara bé, els enunciats que considerem respecte d'un context determinat no són els enunciats-tipus, sinó els enunciats-exemplars.¹⁴

Dèiem “amb caràcter general” perquè, com s'ha vist abans (vegi's també la nota 8), una qüestió a dirimir serà si enunciats la proferència dels quals està en qüestió que siguin vertaders o falsos, com ara ‘L'actual rei de França és calb’ proferit en qualsevol moment de temps en què França no constitueixi un estat monàrquic sinó una República, diuen o no alguna cosa. En qualsevol cas, fins i tot davant d'una situació en què la proferència no sigui ni vertadera ni falsa el que estarem considerant per avaluar-la serà un enunciat-exemplar.

Segon, a l'hora de determinar la proposició asseverada per la proferència d'enunciats-tipus que contenen determinades expressions, la contribució d'aquestes expressions a l'establiment de la proposició efectivament asseverada sovint varia en funció del context en el qual s'avalua la proferència, i és aquesta variació la que és aquí rellevant per a la distinció entre allò que l'enunciat significa convencionalment i allò que es diu amb la seva proferència. Això és el que succeeix, per exemple, amb els pronoms referencials o amb les descripcions definides amb ús referencial. Alguns dels usos de l'enunciat-tipus ‘Ell és irlandès’ expressaran la proposició |James Joyce és irlandès|, d'altres la proposició |Walter Beckett és irlandès|, i encara moltes d'altres, depenent en cada cas, és clar, de qui sigui l'individu al qual refereixi el pronom personal ‘ell’, si l'autor de *Dubliners*, l'autor de la simfonia *Dublin*, o d'altres.

Tercer, sovint subjectar-se al significat literal convencional dels termes que efectivament conformen un enunciat-tipus no permet per si sol fixar quina és la proposició que es podria expressar amb el seu ús en un context determinat,

---

¹⁴ Podria argumentar-se que els enunciats eters escapen a aquest requisit i que l'establiment del seu valor de veritat és independent de qualsevol context en el qual puguin emprar-se. És suficient observar que, encara que es concedís aquesta objecció, això no ha d'afectar a la posició que se sosté en el text pel que fa als enunciats no eters.

perquè en molts casos per poder establir una tal proposició és necessari el concurs de determinats elements contextuals —alguns dels quals estaran implícitament determinats pels ítems lèxics que conformen l'enunciat, altres pel moment i el lloc de la proferència, etc. Això és el que succeïa en el primer dels exemples proposats abans: 'Arribaré tard' és un enunciat-tipus incomplet la compleció del qual, per poder determinar quina proposició s'expressa amb el seu ús, es produeix en virtut de les circumstàncies contextuals específiques que tingui en cada cas la seva proferència. De quina manera precisa se seleccionin els elements contextuals que hauran de contribuir a la determinació de la proposició expressada és quelcom problemàtic que s'haurà d'abordar.

Una qüestió que resultarà crucial relativa a la manera de determinar la proposició expressada mitjançant un enunciat-exemplar és saber què hi ha de semàntic i què de pragmàtic en aquest procés. És clar que una mera anàlisi del significat convencional de les paraules que conformen l'enunciat que es profereix, anàlisi que en determinats casos pot no estar exempta d'ambigüitats, es tractaria d'una anàlisi purament semàntica, però acabem de veure (en les tres raons adduïdes per vincular allò que es diu a enunciats-exemplars, i no a enunciats-tipus) que una tal anàlisi per sí sola resulta ser insuficient a l'hora de determinar la proposició que efectivament vol comunicar el parlant —i en molts casos insuficient també per determinar cap proposició en absolut, com succeïa amb la proferència d'enunciats com ara 'Arribaré tard'.

2.2. Allò que s'implica no lògicament, primera aproximació

Introduïrem també aquí una noció d'allò que s'implica no lògicament que, com en l'apartat anterior, ens atansi a la noció que proposa Grice. També com en l'apartat anterior convindrà primer aclarir algunes qüestions involucrades en la discussió.

Entenem per allò que s'implica no lògicament la proposició o les proposicions que es generen a partir de, o en base a, allò que s'ha dit. Dit d'una altra manera,

allò que impliquem no lògicament és aquell contingut que merament donem a entendre, apuntem en les nostres preferències, però que no asseverem. En un sentit ampli hauria de ser possible generar implicacions no lògiques a partir d'actes de parla que no expressessin proposicions, això és, els mecanismes que possibilitaran la generació d'implicacions no lògiques podrien ser els mateixos que intervenen en la generació del significat global comunicat mitjançant la preferència d'oracions no enunciatives, com ara interrogacions, ordres, i d'altres. En qualsevol cas, però, ja s'ha advertit que ens restringirem aquí els actes de parla per mitjà dels quals s'asseveren proposicions, és a dir, a la preferència d'oracions enunciatives.

La idea que subjau al darrera de la distinció entre allò que es diu i allò que s'implica no lògicament és que de vegades quan diem determinades proposicions (en el sentit de dir que és aquí rellevant, d'acord amb el qual la preferència d'un enunciat diu, expressa, una proposició) donem a entendre que altres proposicions no efectivament expressades són vertaderes (o falses). Això succeeix quan diem 'Tinc fred' prenent com a comunicació, a més a més que tenim fred, que volem que algú tanqui la finestra, o quan diem 'He tornat a mentir' informant que, a part de mentir ara, ja hem mentit també abans. Doncs bé, són aquestes proposicions així comunicades les que s'ha considerat tradicionalment constitueixen, per dir-ho així, el que s'implica no lògicament amb la preferència d'un enunciat.

És necessari fer una sèrie de precisions al respecte d'aquesta noció d'implicació.

Primer, 'implicar' tradueix el verb anglès '*to implicate*', però també '*to imply*' i '*to entail*'. Com veurem, Grice utilitzarà de forma expressa el verb '*to implicate*' per defugir '*to imply*' i '*to entail*', vinculats a la noció d'implicació lògica. També emprarà el neologisme '*implicature*' per referir-se a les proposicions que són implicades en aquest sentit, evitant, doncs, el terme 'implicació'. Traduirem en català '*to implicate*' i els seus derivats per 'implicar' en lloc de per 'comportar', 'suggerir' i altres verbs afins, però en endavant ho escriurem sempre sense cometes i en cursiva, *implicar*, amb la finalitat no confondre aquesta noció amb la

d'implicació lògica i evitar al mateix temps l'excessiva iteració de l'expressió 'implicació no lògica'. Posteriorment introduïrem també el neologisme 'implicatura' per traduir el corresponent neologisme anglès '*implicature*', que serveix per anomenar a un cas particular d'*implicació*.

Segon, és important no confondre aquesta noció introduïda per Grice amb la d'implicació lògica'. En efecte, els trets distintius que caracteritzen aquesta mena d'*implicacions* no són els mateixos que els de les implicacions lògiques. Donat que es tracta d'*implicacions* generades per la proferència d'enunciats, però no d'implicacions lògiques, un nom obvi que subsumiria tota aquesta mena d'*implicacions* podria ser el d'implicacions no lògiques' que hem vingut utilitzant fins ara i que es troba en el títol d'aquest treball.

Les raons per les quals s'estableix la diferenciació entre aquestes *implicacions* i les implicacions lògiques varien segons els diferents tipus d'*implicació* –que es consideraran en la segona part del treball. En qualsevol cas, però, vull observar que totes aquestes *implicacions* compleixen *una* de les dues següents condicions, condicions que no se satisfan en el cas de les implicacions lògiques:

- la negació de la proposició *implicada* no comporta al seu torn, per *modus tollens*, que es negui també la proposició a partir de la qual la proposició *implicada* s'havia generat;

- si la proferència d'un enunciat *implica* una determinada proposició, la proferència de la negació d'aquest mateix enunciat *implica* també la mateixa proposició.

Un exemple del compliment de la primera condició el trobem en casos com el de 'Tinc fred' *implicant* 'Vull que tanquis la finestra'. Que aquesta última proposició resulti ser finalment falsa, això és, que el parlant asseveri explícitament 'No vull que tanquis la finestra', no comporta que la proposició que ha expressat en primer terme i en base a la qual s'havia generat la *implicació*, que té fred, hagi també de ser falsa.

Un exemple del compliment de la segona condició el trobem en la proferència

d'enunciats com ara 'He tornat a mentir' i de la seva negació, 'No he tornat a mentir': totes dues proferències *impliquen* que he mentit ja alguna altra vegada amb anterioritat.

Cap d'aquestes dues condicions no es dóna en el cas de les implicacions lògiques. Era per evitar qualsevol possible confusió entre els termes que Grice introduirà per a les implicacions no lògiques, dèiem, el neologisme 'implicatura'.

Tercer, convé no oblidar que allò que es diu i allò que s'implica no lògicament (allò que *s'implica*) són part constitutiva, però diferent, d'allò que el parlant significa per mitjà de la proferència d'un enunciat. En realitat, i si seguim fil per randa la proposta de Grice en la qual seguidament ens centrarem, podrem *implicar* una proposició amb la proferència d'un enunciat només perquè prèviament haurem dit una (altra) proposició. Això hauria de servir per descartar alguns dels casos anteriors com a possibles exemples d'implicació no lògica. Així, quan diem 'És tard' per comunicar 'És tard per arribar a temps al cinema', això últim no constitueix una proposició *implicada* per la nostra proferència, sinó que es tracta de la proposició que efectivament hem expressat. En efecte, 'És tard' no expressa cap proposició si no determinem primer per a què és tard. Aquest exemple contrasta amb d'altres, com quan proferíem 'Ja he esmorzat' per comunicar que ja havíem esmorzat avui, on això últim sí constitueix quelcom d'*implicat* –perquè proferint 'Ja he esmorzat' ja expressem, independentment de circumstàncies específiques del context, una proposició, a saber, que ja hem esmorzat almenys un cop en la nostra vida abans del moment en què proferim l'enunciat. Sóc conscient que aquests exemples, els quals reapareixeran al llarg d'aquest capítol, no estan lliures de controvèrsia.

Recapitem. S'ha dit que allò que es diu és la proposició que s'afirma amb la proferència d'un enunciat (s'ha restringit la discussió a enunciats, això és, a oracions asseverades) i que, amb caràcter general, no és possible determinar aquesta proposició expressada mitjançant un enunciat-exemplar a partir únicament del significat convencional de les paraules que conformen l'enunciat-

tipus en qüestió, sinó que és necessari el concurs del context a fi de fixar el contingut de la proposició que s'expressa. I s'ha dit també que, a més a més de la proposició que efectivament es diu, que efectivament s'expressa, a partir de les nostres preferències sovint es generen, *s'impliquen*, d'altres proposicions –en un sentit d'*implicar* que no es correspon amb el d'implicació lògica.

2.3. La caracterització de Grice

La distinció entre allò que es diu i allò que *s'implica* no és una distinció en absolut consensuada. S'han apuntat algunes directrius i s'han pres algunes decisions per abordar aquesta distinció. D'acord amb aquestes directrius i decisions allò que es diu és la mínima proposició expressada per mitjà de la preferència d'un enunciat, la proposició més bàsica, i allò que *s'implica* és tota l'altra informació (totes les altres proposicions) generades a partir de la proposició que s'ha dit, en el ben entès que cal que s'hagi expressat primer una proposició perquè seguidament es puguin calcular les *implicacions* pertinents.

La caracterització que s'ha introduït segueix les pautes proposades per Grice a "Logic and Conversation":

DIR

En el sentit en el qual utilitzo la paraula *dir*, penso en el que algú ha dit com quelcom fortament relacionat amb el significat convencional de les paraules (l'enunciat) que ha proferit (Grice, 1967; 25).

Per a una completa identificació del que es diu proferint un enunciat en un context determinat, afegeix Grice, és necessari especificar: els referents de les expressions referencials, el moment en el qual es produeix la preferència, i el significat [convencional] de l'enunciat –en cas que aquest sigui ambigu.

Malgrat els requeriments d'identificar expressions referencials i altres trets del context rellevants per a la interpretació de l'enunciat-exemplar proferit, observi's (vegi's nota 11) com Grice no es mostra aquí disposat a identificar el contingut

d'allò que es diu amb una proposició. En realitat sembla que la seva noció de dir excedeix el mer contingut proposicional per tractar de recollir, no és suficientment clar com, les mateixes paraules expressades. En aquest sentit dues proferències podrien dir el mateix si i només si consistissin en proferències d'un mateix enunciat en dos contextos tals en els quals totes dues proferències expressessin la mateixa proposició. Per exemple si proferim repetidament 'Avui és dijous' dins del període de 24 hores en què 'avui' refereix al mateix dia.

En el mateix text caracteritza Grice la noció d'*implicar*. Al respecte d'una conversa entre dos individus, A i B, parlant d'un amic comú, C, on A demana a B com li va a C la seva nova feina en un banc i B respon 'Oh, força bé; li agraden els seus companys, i encara no l'han tancat a la presó', diu Grice el següent:

IMPLICAR

És clar que sigui el que sigui el que B implica, suggereix, vol dir en aquest exemple, és diferent del que ha dit, que és simplement que C encara no l'han tancat a la presó. Vull introduir, com a termes tècnics, el verb implicar i els noms relacionats implicatura (xfr. *implicant*) i implicatum (xfr. allò que és *implicat*). (...) Hauré, almenys de moment, d'assumir fins a un cert punt una comprensió intuïtiva del significat de dir en aquests contextos, i una habilitat per reconèixer verbs particulars com a membres de la família amb la qual està associat implicar. (Grice, 1967; 24; cursives originals).

Així, i donat que el significat del parlant ve determinat per allò que es diu i per allò que *s'implica*, podríem representar allò que es comunica per mitjà de la proferència d'un enunciat en dos nivells, tal i com s'articula a la Figura 1:¹⁵

---

¹⁵ Estic assumint aquí (a) que allò que el parlant significa és el contingut total comunicat; i (b) que allò que el parlant comunica és reductible a la suma d'allò que diu més allò que *implica*. (a) i (b) estan fortament relacionades en el següent sentit: (a) comporta que el que vol significar el parlant correspon a allò que comunica –almenys en els casos en els quals la comunicació funciona de manera normal, restringint-nos sempre a la comunicació per mitjà de la proferència d'enunciats; (b) comporta que un cop s'estableixin el contingut d'allò que es diu i d'allò que *s'implica* d'acord amb els procediments que es determinin al respecte, la suma de tots dos exhaureix el contingut

Figura 1

Nivell 2	Allò que es comunica [Allò que es diu + allò que s' <i>implica</i>]	
Nivell 1	Allò que es diu	Allò que s' <i>implica</i>
ENUNCIAT PROFERIT + context		

Vull insistir en dos aspectes que se segueixen de la proposta griceana i que anomenaré G1 i G2:

- G1: Allò que es diu està estretament vinculat al significat literal de les paraules que efectivament conformen l'enunciat proferit.
- G2: Allò que s' *implica*, que no està estretament vinculat al significat literal de les paraules que efectivament conformen l'enunciat proferit, es calcula a partir d'allò que s'ha dit, això és, podem *implicar* una determinada

---

comunicat i, de retruc, allò que el parlant significa. Aquestes assumpcions requereixen justificació. Acceptarem (a) i (b) de manera provisional fins que no especifiquem quin és el contingut d'allò *implicat* per les següent raons: pel que fa a (b), observi's que al cap i a la fi podríem estendre el contingut *implicat* fins a incloure tot allò que no és dit, però sí comunicat. En qualsevol cas reprendrem breument (b) quan revisem la *implicació* griceana en el següent apartat, però sobretot més endavant en la segona part del treball. Al respecte d'(a), hi ha una manera trivial d'acord amb la qual significar i comunicar no són coincidents: si proferim un enunciat sols enmig l'oceà no haurem comunicat res a ningú, però tanmateix haurem significat alguna cosa. Grice (1969) és al cas d'aquest darrer problema i revisa la seva noció de significar de manera que reculli aquests casos. Qualsevol altra manera no trivial de qüestionar (a), bé identifica 'significar' amb les intencions dels parlants i vincula 'comunicar' amb aquell significat que s'obté en base al significat convencional de les expressions proferides (però aquest no pot ser el cas, perquè l'establiment de les *implicacions* dependrà també fortament de les intencions comunicatives dels parlants); bé qüestiona que la determinació de les *implicacions* reculli de manera prou fidedigna, ja per excés (es comunicui més del que el parlant significa), ja per defecte (es comunicui menys del que el parlant significa), el significat del parlant; però això ens condueix novament al punt (b) anterior que hem acceptat provisionalment fins que no caracteritzem els diferents tipus d' *implicació*.

Assumeixo, doncs, (a) i (b) –i també la Figura 1– en el ben entès que, errònia o no, es tracta d'una representació generalitzada del problema, i que d'altra banda les qüestions problemàtiques al respecte sorgiran més endavant en la discussió.

proposició perquè prèviament n'hem dita una altra.

Al respecte de G2, el propi Grice descriurà amb detall apel·lant a principis conversacionals el procés que ens permetrà calcular com a partir d'allò que es diu es poden calcular determinades *implicacions*, tal i com veurem més endavant en la segona part amb la caracterització dels diferents fenòmens d'*implicació*.

Fins aquí una primera aproximació a les nocions introduïdes per Grice. Seguidament les precisarem i concretarem la proposta que se sostindrà en aquest treball.

3. Precisió de les caracteritzacions de Grice

Les caracteritzacions apuntades de dir i d'*implicar* són prometedores i decebedores al mateix temps. Són prometedores perquè apunten a una distinció intuïtivament necessària entre allò que asseverem i allò que merament donem a entendre proferint un enunciat. Són decebedores perquè per bé que pretenen recollir tot el contingut comunicat, la separació entre què es diu i què *s'implica* no resulta en absolut evident.

S'ha dit que allò que es diu depèn fortament del significat convencional de les paraules i correspon a la mínima proposició expressable per mitjà de la preferència d'un enunciat (independentment del fet que aquesta proposició reculli (o no reculli) la possible diferència en allò que es diu per mitjà de preferències d'enunciats diferents que expressin la mateixa proposició, la qual cosa comportaria que el que es diu excedís el significat contingut en la proposició expressada –tingui's en compte el que s'ha dit al respecte més amunt en el text, i també novament la nota 11). Ara bé, ¿quina és aquesta proposició? ¿Com es delimita?

De vegades succeeix que l'enunciat que proferim pot ser interpretat de diferent manera com expressant una proposició o una altra. Si profereixo l'enunciat 'Ja he esmorzat', què és el que he dit? Hi ha una manera natural d'entendre la meva preferència d'acord amb la qual el que he dit és que ja he esmorzat *avui*. Això no obstant aquesta proposició, que he esmorzat avui, no és l'única que hauria pogut voler expressar amb la meva preferència. Si fos el cas que els humans esmorzem al llarg de la nostra vida tantes vegades com vegades podem patir la varicel·la, la manera natural d'interpretar ara el que he dit seria que he esmorzat alguna vegada al llarg de la meua vida (en realitat una de sola), i no necessàriament avui. Exemples de preferències per a les quals trobem fàcilment més d'una interpretació plausible no són en absolut infreqüents: contrastem els següents enunciats: 'Tinc un llibre folrat amb tapes vermelles' i 'Tinc una casa molt acollidora'. Una asseveració del primer enunciat no comporta habitualment

assumir que qui l'afirma té només un llibre, encara que això podria molt bé ser allò que el parlant volgués dir; per contra, una interpretació natural del segon enunciat recull el fet que qui l'afirma té només una casa, encara que, és clar, això podria no ser tampoc en aquest cas allò que el parlant volia dir. En tots dos casos, per tant, hi ha més d'una interpretació possible. Molt probablement quan proferim qualsevol dels enunciat anterior en un context determinat aconseguirem comunicar al nostre interlocutor el contingut precís que teníem la intenció de comunicar-li (que hem esmorzat *avui*, que un dels llibres que tenim té les tapes de color vermell i que l'única casa que tenim és acollidora); però del que es tracta precisament és de determinar com li hem comunicat aquesta informació i, en particular, el que cal elucidar en primer terme és si aquesta informació comunicada és allò que s'ha dit amb la proferència de l'enunciat o la suma del que s'ha dit i del que s'ha *implicat*. Sigui quin sigui el cas, un pas necessari és determinar què és i com s'estableix allò que s'ha dit, la proposició que efectivament s'ha expressat.

3.1. Dir i *implicar*: les nocions precisades

En realitat aquest és el nus gordià de la qüestió. Tenim per un costat les paraules que es profereixen i el seu significat convencional. Allò que es diu ha de partir, òbviament, d'aquest significat convencional de les paraules (de manera que ha de partir d'una anàlisi semàntica). Tenim per un altre costat el context en el qual l'enunciat es profereix. Ja s'ha explicat que aquest context és necessari per determinar la proposició expressada: les proposicions s'expressen per mitjà d'enunciats-exemplars i aquests enunciats-exemplars són considerats respecte d'un context determinat que permet fixar almenys el referent de les expressions referencials, la qual cosa requereix necessàriament del concurs d'una anàlisi pragmàtica. Ara bé, ¿fins a quin extrem han d'intervenir aquests elements pragmàtics per determinar la proposició que s'expressa? Hem dit que, d'acord amb Grice, allò que es diu està vinculat fortament al significat convencional de les

expressions que es profereixen.¹⁶ A la vista d'aquestes consideracions, precisarem la noció griceana d'allò que es diu en els següents termes:

ALLÒ QUE ES DIU

Allò que es diu per mitjà de la proferència d'un enunciat és la proposició en l'establiment de la qual s'hi involucra la menor quantitat possible de processos pragmàtics, tots ells necessaris i motivats pel significat convencional de les paraules que conformen el propi enunciat, a fi que la proferència expressi, de fet, una proposició (la mínima proposició expressable).

Una proposta en aquests termes és denominada per alguns autors¹⁷ 'minimista' per tal com minimitza els aspectes que intervenen en la determinació d'allò que es diu. Convé observar que el que es minimitza no és tant la proposició expressada ('la mínima proposició expressable') com els elements pragmàtics que han d'intervenir per a la consecució d'aquesta proposició.

En la caracterització proposada s'han pres les següents decisions que serà necessari justificar:

- (a) s'ha vinculat allò que es diu amb una proposició i, en particular, amb la mínima proposició expressable;
- (b) s'ha establert que de vegades és necessari involucrar processos pragmàtics per poder determinar allò que es diu.

(a) S'ha vinculat allò que es diu amb la mínima proposició expressable amb la proferència d'un enunciat. Hi ha, per tant, dues qüestions a justificar: que es tracti d'una proposició, i que aquesta hagi de ser la mínima proposició expressable.

Ja hem sostingut i argumentat més amunt el fet que allò que es diu hagi de

---

¹⁶ Stanley (2002a) sosté que hi ha expressions que no es profereixen però que, malgrat tot, són constitutives dels propis enunciats –estan articulades en els propis enunciats. Discutirem més endavant aquesta qüestió.

¹⁷ Per exemple Recanati, (1989) i (1993).

consistir en una proposició, almenys si pretenem recollir la noció de dir que persegueix Grice. Alguns autors (Bach; 1994) sostenen que si allò que es diu ha d'estar vinculat fortament al significat convencional de les paraules, aleshores en ocasions podrà succeir que aquest significat convencional per si mateix no determini cap proposició (com per exemple quan proferim l'enunciat 'És tard'). Aquest contingut que no arriba a constituir una proposició és denominat per Bach 'radical proposicional'. Evidentment és possible convenir en que allò que es diu tingui aquest altre significat,¹⁸ però aquesta no és la finalitat perseguida per Grice. És en aquest sentit que cal entendre el seu requeriment d'haver dit alguna cosa per poder-ne *implicar* una altra, entenent en aquest cas que la possible falsedat de la *implicació* no afecta a les condicions de veritat d'allò que s'ha dit: en conseqüència, allò que s'ha dit té condicions de veritat. I és també en aquest sentit que cal entendre el que diu Grice de manera explícita al respecte d'establir el contingut d'allò que s'ha dit amb la proferència d'enunciats que admeten més d'una interpretació. Les condicions que imposa per a la determinació d'allò que s'ha dit són aquelles que permeten que la proferència expressi, de fet, una proposició:

“Donat un coneixement de l'anglès, però cap coneixement de les circumstàncies de la proferència, no sabríem res del que el parlant ha dit, assumint que està parlant anglès estàndard i parlant de manera literal. (...) Però per a una completa

---

¹⁸ Propostes com la de Bach, vinculant la noció de dir a allò que és estrictament semàntic, condueixen a haver de sostenir que hi ha més d'una noció d'allò que es diu. La seva proposta està motivada per la reivindicació d'una completa autonomia de la semàntica en l'establiment d'allò que es diu, i ha d'acceptar com a conseqüència que allò que es diu pugui no constituir cap proposició en absolut; però no només això, sinó que també ha de donar compte de la manera d'acord amb la qual el significat semànticament establert propi dels actes no centrals de parla contribueix, si és que contribueix, al contingut proposicional que s'assevera. En qualsevol cas aquestes consideracions s'allunyen del propòsit de la posició griceana. En qualsevol cas també, i encara que sigui possible ocupar-se del contingut semàntic que Bach denomina 'allò que es diu', res no exclou la consideració en la línia de Grice de l'altra manera de determinar el contingut d'allò que es diu, que és el que considerem central aquí, a saber, la proposició primera que s'expressa per mitjà d'una proferència.

identificació d'allò que el parlant ha dit seria necessari conèixer (a) la identitat d'*x* [el parlant], (b) el moment de la proferència, i (c) el significat, en les circumstàncies particulars de la proferència, de l'enunciat (...)." (Grice, 1967; 25)

Que allò que es diu hagi de consistir en la mínima proposició expressable se segueix del requisit que estableix Grice d'observar allò que algú diu com "quelcom fortament relacionat amb el significat convencional de les paraules (l'enunciat) que ha proferit" (Grice, 1967; 25). Així, i per bé que sigui necessari apel·lar a elements contextuals quan el significat convencional de les paraules no estigui en absolut delimitat, o quan es requereixi perquè la proferència tingui condicions de veritat, depassar aquest requeriment i fer-lo extensiu a altres elements contextuals a fi d'obtenir una proposició diferent de l'estrictament vinculada al significat convencional dels termes efectivament proferits no sembla justificat. Observem que una conseqüència d'aquesta decisió és acceptar que de vegades allò que es diu no correspon a les nostres intuïcions al respecte del que el parlant és conscient d'haver dit, com succeïa en l'anterior exemple al respecte de la proposició expressada quan proferíem 'Ja he esmorzat', a saber, que ja havíem esmorzat almenys una vegada abans del moment en què proferíem l'enunciat. Observem també que una qüestió problemàtica al respecte de la intervenció d'elements contextuals en la determinació de la proposició que s'expressa serà si la intervenció d'aquests processos pragmàtics pot ser establerta de manera sistemàtica. Aquest darrer punt es relaciona de manera directa amb el que segueix.

(b) S'ha establert que de vegades és necessari involucrar processos pragmàtics per poder determinar allò que es diu.

En primer lloc, ¿com entendre, en la definició d'allò que es diu, 'procés pragmàtic'?

La semàntica s'ocupa del significat de les paraules, la pragmàtica del seu ús.¹⁹ Així, per determinar el significat d'una expressió en un context determinat, i donat que en el context en qüestió s'estarà fent un ús de l'expressió, independentment del significat convencional associat amb aquesta expressió –significat proporcionat per la semàntica– serà necessari el concurs de l'anàlisi pragmàtica. És en aquest sentit trivial que podem constatar que en l'establiment de qualsevol proposició (tret, potser, de les proposicions eternes) és sempre necessari el concurs d'un procés pragmàtic.

Ara bé, és necessari anar més enllà d'aquest sentit trivial de procés pragmàtic i precisar-lo amb més detall. En la literatura s'ha convingut en distingir dos tipus de processos pragmàtics que han rebut noms diferents. Aquí els denominarem 'processos pragmàtics primaris' i 'processos pragmàtics secundaris'. Voldria prestar especial atenció a la caracterització d'aquests processos.

Per 'procés pragmàtic primari' entenem aquella mena de processos que permeten ancorar al context expressions que requereixen d'aquesta fixació per poder contribuir amb el seu significat a les condicions de veritat de l'enunciat que s'assevera. Una altra manera de caracteritzar aquests processos (Recanati, 1993) és considerant-los com aquells que contribueixen a que una proferència expressi una proposició –deixo aquí oberta la qüestió de si aquesta proposició ha de ser o no la mínima proposició expressable amb la proferència de l'enunciat en qüestió.

És necessari observar que les dues formulacions referides en el paràgraf anterior, per bé que sovint puguin seleccionar exactament els mateixos processos, no són equivalents. La primera, ancorar expressions que requereixen d'aquesta fixació per poder contribuir amb el seu significat a les condicions de veritat de l'enunciat que s'assevera, vincula el procés pragmàtic a, per dir-ho així, saturar alguna expressió el significat convencional de la qual requereix del context per contribuir a expressar una proposició. La segona, un cop determinada la

---

¹⁹ A part de les consideracions al respecte del significat convencional d'expressions que regeixen l'ús dels enunciats (els actes no centrals de parla referits anteriorment en el text: 'per cert', 'després de tot', 'en qualsevol cas', etc.).

proposició que s'expressa, considera processos pragmàtics primaris a tots aquells que han contribuït a la producció d'aquesta proposició. Aquesta segona caracterització es defensa des de posicions que equiparen la distinció *dir / implicar* amb la distinció allò que el parlant és conscient *dir / allò que el parlant és conscient de merament implicar* (la distinció (5) de les que s'havien considerat en el punt 1.2). La primera formulació és la que cal tenir aquí present per les següents raons:

- evita avantposar l'establiment d'allò que es diu a la determinació dels processos pragmàtics necessaris per a tal establiment;

- si volem mantenir-nos fidels a la caracterització griceana d'allò que es diu, no podem caracteritzar aquesta mena de processos pragmàtics com els necessaris per determinar allò que es diu, quan resulta que hem caracteritzat allò que es diu parcialment en funció dels processos pragmàtics necessaris per a expressar una proposició. Fer-ho seria incórrer en una caracterització circular;

- vincula directament els processos pragmàtics primaris al significat convencional de les expressions, en el sentit que són processos que es desencadenen per fixar el contingut en el context d'expressions el significat convencional de les quals així ho requereix. Pretén establir, doncs, una relació sistemàtica entre el significat convencional de determinades expressions i la presència de processos pragmàtics primaris.

Un exemple paradigmàtic d'intervenció d'un procés pragmàtic primari es produeix en la fixació del referent contextual d'un pronom indèxic. 'Jo sóc murcià' serà vertader o fals depenent del referent del pronom 'jo'. El significat convencional d'aquest pronom pot explicitar-se com 'l'individu que profereix l'enunciat', però per determinar el referent és necessari un procés pragmàtic que seleccioni efectivament a l'individu que profereix l'enunciat.

Per 'procés pragmàtic secundari' entenem aquella mena de processos en què intervenen consideracions relatives al procés comunicatiu en el sentit que involucren les intencions dels participants en una conversa i, sobretot, no estan motivats per ancorar contextualment el significat convencional de les expressions

efectivament proferides.²⁰ Una altra manera –no equivalent i no adequada per les mateixes raons referides més amunt per al cas dels processos pragmàtics primaris– d’acotar aquests processos és entenent que són aquells que intervenen un cop ja s’ha expressat una proposició per determinar les *implicacions* que es generen en base al que s’ha dit.

Un exemple paradigmàtic de procés pragmàtic secundari és el que es presenta en el cas d’algunes *implicacions*: si proferint en determinades circumstàncies ‘Tinc fred’ comuniquem que volem que algú tanqui la finestra, el procés que ens permet passar del que efectivament hem asseverat, que tenim fred, a la informació *implicada*, que volem que algú tanqui la finestra, serà explicable en base de processos pragmàtics d’aquesta mena. En rigor, els processos pragmàtics secundaris seran els que intervindran bàsicament en la determinació de les *implicacions* que denominarem ‘implicatures conversacionals’.

De la caracterització dels dos tipus de processos pragmàtics se segueix, doncs, que la mena de processos pragmàtics involucrats en l’establiment d’allò que es diu són de manera eminent els processos pragmàtics primaris, i que el seu concurs és necessari a fi que determinades proferències expressin, de fet, una proposició. Això explica la referència als processos pragmàtics en la caracterització d’allò que es diu. La caracterització establida, a més a més, que aquests processos pragmàtics havien de ser considerats en el menor grau possible. Aquesta restricció apunta a l’explicitat en la decisió anterior (a), a saber, vincular allò que es diu a la mínima proposició expressable amb la proferència d’un enunciat.

Malgrat la distinció establerta, la consideració de determinats processos pragmàtics com a primaris o com a secundaris sovint serà objecte de discussió en la literatura. Això no obstant, val la pena constatar que bona part de la discussió

---

²⁰ Aquesta afirmació és útil i determina l’esperit de la distinció, si bé en algun sentit és també agosarada. En alguns casos les intencions dels parlants poden també intervenir en els processos pragmàtics primaris a l’hora d’ancorar contextualment el contingut d’algunes expressions, com ara la dels índexs impurs (com ara ‘aquest’ en una proferència de l’enunciat ‘Aquest és l’armari que hem comprat’). (Vegi’s també la nota 21).

descansa en la confusió dels termes, això és, descansa en el fet que des de posicions diferents s'anomena 'procés pragmàtic primari' i 'procés pragmàtic secundari' a dos processos completament diferents (aquesta és precisament la raó en la qual s'ha insistit en la caracterització de tots dos processos). Vull insistir en el fet que la decisió al respecte de què constitueix un procés d'un tipus o d'un altre no ha de ser *ad hoc*. La caracterització dels processos que s'ha donat aquí pren com a fonament la posició griceana d'allò que es diu, d'acord amb la qual allò que es diu és una proposició el contingut de la qual es vincula fortament al significat convencional dels termes efectivament pronunciats. Altres concepcions d'allò que es diu que vinculin la proposició asseverada a d'altres factors (per exemple, a allò que el parlant vol, de fet, dir, independentment de l'estricta significat convencional de les paraules que de fet pronuncia) comportaran entendre alguns processos pragmàtics que aquí es consideraran secundaris com a primaris – perquè contribuiran a determinar allò que s'ha dit. Però en tal cas les caracteritzacions dels processos pragmàtics que s'estaran considerant no seran ja les mateixes.

Un cop fetes les precisions al respecte d'allò que es diu, és hora de fer-les al respecte d'allò que *s'implica*. Mantenint els pressupòsits del plantejament fet per Grice, podem ara precisar la noció d'*implícit* com segueix:

ALLÒ QUE S'IMPLICA

Allò que *s'implica* per mitjà de la preferència d'un enunciat és la proposició (o les proposicions) que es generen en base a allò que s'ha dit, assumint que el parlant pretén ser informatiu amb el seu acte de parla.

Ja hem anunciat repetidament que en la segona part del treball ens ocuparem d'analitzar els diferents tipus d'*implicació* introduïts per Grice i també de precisar en cada cas de quina manera es generen aquestes *implicacions*. És suficient observar aquí que per determinar aquestes proposicions *implícites* serà necessària la presència de processos pragmàtics secundaris –altrament, si tots els

processos pragmàtics involucrats fossin primaris, la proferència de l'enunciat no generaria cap *implicació*. Convé també tenir present que aquesta caracterització que aquí es considera condiona la generació de proposicions *implicades* al fet d'haver asseverat primer una proposició (l'anterior requisit G2), de manera que exclou *implicacions* generades arran de la proferència d'una pregunta, d'una ordre, etc., (la qual cosa no comporta que el mecanisme explicatiu articulat per Grice no pugui ser també aplicable per a calcular les *implicacions* generades en aquests casos. Això no obstant, ja s'ha advertit que restringirem aquí la discussió a proferències assertives). També, per cert, exclou de ser considerades *implicacions* aquelles proposicions comunicades de manera no explícita que no requereixen per a ser calculades que s'hagi dit alguna altra proposició prèviament, la qual cosa, com es veurà, posarà en qüestió que alguns casos reclamats per Grice com d'*implicació* ho siguin en realitat (en particular les *implicacions* que s'ha convingut en denominar 'implicatures convencionals' (o 'pressuposicions')).

3.2. Virtuts de la proposta de Grice

La proposta de Grice per determinar què es diu i què *s'implica* té almenys tres virtuts.

La primera, la proposició que es diu depèn bàsicament del significat literal dels termes que conformen l'enunciat proferit, la qual cosa vincula l'anàlisi del significat bàsicament a la semàntica: conèixer el significat convencional dels termes possibilita, mitjançant determinats processos pragmàtics que permetin fixar al context la referència dels termes referencials, els temps verbals, etc., obtenir la proposició que s'expressa per mitjà d'una proferència. Això és, al meu parer, una virtut perquè garanteix una important (encara que no completa) autonomia de la semàntica: a partir del contingut dels ítems que conformen l'enunciat proferit es poden establir les pautes per determinar què es diu amb la seva proferència.

La segona, aquesta mena d'anàlisi és sistemàtica en el sentit que per a

qualsevol enunciat la determinació d'allò que es diu amb la seva proferència procedeix d'acord amb el que s'ha establert en el paràgraf anterior. Dit d'una altra manera, factors contextuals rellevants però no motivats pels termes del propi enunciat, com ara les intencions dels parlants en un sentit ampli,²¹ no han de ser decisius en l'establiment de la proposició que es diu per mitjà d'una proferència – encara que sí ho podran ser per a la determinació del que globalment es comunica. Això és també una virtut per raons similars a les anteriors, vinculades igualment a l'autonomia de l'anàlisi semàntica. En efecte, si l'establiment d'allò que es diu depengués de les intencions dels parlants, independentment de les paraules efectivament proferides, no seria possible proposar cap mena d'anàlisi sistemàtica del significat de les nostres proferències. Quan serien i quan no rellevants aquestes intencions dels parlants esdevindria fàcilment una qüestió *ad hoc*.

La tercera, aquesta mena d'anàlisi ens haurà de servir com a guia per obtenir també resultats sistemàtics a l'hora de determinar el significat que s'expressa mitjançant la proferència d'un enunciat, tant quan aquest enunciat és proferit de manera aïllada com quan és proferit en tant que clàusula d'un enunciat compost. Aquesta tercera virtut requerirà, això no obstant, d'una modificació de la proposta griceana dins del seu propi marc de referència, com veurem més endavant en el punt 6.

La proposta griceana no està, això no obstant, exempta de dificultats. Aquestes

---

²¹ El que s'afirma en el text pretén separar entre aquelles intencions dels parlants a les quals cal apel·lar per fixar el contingut de, per exemple, alguns indèxics, i les intencions dels parlants que contribueixen en el procés comunicatiu a l'hora de generar *implicacions*. Així, davant les proferències d'enunciats com ara 'Vull el seu barret' i 'Tinc fred' pot ser necessari involucrar les intencions dels parlants a fi de determinar allò que s'ha comunicat. Ara bé, les intencions del parlant que permeten determinar la proposició expressada fixant el contingut de l'expressió indèxica 'el seu barret', en el primer cas, estan introduïts precisament per l'expressió indèxica; contràriament, les intencions del parlant que permeten, en algunes circumstàncies, determinar que a més a més de la proposició que es diu amb la proferència de 'Tinc fred' s'està també comunicant que es desitja que es tanqui la finestra no estan introduïdes directament per cap de les expressions efectivament proferides, sinó per factors més genèrics que un últim terme regeixen el procés comunicatiu. Tal i com s'han caracteritzat més amunt en el text, els processos pragmàtics que intervindrien en el primer cas serien primaris, mentre que en el segon cas serien secundaris.

dificultats entenc que es poden concretar en els tres problemes que proposo abordar seguidament en el punt 4.

Vull abans fer les següents matisacions.

Considero que els tres problemes a què ens acabem de referir i seguidament presentarem no són en cap cas problemes relatius només a la proposta griceana. Tal i com entenc el debat al respecte de la distinció entre dir i *implícit*, els tres problemes no són sinó els tres eixos crucials al voltant dels quals s'articula la discussió. En rigor, les diferents posicions que estaran aquí en qüestió seran diferents precisament perquè respondran de manera diferent a aquestes tres qüestions problemàtiques.

Entenc, d'altra banda, que els tres problemes introdueixen en realitat un dilema entre les següents dues posicions: o bé mantenim una correspondència entre allò que es diu amb la proferència d'un enunciat i allò que som conscients de dir, o bé mantenim que el desencadenament dels diferents processos pragmàtics involucrats en la constitució d'allò que es diu és sistemàtic, en el sentit que aquests processos estan sempre desencadenats per la presència d'expressions lingüístiques similars. Una conseqüència de la discussió que segueix és que el dilema en qüestió es tracta d'un veritable dilema, això és, que no és possible la seva resolució.

És per aquestes raons, i perquè la resta d'aquesta primera part del treball s'articularà al voltant de les diferents maneres d'abordar els mencionats problemes, que considero pertinent introduir-los de manera separada en el següent punt.

4. Qüestions problemàtiques involucrades en la distinció dir / *implicar*: els problemes A, B i C

Qualsevol establiment, també el proposat dins el marc griceà, d'una distinció entre allò que es diu i allò que *s'implica* s'enfronta a diverses dificultats.

Hi ha diferents maneres de plantejar aquestes dificultats, però al meu entendre totes elles es poden concretar en tres qüestions que són les que introduiré seguidament. En realitat la resta de la primera part d'aquest treball consistirà a, primer (en aquest mateix punt), plantejar les tres qüestions que considero problemàtiques i, segon (en els punts 5-7), veure en quin sentit aquestes qüestions problemàtiques representen un problema per a la proposta griceana, i també en quin sentit, si en algun, propostes alternatives de traçar la distinció entre allò que es diu i allò que *s'implica* resulten avantatjoses per poder superar aquestes dificultats.

La manera d'acord amb la qual vull introduir aquí les qüestions problemàtiques al respecte de la distinció dir / *implicar* gira al voltant de la següent qüestió general: ¿com és possible, d'acord amb la proposta griceana presentada, donar compte d'allò que es diu si és el cas que el significat literal dels termes que conformen l'enunciat proferit és imprecís o vague? Que el significat literal dels termes que conformen l'enunciat proferit és imprecís o vague es fonamenta en el fet que dues proferències d'un mateix enunciat poden ser emprades per comunicar informacions diferents, i això és així en bona part perquè el significat de les expressions que conformen els enunciats proferits requereix sovint del concurs de processos pragmàtics per tal de ser fixat. En últim terme, el que està en qüestió és, és clar, si amb aquestes proferències, a més a més de comunicar informacions diferents, es diuen proposicions diferents. La concreció d'aquesta qüestió general dóna peu a diferents problemes en funció de quin aspecte de la qüestió sigui aquell en el qual se centri el focus d'atenció.

Els principals problemes que proposo considerar són els següents: la

correlació (o la falta de correlació) en la determinació d'allò que es diu respecte de l'abast de l'anàlisi semàntica; la correlació (o la falta de correlació) entre allò que diem i allò que som conscients de voler dir; i la sistematicitat (o la falta de sistematicitat) en els criteris que regulen la intervenció dels processos pragmàtics en la determinació d'allò que es diu. La concreció d'aquestes tres qüestions en la proposta griceana condueix, respectivament, a la insuficiència de l'anàlisi semàntica per a la determinació d'allò que es diu, al desajust entre allò que diem i allò que som conscients de dir, i a la sistematicitat en l'aplicació dels processos pragmàtics per determinar allò que es diu.

Problema A

La correlació (o la falta de correlació) en la determinació d'allò que es diu respecte de l'abast de l'anàlisi semàntica.

És necessari preguntar-nos: a l'hora de determinar què es diu i què *s'implica*, ¿hi ha correspondència entre allò que és semàntic i allò que es diu, i entre allò que és pragmàtic i allò que *s'implica*? Recordem que aquest era el propòsit de les primeres distincions, (1) i (2), considerades més amunt en el punt 1.2.

La proposta griceana que aquí es defensa no accepta aquesta correspondència, per tal com involucra elements pragmàticament determinats en la determinació d'allò que es diu. En conseqüència, sosté que una mera anàlisi semàntica resulta insuficient. No hi ha una cosa tal com el significat convencional dels termes que permeti obtenir la proposició que es diu per mitjà de la proferència d'un enunciat: el significat de les expressions pot ser ambigu, per tal com està vinculat a les condicions específiques de cada proferència, i només els elements contextuals seran capaços de fornir instruments per poder desfer l'ambigüitat. Així doncs, la proposició expressada per mitjà d'un enunciat dependrà sempre i fortament de factors contextuals, de manera que cap anàlisi merament semàntica pot ser suficient per obtenir les proposicions que diem en els nostres actes de parla.

Problema B

La correlació (o la falta de correlació) entre allò que diem i allò que som conscients de voler dir.

¿És necessari que hi hagi una concordança entre allò que diem i allò que conscientment pensem que estem dient?

D'acord amb la posició griceana pot haver-hi un desajust entre allò que diem i allò que som conscients de dir. Si allò que es diu és la proposició mínima expressable per mitjà de la proferència d'un enunciat, resulta que aquesta proposició sovint no és la que es correspon, si fem cas de les nostres intuïcions, amb allò que el parlant realment vol dir. La proposició més bàsica que s'obté quan algú assevera 'Ja he esmorzat' és que el parlant ja ha esmorzat almenys un cop abans del moment actual —la qual cosa és compatible amb que el parlant hagi esmorzat un sol cop en tota la seva vida—, mentre que les nostres intuïcions ens indiquen que allò que el parlant vol expressar no és que ja hagi esmorzat almenys un cop al llarg de la seva vida, sinó que ja ha esmorzat avui. El que aquest problema planteja és, és clar, la qüestió de si és necessari —o no— que el parlant sigui conscient d'allò que diu (nivell 1 de la Figura 1), o si és suficient que sigui conscient d'allò que comunica (nivell 2 de la mateixa Figura 1). Observi's que la voluntat que persegueix aquí la resposta griceana és mantenir en la mesura del possible la relativa independència d'una anàlisi, basada en el significat convencional de les expressions, que apel·li a elements contextuais pragmàticament determinats únicament en cas que el significat convencional per si sol no permeti fixar cap proposició. En quin grau cal admetre aquests processos pragmàtics és justament el que presenta el tercer problema.

Problema C

La sistematicitat (o la falta de sistematicitat) en els criteris que regulen la intervenció dels processos pragmàtics per determinar allò que es diu.

Si hi ha elements pragmàticament determinats que permeten determinar la

proposició que es diu per mitjà de la proferència d'un enunciat, la qüestió rellevant és si hi ha una manera sistemàtica d'establir *a priori* la presència d'aquests elements.

S'ha dit que d'acord amb la proposta griceana aquí presentada determinats processos pragmàtics, els primaris, són necessaris perquè la proferència d'un enunciat expressi una proposició. Aquests processos són els mínims processos requerits perquè la proferència pugui tenir condicions de veritat, expressi una proposició, i consisteixen bàsicament en la fixació de la referència dels termes referencials i, en general, en la fixació en el context d'aquells termes de l'enunciat proferit el contingut dels quals requereixi ser fixat contextualment per tal de contribuir composicionalment amb el seu significat al significat global de la proposició expressada (temps verbal, etc.).

Ara bé, ¿què és el que desencadena la presència d'aquests processos pragmàtics? El problema sorgeix tant quan, per un costat, alguns dels elements pragmàticament obtinguts que cal considerar a fi que l'enunciat proferit expressi la mínima proposició expressable no es corresponen, aparentment, amb cap dels ítems lèxics que conformen l'enunciat, com quan, per un altre costat, el contingut que es genera a partir d'algun dels ítems lèxics que conformen l'enunciat no voldríem que constituís part d'allò que s'ha dit, sinó d'allò que s'ha *implicat* amb la proferència. Un exemple de la primera part del problema es presenta amb la proferència d'«És tard», on l'exigència de la fixació de per a què és tard, necessària a fi que el que s'ha proferit expressi una proposició, no sembla articulada en les paraules efectivament proferides. Un exemple de la segona part del problema la tenim en enunciats com ara «He tornat a mentir», on el significat que es genera a partir de l'expressió iterativa «tornar a», a saber, que ja he mentit almenys una vegada abans d'ara, si considerem el que Grice sosté de manera explícita, no voldríem que formés part d'allò que es diu, sinó d'allò que s'*implica*.

Ja s'ha advertit que els problemes A, B i C són, al meu entendre, els que constitueixen l'eix del debat.

Les dificultats que B i C poden representar per a la posició griceana són esgrimides per autors com ara Recanati (1993, 2004) per enderrocar-la. En rigor, Recanati presenta una proposta alternativa que aparentment no tindria cap dels dos problemes esmentats a B i C, però que al meu entendre en tindria un de molt més greu, a saber, una falta de sistematicitat molt més general i, de retruc, el caràcter *ad hoc* en la fixació del contingut d'allò que es diu²² (recordem que la sistematicitat de l'aplicació dels processos pragmàtics primaris en la determinació d'allò que es diu era una de les virtuts de la proposta de Grice).

Seguidament (punt 5) presentaré la proposta de Recanati i observaré amb detall els problemes que al seu torn aquesta proposta comporta. Més endavant (punt 7) reprendrem els tres problemes aquí plantejats i considerarem altres propostes alternatives (Bach i Stanley) que miren d'evitar totes o alguna de les dificultats anteriors. Veurem també quines d'aquestes dificultats són salvables des de la posició griceana aquí sostinguda.

Finalment, en el punt 3 anterior hem fet referència a l'estructuració de les tres qüestions problemàtiques que ens ocupen en forma de dilema. En efecte, seria quelcom desitjable que allò que es diu s'obtingués d'una manera sistemàtica en virtut de les expressions lingüístiques que conformen l'enunciat proferit, i a més a més que allò que es diu correspongués amb allò que som conscients de dir; però no és clar que aquest pugui ser el cas. Així, el dilema a què ens hem referit tenia aquestes dues banyes: o bé preservem la correlació entre allò que es diu i allò que som conscients de dir; o bé preservem la sistematicitat en el desencadenament de processos pragmàtics per les expressions lingüístiques articulades en les nostres preferències. Donar preferència a la resolució de la qüestió problemàtica B és decantar-se clarament per la primera banya del dilema (la posició de Recanati). Donar preferència a la resolució de les qüestions problemàtiques A i/o C és decantar-se per la segona banya del dilema (la posició de Bach i de Grice).

---

²² Per les raons que s'adduiran en el punt 5, entenc que a pesar de tot la proposta de Recanati no podrà evitar el Problema C, com veurem.

Pretendre resoldre totes tres qüestions (la posició d'Stanley) és pretendre, malgrat tot, superar el dilema.

En aquest treball se sostindrà que el dilema és un veritable dilema i, per tant, no superable. A més a més s'argumentarà que preservar la primera de les banyes condueix en últim terme a eliminar la distinció entre les nocions de dir i *implicar*. Com s'ha advertit reiteradament, la posició que es mantindrà cau sota directrius en la línia de l'anàlisi de Grice.

5. Evitar els problemes B i C: la proposta pragmatista de Recanati

Recanati (1993; 2004) ofereix una explicació diferent de la de Grice per determinar allò que es diu i allò que *s'implica*. La regla d'or que regeix la seva proposta és la següent: *no és possible que el parlant no sigui conscient d'allò que diu*. En conseqüència, una anàlisi d'allò que es diu d'acord amb la qual sigui possible que allò que el parlant digui sigui la mínima proposició expressable per mitjà de l'enunciat que ha proferit, encara que ell sigui conscient d'haver-ne comunicat una altra, és una anàlisi equivocada. Convé observar que fer coincidir allò que es diu amb allò que el parlant és conscient de voler dir comportarà involucrar més processos pragmàtics en l'establiment del que es diu que no pas en la posició de Grice. És així que podem considerar la proposta de Recanati com una proposta eminentment pragmàtica.

5.1. La proposta de Recanati

La proposta de Recanati accepta el problema que A plantejava per a la proposta griceana (la insuficiència de l'anàlisi semàntica per determinar allò que es diu) com quelcom d'insalvable, però pretén evitar els problemes referits a B i C. Evitar el problema B (el desajust entre allò que diem i allò que som conscients de voler expressar) és precisament el leitmotiv que fonamenta la seva proposta, tal i com mostrava la regla d'or anunciada a l'anterior paràgraf.

Evitar el problema sorgit arran de C (la manca de sistematicitat en l'aplicació dels processos pragmàtics per determinar allò que es diu) serà possible en la seva proposta només si contemplem la caracterització dels processos pragmàtics primaris i secundaris en la manera en què aquí s'ha rebutjat. Perquè observem que si la determinació dels processos pragmàtics que intervenen en l'establiment d'allò que es diu es fixessin en funció d'allò que s'ha dit, aleshores el problema sorgit arran de C s'evitaria de manera trivial: la sistematicitat dependria

precisament de l'establiment d'allò que s'ha dit. Però ja s'han donat raons (punt 3.1) de per què delimitar d'acord amb aquest criteri els processos pragmàtics no era una manera adequada. En conseqüència centraré els meus comentaris a analitzar la manera d'acord amb la qual pretén Recanati evitar el problema B, el desajust entre allò que diem i allò que som conscients de voler expressar.

Per tal d'evitar aquesta qüestió problemàtica B Recanati articula el que denomina Principi d'Accessibilitat (*Availability Principle*), que formula de la següent manera:

“PRINCIPI D'ACCESSIBILITAT

A l'hora de decidir si un aspecte pragmàticament determinat del significat d'una proferència és part d'allò que es diu, això és, a l'hora de prendre una decisió al respecte d'allò que es diu, sempre hem d'intentar preservar les nostres intuïcions preteòriques sobre la qüestió.” (1993, 248)

“Allò que es diu ha de ser intuïtivament accessible als participants en la conversa (de no ser que alguna cosa no marxi correctament i no comptin com a 'intèrprets normals'.” (2004, 20).

El que se segueix d'aquest principi és que el contingut d'allò que es diu depèn de les intuïcions dels participants en la conversa. I el que s'evita amb la seva aplicació és, consegüentment, el problema referit a B, això és, que el parlant pugui no ser conscient d'allò que diu amb les seves proferències.

Encara que el Principi d'Accessibilitat pugui semblar conclusiu val la pena intentar clarificar-lo. En particular és important clarificar de quina manera s'obté ara el contingut d'allò que es diu. Més precisament, el que convé clarificar és de quina manera intervé el significat convencional de les paraules efectivament proferides en la generació d'allò que es diu.

Hi ha una manera (simplista) d'entendre la proposta de Recanati d'acord amb la qual allò que es diu depèn únicament d'allò que els parlants estan disposats a

acceptar com allò que conscientment han volgut expressar. Si aquesta interpretació del seu principi fos correcta la seva proposta seria, vull sostenir, insatisfactòria perquè no ens donaria cap explicació de com s'obté la proposició que es diu a partir del significat de les paraules emprades per expressar-la. Apel·lar a les intuïcions que els parlants tenim en condicions normals no explica per què la proferència d'un determinat enunciat expressa una determinada proposició i no pas una altra. Els parlants fem paraules específiques amb un significat convencional determinat per expressar proposicions específiques, i és precisament perquè fem determinades paraules i no unes altres que ha de ser possible donar compte de per què les nostres proferències signifiquen el que signifiquen. Que hi hagi una correspondència, com de fet assumim que hi ha, entre el que les paraules signifiquin i el que vulguem conscientment expressar amb elles no explica la correspondència en qüestió. Però explicar aquesta correspondència –i no merament assumir-la– sembla que hauria de ser precisament la finalitat d'una teoria que pretengui donar compte del significat de les nostres proferències.

Abundant en el que s'ha referit en el paràgraf anterior, considerem una mateixa proferència de l'enunciat 'Ja he esmorzat' escoltat per dues persones igualment competents pel que fa a l'ús del català. Afegim la següent peculiaritat: una d'aquestes persones prové d'una societat en la qual les persones esmorzen diàriament, mentre que l'altra prové d'una societat en la qual s'esmorza únicament un dia qualsevol de la setmana, sent aquest fet diferenciador desconegut per tots els participants en la conversa. És clar que totes dues persones considerarien diferent el significat comunicat per mitjà de la proferència, però la qüestió rellevant –almenys aquí– no és que s'ha comunicat per mitjà de la proferència sinó que s'ha dit, i no és possible que s'hagin dit dues proposicions diferents perquè sens dubte el parlant en volia dir una de sola. Ara bé, ¿és el parlant l'única autoritat per determinar allò que ha dit amb les seves paraules? Si això fos així, ¿quin hauria de ser el paper que juguessin les paraules efectivament pronunciades a l'hora de fixar allò que es diu? El paper d'aquestes paraules i el seu

significat convencional hauria de ser clau a l'hora de determinar allò que es diu amb la proferència d'un enunciat. Altrament si en un idiolecte privat en el qual la paraula catalana 'sabata' significués, per a algú només, 'tassa plena de cafè', ¿què és el que estaria dient quan proferís 'La sabata és a sobre la taula'? Si entenem que allò que s'hauria dit és que la tassa plena de cafè és a sobre la taula, aleshores hauríem de sostenir també que allò que es diu no té per què guardar cap relació amb el significat convencional dels mots d'un llenguatge. Quan pretenem comunicar alguna cosa a algú emprem paraules com a element intermediari entre el nostre pensament i el dels nostres interlocutors, en el ben entès que esperem que el significat que atribuïm a les paraules sigui establert d'acord amb alguna convenció. Si no són les paraules efectivament expressades, sinó només les intencions del parlant en usar les expressions –i, en el seu cas, els possibles idiolectes privats del parlant, i fins i tot sons diversos que no constitueixen en absolut cap paraula– el que determina allò que es diu, aleshores la vinculació entre allò que es diu i la convencionalitat dels mots s'esvaeix.

En qualsevol cas la proposta de Recanati no és la que acabem d'esbossar en els paràgrafs anteriors. La seva proposta no exclou que de fet hi hagi una relació entre el significat literal de les expressions que constitueixen l'enunciat i allò que es diu amb la seva proferència, tot i que nega (a) que aquesta relació s'estableixi entre el significat literal de tot l'enunciat proferit i allò que es diu: la mena de relació que s'estableix aquí, segons la seva proposta, és *local* i no *global*; i (b) que sigui possible no ser conscient d'allò que es diu.

Abans d'entrar a comentar la distinció entre el caràcter *global* i el caràcter *local* de la relació entre el significat literal de les paraules i la proposició expressada m'agradaria remarcar que la mena de dependència que ha d'existir – fins i tot en la seva proposta– entre el significat literal de l'enunciat proferit i la proposició que es diu no està articulada en el seu principi d'accessibilitat. Caldria afegir algun principi semblant al següent Principi Addicional a fi de descriure el procés que genera allò que es diu:

PRINCIPI ADDICIONAL

Allò que es diu es determina a partir del significat convencional de les expressions que constitueixen l'enunciat proferit i inclou tots aquells elements pragmàticament determinats per processos de derivació locals, això últim d'acord amb el que s'estableix en base al Principi d'Accessibilitat.

El propòsit d'aquest Principi Addicional és incorporar de manera explícita la necessitat del significat convencional dels termes per a determinar allò que es diu, la qual cosa no es fa en el Principi d'Accessibilitat. En rigor, entenc que aquest Principi Addicional està d'alguna manera assumit per Recanati en el seu Principi d'Accessibilitat quan parla de “les nostres intuïcions preteòriques en la qüestió”, o quan es refereix a “intèrprets normals” en sostenir que allò que es diu “ha de ser intuïtivament accessible als participants en la conversa (de no ser que alguna cosa no marxi correctament i no comptin com a ‘intèrprets normals’)”. A més a més, en els exemples que proposa per a la discussió s'assumeix també la dependència d'allò que es diu respecte del significat convencional de les expressions. Em sembla, això no obstant, necessari articular aquesta dependència de manera explícita per tal com la connexió entre el significat convencional de les expressions i allò que es diu era el punt clau de la proposta de Grice de la qual Recanati es vol allunyar (almenys de la vinculació estricta entre significat convencional i allò que es diu). Així, la seva anàlisi no nega, de fet, aquesta dependència, però la sotmet al Principi d'Accessibilitat.

Precisem seguidament dues nocions que han aparegut ja i que tornaran a aparèixer ben aviat: ‘procés derivatiu global’ i ‘procés derivatiu local’. Per ‘global’ cal entendre un procés que és activat quan s’ha proferit tot l’enunciat i, a més, quan ja s’ha expressat una proposició. D’acord amb un procés global només quan ja s’ha expressat una proposició és possible obtenir-ne una altra. Aquesta mena de càlcul és exactament el que es requereix per obtenir les *implicacions* d’acord amb la proposta griceana, tal i com s’indicava a G2. Per ‘local’ cal entendre un procés intraproposicional, això és, un procés que s’esdevé en qualsevol moment de l’intercanvi conversacional a partir de qualsevol part de l’enunciat proferit –i no

necessàriament a partir de l'enunciat considerat com un tot. Recanati no dóna cap definició de 'procés local', però si proporciona diferents exemples del seu funcionament.

Considerem l'àmpliament discutit exemple de Nunberg (1979) que Recanati també discuteix i posa com a exemple de procés de derivació local: 'L'entrepà de pernil ha marxat sense pagar'. Allò que en determinades circumstàncies voldríem significar proferint aquest enunciat és que la persona que ha encarregat l'entrepà, i no el propi entrepà, ha marxat sense pagar.

D'acord amb la proposta griceana seria possible explicar el contingut comunicat per mitjà de la proferència com la suma d'allò que s'ha dit i d'allò que s'ha *implicat*. Allò que s'ha dit seria l'absurda proposició que l'entrepà mateix de pernil ha marxat sense pagar, i precisament a causa de l'absurditat d'aquesta proposició, i assumint que el parlant pretén ser cooperatiu amb el seu acte de parla, ens veuríem impulsats a determinar que, per bé que el que s'ha dit és una proposició absurda, el que s'ha *implicat* és la proposició no absurda que la persona que menjava un entrepà de pernil ha marxat sense pagar. En rigor, i d'acord amb G2, la *implicació* només s'ha pogut produir si la proposició absurda s'ha generat abans. I encara més, totes dues proposicions, fins i tot l'absurda, han de ser conscientment accessibles²³ als intèrprets de la proferència, precisament perquè en calculen una, la *implicada*, a partir de l'absurditat de l'altra, la dita.

D'acord amb la proposta de Recanati, i acceptant el Principi d'Accessibilitat, la proposició absurda que l'entrepà de pernil ha marxat sense pagar no és conscientment accessible als intèrprets i, en conseqüència, no pot constituir allò que es diu. En realitat allò que es diu proferint l'enunciat en qüestió no pot ser

---

²³ Introdueixo aquí l'expressió 'conscientment accessibles' en lloc de 'conscients'. En rigor Grice no explicita, fins on conec, el fet que la derivació hagi de ser explícitament conscient o és suficient amb que sigui conscientment accessible. Entenc que el càlcul que permet la generació de les generacions *per primera vegada* és conscient, però sostinc que no succeeix necessàriament el mateix amb la generació d'*implicacions* l'estructura o contingut de les quals es repeteix de manera continuada, encara que en aquests casos la derivació segueix sent accessible –prèvia reflexió. (Vegi's més endavant en el mateix text i també la nota 26).

altra cosa que la proposició que involucra directament a la persona que menjava l'entrepà de pernil. La manera d'acord amb la qual els intèrprets calculen allò que s'ha dit és a través d'un procés de derivació. Ja s'ha dit que no es dóna cap definició d'aquest procés, però sí una descripció de com funciona:

“L'entrepà de pernil rep primer la seva interpretació literal, de tal manera que s'activa una representació d'un entrepà de pernil; l'activació s'estén a representacions relacionades, incloent la representació de l'home que va demanar l'entrepà de pernil; *totes aquestes representacions activades per la descripció 'l'entrepà de pernil' contribueixen com a candidats potencials per a l'estatus del valor semàntic de les expressions*; tots ells són igualment susceptibles de formar part de la interpretació de la proferència global. Resulta ara que la persona que va demanar l'entrepà és un candidat millor que no pas el mateix entrepà per ocupar l'argument de '...ha marxat sense pagar'. És aleshores el candidat derivat, el no-literal, el que es reté, mentre que la interpretació literal es descarta.” (2004, 29, itàliques a l'original)

És possible, doncs, d'acord amb aquesta proposta, donar una explicació de com allò que es diu depèn d'allò que els parlants són conscients de dir, i vincular a més a més la proposició expressada al significat literal dels termes que formen l'enunciat. El significat literal d'aquests termes és el punt a partir del qual s'elabora el càlcul de la proposició expressada, encara que els parlants no tenen per què ser conscients en cap moment del significat literal de l'enunciat considerat com un tot. La mena de derivació que es produeix en aquest exemple és associativa, encara que se suggereixen altres tipus de derivacions per altres casos (lligams de pronoms anafòrics, expressions amb significat vague, etc.).

Recapitem. La proposta de Recanati comporta que:

1. la proposició que es diu per mitjà de la proferència d'un enunciat no és res que es formi composicionalment a partir del significat literal de les paraules que constitueixen l'enunciat en qüestió, sinó una proposició que es forma

composicionalment a partir dels continguts que els intèrprets deriven [localment] de les expressions que constitueixen l'enunciat. Així doncs, i contra el requisit establert a G1, allò que es diu no està vinculat directament al significat convencional de les paraules proferides, sinó a derivacions prèvies establertes a partir d'aquest significat convencional;

2. el contingut accessible als parlants i als intèrprets normals és el resultat de processos pragmàtics de derivació que s'originen a partir del significat literal de les expressions proferides. Aquests processos són locals i no globals, en el sentit que els parlants i els intèrprets no tenen per què ser conscients del significat literal de l'enunciat considerat com un tot. Aquest punt contravé el requisit G2;

3. d'1 i de 2 se segueix que allò que es diu és bàsicament una noció pragmàtica. No és possible donar una explicació merament semàntica d'allò que es diu i, si fos possible, no reflectiria la manera d'acord amb la qual els parlants i els intèrprets normals d'una llengua obtenim les proposicions que es diuen.

La Figura 2 recull gràficament les diferències entre la proposta de Grice i la proposta de Recanati al respecte d'una proferència de l'enunciat 'Ja he esmorzat' pretenent comunicar que ja hem esmorzat avui. Com es veu, una conseqüència de la proposta de Recanati és que proposicions que serien *implicades* d'acord amb l'anàlisi de Grice constitueixen ara part del que es diu.

Figura 2

	Grice	Recanati
Nivell 2	Allò que es comunica	Allò que es diu + allò que s' <i>implica</i>
	<i>Allò que s'implica</i>	Ja he esmorzat avui
Nivell 1	Allò que es diu	Ja he esmorzat alguna vegada abans d'ara
	Processos locals previs	<i>Derivacions associatives, enriquiments, etc.</i>
	ENUNCIAT PROFERIT	Ja he esmorzat

Si bé la Figura 2 representa les diferents propostes al respecte de què

constitueix allò que es diu i allò que *s'implica*, no reflecteix suficientment la diferència entre les dues posicions en litigi, almenys no reflecteix suficientment un aspecte que resulta al meu entendre crucial i en el qual, per bé que ja s'ha referit de manera independent en exposar totes dues posicions, considero pertinent insistir aquí: de la proposta de Grice se segueix que allò que es diu està fortament determinat pel significat convencional dels termes que conformen els enunciats proferits i que si la seva obtenció depèn de processos pragmàtics, aquests seran únicament processos pragmàtics primaris (tal i com s'ha proposat caracteritzar aquests processos), la qual cosa garanteix un important grau d'autonomia de la semàntica per explicar el que asseverem per mitjà de les nostres preferències. Aquesta és, s'ha remarcat abans, una de les virtuts atribuïda a la proposta de Grice. Per contra, allò que es diu d'acord amb la proposta de Recanati involucra clarament les intencions dels parlants (aquesta és la principal afirmació del Principi d'Accessibilitat), d'on se segueix la necessitat d'una anàlisi pragmàtica que involucri les intencions en un sentit ampli (vegi's la nota 20) dels parlants (i, per tant, processos pragmàtics secundaris²⁴) per tal d'establir allò que es diu. La relativa autonomia de la semàntica per determinar allò que diem amb les nostres preferències desapareix.

Val a dir que aquesta diferència en les dues posicions pel que fa a involucrar les intencions dels parlants no es produeix quan considerem l'establiment d'allò que *s'implica*. En efecte, les *implicacions* tal i com les entén Grice involucren també la consideració a les intencions comunicatives dels parlants, com s'ha apuntat ja quan s'ha introduït la noció d'*implicació* ("assumint que el parlant

---

²⁴ Convé novament no perdre de vista que la terminologia pot resultar de vegades confonent, sobretot si no es té sempre present quin és l'ús que se'n fa en cada cas. És clar que autors com ara Recanati no acceptarien que els processos pragmàtics que intervenen en la determinació d'allò que es diu siguin els secundaris, precisament perquè caracteritzen els processos pragmàtics primaris (i no els secundaris) com aquells que contribueixen a l'establiment d'allò que es diu. S'ha advertit aquí, però, que es consideraran processos pragmàtics primaris aquells que vénen determinats per expressions de l'enunciat que necessiten ser ancorades al context per tal que la preferència expressi una proposició. És en aquest sentit que s'empren els termes 'primari' i 'secundari' en el text.

pretén ser informatiu amb el seu acte de parla”) i com s’observarà amb detall en el capítol segon.

5.2. Contra el Principi d’Accessibilitat i la proposta de Recanati

Dos trets particulars de la proposta de Recanati són el caràcter inconscient i el caràcter local dels processos derivatius que intervenen en l’establiment d’allò que es diu. És un fet que si aquest procés no fos ni inconscient ni local, aleshores seria qüestionable que contribuís a determinar allò que es diu i, a més a més, en tal cas el contingut que amb ell es genera seria assimilable a les *implicacions* de l’anàlisi de Grice.

Les intuïcions són relliscoses i difícils d’abordar. Així doncs no pretendré argumentar en favor ni en contra de cap intuïció que ens hagi de fer incloure o rebutjar alguna mena de contingut en allò que es diu. El meu propòsit és mostrar que hi ha raons per sostenir que el procés derivatiu en qüestió no és ni necessàriament inconscient ni local i que, en conseqüència, la proposta de Recanati no és una bona alternativa a la de Grice. Endemés voldré també mostrar que hi ha una manera normal de considerar l’anàlisi de Recanati d’acord amb la qual el que s’està reivindicant és, en realitat, molt proper a la pròpia anàlisi griceana. Més encara: voldré sostenir que si no s’entén la proposta de Recanati en aquests termes, aleshores resulta no sistemàtica i genera prediccions no desitjables. Una conseqüència d’això serà, és clar, que la seva proposta així entesa tampoc no evita el problema B, el desajust entre allò que diem i allò que som conscients de voler expressar, que era el que es pretenia.

Anem pas a pas.

Primer, ¿com hem d’entendre la derivació (associativa) que ens permet obtenir localment el contingut que més endavant constituirà composicionalment allò que es diu? I encara més, ¿som conscients d’aquest procés derivatiu? i, si no ho som, ¿ho podríem ser?

Segon, ¿és realment aquest procés derivatiu un procés local o es tracta d’un

procés global?

Aquestes qüestions desemboquen en la consideració de si aquests processos són o no són diferents dels que intervenen en la generació d'*implicacions* d'acord amb el model griceà.

5.2.1. Ser conscients del procés derivatiu

La primera qüestió a resoldre era determinar si som conscients d'aquest procés derivatiu i, si no ho som, si ho podríem ser.

El procés derivatiu que està aquí involucrat, ¿és alguna mena d'inferència? Si per 'inferència' entenem un procés conscient de raonament en base al qual podem passar d'uns judicis a uns altres, aleshores aquest procés de derivació no és, segons Recanati, cap inferència. Tal i com se sosté en la seva proposta, la manera d'acord amb la qual entenem directament allò que es diu és per mitjà d'un procés que no requereix cap mena d'inferència conscient.²⁵ Per contra, si per 'inferència' entenem una mena de procés no necessàriament conscient, sinó tàcit, que pugui ser accessible als parlants i intèrprets normals, aleshores aquest procés derivatiu podria ser un tipus d'inferència en aquest sentit més ampli.²⁶ Això no obstant, fins i tot si entenem aquest procés derivatiu en aquest sentit més ampli, la proposta de Recanati manté: (a) que la inferència en qüestió té un caràcter completament diferent de la inferència que es produeix en el càlcul d'una *implicació*; i (b) que per poder reconstruir conscientment la inferència seria necessari determinar primer allò que es diu, d'on se segueix que la inferència no és en realitat

---

²⁵ "Normalment no hem de fer cap raonament per comprendre allò que els altres diuen: el judici que el parlant ha dit que *p* el fem directament en sentir que ha proferit l'enunciat E." (Recanati, 2004, 2.2).

²⁶ Un procés així s'articula a García-Carpintero (2001; 120) en distingir entre pensaments que són explícits i conscients i pensaments que s'esdevenen en un nivell subpersonal sense ser ni conscients ni explícits, sinó tàcits i accessibles únicament prèvia reflexió. Aquest procés de reflexió requereix "avaluar les nostres intuïcions observant la satisfacció o la no satisfacció de les possibles condicions de veritat de les nostres preferències, incloent les expressions rellevants en diferents situacions concebibles". (García-Carpintero, 2001; 123).

necessària per determinar allò que es diu –aquest és el caràcter local de la inferència que veurem després.

Al meu entendre sostenir (a) –i també (b)– és erroni. Allò que pot no ser necessari per obtenir allò que es diu és el caràcter conscient de la inferència, però no la inferència mateixa, o almenys no la inferència mateixa en l'origen de la interpretació de l'expressió (com seguidament es veurà). Que la inferència no sigui conscient no comporta que no es pugui reconstruir després d'una reflexió al respecte. Ara bé, si la inferència (encara que pugui no ser conscient) és necessària i es pot reconstruir després d'una reflexió al respecte, aleshores no sembla haver-hi cap manera precisa de discriminar entre aquesta mena d'inferències i les inferències que es produeixen en el cas de les *implicacions*.

Considerem la següent expressió: 'El llibre de Marías'. D'acord amb el procés de derivació apuntat en la proposta en discussió (el que s'ha citat en relació amb l'exemple de l'entrepà de pernil) els participants en una conversa que escoltin aquesta expressió haurien d'activar diferents representacions relacionades amb el significat literal de l'expressió. Aquestes representacions haurien d'incloure no només aquells continguts necessaris per resoldre l'ambigüitat de l'expressió ambigua 'El llibre de Marías' (a saber, el llibre escrit per Marías, el llibre que té Marías, el llibre donat per Marías, etc.), sinó també altres continguts com ara l'home que va encarregar el llibre de Marías o l'home que estava llegint el llibre de Marías. En particular, si l'enunciat proferit fos 'El llibre de Marías s'està tornant a queixar del retard de la seva comanda' sembla que, com en el cas de l'entrepà de pernil, també aquí s'estaria produint una derivació metonímica. Allò que resulta estrany en la proposta en discussió és que aquesta derivació metonímica s'hagi de fer de manera inconscient i abans que es produeixi l'avaluació del significat literal de tota la proferència. Una raó trivial (però en absolut depreciable) per la qual això resulta estrany és la següent: ¿quantes representacions hem de relacionar amb el significat literal de l'expressió? Evidentment les representacions poden ser innombrables, i sostenir que relacionem l'expressió de manera inconscient amb

innombrables representacions resulta absurd.²⁷

Una manera d'evitar aquest absurd consistiria a sostenir que, en rigor, el que succeeix és justament el contrari: la raó per fer aquesta derivació és precisament perquè el significat literal de la proferència és absurd: els llibres no es queixen. És davant l'avaluació d'aquest significat literal absurd que, conscientment o inconscient, obtindríem la interpretació metonímica. Observem que aquesta interpretació metonímica no seria en absolut accessible si l'enunciat proferit hagués estat 'El llibre de Marias és a sobre la taula'.

És important reconèixer que pot molt bé ser el cas que les nostres intuïcions ens diguin que hem adquirit el contingut derivat metonímicament d'una manera directa, sense cap tipus d'inferència intermèdia. Però aleshores l'únic que estariem realment afirmant és, bé que no hem estat conscients d'aquest procés de derivació, bé que *en aquest cas* el procés de derivació no s'ha produït perquè ja s'ha produït en alguna altra ocasió anterior. Això últim pot succeir en circumstàncies en les quals repetits usos d'una expressió en contextos semblants permetin l'obtenció directa del significat corresponent a l'expressió en qüestió. Ara bé, aquesta obtenció directa no ha de conduir a postular ni que en un primer moment, el primer cop en què es va avaluar l'expressió en el context que és rellevant, la inferència no es produís, ni que en posteriors casos la inferència, per bé que no es reproduïx en cada cas, no pugui ser reproduïble si els intèrprets són forçats a explicar com han obtingut originàriament el significat en qüestió de l'expressió.

El caràcter *directe* o *indirecte* de l'adquisició del contingut no ens ha de conduir a la il·lusió de l'absència en absolut d'inferència. El que dóna, en realitat, el caràcter *directe* o *indirecte* a aquestes derivacions és el seu ús recurrent. Aquest

---

²⁷ Les raons per a rebutjar que de fet avaluem totes les possibles representacions no és només una impossibilitat empírica. Fins i tot si fos possible avaluar totes les possibles interpretacions, aquestes haurien d'obtenir-se derivativament a partir del significat convencional de les expressions efectivament proferides i de les circumstàncies contextuais rellevats. Una qüestió ben diferent és que accedim en algun sentit *directament* a la interpretació que és pertinent. Sobre això, vegi's a continuació en el mateix text.

ús recurrent pot explicar el sentiment (psicològic, en últim terme) d'aprehensió *directa* o *indirecta* del contingut, però no el mode com aquest contingut es constitueix. Les raons per a sostenir això últim són les que s'exemplificaven més amunt: no activàvem totes les representacions possibles associades amb l'expressió 'El llibre de Marias', sinó únicament aquelles per a les quals la interpretació del significat de l'expressió era plausible i no conduïa a l'absurd; però el punt de partida era, en tots els casos, el significat literal de l'expressió en qüestió.

Acabem d'afirmar que és possible generar *implicacions* sense que hi hagi plena consciència del procés inferencial, i hem atribuït part de la confusió en la discussió al respecte del caràcter conscient de la derivació a la consideració recurrent de determinades expressions. En efecte, la diferència entre allò que és conscient i allò que no ho és interfereix amb els usos recurrents dels diferents exemples o casos afins.

Prenem per cas un exemple d'*implicació* considerat com a paradigmàtic (d'*implicatura* conversacional) per Grice i en el qual no hi ha en general, sostinc, cap inferència conscient: A diu: 'M'he quedat sense benzina' i B respon: 'Hi ha un garatge a la cantonada'. Si B està sent cooperatiu amb el seu acte de parla, el que està *implicant* en aquest cas és que A pot obtenir benzina al garatge de la cantonada, encara que això no és, de fet, el que està dient. Recanati, en el seus comentaris al respecte d'aquest exemple, sosté que en realitat no hi ha cap cas d'*implicació* aquí: que és possible obtenir benzina en el garatge de la cantonada és, d'acord amb la seva proposta, quelcom que s'obté a partir d'un procés d'enriquiment (2004, 44 i seg.) i constitueix part d'allò que s'ha dit (així doncs, Recanati coincideix amb el que es sosté aquí al respecte del fet que en aquest cas no hi ha cap mena d'inferència conscient).

Ara bé, aquest mateix tipus d'enriquiment inconscient pot ben bé ser el que està present en un cas el qual, d'acord amb Recanati, es tracta ara sí d'un exemple paradigmàtic d'*implicació*: A li demana a B si B sap cuinar, i B respon: 'Sóc francès' *implicant* que sí sap cuinar. Què ens impedeix tractar aquest cas d'una

manera anàloga al del garatge? Si volem sostenir que en un cas hi ha inferència, però no en l'altre, aleshores que hi hagi o no un procés inferencial dependrà de quant rics siguin els nostres conceptes, perquè de la mateixa manera que el concepte 'garatge' és contextualment enriquit en l'anàlisi de Recanati en el següent sentit: "un garatge que està presumiblement obert i té benzina per vendre" (2004, 45), el concepte 'ser francès' podria molt bé ser contextualment enriquit per molts parlants i intèrprets normals –com sens dubte és el cas– fins incloure propietats tals com ser patriota o ser bon cuiner. En conseqüència, i donat que aquest procés seria també inconscient, el seu propi exemple paradigmàtic d'*implicació* deixaria de ser una *implicació*. En últim terme, el caràcter conscient o inconscient de la inferència ve determinat en molts casos, com s'anunciava, per l'ús recurrent de les expressions en situacions paradigmàtiques.

El referit fins ara ens condueix a la següent conclusió: no sembla possible que les nostres intuïcions siguin un bon guia a l'hora de conduir-nos sense problemes a la determinació de la frontera entre quines inferències són conscients i quines no ho són, o entre quines *implicacions* són realment *implicacions* i quines són, en realitat, mers processos d'enriquiment. En conseqüència, el Principi d'Accessibilitat no pot ser un criteri per separar allò que es diu d'allò que s'*implica*. Si incloem processos pragmàtics en la determinació d'allò que es diu, i si determinem quins processos pragmàtics incloem i quins no en base a les nostres intuïcions preteòriques al respecte de què volem dir, en definitiva, si a l'hora de determinar allò que es diu decantem la balança del costat de les intuïcions i no del costat del que expressen convencionalment les paraules proferides, la frontera entre allò que es diu i allò que s'*implica* s'esvaeix lentament fins a desaparèixer per complet.

L'afirmació anterior (a), que és el que es pretenia aquí refutar, deia que el procés derivatiu en qüestió tenia un caràcter completament diferent de la inferència que es produeix en el càlcul d'una *implicació* (d'acord amb el qual calia haver dir primer alguna cosa per poder-ne *implicar* després una altra). He

argumentat que aquest procés derivatiu consisteix, almenys en el seu origen, en un procés inferencial, conscient o no. I és en aquest mateix sentit que molts dels casos paradigmàtics d'*implicacions* presenten aquest caràcter *directe* en la seva derivació inferencial, això és, es genera la *implicació* sense que hi hagi plena consciència del procés inferencial, procés el qual, d'altra banda, serà possible reconstruir prèvia reflexió. En conseqüència (a) no podrà esgrimir-se com a criteri per distingir els pretesos casos de contribució derivativa a allò que es diu (com en l'exemple del llibre de Marías o el de l'entrepà de pernil) respecte d'una *implicació*.

Una reacció plausible seria sostenir que la noció de dir no ha de ser fonamental, i que la una anàlisi basada en el Principi d'Accessibilitat proporciona malgrat tot una explicació de com es general el contingut comunicat per mitjà de la proferència d'enunciats. Òbviament a aquesta reacció no hi tindria res que objectar. En qualsevol cas, entenc que no és aquesta una resposta que els defensors d'aquesta posició voldrien sostenir aquí, perquè bona part del seu esforç consisteix precisament a separar precisament totes dues nocions, dir i *implicar*.

5.2.2. Processos globals o processos locals

La segona qüestió a resoldre era si el procés derivatiu en qüestió es tracta efectivament d'un procés local o d'un procés global. Això és el que es qüestionava també abans a (b) –per poder reconstruir conscientment la inferència, ¿és o no necessari determinar primer allò que es diu?

La distinció entre 'global' i 'local' és una distinció important. Hem dit que 'global' era aquell procés derivatiu que tenia lloc un cop s'havia expressat ja una proposició. Aquest és el tipus de procés que intervé en la generació de les *implicacions*. Per 'local' calia entendre un procés derivatiu que tenia lloc abans que s'hagués expressat cap proposició. D'acord amb la proposta de Recanati la mena de derivació involucrada en la determinació d'allò que es diu és local i no global. Això constitueix una diferència al respecte del tractament de les

implicacions en el model griceà, perquè en aquest darrer cas la inferència és global, tal i com indica G2. En conseqüència, si l'única manera plausible d'entendre aquest procés derivatiu fos, malgrat Recanati, global, caldria analitzar aquestes derivacions d'acord amb el model griceà.

Hi ha almenys dues raons per sostenir que el procés derivatiu que ens ocupa és efectivament global i no local.

Primer, les mateixes raons indicades el punt anterior al respecte de l'exemple 'el llibre de Marías' apunten a la consideració d'aquest caràcter global. Com s'ha dit ja per a l'exemple anterior, la interpretació 'l'home que va encarregar el llibre de Marías' no hauria sorgit mai si l'expressió 'el llibre de Marías' fos l'únic que hagués estat en consideració.

Segon, hi ha una altra raó més forta per sostenir el caràcter global i no local d'aquest procés derivatiu. Aquesta altra raó es basa en la noció de cancel·lació. En la segona part del treball proposarem distingir i introduïrem dues nocions de cancel·lació, i argumentarem que algunes de les confusions que es produeixen al respecte de la consideració de les *implicacions* es fonamenta en el fet de no distingir en la noció de cancel·lació les dues nocions que s'introduiran. Per als presents propòsits és suficient observar el següent: algunes *implicacions*²⁸ són cancel·lables en el següent sentit, a saber, el sentit de cancel·lació l'ús del qual és generalitzat: algunes *implicacions* un cop establertes i afegides al context conversacional poden ser més endavant eliminades d'aquest context sense que per això ens veiem forçats a retirar la proferència a partir de la qual les implicacions en qüestió s'havien generat;²⁹ diem aleshores que aquestes *implicacions* han estat

---

²⁸ En la segona part del treball sostindré que només les *implicacions* que són implicatures conversacionals són cancel·lables en aquest sentit. Vull recordar que en aquesta primera part utilitzo de manera uniforme l'expressió '*implicació*' per referir-me al conjunt de tots els fenòmens que després destriarem.

²⁹ Abordarem la qüestió de la cancel·lació de manera específica en la segona part del treball. Un exemple del que es proposa en el text és el següent: si proferim 'Tinc fred' i *es genera* la implicació 'Vull que tanquis la finestra', si més endavant afegim 'No vull que tanquis la finestra' la pertinença de la nostra proferència es manté. Per contra, si proferim 'He tornat a Roma' i afegim 'No havia

cancel·lades. És en aquest sentit de ‘cancel·lació’ que allò que es diu no pot ser en cap cas cancel·lat –perquè si s’eliminés del context conversacional canviarien, al seu torn, les assumpcions que hauríem fet al respecte de les condicions de veritat de la pròpia proferència generadora de la *implicació*. Dit d’una altra manera, allò que es diu no pot ser cancel·lat perquè cancel·lar-ho comportaria acceptar que, de fet, allò que s’ha dit no s’ha dit en realitat. Ara bé, des de la proposta pragmàtica que aquí es qüestiona resulta que allò que es diu també pot ser cancel·lat.

Considerem el següent exemple que Recanati també analitza (1993, 263): ‘L’entrepà de pernil s’està avorrint’. Res no ens impedeix afegir tot seguit: ‘És l’únic entrepà que queda a la safata’. Aleshores, ¿què és el que haurem dit proferint el primer enunciat? Resulta que en haver proferit el segon enunciat l’expressió ‘l’entrepà de pernil’ ja no sembla tenir cap lectura metonímica, i que la locució verbal ‘s’està avorrint’ té ara una interpretació metafòrica. ¿Voldríem ara mantenir que allò que hem dit proferint el primer enunciat no és sobre la persona que ha encarregat l’entrepà, sinó sobre el propi entrepà? Sens dubte respondrem afirmativament a aquesta pregunta. Però resulta evident que podríem anar afegint proferències al context de manera que modifiquéssim una i altra vegada la interpretació de la expressió ‘l’entrepà de pernil’, cancel·lant una i altra vegada allò que s’havia prèviament asseverat.

La resposta de Recanati a aquesta objecció hauria de descansar novament en el principi d’accessibilitat (2004, 32 i seg.): la interpretació que era primer més accessible deixa de ser-ho i, en conseqüència, el que pensàvem que era el que s’havia dit no és el que, de fet, s’ha dit. Donat que allò que es diu s’estableix de manera pragmàtica, res no ens impedeix cancel·lar-ho eliminant-ho del context conversacional. Però això és problemàtic almenys en dos sentits: primer, allò que es diu mai no podrà ser establert –sinó de forma temptativa– fins que la conversa

---

estat mai abans a Roma’, la pertinença de la primera proferència està en qüestió. (La discussió al respecte de com *es generen* aquesta mena d’implicacions es considerarà també en la segona part del treball. Com es veurà, la manera de determinar com es produeix aquesta generació comporta notables dificultats).

arribi a la seva fi; segon, i encara més important, aquesta línia d'argumentació requereix que els parlants i intèrprets normals retinguin, d'una manera conscient o tàcita, el significat literal de les expressions que constitueixen un enunciat amb el propòsit de reformular allò que es diu si les circumstàncies contextuals els forcen a fer-ho. Se segueix d'aquí no només que el contingut d'allò que es diu no és localment calculable, sinó que el seu càlcul és global en el sentit que requereix de tot el context conversacional –fins a la fi de la conversa. No succeeix el mateix amb la proposta griceana, on el contingut d'allò que es diu és global en el sentit en què es determina *només* pel context de l'enunciat proferit, més restrictiu que no pas el context de tota la conversa. Totes les altres proposicions comunicades depenen d'altres aspectes contextuals més amplis i, donat que són *implicacions*, són cancel·lables (almenys les *implicacions* en tant que implicatures conversacionals, com s'ha apuntat a la nota 28).

És cert que temptativament els intèrprets normals poden anar configurant diferents hipòtesis al respecte d'allò que es diu mentre avança la conversa. Però el que està aquí en qüestió és que aquest procés previ a la consideració de tota la proferència determini el contingut d'allò que s'ha dit. El que se sosté aquí és que en últim terme el contingut d'allò que s'ha dit s'obté quan s'ha finalitzat la proferència. Que els parlants anticipin interpretacions de les paraules efectivament proferides abans d'haver finalitzat una proferència és, s'ha sostingut, conseqüència de l'ús recurrent de les expressions. Res no legitima que la interpretació duta a terme sigui l'adequada fins que l'enunciat s'hagi proferit per complet i el seu significat literal, conscientment o de manera tàcita, s'hagi pres en consideració.

Òbviament, el que en realitat succeeix és que s'estan contrastant dues nocions diferents d'allò que es diu: una, que vincula fortament allò que es diu al significat convencional dels termes que constitueixen l'enunciat proferit i que s'obté, en conseqüència, a partir bàsicament d'aquests termes, i una altra, que vincula allò que es diu a allò que el parlant és conscient de voler dir. Amb les dificultats aquí presentades vull concloure que una anàlisi d'allò que es diu d'acord amb la posició

pragmatista que vincula dir amb 'ser conscient de dir' no és adequada. No és adequada perquè (1) no és sistemàtica (a part de l'aplicació sistemàtica del principi d'accessibilitat); i (2) proporciona una explicació de per què la proferència de determinats enunciats expressa una proposició apel·lant a processos de derivació locals; però aleshores no resulta clar (de fet he sostingut que no és possible) considerar aquesta derivació diferent de la derivació que es produeix en el càlcul d'algunes *implicacions*. En últim terme el que està en qüestió és un ús innecessari d'elements pragmàtics a fi d'establir el contingut d'allò que es diu quan es profereix un enunciat. És cert que sense la presència d'alguns elements pragmàtics la proferència d'un enunciat pot no expressar cap proposició, però aquests elements pragmàtics, que han de contribuir a que l'enunciat proferit expressi una proposició, la mínima proposició expressable, han d'estar determinats pel contingut lingüístic convencional de l'enunciat i no per les intencions conscients dels parlants i intèrprets normals. Altrament, i com s'ha indicat més amunt, al distinció entre allò que es diu i allò que *s'implica* s'esvaeix.

Si l'objecció (2) anterior és correcta, aleshores l'anàlisi de Recanati que pretén evitar el problema B (el desajust entre allò que diem i allò que som conscients de voler expressar) no es manté. D'altra banda, i si l'objecció (2) és correcta, aleshores l'objecció (1) també ho ha de ser, d'on se segueix que la seva proposta tampoc no evita el problema C (la sistematicitat en els criteris que regulen la intervenció dels processos pragmàtics per determinar allò que es diu). No oblidem que la resolució d'aquest darrer problema descansava en la resolució de l'anterior: la sistematicitat en la intervenció de processos pragmàtics depenia de què era necessari per a establir allò que el parlant era conscient de dir. Si la resposta a la segona d'aquestes qüestions no és adequada, la resposta a la primera tampoc no ho podrà ser.

6. Una objecció a la posició griceana: reconsideració de la proposta

Hem referit abans algunes qüestions problemàtiques que sorgien al respecte de la proposta de Grice, en particular aquelles que feien referència a la indeterminació d'allò que es diu. En efecte, si allò que es diu ve determinat fortament pel significat convencional de les paraules que es profereixen, ¿fins a quin punt i com intervenen elements contextuals (processos pragmàtics primaris) per fixar aquest contingut que es diu quan és el cas que el mer significat convencional de les paraules no determina de manera inequívoca una proposició?, ens preguntàvem. Els problemes anunciats eren la insuficiència d'una anàlisi semàntica, el desajust entre allò que som conscients de voler expressar i el que efectivament diem, i l'escepticisme al respecte d'establir un criteri sistemàtic per determinar la correspondència entre la presència en l'enunciat proferit d'ítems lèxics i la presència de processos pragmàtics primaris.

En el següent apartat tornarem sobre aquestes tres qüestions. Abans, però, voldria considerar un nou problema per a la proposta griceana que mereix especial atenció. Mereix especial atenció perquè, si el problema en qüestió resulta insalvable per a la proposta de Grice en els termes en què s'ha presentat, com sostindré que és, això ens obligarà a replantejar les anteriors caracteritzacions d'allò que es diu i d'allò que *s'implica*. Sostindré endemés que, contra el que es reivindica des d'una posició pragmàtica com la presentada a l'apartat anterior, el problema que es presenta aquí també ho és per a aquesta altra proposta.

6.1. El problema per a la proposta griceana

El nou problema està adreçat contra el requisit G2. Recordem que G2 mantenia que res no podia ser *implicat* si prèviament no s'havia dit alguna cosa. Aquest era precisament un tret essencial de les *implicacions*, que depenien d'allò que es diu. Precisament aquest fet, la dependència al respecte d'allò que es diu, era

la base en el qual prenia fonament la desvinculació que feia Recanati dels processos de derivació locals al respecte del càlcul de les *implicacions*. Contra Recanati, s'ha qüestionat a l'apartat anterior que els casos de derivació que es produeixen a l'hora d'atribuir significat a expressions com ara 'l'entrepà de pernil' o 'el llibre de Mariás' en els enunciats discutits fossin en realitat casos de derivació local, i s'ha proposat per a aquests casos una anàlisi anàloga a la de les *implicacions*. S'ha preservat, doncs, G2. Ara bé, no sembla possible seguir mantenint G2 davant de la proferència de determinats enunciats compostos. Considerem els següents exemples ja clàssics discutits també per Recanati (1993; 269):

- (1) El vell rei ha mort d'un atac de cor i s'ha declarat una república.
- (2) S'ha declarat una república i el vell rei ha mort d'un atac de cor.

D'acord amb la proposta griceana allò que s'ha dit proferint (1) i (2) és la mateixa proposició, tot i que allò que *s'implica* és diferent en el següent sentit: mentre (1) sembla indicar que la república s'ha declarat perquè el vell rei ha mort d'un atac de cor, (2) sembla indicar que el vell rei ha mort d'un atac de cor perquè s'ha declarat la república. Segons una proposta pragmàtica en la línia de la sostinguda per Recanati, en canvi, la relació establerta entre la mort del vell rei i la declaració de la república, diferent en tots dos casos, és part d'allò que es diu i no d'allò que *s'implica*. En favor d'aquesta última proposta tenim el fet que enunciats condicionals, com ara (1') i (2'):

- (1') Si el vell rei ha mort d'un atac de cor i s'ha declarat una República, Tom estarà content.
- (2') Si s'ha declarat una República i el vell rei ha mort d'un atac de cor, Tom estarà content.

que inclouen (1) i (2) com a clàusules tenen, diríem, diferents condicions de

veritat (i, per tant, expressen diferents proposicions), perquè d'allò de què està content Tom és precisament de la relació establerta entre la mort del vell rei i la declaració de la república.

D'acord amb la proposta griceana que preserva G2 aquesta relació està merament *implicada* i, en conseqüència, no és calculada abans de determinar allò que es diu amb la proferència de tot l'enunciat. Però és precisament aquesta relació encara no generada allò a què el conseqüent del condicional refereix.

Hem observat que en aparença l'anàlisi sostinguda per Recanati no té cap dificultat a l'hora d'explicar el que succeeix amb aquests enunciats, donat que la relació que s'estableix a l'antecedent entre la mort del vell rei i la declaració de la república és part d'allò que es diu i no d'allò que *s'implica*. Ara bé, l'aparença no concorda amb la realitat: aquesta mena d'anàlisi produeix novament resultats no desitjats, en particular, condueix a la impossibilitat d'establir d'una manera clara i sobretot estable la distinció entre el contingut dit i el contingut *implicat*.

Considerem altre cop l'exemple suggerit per Recanati com a exemple paradigmàtic d'*implicació* (d'implicatura conversacional), B responent 'Sóc francès' en resposta a la pregunta d'A sobre les seves habilitats culinàries. ¿Què succeiria si B hagués respost: 'Sóc francès, però no sé cuinar'? Semblaria que, d'acord amb aquesta anàlisi, el fet que ser francès comporti que algú sàpiga cuinar ja no seria res *implicat*, sinó dit, perquè allò a què s'oposa la segona clàusula de la conjunció (negant-ho explícitament) és a la *implicació* que es genera amb la primera clàusula. En conseqüència, o bé hauríem de mantenir que diem diferents proposicions quan proferim les mateixes clàusules com a enunciats simples o com a part d'enunciats compostos, o bé hauríem de mantenir que aquest cas paradigmàtic d'*implicació* no és, malgrat tot, un cas d'*implicació*. La primera opció ens dona un tractament no sistemàtic d'allò que es diu per a la mateixa clàusula. La segona opció contravé novament la noció d'allò que *s'implica*, perquè és possible construir exemples d'aquesta mena per a qualsevol potencial *implicació* de manera que, en últim terme, cap *implicació* no ho seria en realitat.

És important adonar-se'n que és possible construir exemples d'aquesta mena

per a qualsevol tipus de reconeguda *implicació*. La distinció entre allò que es diu i allò que *s'implica* s'esvaeix novament. L'anàlisi de Recanati no és satisfactòria tampoc per a resoldre el problema al qual ens enfrontem.

Malgrat tot, el problema d'exemples com ara (1') i (2') per a la proposta griceana persisteix. Si volem mantenir G2, ¿com podem donar compte de casos com els de (1') i (2')?

6.2. Una solució al problema dins el marc griceà: *implicar* en contextos intrasentencials

Hi ha, però, una possibilitat de sostenir els principals principis teòrics en els quals es fonamenta la proposta griceana i donar al mateix temps una explicació adequada a aquests casos. Aquesta possibilitat requereix reconsiderar G2 en els termes en què està formulat, i reformular-lo de manera que distingeixi entre la preferència d'enunciats simples i la d'enunciats compostos. La reformulació que proposo té en compte els següents fets que considero en consonància amb la proposta de Grice:

- en la preferència d'enunciats simples es genera una *implicació* únicament perquè primer s'ha dit alguna cosa (d'acord amb G2);

- si en un moment de temps t es profereix un enunciat, el context conversacional en un moment t' posterior a t es veu incrementat per la proposició que s'ha dit a t ; ³⁰ i

- si l'enunciat que es profereix en un moment de temps t genera *implicacions*, el context conversacional en un moment t' posterior a t es veu incrementat *provisionalment* per les proposicions que s'hagin *implicat* en funció del que s'ha

---

³⁰ Així formulada, aquesta caracterització comporta que es poden dir proposicions en contextos intrasentencials. Una manera probablement més rigorosa d'expressar això seria: si en un moment de temps t es profereix una clàusula enunciativa, el context conversacional en un moment t' posterior a t es veu incrementat per la proposició que s'hauria dit a t si fos el cas que s'hagués proferit la clàusula enunciativa de manera independent (això és, no com a clàusula subordinada, sinó com a enunciat independent).

dit a *t* (vegi's nota 30).

Sóc conscient que seria necessari fixar d'una manera molt més precisa els fets anteriors, en particular el tercer i el que comporta la "provisionalitat" a què hem fet referència. Aquest caràcter provisional pot obeir a diferents raons, com ara a la cancel·labilitat de les *implicacions*³¹; al comportament de determinats verbs d'actitud proposicional que introdueixen clàusules subordinades en relació amb les *implicacions* que generarien aquestes clàusules subordinades si es proferissin de manera separada (en particular aquells verbs que no garanteixen la veritat de la *implicació* generada per la clàusula), etc.

En qualsevol cas, i assumint els entrebancs que presenten les observacions del paràgraf anterior, entenc que per als presents propòsits el que s'ha dit ens permet representar-nos la mena d'anàlisi que es proposa: quan s'assevera una proposició en un context determinat de la conversa el context resultant, modificat per l'asseveració feta, és el mateix context inicial tret de les situacions que exclou la proposició asseverada. Així, abans d'iniciar una conversa el context conversacional és el que està constituït per tot el coneixement que és comú als participants en la conversa. Si profereixo en aquest context l'enunciat 'Ja he esmorzat' totes les situacions possibles en les quals encara no he esmorzat (mai) són excloses del context inicial produint com a resultat un nou context en el qual s'avaluarà qualsevol nova proferència. I anàlogament pel que fa a la *implicació*: si resulta que la proferència de l'enunciat en qüestió genera, en aquest cas particular, que he esmorzat *avui*, totes les situacions possibles en les quals encara no hagi esmorzat *avui* seran excloses *provisionalment* del context conversacional per tal d'avaluar en les situacions restants les noves proferències.

---

³¹ La referència a la provisionalitat en aquest cas seria deguda a que, a diferència d'allò que es diu, allò que *s'implica* pot ser cancel·lat. Així, si en un context incrementat amb una proposició asseverada, P, s'assevera seguidament la proposició $\neg P$, el resultat serà un context inconsistent. Per contra, si un context és incrementat *provisionalment* amb una proposició Q i posteriorment en ell s'assevera la proposició $\neg Q$, el resultat serà el mateix context inicial previ a l'increment *provisional*, incrementat ara amb la proposició $\neg Q$. En cap cas, doncs, en resultarà un context inconsistent.

La qüestió ara és la següent: ¿de quina manera es veu alterat el context conversacional quan proferim enunciats compostos? Respondre a aquesta pregunta comporta respondre en primer terme a quin és el significat dels connectors en el cas dels enunciats compostos. Indicaré aquí només breument quina és una línia d'argumentació plausible. Considerem, per exemple, el condicional indicatiu, "si, ...aleshores...". Robert Stalnaker (1976) introdueix una anàlisi del significat d'aquest condicional que considero en el substancial correcte.³² Quan proferim enunciats condicionals indicatius, sosté Stalnaker, hi ha tres contextos conversacionals diferents que entren en joc: primer, el context inicial, el context previ a la meva proferència; segon, aquest context inicial restringit a aquelles situacions en les quals l'antecedent del condicional és vertader: és en aquest context en el qual s'avalua el conseqüent del condicional; i tercer i últim, el context inicial del qual s'han eliminat les situacions en les quals l'antecedent és vertader i el conseqüent fals. Aquest darrer context és el nou context en el qual s'avaluaran ulteriors proferències.

Doncs bé, el que sostinc és que el càlcul d'allò que es diu en enunciats compostos ha de seguir aquestes directrius. Les oracions compostes expressaran proposicions dependent de les proposicions que expressin les seves clàusules, i en aquests contextos intraproposicionals podran generar les mateixes *implicacions* que generarien si les clàusules fossin proferides de manera separada. És així que en algun sentit la generació d'*implicacions* serà local; però no en el sentit que proposava Recanati: les *implicacions* no es generaran a partir de meres expressions, sinó considerant la proferència d'enunciats sencers, bé de manera independent, bé en tant que clàusules d'altres enunciats compostos i en els contextos intrasentencials determinats pel significat d'aquesta mena d'enunciats.

Considerem (1') (Si el vell rei ha mort d'un atac de cor i s'ha declarat una República, Tom estarà content) en funció del que s'ha dit, i separem l'antecedent

---

³² Les raons de desacord amb la seva anàlisi, així com la consideració de les *implicacions* que genera el propi condicional indicatiu, es veuran en el punt 4 de la segona part del treball.

del conseqüent del condicional:

- (1) El vell rei ha mort d'un atac de cor i s'ha declarat una República.
- (3) Tom estarà content.

Proferint (1) diem que el vell rei ha mort d'un atac de cor, i que s'ha declarat una República, però a més a més *impliquem*, si les circumstàncies contextuals són les adequades, que el segon esdeveniment ha succeït com a conseqüència del primer. D'acord amb el significat del condicional merament apuntat, el conseqüent (3) l'hem de confrontar en el context inicial incrementat per tota la informació (dita i *implicada*) per l'antecedent, això és, avaluarem el conseqüent en un context en el qual són vertaderes les proposicions |El vell rei ha mort i s'ha declarat una República| i *provisionalment* |S'ha declarat una República com a conseqüència de la mort del vell rei|, la primera asseverada, la segona *implicada*. Finalment el context resultant després de la proferència de l'enunciat serà aquell en el qual no és possible que el que s'ha afirmat per mitjà de l'antecedent sigui vertader, i que allò que s'ha dit i s'ha *implicat* per mitjà del conseqüent sigui fals (observi's que sí serà possible que en el context resultant allò que s'hagi *implicat* en l'antecedent sigui fals, a saber, en aquells casos en els quals el que s'afirma en el conseqüent entri en contradicció amb el que s'havia *implicat* en l'antecedent – recordem que les *implicacions* incrementen *provisionalment* en context.)³³

Si l'explicació donada per al cas d'(1') és correcta, ara podem explicar la diferència entre (1') i (2'). Si l'explicació donada per al cas d'(1') és correcta, però, encara ens resta per explicar què és el que es diu proferint enunciats com ara (1') o (2').

La millor manera de respondre a aquesta pregunta és sostenint que el que s'ha

---

³³ Determinar de quina manera les *implicacions* de les clàusules dels enunciats compostos intervenen en les *implicacions* dels propis enunciats compostos és el que s'ha convingut en denominar 'problema de la projecció', referit al càlcul de pressuposicions, que considerarem en el capítol tercer.

dit amb la preferència d'(1') s'obté composicionalment en virtut del que s'ha dit amb la preferència de cadascuna de les seves clàusules i del significat del propi condicional. Hi ha una aparent raó per considerar que la *implicació* de l'antecedent, a la qual es refereix en la majoria d'interpretacions el conseqüent, constituís part d'allò que s'ha dit, perquè allò de què Tom sembla estar content és diferent a (1') i a (2') –és en aquest sentit que s'articula la crítica que hem introduït contra G2. Ara bé, n'hi ha prou amb considerar casos com ara (4) per constatar que la *implicació* de l'antecedent no pot constituir part d'allò que s'ha dit, perquè allò que es diu, almenys d'acord amb la proposta griceana que aquí es manté, estant fortament vinculat al significat convencional de les expressions que es profereixen, no pot ser cancel·lable.

- (4) Si el vell rei ha mort d'un atac de cor i s'ha declarat una República, Tom estarà content perquè sap que no hi ha hagut cap mena de relació entre un esdeveniment i l'altre: la República s'hauria declarat igualment, i s'ha evitat un patiment al rei.

A (4) allò de què Tom està content és simplement el fet que s'hagin produït tots dos esdeveniments. Sent cancel·lable la *implicació* de l'antecedent, no pot constituir part d'allò que es diu proferint (4). Que Tom estigui content al respecte de la *implicació* que es genera a l'antecedent haurà de ser, al seu torn, una *implicació*. I anàlogament per a les *implicacions* que poguessin generar-se en el conseqüent del condicional.

En conseqüència, en el cas dels enunciats compostos l'establiment d'allò que es diu amb la seva preferència s'obtindrà a partir d'allò que es diu amb cadascuna de les clàusules que conformen l'enunciat i en virtut del significat que determini el propi enunciat compost (condicional, conjunció, disjunció, construcció incrustada, etc.). La raó per la qual és rellevant determinar allò que es diu en els enunciats compostos d'una manera composicional és perquè, sent això així, res no ens ha d'impedir establir *implicacions* abans de processar tot l'enunciat compost,

la qual cosa no treu, és clar, que altres *implicacions* depenguin precisament de la pròpia estructura de l'enunciat compost, com ara de la pròpia estructura d'un enunciat condicional.

Del que s'ha referit aquí se segueix que no és possible mantenir G2 en els termes en els quals estava establert. Una reformulació de G2 en la línia apuntada afegiria al propi principi G2 les clàusules G3 i G4:

- G3. Les clàusules incrustades en enunciats compostos generen les *implicacions* al respecte dels contextos intrasentencials en els quals es troben incrustades.
- G4. En el cas dels enunciats compostos, allò que es diu per mitjà de la seva preferència depèn d'allò que es diu amb cadascuna de les seves clàusules, i allò que *s'implica* ve determinat per (a) el que es diu i el que *s'implica* amb cadascuna de les seves clàusules, i (b) pel significat determinat per la pròpia estructura de l'enunciat compost.

Observem que si G3 i G4 fossin correctes la proposta d'inspiració griceana podria donar compte del problema que es presenta amb enunciats com ara (1') i (2'). Observem també com G3 i G4 pretenen recollir la dinàmica que es produeix en el propi discurs. En rigor, el mateix tipus de connexió entre clàusules es dona en enunciats a bastament discutits com ara (5), que en circumstàncies normals comunica que el suïcida va saltar pel precipici i no merament sobre el propi terreny, però suscita la qüestió de si això que es comunica és també el que es diu, o merament el que *s'implica*. I el mateix tipus de connexió present a (5) es dona també quan aquestes clàusules constitueixen enunciats separats, tal i com succeeix a (6):

- (5) El suïcida va anar fins al precipici i va saltar.
- (6) El suïcida va anar fins al precipici. (Ell) va saltar.

La mateixa situació es produeix en casos com ara (7-8), en una situació en la qual A *implica* que vol que B tanqui la finestra. El que diu B no és al respecte del que A ha dit, sinó al respecte d'allò que ha *implicat*; però és clar que constituint 'Vull que tanquis la finestra' una *implicació* paradigmàtica de la proferència 'Tinc fred' en contextos determinats, no podem voler sostenir també aquí que aquesta *implicació* paradigmàtica constitueix també part d'allò que diu A:

- (7) A: Tinc fred.
B: No vull tancar la finestra.
- (8) B: Encara que [tu, A,] em diguis que tens fred, jo no vull tancar la finestra.

Casos com (5-8) mostren com, de fet, cadascuna de les clàusules s'avalua al respecte d'un context que pot estar alterat per la proferència d'altres clàusules del mateix enunciat –la qual cosa és precisament el que recullen G3 i G4.³⁴ És important retenir que, d'acord amb G3 i G4, allò que s'*implica* no constitueix part del contingut convencional, i per tant semàntic, d'una proferència.

Sóc conscient que la proposta d'analitzar les *implicacions* en enunciats compostos d'acord amb les directrius establertes a G3 i G4 requereix de més justificació. S'ha argumentat que el seguiment d'aquests principis permet donar una explicació dels casos problemàtics (1') i (2') –i d'altres casos afins– dins el marc griceà. L'apel·lació a aquests mateixos principis haurà de contribuir també al càlcul de les *implicacions* que es generin amb la proferència d'enunciats compostos. Encara que no ens ocuparem aquí d'aquesta qüestió, en la segona part

---

³⁴ King i Stanley (2004) sostenen una posició molt semblant al respecte, exemplificada per al cas del condicional. Una diferència entre G3 i G4 i la seva proposta és que d'acord amb el que s'ha sostingut aquí, allò que es diu pot ser quelcom diferent del que intuïtivament voldríem sostenir (en els exemples (1') i (2'), que Tom està content al respecte de la conjunció dels dos fets que s'han esdevingut, no de la relació causal entre tots dos). D'acord amb la present proposta, el significat que King i Stanley, seguint (Lewis (1998)) i Stalnaker (1976), suggereixen seria quelcom de merament *implicat*. En la segona part del treball es consideraran aquesta mena d'*implicacions* com casos d'implicatures conversacionals generalitzades. En aquest sentit la proposta sostinguda s'adiria més aviat amb la sostinguda per Saul (2002a i 2002b).

del treball reprendrem breument la consideració de tots dos principis quan ens ocupem de les implicatures conversacionals generalitzades.

6.3. Altres possibles solucions al problema. Dificultats d'aquestes solucions

Davant del problema dels enunciats compostos en els quals algunes clàusules referien aparentment a *implicacions* d'altres clàusules de l'enunciat, la solució proposada consisteix a sostenir que el que es diu amb una proferència de l'enunciat, la proposició que expressa, es forma composicionalment a partir d'allò que es diu en cadascuna de les seves clàusules i allò que *s'implica* recull les *implicacions* obtingudes de manera intrasentencial per a cadascuna de les seves clàusules més les *implicacions* generades per l'estructura del propi enunciat compost. És així que hem donat compte dels casos (1') i (2') anteriors sobre la felicitat de Tom davant dels dos fets esdevinguts: la mort del vell rei i la proclamació de la República.

Hi ha altres casos en els quals el seguiment dels principis G3 i G4 proposats a l'anterior apartat sembla més difícil de poder-se dur a terme. Considerem l'enunciat comparatiu (9):

- (9) No és el mateix casar-se i tenir fills que tenir fills i casar-se.

Si el que es diu proferint (9) es forma composicionalment en virtut del que es diu mitjançant cadascuna de les seves clàusules, el que s'està afirmant és una evident contradicció. Aquest podria ser un argument per descartar la proposta introduïda en el punt 6.2. anterior.

Abans de res, observi's que aquest argument no seria en absolut concloent, perquè és possible donar una explicació de què es comunica amb una proferència de (9) dins el marc griceà que aquí s'ha sostingut i que inclou G3 i G4. En efecte, considerades de manera independent les clàusules comparades a (9) ('casar-se i

tenir fills' i 'tenir fills i casar-se') podrien sens dubte generar una *implicació* de correlació causal / de conseqüència / de dependència / temporal, etc. entre el primer fet i el segon en cada cas en virtut de la conjunció dels dos termes. La falsedat evident d'una proferència de (9) ens força a la consideració d'aquest contingut *implicat* per les clàusules a nivell intrasentencial. És cert que d'acord amb aquesta explicació el parlant ha dit alguna cosa contradictòria de la qual cosa en alguns casos potser no n'és conscient,³⁵ però ja s'ha advertit que el parlant no té per què ser necessàriament conscient de manera *directa* d'allò que diu. La interpretació correcta del que es comunica s'originaria a partir de l'explotació d'aquesta contradicció. És precisament així com s'obtenen, tal i com veurem en la segona part del treball, algunes *implicacions* (algunes implicatures conversacionals). En conseqüència, és possible donar compte de proferències d'enunciats com ara (9) dins el marc de la proposta griceana que s'està considerant.

Hi ha, això no obstant, almenys dues respostes alternatives al problema suscitat per la proferència d'enunciats com ara (9), problema que es presenta igualment per a enunciats com ara (9a-c) –el llistat d'exemples basats en (9), o en altres casos d'*implicacions*, podria ser molt més extens:

- (9a) Si algú es casa i té fills, aleshores no té fills i es casa.
- (9b) És millor tenir fills i casar-se que casar-se i tenir fills.
- (9c) Qui es vol casar i tenir fills, no té fills i es casa.

La primera resposta consisteix a sostenir que, per al cas que ens ocupa de la conjunció, hi ha un element (semàntic (?)) implícit que determina la correlació causal / de conseqüència / de dependència / temporal, etc. entre els dos termes conjuntats. Observi's, però, que aquest no pot ser el cas, com mostren casos com (4) de l'apartat anterior –que repetim aquí:

---

³⁵ En realitat en casos com aquest els parlants són en general perfectament conscients de la contradicció, que exploten per accentuar el contingut *implicat*.

- (4) Si el vell rei ha mort d'un atac de cor i s'ha declarat una República, Tom estarà content perquè sap que no hi ha hagut cap mena de relació entre un esdeveniment i l'altre: la República s'hauria declarat igualment, i s'ha evitat un patiment al rei.

Si en aquest cas la relació entre les dues clàusules s'expliqués com una relació semàntica, no seria possible donar compte de com aquest contingut semànticament determinat és negat explícitament en la mateixa proferència sense que les seves condicions de veritat es vegin alterades.

Una elaboració acurada d'aquesta proposta seria completar-la amb la determinació del significat propi de les estructures dels enunciats compostos (entenc en aquest sentit la proposta d'Stanley (2002a)). Que és necessari donar una semàntica per a les estructures dels enunciats compostos és quelcom que se sostindrà també aquí en la segona part del treball, i s'exemplificarà per al cas del condicional indicatiu. El que està aquí en qüestió és que el contingut *implicat* per les clàusules intrasentencials constitueixi part de la proposició que s'expressa per mitjà de la proferència de l'enunciat compost, i no merament part d'allò que *s'implica* (vegi's també la nota 34 al respecte). Si aquest contingut constitueix part d'allò que es diu, els problemes que presenta (4) se segueixen mantenint per més que fixem correctament el significat de les estructures dels enunciats compostos. Si allò que es diu està determinat pel significat convencional de les expressions, com ho està d'acord amb una resposta en aquesta línia, aleshores no es podrà cancel·lar. Si constitueix part d'allò que *s'implica*, aleshores la resposta coincideix amb la que hem sostingut en l'apartat anterior seguint directrius griceanes. (Reprendre'm parcialment aquesta proposta en el punt 7 següent).

La segona resposta consisteix en establir gràcies a mecanismes pragmàtics les *implicacions* que es generen dins els contextos restringits de cada clàusula (i també en expressions parcials de cada clàusula, vinculades merament a expressions que no constitueixen en si mateixes cap clàusula sentencial) i sostenir

que constitueixen part d'allò que es diu amb la preferència de l'enunciat compost (entenc en aquest sentit la proposta de Recanati (1993, 2004)). Però aquesta proposta, considerada de manera general, hem argumentat ja abans (punt 5.2. i més amunt en aquest mateix punt) que no era adequada.

En conseqüència, l'explicació apuntada dins el marc griceà es troba en la posició més favorable per explicar el tractament de les *implicacions* en contextos intrasentencials en enunciats compostos.

7. Represa de les anteriors qüestions problemàtiques.

Diferents propostes

Hem plantejat una objecció a la posició griceana i hem reformulat la seva caracterització a fi de superar l'objecció en qüestió. Hem vist a més a més com aquesta objecció era al seu torn una objecció per a la proposta pragmatista sostinguda per autors com Recanati.

Havíem plantejat prèviament altres problemes per a la proposta griceana. La proposta pragmatista considerada sorgia precisament com una opció –s'ha sostingut que no reeixida– per donar resposta a dos d'aquests problemes, optant per preservar una de les banyes del dilema (allò que diem ha de concordar amb allò que som conscients de voler dir). Resta, per tant, mostrar com es poden abordar aquestes altres objeccions des del marc griceà. El problema de fons era l'abast dels processos pragmàtics per a la determinació d'allò que es diu, i els problemes concrets que se suscitaven eren A, la insuficiència d'una anàlisi semàntica per a determinar allò que es diu; B, el desajust entre allò que som conscients de voler expressar i el que efectivament diem; i C, les dificultats a l'hora d'establir un criteri sistemàtic per precisament determinar la presència de processos pragmàtics en l'establiment d'allò que es diu.

La proposta griceana que s'ha presentat ha donat resposta al problema C. En efecte, hi ha un criteri sistemàtic per determinar quins processos pragmàtics intervenen en la determinació d'allò que es diu, a saber, aquells que són requerits per a la fixació en el context del significat convencional d'expressions efectivament proferides amb la finalitat que l'enunciat efectivament pronunciat expressi una proposició, la mínima proposició expressable. Aquests processos, d'altra banda, vindran desencadenats per la presència de determinades expressions en l'enunciat que es profereix (de seguida tornarem sobre aquest punt al respecte de la proposta semanticista de Bach). Aquesta proposta accepta, però, els problemes A i B com a objeccions insalvables. Al respecte del problema A, l'anàlisi semàntica no és suficient per a determinar allò que es diu perquè el contingut dit es fixa en un

context determinat i moltes de les expressions que fems requereixen d'una fixació contextual a fi que la proferència expressi una proposició. Al respecte del problema B, el significat ve fixat per les paraules efectivament proferides i pels processos pragmàtics (primaris) requerits per a la fixació del significat d'aquestes paraules. És la reivindicació d'aquesta relativa autonomia semàntica el que propicia que de vegades allò que es diu no sigui estrictament allò que el parlant reconeixeria com allò que ha volgut dir; aquest contingut expandit estaria merament *implicat*.

En el que segueix voldria plantejar la qüestió de si és possible evitar el problema A, i també els problemes A, B i C de manera conjunta.

Hi ha a la literatura diversos intents al respecte, dos dels quals em proposo introduir en la discussió. Voldria observar prèviament que tots dos se situen entre una posició semanticista extrema i la posició griceana, això és, allunyats de posicions pragmatistes.

¹ Aquesta observació és important, perquè comporta el fet que tots dos voldran vincular fortament –almenys tant si no més que el propi Grice– el contingut d'allò que es diu al que signifiquen convencionalment les paraules que conformen les nostres proferències. Així, i relacionant les dues propostes amb el dilema introduït més amunt, en tots dos casos es pretén preservar la sistematicitat en la correlació entre la presència d'expressions lingüístiques i el desencadenament de processos pragmàtics que contribueixin a determinar allò que es diu. En un d'ells, a més a més, se sosté que allò que es diu es correspon amb allò que s'és conscient de dir –i, per tant, es pretén estar superant el dilema.

---

¹ La segona de les propostes que es considerarà (Stanley, 2002), per bé que entén com allò que es diu la mateixa proposició, en general, que acceptaria l'anàlisi de Recanati, vol reconèixer la presència d'elements articulats en l'enunciat que són els que de fet permetrien vincular en tots els casos allò que es diu al significat convencional de les expressions.

7.1. Evitar el problema A: la proposta semanticista de Bach

Fins on conec, la proposta que més aferrissadament pretén evitar el problema A, això és, que la proposta que manté que l'anàlisi semàntica ha de ser suficient per determinar el contingut dit, és la defensada per Kent Bach. Bach (1994) sosté una noció d'allò que es diu d'acord amb la qual el contingut que es diu ve determinat completament pel significat convencional de les paraules que es profereixen. Val a dir que aquesta defensa se sosté a costa de no identificar allò que es diu amb la proposició que efectivament s'expressa amb una proferència. En efecte, una conseqüència immediata de la seva proposta és que no respondrà a les nostres intuïcions al respecte d'allò que volem dir proferint un enunciat, i no respondrà a les nostres intuïcions no només perquè la proposició que expressem podrà no coincidir amb la que de fet volíem expressar, com resulta d'acord amb la proposta griceana, sinó perquè atenent-nos al significat convencional de les expressions proferides allò que diem sovint no consistirà en cap proposició en absolut.

Bach fonamenta la distinció entre *dir* / *implicar* en la distinció semàntica / pragmàtica. Allò que és semàntic serà tota aquella informació que pertany a les expressions lingüístiques, mentre que allò que és pragmàtic serà tota aquella informació que pertany a les proferències dels enunciats i als elements contextuais rellevants d'aquestes proferències.

Més precisament, i si acceptem –com Bach accepta– el fet que el contingut que determina actes no centrals de parla pot estar semànticament codificat per bé que refereixi a l'ús de l'enunciat i no al seu significat convencional,² si la seva proposta vincula allò que es diu al contingut semànticament determinat no resulta clar de quina manera aquest contingut dels actes no centrals de parla constituirà part del que s'ha dit. Per exemple, proferint 'Després de tot, la reunió es va fer dijous', la

---

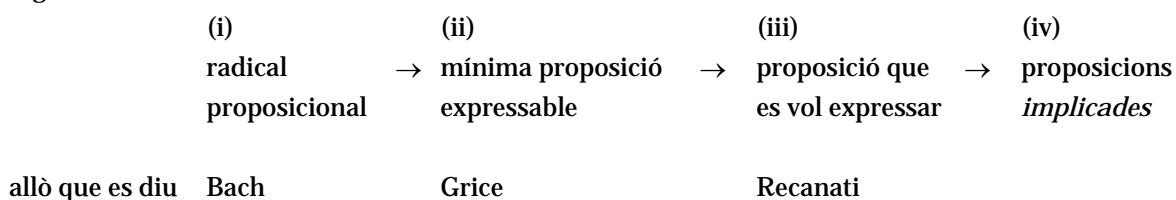
² Hem fet referència a aquesta qüestió a l'inici del capítol en diferenciar les distincions que preteníem correlacionar amb la distinció *dir* / *implicar*, en particular la distinció (1), significat convencional d'un enunciat / significat que adquireix un enunciat mitjançant el seu ús, i la distinció (2), contingut semànticament determinat / contingut pragmàticament determinat.

proposició que s'assevera és que la reunió es va fer dijous. La informació al respecte de la proposició asseverada, situant-la com a conseqüència d'alguna altra informació present en el discurs, no està asseverada ella mateixa en la proposició que es diu (però el seu significat sí està codificat semànticament en l'enunciat proferit). Serem més precisos, doncs, si, acceptades les anteriors consideracions al respecte del significat convencional i de la semàntica, considerem la posició de Bach com vinculant allò que es diu al significat convencional de les expressions lingüístiques que conformen els enunciats que es profereixen –i no al significat semànticament determinat.

Dèiem que una conseqüència d'aquesta posició era sostenir que podíem dir enunciats que no expressessin cap proposició. Així, si proferim 'És tard' no haurem expressat cap proposició, sinó merament el que Bach denomina un 'radical proposicional'. El que haurem dit no és ni vertader ni fals fins que no determinem per a què és tard, per bé que haurem dit alguna cosa, a saber, el radical proposicional que és tard.

Considerem la Figura 3:

Figura 3

La Figura 3 reflecteix què constitueix allò que es diu per a les posicions de Bach, Grice, tal i com aquí s'ha presentat, i Recanati. Considerem també (1):

(1) Jo he esmorzat massa.

D'acord amb Bach, i tenint en compte (1) i l'anterior Figura 3:

(i) constitueix allò que es diu. (i) s'obté simplement ancorant en el context les

expressions de l'enunciat proferit que requereixen d'aquest ancoratge per contribuir amb el seu significat a la proferència, expressions com ara els pronoms referencials, els adverbis locals i temporals, etc. Aquest procés el denomina 'indexicalització'. Amb una proferència d'(1) allò que es diu és que l'individu que ha proferit l'enunciat ha esmorzat massa;

(ii) constitueix la mínima proposició expressable constituïda en base a un procés de compleció. El procés de compleció cal entendre'l com aquell que incrementa la proferència amb el contingut conceptual necessari, i no generat per l'ancoratge contextual de cap expressió efectivament proferida, a fi que el que s'ha asseverat expressi una proposició. Bach insisteix en que aquest procés de compleció és conceptual i, per tant, semàntic (completar els conceptes de l'enunciat proferit) i també en que es dóna en el cas de la proferència d'enunciats semànticament incomplets per tal de poder expressar una proposició. Amb una proferència d'(1) la mínima proposició expressable seria que l'individu que ha proferit l'enunciat ha esmorzat massa en relació amb algun paràmetre de normalitat en l'esmorzar;

(iii) constitueix la proposició que de fet comunica el parlant en la majoria de circumstàncies en què profereix (1), a saber, que ha esmorzat massa *avui* en relació amb els paràmetres de normalitat en l'esmorzar. El procés que permet passar de (ii) a (iii) és denominat per Bach 'procés d'expansió' i es tracta d'un fenomen pragmàtic perquè no comporta l'ampliació conceptual de cap de les expressions articulades en l'enunciat proferit;

(iv) estaria finalment constituït per les proposicions que podria *implícitament* el parlant en determinades circumstàncies amb la seva proferència; per exemple, que no vol dinar. Els mecanismes que intervindran en l'obtenció d'aquestes *implícacions* seran també pragmàtics.

¿Quines raons té Bach per sostenir que allò que es diu correspon a (i) i no a (ii) de la Figura 3? Com s'ha dit, les seves raons es fonamenten en reivindicar l'estricta vinculació entre allò que es diu i el significat lingüístic de les expressions de l'enunciat, evitant, per tant, l'anterior problema A. El que està en qüestió, però, és

que la seva proposta sigui reeixida en el sentit que la distinció que estableix entre els processos d'indexalització i de compleció, que permeten separar els estadis (i) i (ii) en el procés d'interpretació de les proferències, sigui adequat.

Hi ha diferents objeccions a aquesta proposta que el propi Bach comenta i refuta. En el que segueix vull observar que la refutació de Bach a aquestes objeccions no és en absolut conclusiva.

Les objeccions que vull considerar –i que sostindré són correctes– són dues i les entenc relacionades l'una amb l'altra:

(a) les proferències aparentment incompletes semànticament són en realitat semànticament completes; i

(b) si les proferències en qüestió són incompletes, ho són en la mateixa mesura en què ho són les proferències que contenen expressions indèxiques.

Totes dues objeccions pretenen mostrar la deficiència dels criteris donats per Bach per separar (i) de (ii). La idea de fons és que els processos d'indexalització no són substancialment diferents dels processos de compleció. La separació dels processos no podrà constituir, doncs, un criteri per distingir, en la manera que Bach distingeix, el radical proposicional de la mínima proposició expressable.

Observarem les raons en favor d'(a) i (b) a partir dels arguments amb què Bach s'hi oposa.

Contra (a), sosté Bach el següent (on el subíndex 'PM' significa 'proposició mínima expressable'):

“Suposadament, la proposició mínima expressada per (2) (...), per exemple, és (2_{PM}) (...):

(2) Tipper està preparat.

(2_{PM}) Tipper està preparat per a alguna cosa o altra.

Hi ha dues dificultats amb aquest suggeriment. Primer, assumint que qualsevol enunciat pot ser usat literalment, se seguiria d'aquest suggeriment que (2) (...) podria ser usat per significar el que indica (2_{PM}) (...). Però sembla que no podria ser

usat així. Una compleció explícita en la forma mateixa (2_{PM}) seria necessària per expressar aquesta proposició. De manera similar, no sembla que la negació de (2) (...) pogués ser usada per expressar (...) que Tipper no està preparat per a res (...).” (1994).

La segona dificultat consisteix a sostenir que en l'objecció (a) s'assumeix sense argumentació que hi ha una estructura sintàctica en l'enunciat que correspon al buit semàntic (a la incompletesa o indeterminació semàntica), i que aquest no és el cas.

Contra (b), argumenta Bach que hi ha una diferència entre la referència indèxica i aquests casos de compleció. Sosté que en el cas dels indèxics hi ha una variable lliure que requereix ser fixada, mentre que en el cas de la indeterminació semàntica en qüestió no hi ha cap element equivalent a les variables que necessiti ser fixat (similarmet a la segona dificultat establerta contra (a)).

Considero que les rèpliques de Bach a les objeccions (a) i (b) no són en absolut concloents. Considerem novament (2) i també (2'), (3) i (3'):

- (2) Tipper està preparat.
- (2') Tipper està preparat per al fet que és contextualment rellevant.
- (3) Ell és murcià.
- (3') L'individu que és contextualment rellevant és murcià.

Contra el que ha sostingut Bach per refutar (a):

- (2') sembla una compleció més precisa de (2) que no pas (2_{PM}). Endemés la negació de (2) sí pot ser usada per a negar (2') –però no per a negar que Tipper no està preparat per a cap cosa, d'acord amb les nostres intuïcions al respecte;

- (2) i (2') es poden usar, de fet, per expressar la mateixa proposició (en rigor no hi ha cap altra manera d'usar (2) que per expressar la mateixa proposició que s'expressaria amb (2'));

- la mena d'explicitació de (2') i de (3') sembla córrer en paral·lel, d'on no se

segueix que la compleció i la indexicalitat siguin, en realitat, processos diferenciats pel que fa a l'establiment del significat de les proferències.

Aquesta última consideració valdria també contra el que ha sostingut Bach per refutar (b). A més a més:

- en el cas de la indeterminació semàntica d'algunes expressions pot argumentar-se que l'element que requereix ser contextualment fixat està determinat en la pròpia expressió semànticament indeterminada. 'Estar preparat' és semànticament incomplet perquè requereix de l'element contextualment rellevant per al qual s'està preparat, i la presència (sintàctica (?)) d'aquest requeriment ve introduïda pel significat de la mateixa expressió. Ser 'petit' és semànticament incomplet perquè requereix de l'element comparatiu contextual en relació amb el qual s'és petit, i aquest requeriment es troba novament introduït pel significat de la pròpia expressió. No hi ha, per tant, una manca d'analogia entre indèxics i expressions semànticament indeterminades.

Observi's que si la distinció entre indexicalització i compleció que Bach sosté no fos tal, una manera plausible d'interpretar la seva proposta seria la següent, on el radical proposicional a (3), (3_{RP}), no coincideix amb el radical proposicional que proposa Bach, (3_{PM}) (escric 'RP' per 'radical proposicional i 'PM' per 'proposició mínima expressable'):

- (2) Tipper està preparat.
- (2_{RP}) Tipper està preparat per al fet que és contextualment rellevant.
- (2_{PM}) Tipper està preparat per a sortir de viatge.
- (3) Ell és murcià.
- (3_{RP}) L'individu que és contextualment rellevant és murcià.
- (3_{PM}) José Belando és murcià.

Observi's també que en aquest cas la seva proposta coincidiria amb la griceana que s'ha sostingut aquí.

Restaria decidir a què denominem allò que es diu, si al radical proposicional o

a la mínima proposició expressable. Per les raons exposades més amunt en aquest capítol que vinculen allò que es diu a la mínima proposició expressable, allò que es diu seria (1_{PM}) i (2_{PM}), respectivament.³

7.2. Evitar els problemes A, B i C: la proposta d'Stanley

Suposem que algú profereix els següents enunciats:

- (4a) He menjat un arròs negre.
- (4b) Hem menjat un arròs negre.

¿Ha aconseguit expressar dues proposicions –una amb cada proferència? Voldrem respondre afirmativament a aquesta pregunta. Observem que proferint (4a) el contingut de la proposició expressada inclou a l'individu que l'ha asseverada, de la mateixa manera que proferint (4b) la proposició inclou a diversos individus relacionats amb qui ha fet l'asseveració. ¿Quina és l'expressió dels enunciats en qüestió el significat convencional de la qual requeria del context per poder contribuir a que la proferència expressés una proposició? (4a) podria incloure 'jo' com a subjecte, i (4b) 'nosaltres', però en algunes llengües romàniques, com ara el català, aquests subjectes sovint no apareixen en l'estructura de l'enunciat que efectivament es profereix sent el verb suficient per determinar la presència del subjecte en qüestió. Observi's que el fet que el subjecte no aparegui en l'estructura verbal de l'enunciat no comporta que sintàcticament no hi sigui present –altrament la proferència seria no gramatical i, per tant,

---

³ La proposta de considerar el radical proposicional d'una proferència de (13) com (13_{RP}) i no com el contingut de (13_{PM}) –això últim és el que Bach sosté –, em sembla important per dues raons, una de les quals l'apunta el mateix Bach al respecte d'altres consideracions: ens permet separar estrictament entre el significat convencional i allò que es diu amb l'ús d'un enunciat (entre el nivell locutiú i el nivell il·locutiú d'allò que s'assevera, (Bach, 1994). Una altra raó per considerar important la distinció entre els dos nivells apareixerà a l'hora de valorar la contribució del contingut de les implicatures convencionals al significat de les proferències (tornarem sobre aquest punt en el capítol segon).

inadequada.

Entenc que indicis d'aquesta mena són els que condueixen a Stanley (2002a) a sostenir una posició que podríem concretar en els següents dos punts:

1. tot procés pragmàtic que contribueixi a determinar la proposició que s'expressa per mitjà de la proferència d'un enunciat està motivat per la presència d'un element en l'enunciat en qüestió (es tractarà, per tant, d'un procés pragmàtic primari en els termes en què els hem caracteritzat);

2. que un element sigui part constitutiva d'un enunciat, estigui articulat en un enunciat, no comporta que necessàriament sigui verbalitzat en la proferència de l'enunciat o que correspongui a un ítem lèxic determinat; un element que formi part de l'estructura sintàctica, però no estigui present en les paraules que efectivament es profereixen, és també un element articulat de l'enunciat.

L'aplicació d'aquests dos punts condueix a Stanley a sostenir que tot element constitutiu d'allò que es diu ve desencadenat per algun expressió lingüística articulada en l'enunciat proferit (això és precisament el que s'estableix a 1), i a més a més li permet obtenir com a contingut dit –i no merament *implicat*– allò que el parlant és conscient d'haver dit. Si la seva proposta fos correcta respondria, per dir-ho així, a totes dues banyes del reiterat dilema.

El punt 2 està en clara oposició amb posicions com ara la introduïda per John Perry d'acord amb la qual hi ha elements no articulats en les nostres proferències la determinació dels quals pel context permet que de vegades allò que asseverem expressi una proposició. Un exemple paradigmàtic de Perry és l'enunciat 'Està plovent'. Una proferència d'aquest enunciat no és ni vertadera ni falsa si no s'explicita el lloc i el moment de temps en el qual i on està plovent. Si els parlants entenem perfectament la proposició expressada quan algú profereix aquest enunciat és perquè vinculem un lloc i un moment de temps a la proferència. El moment de temps pot entendre's determinat pel temps verbal, però no així el lloc. En conseqüència, i donat que el lloc no està articulat en l'enunciat, però es requereix perquè la proferència expressi una proposició, es tracta d'un element no articulat.

La proposta que considera elements no articulats tal i com l'hem només esbossada requereix ser precisada. Quan hem d'admetre aquests elements no articulats? Què determina la seva presència? En rigor algú podria proferir 'Està plovent' volent indicar que plou *tout court* (Recanati (2002) ofereix una explicació plausible en aquests termes.) La precisió al respecte del requeriment d'elements no articulats per determinar el contingut comunicat amb les nostres preferències és prou abundant en la literatura. En ella es distingeixen diferents tipus d'elements no articulats alguns dels quals contribueixen a que la proferència expressi una proposició i d'altres que contribueixen merament a que la proferència expressi la proposició que de fet el parlant vol expressar. En el mateix article mencionat Recanati (2002) elabora una anàlisi de la qüestió d'acord amb la qual únicament els elements no articulats que intervenen en l'establiment de la proposició que el parlant vol expressar (però no en l'establiment de la mínima proposició expressable) són *realment* no articulats (Recanati els anomena 'fortament no articulats'). La posició que defensa, d'acord amb la qual el concurs d'aquests elements fortament no articulats es requereix únicament per a l'establiment de la proposició que el parlant vol dir, però no per a la determinació de la mínima proposició expressable per mitjà d'una proferència, em sembla en el substancial correcte –tret, és clar, pel fet que identifica allò que es diu amb la proposició que el parlant és conscient de voler dir, això és, amb la regió (iii) de la Figura 3, la qual cosa per les raons que he sostingut més amunt en el punt 7.1 considero equivocada.

En qualsevol cas no vull abordar aquí la discussió al respecte dels elements no articulats, sinó dels elements articulats. Els defensors de la presència d'elements articulats sostenen que tot allò que aquí hem convingut a denominar 'processos pragmàtics primaris' està efectivament desencadenat per elements que constitueixen, verbalment articulats o no, l'enunciat que es profereix. Que aquests elements no estiguin *verbalment* articulats no comporta que no estiguin *sintàcticament* articulats –tal i com s'esdevenia amb els casos de 'jo' i 'nosaltres' a (4a-b). Observi's que aquesta proposta evitaria A, l'anàlisi del significat dels

elements articulats en l'enunciat seria suficient per determinar la proposició que s'expressa amb la seva proferència; i C, hi hauria una correlació sistemàtica entre la presència d'elements en l'enunciat (tots els articulats) i la presència de processos pragmàtics primaris. Si féssim extensiva aquesta proposta fins a sostenir que en l'establiment de la proposició que el parlant vol expressar (i no merament en l'establiment de la mínima proposició expressable amb la proferència) s'hi involucren també elements articulats en l'enunciat, aleshores aconseguiríem evitar també B (el desajust entre allò que som conscients de voler expressar i el que efectivament diem).

Stanley fonamenta bona part de la seva argumentació en el lligam. Considerem els seus exemples (5a-b):

- (5a) Tots els estudiants van respondre a totes les preguntes.
- (5b) Tots els estudiants van respondre a totes les preguntes del seu examen.

És possible proferir (5a) comunicant la proposició que s'asseveraria si es proferís (5b), on 'del seu examen' està lligat quantificacionalment a 'tots els estudiants'.⁴ La pregunta que eleva Stanley a qualsevol intent d'explicar aquest significat d'una proferència de (5a) per mecanismes pragmàtics és la següent: ¿com és possible explicar per mecanismes merament pragmàtics, sense assumir la presència d'un element articulat a (5a), si no lèxicament, sí almenys sintàcticament, que hi hagi una expressió en la proposició que és possible expressar proferint (5a), 'del seu examen', lligada quantificacionalment?

No considero l'exemple d'Stanley decisiu per mostrar la presència d'elements

---

⁴ Sens dubte que la interpretació proposada per Stanley incorpori 'el seu examen' i no merament 'les preguntes que guarden un determinat tipus de relació amb els estudiants' (que podrien ser les de l'examen, les del llibre, etc.) comporta incorporar elements pragmàticament determinats en la interpretació. L'únic que podrà estar convencionalment determinat serà l'establiment d'una relació entre les preguntes i els alumnes. El que ara estarà en qüestió és si els elements que intervenen en la fixació d'aquesta relació estan lèxicament articulats –Stanley sosté que no, altrament estarien *manifestament* articulats.

sintàcticament (però no lèxicament) articulats. Al meu parer (a), hi ha una explicació plausible i sistemàtica dins de la proposta griceana per donar compte de casos com els referits a (5), i (b) l'aplicació de la seva proposta no és clar com pot ser sistemàtica.

Comencem amb (b): no és clar com l'aplicació de la seva proposta pot ser sistemàtica. Considerem (6a-c):

- (6a) Tots els estudiants van respondre a totes les preguntes que havia formulat el president als habitants de la nació.
- (6b) Tots els oracles responen a totes les preguntes.
- (6c) El Joan va respondre a totes les preguntes.

A (6a) la restricció al respecte de quines preguntes es responen no guarda cap relació amb els estudiants; a (6b) una interpretació plausible –probablement la més plausible– és que tots els oracles responen no només a totes les preguntes que els plantegen, sinó a totes les preguntes en absolut. Aquestes interpretacions de preferències de (6a-b) mostren que, d'haver-hi un element articulats, el seu lligam amb el quantificador sota l'abast del qual cauria no és sistemàtic. És clar, es pot respondre a això, que una variable no té per què estar sempre lligada; però postular l'existència de variables sintàcticament articulades (però lèxicament ocultes) que estan lligades o no depenent de les intencions comunicatives dels parlants, d'allò que volen expressar, no pot considerar-se una explicació definitiva de la qüestió si hi ha una explicació alternativa que no introdueixi aquests elements. No pot considerar-se una explicació definitiva perquè, com succeïa amb la proposta de Recanati, es vincula l'establiment de la proposició que es diu –i de retruc l'activació (lligament, expansió, etc.) dels elements articulats– a allò que el parlant és conscient de dir. En conseqüència, els mateixos problemes adduïts aleshores en contra d'aquella interpretació en el sentit que descansa en les intencions dels parlants i no, en primer lloc, en el significat convencional de les expressions lingüístiques, serien aplicables també aquí.

Una proferència de (6c) pot molt bé expressar la proposició que el Joan va respondre a totes les preguntes que *li* van ser preguntades *a ell*. Si hi ha, en aquest cas, un element articulat ocult en l'expressió 'totes les preguntes' que respon a l'expressió '*li (...) a ell*', quin és el quantificador que el lliga? Ara bé, si hi ha una explicació pragmàtica per a aquest cas, ¿per què no podria servir el mateix tipus d'explicació per a l'anterior?

El problema que planteja el cas anterior (5a) per a una explicació pragmàtica és, òbviament, el lligam. Abans d'apuntar una línia d'argumentació per respondre a aquest problema voldria separar els casos objecte de discussió (5a-b) de casos com ara (7), esgrimits també per Stanley per sostenir l'existència d'elements articulats:

- (7) La majoria d'espècies tenen membres que són petits.

Termes com 'petits', s'ha sostingut a l'apartat anterior al respecte de la posició de Bach, són semànticament incomplets i comprendre el seu significat implica acceptar que comporten la presència d'un element comparatiu lligat al mateix terme. En conseqüència, és clarament possible una interpretació d'una proferència de (7) d'acord amb la qual la majoria d'espècies tinguin membres que siguin petits *comparativament amb els membres d'aquesta espècie*. L'expressió en itàliques estarà lligada pel quantificador 'la majoria de', però l'expressió en itàliques correspon a un element efectivament articulat de l'enunciat, perquè està implícit en el terme comparatiu 'petit'. Aquesta posició condueix a sostenir que hi ha, doncs, elements articulats per a aquelles expressions el significat de les quals comporta la presència d'aquests elements. Una manera d'acotar les expressions d'aquesta mena és observant que si no es completés el seu significat amb l'element que signifiquen de manera implícita, aleshores la proferència de l'enunciat que les conté no tindria condicions de veritat. En conseqüència, els elements que contribueixen a que una proferència de (7) expressi una proposició, i que expliquen la interpretació de (7) en la qual es lliga l'element comparatiu al

quantificador, estan en realitat sintàcticament i semàntica articulats en el propi terme comparatiu.

¿Com explicar, però, casos com (5a-b)? Una explicació alternativa a la d'Stanley sostindria que la restricció que opera a (5a) és explicable en termes pragmàtics en tant que *implicació*. El fonament de l'argumentació discorreria *de la mateixa manera* a com King i el propi Stanley (2005) donen compte de com es computa allò que es diu en el cas dels enunciats compostos, que coincideix en el substancial –no en les conclusions a què arriben– amb l'explicació que s'ha donat en el punt 4 per explicar el càlcul del que es diu amb aquesta mena d'enunciats dins el marc griceà. Així, considerem (8) i (5a-b):

- (8) Tots els estudiants van aprovar.
- (5a) Tots els estudiants van respondre a totes les preguntes.
- (5b) Tots els estudiants van respondre a totes les preguntes del seu examen.

¿Quina és la proposició que s'expressa proferint (8)? Des d'una posició griceana com la que s'ha defensat, la proposició que s'expressa és que tots els estudiants (en absolut) van aprovar. La proposició que probablement vol comunicar qui profereix (8) és que tots els estudiants vinculats amb un context determinat, el context rellevant en la conversa, van aprovar; però això últim ja no és allò que es diu, sinó allò que s'*implica*.

Considerem ara (5a). Una preferència de (5a) pot interpretar-se com comunicant la proposició (5b). Ara bé, ¿és això el que es diu o allò que s'*implica*? L'explicació que suggereixo és que (5b) és la proposició *implicada* amb la preferència de (5a). ¿Com explicar, aleshores, l'aparent lligam d'un element pragmàticament determinat respecte de l'expressió de quantificació 'tots els estudiants' a (5a)?

Observem aquest últim exemple, (9):

- (9) Si el vell rei de Lídia ha mort i s'ha proclamat la república, i si el vell rei de

Tebes ha mort, i s'ha proclamat també la república, aleshores les raons per les quals es proclamen repúbliques li agradaran a Tom.

Hi ha una interpretació plausible d'una proferència de (9) d'acord amb la qual allò que agradarà a Tom no són totes les raons, en absolut, per les quals es proclamen repúbliques, sinó totes les raons *implicades* en l'antecedent del condicional per les quals es proclamen repúbliques, a saber, la mort dels respectius reis. Aquesta interpretació és perfectament explicable si apel·lem als principis G3 i G4 establerts en el punt 6.2, principis que possibilitaven el càlcul d'*implicacions* en clàusules intrasentencials. Una argumentació en aquesta línia, en la qual en els enunciats compostos les diferents clàusules es confrontaven als contextos incrementats pel contingut d'altres clàusules dels enunciats, és sostinguda, s'ha dit, també per King i Stanley (2004) per al cas del condicional indicatiu en particular. Una explicació en aquests termes és possible per als enunciats amb termes quantificacionals: la possible restricció –pragmàtica– generada pel quantificador incrementa, en tant que *implicació*, el context inicial en el qual la resta de l'enunciat ha de ser avaluat. Això donaria compte dels aparents lligams que es produeixen amb la proferència d'enunciats com ara (5a) i (9). Aquesta explicació donaria també compte d'interpretacions en les quals el lligam en qüestió no es produeix –com succeïa amb (6a-b).

L'esperit que persegueix aquesta proposta és conciliar la correlació entre significat convencional, presència de processos pragmàtics primaris i proposició mínima expressable amb la proferència d'un enunciat. El que pretén evitar és assumir l'existència d'elements articulats que, en tant que variables lliures, poden no contribuir a allò que es diu amb la proferència d'un enunciat –tal i com succeeix si defensem la presència d'elements articulats en tots els casos en què poden contribuir a determinar la proposició que el parlant vol expressar. També pretén evitar la postulació d'elements articulats a fi de fer coincidir allò que es diu amb allò que el parlant és conscient de voler dir, això és, admetre com a elements articulats tots aquells que es requereixin per conciliar les nostres intuïcions al

respecte del que s'ha dit amb el significat convencional de les expressions lingüístiques que conformen els enunciats. En últim terme, el que es pretén és vincular de manera sistemàtica el contingut convencional de les expressions lingüístiques amb allò que es diu i no de manera primària amb allò que els parlants són conscients de dir.

Si les objeccions presentades a la proposta d'Stanley són correctes, el dilema es manté: no és possible correlacionar de manera sistemàtica expressions lingüístiques amb processos pragmàtics i preservar al mateix temps en tots els casos la correspondència entre allò que es diu i allò que el parlant és conscient de dir.

Per concloure aquest punt, els processos pragmàtics primaris estan desencadenats per elements que conformen l'enunciat que es profereix. Aquests elements poden estar articulats a nivell sintàctic i no lèxic, però això només és possible quan la correcta interpretació del significat convencional dels ítems lèxics efectivament proferits requereix d'aquesta compleció per tal de poder ser correctament interpretats –i no ser agramaticals. En tals casos la proposició resultant serà la mínima proposició expressable amb la proferència de l'enunciat. No és necessari –ni possible– apel·lar, doncs, a elements articulats sintàcticament que no tinguin cap reflex en els termes que efectivament es profereixen. Qualsevol expansió del significat d'una proferència en aquest sentit constituirà un procés pragmàtic secundari. La proposició resultant no constituirà ja allò que es diu, sinó allò que *s'implica*.

El que s'ha dit a l'anterior paràgraf s'ajusta a la proposta dins el marc griceà que s'ha estat defensant.

8. Recapitulació

Hem abordat en aquest capítol la distinció entre allò que es diu i allò que *s'implica* per mitjà de la proferència d'un enunciat.

Hem sostingut que allò que es diu és la mínima proposició expressable amb la proferència de l'enunciat, en el ben entès que aquesta mínima proposició expressable es constituïa en base al significat convencional dels elements efectivament articulats. El significat convencional de determinades expressions requeria en ocasions apel·lar a processos pragmàtics. Hem denominat aquests processos pragmàtics que estan desencadenats, per dir-ho així, per la saturació de les expressions articulades que així ho requerien (indèxics, etc.) 'processos pragmàtics primaris'. Així doncs, allò que es diu es constitueix a partir del significat convencional de les expressions que conformen els enunciats que proferim i en base també al concurs de processos pragmàtics primaris.

Hem sostingut que allò que *s'implica* és el contingut que es construeix en base a allò que prèviament s'ha dit. Com es construeix exactament aquest contingut és quelcom que es veurà en el següent capítol.

Pel que fa als enunciats compostos, hem establert que allò que es diu es constitueix composicionalment a partir d'allò que s'ha dit amb la proferència de cadascuna de les seves clàusules, i que allò que *s'implica* s'estableix en virtut del que es diu i *implica* en cadascuna de les seves clàusules, considerades en contextos intrasentencials, i també en virtut del propi significat de l'estructura de l'enunciat compost.

Hem seguit en aquesta caracterització bàsicament les directrius establertes per Grice. No és clar que les conclusions a les quals hem arribat fossin sostingudes pel propi Grice. En particular, Grice apunta a una ulterior distinció en la determinació d'allò que es diu, de manera que allò que es diu vingués determinat no només per la proposició que s'expressa sinó també per les paraules efectivament proferides (vegi's nota 11). En qualsevol cas seguir aquesta indicació de Grice ens conduiria,

possiblement, a una nova noció d'allò que es diu (que podria ser la quarta noció de dir, si contemplem també el radical proposicional de Bach, per un costat, i la proposició que el parlant és conscient de voler expressar (la posició de Recanati), per l'altre). Per raons de simplicitat, i assumint que la present caracterització no és una exegesi de la proposta griceana, identifiquem allò que es diu amb la proposició expressada. En el demés, això no obstant, sostenim que la proposta fins aquí presentada és compatible amb els propòsits de Grice. En particular també, Grice no contempla la possibilitat que es produeixin *implícacions* en contextos intrasentencials; però sembla natural considerar una tal possibilitat, no només perquè és explicativament funcional, sinó també perquè diríem segueix el procés comunicatiu: avaluem els enunciats en contextos, i en el cas dels enunciats compostos les diferents clàusules que els conformen modifiquen els contextos en els quals ulteriors clàusules hauran de ser avaluades. Resta, això sí, determinar en què contribueix el significat de l'estructura d'aquests enunciats compostos al contingut del que es diu i al de què s'*implica*.

En contraposició amb el plantejament d'inspiració griceana s'han valorat altres maneres de determinar el contingut d'allò que es diu. Una d'elles, severament pragmàtica, s'ha vist que presentava greus problemes de sistematicitat i, a més a més, no donava una explicació adequada d'alguns problemes que es presentaven també amb la posició griceana. Una altra posició, estrictament semàntica, conduïa a l'establiment de dues nocions d'allò que es diu, la primera de les quals, vinculada per complet al significat literal de les expressions proferides, podia no constituir ni la proposició expressada ni les intuïcions pròpies del parlant al respecte d'allò que s'ha dit. En conseqüència, s'ha qüestionat la utilitat d'una tal noció.

La noció d'allò que es diu que s'ha establert neda entre dues aigües: la del contingut semàntic i la de la determinació pragmàtica del contingut asseverat. Aquest nedar, s'ha sostingut, és sistemàtic. La seva sistematicitat la determina la sistematicitat de la constitució dels processos pragmàtics primaris. Què constitueix un procés pragmàtic primari ho determina el significat convencional de l'enunciat que es profereix. El significat convencional no s'observa únicament

en els elements lèxics que conformen l'enunciat, sinó també en les estructures sintàctiques pròpies de l'enunciat. Ara bé, aquestes estructures sintàctiques tenen sempre un element que apunta a elles en l'estructura lèxica del propi enunciat (si no directament un element lèxic, sí una indicació morfosintàctica –els verbs–, o lèxico-sintàctica –els termes comparatius–, etc.). És en aquest sentit que tots els elements que determinen allò que es diu estan articulats.

La caracterització aquí establerta no està exempta de problemes. Un d'aquests problemes, com s'ha anunciat al llarg del text, és si el contingut dit i l'*implicat* permeten donar compte de tot el que s'ha comunicat amb la proferència d'un enunciat. Un altre problema que de seguida apareixerà és si, malgrat tot, amb la proferència d'un enunciat es pot expressar més d'una proposició. Aquestes dues qüestions es consideraran en la segona part del treball a l'hora de caracteritzar els diferents tipus d'*implicació*.

D'altra banda, en el punt 4 s'han introduït tres qüestions problemàtiques al voltant de les quals s'ha proposat centrar la discussió i sobre les quals s'ha estructurat bona part d'aquesta primera part del treball. Les tres qüestions problemàtiques eren A, la relació entre el que està semànticament determinat i allò que es diu; B, la relació entre allò que es diu i allò que el parlant és conscient de dir; i C, la sistematicitat en l'aplicació de processos pragmàtics per tal d'obtenir el contingut dit. Aquestes qüestions problemàtiques s'han relacionat amb el següent dilema: o bé preservàvem la sistematicitat en l'aplicació de processos pragmàtics davant la presència de determinades expressions lingüístiques (resolent els problemes A i C), o bé preservàvem la concordança entre allò que es diu i allò que som conscients de dir (resolent el problema B).

La posició griceana que s'ha defensat dona resposta només a la qüestió C: els processos pragmàtics necessaris són aquells motivats per les expressions que conformen l'enunciat proferit i que contribueixen a que la proferència tingui condicions de veritat. Altres propostes que pretenien donar resposta a la qüestió problemàtica A (Bach), a la B (Recanati), o a totes tres, A, B, i C, de forma conjunta (Stanley), s'ha vist que comportaven problemes de diferent ordre. La

qüestió que sorgeix és, és clar, si una proposta com la defensada, que no dóna resposta als anteriors problemes A i B, pot ser considerada adequada. La resposta a aquesta qüestió ha de ser afirmativa, i això per les raons adduïdes a l'hora d'argumentar en contra de les posicions que volien donar resposta als problemes A i B, raons que concretarem sintèticament en els següents dos punts.

Primer, i pel que fa al problema A, correlacionar allò que està semànticament determinat amb allò que es diu és acceptar que allò que es diu no té per què constituir una proposició. Només les proferències d'enunciats expressen proposicions, i la determinació d'aquestes proposicions requereix sovint del concurs d'elements pragmàtics. Així, o evitem el problema A, o no vinculem el contingut dit a proposicions. En aquestes condicions el problema A és quelcom que s'ha d'acceptar com inevitable. Donat que les expressions que proferim requereixen ser avaluades en un context, l'estricta autonomia semàntica no és possible.

Segon, i pel que fa al problema B, correlacionar allò que es diu amb allò que el parlant és conscient de dir desvincula el significat convencional de les expressions del contingut que es diu, la qual cosa condueix en últim terme, s'ha vist, a una debilitació de la frontera entre allò que es diu i allò que *s'implica*. Novament, i a l'hora de triar entre evitar el problema B, per un costat, i evitar debilitar la distinció entre dir i *implicar*, i desvincular fortament el significat convencional de les expressions de l'establiment del contingut dit, per l'altre, la decisió resulta clara. Donat que la proposició que es diu depèn, entre d'altres coses, del significat convencional de les paraules proferides, allò que som conscients de dir no té per què coincidir amb allò que de fet diem.

La discussió establerta al voltant de les nocions de dir i d'implicar té encara molts fronts oberts. Les raons adduïdes al respecte, si no suficients, si marquen de forma clara la línia d'argumentació de la posició que s'ha defensat.

PART II

Tipus d'implicacions no lògiques

En aquesta segona part del treball ens ocuparem dels diferents tipus d'*implicacions* que cauen sota l'abast del que hem anomenat 'implicacions no lògiques'.

Els fenòmens que s'ha convingut en denominar 'implicatura convencional', 'implicatura conversacional particularitzada', 'implicatura conversacional generalitzada' i 'pressuposició' no són sinó els diferents tipus d'*implicacions* considerats tradicionalment –en el sentit d'implicació no lògica a què ens hem estat referint en la primera part del treball. Dit això, és necessari apressar-se a afegir que en realitat no existeix un consens a l'hora de caracteritzar aquests fenòmens. En realitat ni tan sols no existeix un consens quant a que els fenòmens que haguem de considerar siguin, de fet, els quatre mencionats. Alguns autors sostenen que 'implicatura convencional' i 'pressuposició' no són sinó dos noms per anomenar un mateix fenomen (per exemple el mateix Grice (1978;43), i també nosaltres més endavant en aquest treball), d'altres que en realitat la noció d'implicatura convencional és vàcua, si bé cal introduir una nova noció, que denominen 'implicatura convencional' (per exemple Bach, 1994), d'altres que no té cap sentit considerar la noció de pressuposició, perquè el tipus d'implicació que pretén explicar no és sinó un cas d'implicació lògica (per exemple Boër i Lycan, 1976), i encara d'altres.

La qüestió en litigi no és un mer problema de terminologia, sinó una qüestió sobre els diferents tipus de fenòmens que realment existeixen. Si es tractés d'una qüestió merament terminològica bastaria amb arribar a un consens pel que fa a la nomenclatura; però no tractant-se d'una qüestió terminològica el que hem de fer en primer lloc és decidir a quins fenòmens cal posar nom, i en segon lloc caracteritzar adequadament cadascun d'aquests fenòmens. Aquest és precisament el propòsit que abordarem en aquesta segona part del treball: determinar quins

dels fenòmens en qüestió realment existeixen, i contribuir a fixar la seva caracterització d'una manera adequada. Per bé que en ocasions aquest darrer propòsit no pugui satisfer-se d'una manera conclusiva, en qualsevol cas el que sí es pretindrà és mostrar amb claredat quin és el marc de la discussió i quines són, pel que fa a la caracterització dels fenòmens, les diferents opcions possibles i les conseqüències que cadascuna d'aquestes opcions comporta.

Totes dues qüestions, la determinació dels fenòmens i la seva caracterització, no poden anar deslligades. Tampoc no poden entendre's de manera independent de la distinció entre dir i *implicar* abordada en la primera part del treball. Havíem analitzat el contingut que es comunica per mitjà de la proferència d'un enunciat, i l'havíem separat en allò que es diu i allò que *s'implica*. Del que es tracta ara és de destriar dins d'aquest contingut *implicat* els diferents fenòmens que el constitueixen. No se'ns ha d'escapar que segons com destriem aquest contingut, això és, segons quins fenòmens *d'implicació* acabem considerant, algunes de les proposicions *implicades* constituiran exemples paradigmàtics d'un o altre fenomen. I tampoc no se'ns ha d'escapar la possibilitat que, un cop caracteritzats els fenòmens, algunes de les proposicions tradicionalment considerades com *implicades* constitueixin, al capdavant, part del que s'ha dit (i no *implicat*) amb la proferència d'un enunciat. És necessari tenir també present que les raons per distingir entre els diferents fenòmens no poden erigir-se de manera arbitrària. Del que es tractarà és, en conseqüència, de tenir en compte únicament aquells fenòmens que, primer, sostenir la seva existència sigui necessari per donar compte de com es genera part del contingut comunicat i, segon, puguin ser caracteritzats de manera suficient i també independent dels altres.

Una situació ideal seria aquella en la qual, un cop caracteritzats els fenòmens en qüestió, la seva aplicació permetés donar compte la generació de tot el contingut *implicat* i, al mateix temps, tots els fenòmens generats constituïssin efectivament part del que s'ha comunicat. Això no obstant, aquesta situació ideal no és clar que s'arribi a satisfer: els fenòmens que considerarem sí ens permetran donar compte de tot el contingut *implicat*, però quedarà oberta la porta a si algun

contingut comunicat pot ser-ho d'acord amb algun mecanisme diferent dels que recullin els fenòmens de què aquí es tractarà. Aquesta dificultat es presentarà bàsicament arran de la caracterització del fenomen de la implicatura conversacional.

L'estratègia expositiva que se seguirà per abordar aquestes qüestions parteix, com en el cas de la distinció entre dir i *implicar*, de la proposta de Grice. En l'anàlisi del contingut *implicat* Grice distingia entre allò que era *implicat* de manera convencional i allò que era *implicat* de manera conversacional. En virtut d'aquesta distinció, els fenòmens que considerava *implicacions* –i els que d'entrada es consideraran aquí com a tals– eren el de les implicatures convencionals i el de les implicatures conversacionals. Només si no fos possible caracteritzar adequadament aquests fenòmens, o si un cop caracteritzats no ens permetessin donar compte de tot el contingut *implicat*, seria aleshores necessari introduir altres nocions en la discussió.

En aquest treball sostindrem, primer, que sí és possible caracteritzar més adequadament els fenòmens introduïts per Grice, en el ben entès que la caracterització que aquí finalment es proposi no coincidirà amb l'estrictament griceana; i, segon, que aquests fenòmens, caracteritzats d'acord amb la present proposta, permetran donar compte de tot el contingut *implicat* per mitjà de la preferència d'un enunciat. En aquest sentit obviarem en aquesta exposició altres fenòmens postulats en la literatura, com ara el de la implicatura conversacional, introduït per Kent Bach (1994), el qual, per les raons que s'han adduït en la primera part del treball (punt 7.1) al respecte de la proposta del propi Bach, no constituïria sinó un cas de procés pragmàtic primari.

Del que s'ha referit en el paràgraf anterior se segueix que les nocions que abordarem seran bàsicament les d'implicatura convencional i implicatura conversacional. Això no obstant, i a més d'aquestes dues nocions, considerarem breument també de manera separada el fenomen de la pressuposició. Això no ens ha de conduir a pensar que la pressuposició no sigui un tipus d'*implicació* (en

realitat, i com s'ha advertit ja, sostindrem que les pressuposicions i les implicatures convencionals no són sinó un mateix fenomen). Les raons per referir-nos breument (punt 4.2) de manera independent a la pressuposició són almenys tres: primera, la pressuposició constitueix l'origen històric del problema de la *implicació*; segona, no hi ha una única caracterització del fenomen, sinó que en la literatura es barregen les nocions de pressuposició semàntica, pressuposició pragmàtica i fins i tot pressuposició expressiva, nocions que no semblen ser conciliables entre sí i que serà necessari discriminar; i, tercera, en relació amb les diverses nocions de pressuposició, la identificació d'aquest fenomen amb la implicatura convencional presenta algunes dificultats: en particular, caldrà explicitar quina de les nocions de pressuposició existents, si alguna d'elles, és la que s'està considerant.

Pel que fa a l'anàlisi dels fenòmens que es consideraran, hem dit que prendrem com a punt de partida la caracterització proposada per Grice, però també hem anticipat que les caracteritzacions que es proposin no coincidiran necessàriament amb les introduïdes per Grice. Així doncs, convé aquí també advertir, de la mateixa manera a com s'havia advertit en la primera part del treball, que per bé que l'anàlisi que seguirem parteix de directrius griceanes, no pretén en cap cas ser una exegesi del propi pensament griceà.

Un darrer advertiment: en relació amb la caracterització de les *implicacions* apareixerà novament en la discussió la distinció entre allò que es diu i allò que s'*implica*, per un costat, i la separació entre allò que és semàntic i allò que és pragmàtic, per l'altre. Com aviat veurem, alguns dels fenòmens de què ens ocuparem són eminentment semàntics, mentre que altres es generen en virtut principalment de processos pragmàtics, i més precisament en virtut del que hem anomenat 'processos pragmàtics secundaris'. Aquesta classificació, per dir-ho així, dels fenòmens com a eminentment semàntics o eminentment pragmàtics comportarà qüestionar la figura tradicional que inclou tots els fenòmens en litigi dins del contingut *implicat*. En efecte, d'acord amb el que se sostindrà, o bé modifiquem les condicions per determinar en què consisteix una *implicació*, o bé

alguns dels fenòmens considerats en la literatura com a *implicacions*, en particular les implicatures convencionals, en realitat no ho seran.

L'estructura d'aquesta segona part del treball és la següent.

Començarem (punt 1) elucidant primer la noció d'implicatura i ho farem a partir de la noció mateixa que proposa Grice, distingint els diferents tipus d'*implicacions* que contempla i els trets específics que d'acord amb la seva proposta determinen les implicatures conversacionals.

Arran de les nocions griceanes, observarem (punt 2) certes dificultats per a la caracterització introduïda del fenomen de la implicatura conversacional.

En primer lloc farem algunes precisions al respecte dels trets distintius d'aquesta mena d'*implicacions*. D'acord amb aquestes precisions alguns d'aquests trets sí seran, contra el que Grice anuncia, suficients per discriminar allò que és convencional d'allò que és conversacional. En aquest sentit introduïrem dues nocions de cancel·lació, que denominarem 'cancel·lació forta' i 'cancel·lació dèbil'. La introducció d'aquestes dues nocions tindrà com a finalitat no només distingir entre convencionalitat i conversacionalitat, sinó també eliminar les ambigüitats que es presenten en l'ús actual del terme. Així, se sostindrà que habitualment –i de manera errònia– s'usa la noció de cancel·lació tant per fer referència al que veurem constitueix una genuïna cancel·lació, com per fer referència a d'altres processos en els quals la *implicació* deixa de ser-ho per constituir part del contingut explícitament asseverat, tal i com succeeix en molts casos a l'hora de determinar quines de les *implicacions* de les clàusules que constitueixen enunciats compostos són, al seu torn, *implicacions* de la proferència de l'enunciat compost (això és, per dirimir el que s'ha convingut en denominar 'problema de la projecció').

En segon lloc en aquest mateix punt revisarem també la caracterització d'implicatura conversacional' en funció dels problemes que l'aplicació estricta de la caracterització griceana comporta, i proposarem dues maneres alternatives de

delimitar la noció que eviten aquestes qüestions problemàtiques. D'aquestes dues maneres de delimitar la noció se n'afavorirà una per raons que en últim terme invoquen a la primacia de l'autoritat del parlant a l'hora de fixar quin és el contingut que pretén comunicar. La caracterització que es proposarà tampoc no estarà lliure de dificultats i podrà no ser enterament satisfactòria (és aquí on apareixeran les dificultats a l'hora de delimitar si per mitjà del contingut *implicat* podem o no podem donar compte de tot el contingut comunicat), però el que es pretindrà mostrar és que, tal i com la concebé Grice, la caracterització resulta imprecisa i, per tant, inadequada, de manera que la seva reformulació esdevé necessària.

A continuació (punt 3) reconsiderarem la noció d'implicatura convencional per explorar la possibilitat que, sent convencional, constitueixi part d'allò que es diu i no pas part d'allò que *s'implica*. Se sostindrà que la implicatura convencional constitueix part d'allò que es diu, i no d'allò que *s'implica*, amb la proferència d'un enunciat, i s'exploraran dues conseqüències alternatives que aquest fet comporta: o bé hem d'acceptar que les proferències en les quals la implicatura convencional generada és falsa són, al seu torn, falses; o bé hem de considerar que hi ha dues nocions diferents d'allò que es diu o, per dir-ho d'una altra manera, que hi ha dos nivells dins del contingut d'allò que es diu, només un dels quals s'assevera en el context conversacional. Qualsevol de les dues possibilitats comportarà la proposta d'una nova caracterització de la noció d'implicatura convencional. El debat prendrà en consideració dues posicions molt diferents l'una de l'altra (les de Kent Bach (1999b) i Stephen Barker (2003)), que això no obstant entenc relacionades amb la present proposta.

Finalment (punt 4) observarem algunes qüestions al respecte de les nocions d'implicatura conversacional generalitzada i de pressuposició.

En relació amb les implicatures conversacionals generalitzades valorarem primer (punt 4.1.) què té de convencional, si alguna cosa, la generalització que es produeix en aquesta mena d'*implicacions*, i distingirem dos modes de convencionalitat. La consideració d'aquests dos modes de convencionalitat ens

permetrà donar compte de per què, malgrat ser conversacionals i, en conseqüència, cancel·lables de manera forta¹, aquesta cancel·lació forta resulta estranya en el cas de les implicatures conversacionals generalitzades. Analitzarem també com a exemple d'implicatura conversacional generalitzada el significat del condicional indicatiu.

En relació amb la pressuposició, en el punt (4.2) en hi referirem breument amb el propòsit d'explicitar bàsicament les raons de la seva identificació amb la implicatura convencional.

Les conclusions a les quals arribem en cada cas seran referides al final de cadascun dels quatre punts acabats de mencionar.

---

¹ Aquesta noció de cancel·lació forta, a la qual ja ens hem referit més amunt en el text, s'introdueix en el punt 2.2 d'aquesta segona part del treball.

1. La implicatura segons Grice

En aquest primer punt descriurem el panorama griceà al respecte de la noció d'implicatura i introduïrem igualment els diferents tipus d'implicatura que es distingeixen en relació amb aquest marc.

'Implicatura' és el neologisme que introdueix Grice (1967; 24) per referir-se a aquelles proposicions que són *implicades* per la proferència d'un enunciat d'alguna manera que no es correspon a com es produeixen les implicacions lògiques. Una implicatura constitueix, doncs, el contingut d'allò que aquí hem estat denominant '*implicació*'. El neologisme griceà és introduït precisament per evitar la confusió de la noció amb la d'implicació lògica.

Una manera temptadora d'acostar-se a la delimitació del contingut *implicat*, les implicatures, és considerant que complementen allò que es diu a fi d'obtenir tot el contingut comunicat per mitjà de la proferència d'un enunciat. Dit amb altres paraules, que el que es comunica és la suma del que es diu i del que *s'implica*. Aquest acostament resulta temptador precisament perquè respon a una manera natural d'encarar la qüestió: quan volem comunicar informació per mitjà de proferències, part de la informació comunicada (el contingut que diem) ve determinada pel significat convencional de les paraules que proferim, i part de la informació comunicada (el contingut que *impliquem*) la constitueix el contingut determinat en base a allò que prèviament hem dit i a les circumstàncies rellevants del context que involucren també, i de manera forta, les nostres intencions. No hem de perdre de vista que, d'acord amb el que s'ha sostingut en la primera part del treball al respecte de la distinció entre dir i *implicar*, només es pot *implicar* una proposició perquè prèviament se n'ha dit una altra ². En conseqüència, la caracterització d'implicatura descansa necessàriament en la caracterització d'allò

---

² Quina sigui la proposició que es diu i quina la que *s'implica* variarà segons la concepció d'allò que es diu que estem considerant, com hem vist en la primera part del treball en la qual, d'altra banda, s'ha defensat una posició concreta de tall griceà al respecte de la fixació de la proposició que es diu.

que es diu.

Per bé que Grice proporciona diversos exemples del que considera una implicatura, i també caracteritza de manera precisa la noció d'implicatura conversacional, no ofereix una definició que estableixi quines són les condicions necessàries i suficients que caracteritzen el fenomen, és a dir, no formula una definició en sentit estricte de la noció que inclogui tots els tipus d'*implicació*. Robert Harnish (1976; 328) cita una caracterització parcial del fenomen donada per Grice en un manuscrit no datat titulat "Conditionals"³. D'acord amb aquesta caracterització, i d'acord també amb les indicacions establertes pel mateix Grice en diferents escrits –sobretot a "Logic and Conversation"– i que hem referit en la primera part del treball al respecte de la distinció entre dir i *implicar*, podem apuntar la següent com una primera aproximació al fenomen:

Implicatura (1)

un parlant *P* *implica* (o *implicatura*) que *q* a un oient *O* si:

- (i) *P* diu que *p* (a *O*);
- (ii) *P* no diu que *q* (a *O*); i
- (iii) dient que *p* (a *O*) *P* pretén, implica, suggereix, indica que *q* (a *O*).

Així, si per exemple diem 'Tinc fred' en determinades circumstàncies prenent comunicar al nostre interlocutor que volem que tanqui la finestra, aquesta darrera proposició comunicada es tracta d'una implicatura perquè (i) el que de fet diem, en el sentit de dir que s'ha considerat en el capítol anterior, és que tenim fred; (ii) no diem, per tant, que volem que el nostre interlocutor tanqui la finestra; i (iii) dient que tenim fred pretenem, impliquem, indiquem que volem que el nostre interlocutor tanqui la finestra. Anàlogament, si proferim un enunciat com ara 'Bill és pobre, però és honrat', que hi hagi un contrast entre ser pobre i ser honrat és una implicatura de la nostra preferència perquè (i) el que de fet diem és que Bill és

---

³ A les referències bibliogràfiques de Harnish (1976) l'article de Grice apareix sense data i com a fotocòpia.

pobre i és honrat; (ii) no diem, per tant, que hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat, i (iii) per mitjà de la nostra asseveració pretenem, impliquem, indiquem que hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat.

Aquesta caracterització resulta en excés general. Probablement no podria ser de cap altra manera, perquè amb ella es pretén aixoplugar tots els fenòmens a què ens referim en aquesta segona part del treball. A més de general, però, aquesta caracterització resulta també vaga i imprecisa. La vaguetat i la imprecisió deriven sens dubte de la clàusula (iii) –que en realitat és la clàusula clau de la caracterització. ¿Com hem d'entendre 'pretén', 'implica', 'suggereix' i 'indica'? Prenem per cas 'implica'. 'Implica' no pot haver-se d'entendre com referint-se a la implicació lògica, perquè el que es persegueix és precisament explicar la generació d'implicacions diferents de les implicacions lògiques. D'altra banda si 'implica' s'ha d'entendre com '*implica*', la caracterització proposada resulta ser circular. I anàlogament per a la resta de verbs llistats a (iii).

El que està implícit en el que proposa la clàusula (iii) és el fet d'obtenir el contingut *implicat* per mitjà d'algun procés. És precisament la diferència en aquesta mena de procés el que comportarà la presència de diferents tipus d'implicatures. Per aquest motiu podem fer menys vaga i més precisa aquesta caracterització substituint (iii) per (iii'). Així:

Implicatura (2)

un parlant *P* implica (o *implicatura*) que *q* a un oient *O* si:

- (i) *P* diu que *p* (a *O*);
- (ii) *P* no diu que *q* (a *O*); i
- (iii') *O* diu que *p* (a *O*) *P* espera que *O* calculi *q*.

El que ens resta ara és, és clar, elucidar en què ha de consistir el càlcul establert a (iii').

Recordem que la noció d'implicatura recull per a Grice totes les *implicacions* generades amb la preferència d'un enunciat. Algunes d'aquestes *implicacions*,

sosté Grice, es produeixen en virtut del significat convencional d'alguns dels termes que conformen l'enunciat proferit; altres *implicacions*, per contra, s'estableixen bàsicament en virtut de les intencions dels parlants en dir allò que diuen, i també en virtut de les característiques específiques dels contextos en els quals té lloc la comunicació. És així que a l'hora d'especificar la noció de càlcul que està aquí en joc serà necessari distingir entre dos càlculs possibles en funció de si allò que determina el càlcul és únicament el significat convencional d'algunes expressions, o si aquest càlcul està també determinat per les intencions comunicatives dels parlants –juntament amb les característiques específiques dels contextos conversacionals– en dir allò que de fet diuen. En realitat aquestes dues possibilitats, la dependència del significat convencional, d'un costat, i la dependència de les intencions dels parlants en dir allò que diuen en virtut de les característiques contextuais específiques, de l'altre, exhaureixen –o, si més no, haurien d'exhaurir– el marc de totes les *implicacions* que estem aquí considerant. A la primera mena d'*implicacions* les denomina Grice 'implicatures convencionals', i a la segona 'implicatures conversacionals'.

El càlcul referit a (iii') en aquesta segona caracterització d'implicatura serà, doncs, diferent per a cada cas. En el cas de la implicatura convencional simplement caldrà especificar de quina manera l'esmentat càlcul depèn del significat convencional de les expressions que conformen l'enunciat efectivament proferit i serà, per tant, propi d'una anàlisi eminentment semàntica. En el cas de la implicatura conversacional, i donat que involucrarà bàsicament el concurs d'elements contextuais, intencions comunicatives, etc., l'anàlisi que es requerirà serà una anàlisi eminentment pragmàtica.⁴

---

⁴ De la mateixa manera a com s'ha advertit en la primera part del treball, la distinció entre allò que és semàntic i allò que és pragmàtic pretén separar bàsicament entre aquelles anàlisis en les quals no intervenen processos pragmàtics secundaris (semàntic) i aquelles anàlisis en les quals sí intervenen aquests processos pragmàtics secundaris (pragmàtic). En el punt 3.1. de la primera part del treball ens hem referit a aquests dos tipus de processos.

1.1. Implicatura convencional

Per implicatura convencional hem d'entendre aquelles implicatures en les quals la proposició *implicada* depèn bàsicament del significat convencional de les expressions que conformen l'enunciat proferit. Modificant en aquest sentit la clàusula (iii') de la caracterització d'implicatura obtenim ara la següent caracterització del fenomen:

Implicatura convencional

un parlant *P* *implica* (o *implicatura*) convencionalment que *q* a un oient *O* si:

- (i) *P* diu que *p* (a *O*);
- (ii) *P* no diu que *q* (a *O*); i
- (iii) dient que *p* (a *O*) *P* espera que *O* calculi *q*, i que tal càlcul es dugui a terme partir del significat convencional de les expressions que conformen *p*, independentment del context conversacional.

La clàusula (iii) pretén recollir precisament aquesta vinculació al significat convencional que estableix Grice (1967; 25).

Dues observacions al respecte de l'anterior caracterització.

Primer, el càlcul per a l'obtenció d'aquestes implicatures procedeix, s'ha dit, independentment del context conversacional; la independència del context s'ha d'entendre en la mateixa mesura en què l'establiment d'allò que es diu era també independent del context en qüestió, això és, en la mesura en que no involucra processos pragmàtics secundaris. Així, proferir 'L'Alexandre també jugarà amb el tren' genera la implicatura convencional que alguna situació comparable a la descrita per la proposició asseverada (que algú altre, a més de l'Alexandre, jugarà amb el tren, o que l'Alexandre jugarà amb alguna altra joguina, a més de jugar amb el tren) és vertadera. Fixar quina és en cada cas la situació comparable en qüestió dependrà, és clar, de les circumstàncies pròpies del context, de la mateixa manera a com succeïa en l'establiment d'allò que es diu a l'hora de fixar, per

exemple, la referència de les expressions referencials.

Segon, la caracterització presentada pretén simplement recollir i sobretot concretar la noció d'implicatura convencional de Grice. Més endavant (punt 3) es reformularà aquesta caracterització en termes que ens allunyan si bé potser no de l'esperit, sí de la proposta concreta de Grice.

Un exemple paradigmàtic d'implicatura convencional proposat pel propi Grice és l'apuntat més amunt: quan algú profereix l'enunciat 'Bill és pobre, però és honrat' comunica, a més a més de la proposició efectivament expressada, això és, que Bill és pobre i que és honrat, que hi ha un cert contrast entre ser pobre i ser honrat. Es tracta d'un cas d'implicatura convencional perquè si bé el parlant no diu la proposició que *implica*, espera que l'oient la calculi a partir del que efectivament ha dit, i aquest càlcul, tal i com s'estableix a (iii) en la definició, depèn del significat convencional de les expressions que conformen l'enunciat proferit –en aquest cas depèn del significat convencional de la conjunció adversativa 'però'. Observem que si el parlant hagués proferit 'Bill és pobre i és honrat', o 'Bill és pobre, per tant és honrat', les condicions de veritat de la proposició expressada serien, sosté Grice, exactament les mateixes que les de l'exemple proposat, perquè les proferències de tots tres enunciats expressarien, sempre segons Grice, la mateixa proposició, a saber, la proposició que seria vertadera quan fos el cas que Bill fos pobre i al mateix temps honrat. Ara bé, no succeiria el mateix amb la implicatura convencional: en el primer cas ('Bill és pobre i és honrat') no es generaria cap implicatura convencional, mentre que en el segon cas ('Bill és pobre, per tant és honrat') es generaria una implicatura convencional –diferent de la introduïda per la conjunció adversativa 'però'– consistent a vincular l'honradesa de Bill com a conseqüència de la seva pobresa (a causa de la locució 'per tant').

1.2. Implicatura conversacional

Per implicatura conversacional hem d'entendre aquelles implicatures en les quals la proposició *implicada* no depèn només del significat convencional de les expressions que conformen l'enunciat proferit, sinó també —i bàsicament— d'alguns trets distintius generals del discurs els quals, dit en gros, podríem concretar en els tres següents: la manera com s'ha produït la proferència a partir de la qual s'ha generat la implicatura, el coneixement compartit per les persones que prenen part en el procés comunicatiu (sobre aquest punt voldré insistir més endavant en el punt 2 a l'hora de reconsiderar la caracterització d'aquest fenomen), i les circumstàncies particulars del context conversacional.

En el cas d'aquesta mena d'*implicació* el càlcul apuntat a la clàusula (iii) de la caracterització general d'implicatura és més difícil de determinar. La raó d'aquesta dificultat rau precisament en el fet que aquest càlcul depengui de trets generals del discurs. La pregunta a respondre és, en conseqüència, quins són en cada cas els trets generals del discurs pertinents per al càlcul d'aquestes *implicacions* i, sobretot, de quina manera els podem determinar. La resposta a totes dues qüestions cal buscar-la en el que Grice (1967) denomina Principi Cooperatiu, d'acord amb el qual quan participem en una conversa hem de fer les nostres contribucions tal i com ho exigeixin els nostres propòsits comunicatius, tenint en compte la situació en la qual ens trobem. Dit d'una altra manera, les nostres aportacions a una conversa han de pretendre ser comunicatives. És el seguiment d'aquest Principi Cooperatiu, i el reconeixement que els altres segueixen també aquest mateix Principi, el que ens permet el càlcul de les implicatures conversacionals.

Grice desglossa el Principi Cooperatiu en quatre categories: quantitat, qualitat, relació i manera, cadascuna de les quals, al seu torn, s'articula en diferents màximes. Aquestes màximes, fins a un total de nou, són les que ens permetran explicar les raons d'acord amb les quals es produeix el càlcul de les implicatures conversacionals.

Així, d'acord amb la categoria de quantitat, les nostres contribucions a la

conversa no han de ser (1) ni més informatives (2) ni menys informatives del que sigui requerit perquè la comunicació es produeixi de forma adequada; d'acord amb la categoria de qualitat, (3) no hem d'afirmar res que no sapiguem cert (4) ni hem d'afirmar res que creguem fals; d'acord amb la categoria de relació, (5) hem d'expressar només aquella informació que considerem pertinent i rellevant per als nostres propòsits comunicatius; i, finalment, d'acord amb la categoria de manera (6) hem d'evitar ser obscurs en els nostres actes de parla, (7) hem d'evitar ser ambigus, (8) hem d'evitar ser excessivament i innecessàriament prolífics, i (9) hem d'evitar ser desordenats.⁵

En base al seguiment del Principi Cooperatiu, Grice (1967; 30-31) dóna una caracterització de la noció d'implicatura conversacional d'acord amb la qual una *implicació* és una implicatura conversacional si compleix les tres condicions que s'especifiquen:

Implicatura conversacional (Grice)

“Una persona que dient (o fent com si digués) que *p* ha implicat que *q*, pot dir-se que ha implicat conversacionalment que *q* si és el cas que (1) se suposa que [el parlant] està observant les màximes conversacionals, o almenys el Principi Cooperatiu; (2) es requereix la suposició que [el parlant] és al cas que, o que creu que, *q* per tal que allò que hagi dit o hagi fet com si digués (o allò que hagi fet en *aquells* termes) sigui consistent amb la suposició anterior [(1)]; i (3) el parlant pensa (i espera que l'oient pensi) que cau dins les competències de l'oient obtenir, o copsar intuïtivament, que es requereix la suposició mencionada a (2).” (Entre

---

⁵ Sperber i Wilson (1986) critiquen el fet que les nou màximes establertes per Grice per donar compte dels principis que regeixen la conversa siguin les correctes. En realitat la seva crítica se centra en el caràcter *ad hoc* d'alguna d'aquestes màximes i, en general, en el que consideren és una caracterització imprecisa de les màximes en qüestió. La seva proposta consisteix en explotar, dins de la categoria de relació, la màxima de rellevància, i en algun sentit subsumir les altres vuit màximes dins d'aquesta. Levinson (2000) reformula les quatre categories griceanes en tres principis heurístics per poder donar compte de com es genera un tipus d'implicatura conversacional –la generalitzada. Que diferents estratègies apuntin a la necessitat d'establir determinats principis que regeixen el procés comunicatiu, per bé que aquests principis s'apartin del plantejament original de Grice, entenc que en últim terme dóna suport a la seva estratègia.

claudàtors aclariments propis.)

És important deturar-se un moment a clarificar aquesta caracterització.

Primer, observem com el càlcul d'aquesta mena d'implicatures és el que s'especifica a (3) en fer referència de manera explícita a quines són les competències de l'oient, i observem també com la condició (3) requereix de les condicions (1) i (2). Dit en gros, el parlant espera que l'oient calculi la *implicació* perquè espera que reconegui el supòsit establert a (2), a saber, que el parlant creu que es requereix la *implicació* per tal que allò que el propi parlant ha dit sigui consistent amb acceptar que ell mateix (el parlant) està observant el Principi Cooperatiu (això últim és el supòsit establert a (1)).

Segon, és necessari ja adonar-se'n que el compliment de les condicions (1) i (2) tal i com estan formulades no sembla estar en les mans del parlant, això és, no és ell l'autoritat que decideix al respecte de si està observant o no el Principi Cooperatiu, ni tampoc al respecte del compliment de la suposició d'acord amb la qual ell creu que la *implicació* en qüestió és necessària a fi que allò que ha dit sigui consistent amb la seva pròpia observança del Principi Cooperatiu.⁶ Aquest fet comportarà dificultats per acceptar que, d'acord amb aquesta caracterització, el contingut total comunicat pugui ser la suma d'allò que es diu i d'allò que *s'implica*, i en últim terme comportarà també que sigui indeterminat quin contingut cau sota l'abast del fenomen de la implicatura conversacional, la qual cosa ens conduirà a revisar la caracterització mateixa del fenomen.

Tornarem aviat –en el punt 2.4– sobre aquestes qüestions. Per l'instant

---

⁶ És a dir, (1) no equival a (1'): "el parlant considera que observa les màximes conversacionals, o almenys el Principi Cooperatiu", ni (2) equival a (2)': "el parlant és al cas que, o creu que, es requereix *q* per tal que allò que ha dit o ha fet com si digués (o allò que ha fet en *aquests* termes) sigui consistent amb la suposició anterior [1]". Saul (2002b) mostra com, considerant en sentit estricte les condicions (1) i (2), el parlant pot *implicar* proposicions que en realitat no pretén comunicar i pot comunicar proposicions que de fet ni diu ni *implica* (vegi's més endavant en el mateix text, punt 2.4).

centrem-nos ara en la manera d'acord amb la qual es produeix el càlcul d'aquesta mena d'*implicacions* per part de l'oient. Grice el descriu en els següents termes que pretenen il·lustrar com l'oient raona a partir del que el parlant ha dit prenent en consideració les tres condicions citades més amunt:

“Ell [el parlant] ha dit que *p*; no hi ha cap raó per suposar que no està observant les màximes, o almenys el Principi Cooperatiu; no podria fer-ho a menys que pensés que *q*; ell sap (i sap que jo sé que ell sap) que puc adonar-me'n que es requereix la suposició que ell pensa que *q*; no ha fet res per evitar que jo pensí que *q*; pretén fer-me pensar, o almenys vol permetre que jo pensí, que *q*; i és així que ha implicat que *q*.” (Grice, 1967; 31. Entre claudàtors aclariments propis).

Donat que aquest càlcul parteix d'allò que es diu, requereix del concurs del significat convencional de les expressions que conformen la proposició expressada i de diferents processos pragmàtics primaris. Ara bé, i aquest és el tret característic essencial d'aquesta mena de càlcul, donat que en la determinació d'allò que *s'implica* conversacionalment són necessàries les consideracions que el parlant està observant el Principi Cooperatiu i les màximes conversacionals, i donat també que hi ha circumstàncies contextuais rellevants les quals, a més, són compartides pel parlant i per l'oient, el càlcul en qüestió no es basa principalment en el desplegament del significat convencional de les expressions (com succeïa en el cas de les implicatures convencionals), sinó que consistirà, per contra, en el que en la primera part del treball hem convingut a denominar 'procés pragmàtic secundari' (vegi's també la nota 4).

Un exemple paradigmàtic d'implicatura conversacional proposat per Grice (1967; 24) és el següent: A li demana a B com li van les coses a C, un amic comú, en la seva feina en un banc, i B respon: “Oh, bastant bé, crec; es porta bé amb els seus companys i encara no l'han tancat a la presó”. El que A comunica a B amb la seva proferència és més del que diu explícitament amb les paraules que

efectivament profereix, i el que comunica de més, (això és, que C és algú que es deixa temptar pels diners, o que els seus companys de feina no són bones persones, etc.), sosté Grice, és *implicat* conversacionalment. Què sigui el que efectivament comunica A a B a més a més del que diu (és a dir, que C es deixi temptar pels diners, o que els seus companys de feina no siguin bones persones, etc.) no és res que puguem determinar de manera independent del context en el qual es produeix la proferència; però una vegada situats en aquest context el que es comunica de més ha de ser calculable per part de l'oient. En realitat un tret essencial d'aquesta mena d'implicatures és precisament aquesta calculabilitat la qual, a més, ha de poder ser explicitable per part de l'oient en termes semblants als que s'estableixen en l'anterior cita de Grice. En rigor bona part de la literatura al respecte està abocada a determinar com procedeix aquest càlcul.

1.2.1. Implicatura conversacional generalitzada i particularitzada

Dins de les implicatures conversacionals Grice en distingeix de dues menes: les implicatures conversacionals particularitzades i les implicatures conversacionals generalitzades. La distinció s'estableix en funció de la major o menor participació del context a l'hora de calcular la proposició *implicada*: en el cas de les implicatures conversacionals particularitzades el paper del context és fonamental per poder determinar la proposició així *implicada*, mentre que en el cas de les implicatures conversacionals generalitzades la dependència de les circumstàncies específiques del context per efectuar aquest càlcul és molt menys rellevant.

L'anterior exemple d'implicatura conversacional (sobre els amics A, B i C) es tracta d'un cas d'implicatura conversacional particularitzada. Que la proposició *implicada* sigui que C es deixa temptar pels diners, o que els companys de feina de C no són bones persones, o encara alguna altra, depèn fortament del coneixement que els qui prenen part en la conversa tenen de les circumstàncies contextuals. Per contra, proferir 'L'Alfred es trobarà aquesta nit amb una dona' *implica* conversacionalment i, i això és important, en general de manera independent de circumstàncies específiques del context, que la dona amb la qual es trobarà

l'Alfred aquesta nit no és la seva esposa (o cap dona amb la qual l'Alfred tingui una relació determinada –mare, germana, etc.). Aquesta relativa independència de les circumstàncies específiques del context és el que determina que la proposició en qüestió, 'La dona amb la qual l'Alfred es trobarà aquesta nit no és la seva esposa', es tracti d'una implicatura conversacional generalitzada.

És important no confondre aquí convenció amb generalització. La implicatura no es genera en virtut del significat convencional d'una expressió, sinó en virtut del seu ús generalitzat. Així, si bé és cert que la raó per la qual es genera la implicatura a l'exemple de l'Alfred és la presència de l'adjectiu indefinit 'una' (en lloc de l'adjectiu possessiu 'seva' ['la seva dona', 'la seva filla', etc.]), la implicatura generada no és part del significat convencional de l'adjectiu indefinit, la qual cosa es fa evident si contemplem casos en els quals la presència del mateix adjectiu no comporta com a implicatura el fet que el nom al qual modifica no guardi cap relació d'exclusivitat i/o de pertinença al respecte del subjecte en qüestió. Per exemple, proferir 'Vaig seure en una cadira' no genera la implicatura que la cadira en la qual vaig seure no sigui la meua cadira, o proferir 'Tinc un nas molt gros' tampoc no *implica* que el nas en qüestió no sigui el meu –sinó tot el contrari. En aquest darrer exemple es podria sostenir amb raó que allò que marca la pertinença del nas és, independentment del nostre coneixement de la natura biològica dels humans, el tret lingüístic reflectit en la primera persona del verb 'tenir' –però en cap cas el significat de l'adjectiu indefinit. En qualsevol cas això no contradiu el que es vol posar aquí de manifest, a saber, que si fos part del significat convencional de l'adjectiu indefinit 'un' el fet que el substantiu al qual modifica no guarda cap relació d'exclusivitat i/o de pertinença al respecte del subjecte involucrat, aleshores aquest significat s'hauria de mantenir constant en totes les instanciacions del terme. Donat que aquest no és el cas, la implicatura en qüestió no pot tractar-se d'una implicatura convencional.⁷

---

⁷ La frontera entre generalització i convenció pot resultar difícil d'establir, sobretot des de posicions que qüestionin el propi significat convencional de les expressions. En aquest sentit, entenc que una posició pragmatista que sostingués que les expressions no tenen cap significat convencional

Malgrat tot, en alguns casos la distinció entre totes dues implicatures no és possiblement tan nítida com seria desitjable. De vegades la implicatura conversacional generalitzada es deu en bona part a la presència d'algun determinat ítem lèxic o a la presència d'una determinada construcció sintàctica, per bé que aquesta dependència no estigui associada al significat convencional de l'expressió. En aquestes circumstàncies la frontera entre el que és convencional i el que és conversacional podrà en aparença resultar poc delimitada. En el punt 4.1.1 abordarem aquesta qüestió i sostindrem que, malgrat les aparences, la frontera sí està delimitada, i que en el cas de les implicatures conversacionals generalitzades el que es posa de manifest amb les dificultats apuntades és probablement una altra mena de convenció diferent de la que vincula significats a expressions.

Finalment, la distinció entre allò que és convencional i allò que és conversacional apunta a la distinció entre allò que és semàntic i allò que és pragmàtic, en el sentit més estricte de 'pragmàtic' al qual ens hem referit en diverses ocasions com a 'pragmàtic secundari'. En efecte, el significat convencional de les expressions lingüístiques⁸ constitueix el contingut semànticament determinat; per contra allò que és conversacional constitueix part del contingut pragmàticament determinat. Observi's ja aquí que si volguéssim sostenir, tal i com afirma Grice, que algunes implicatures són convencionals,

---

associat, sinó que fixen el seu significat d'acord amb el seu ús, hauria d'acabar identificant convenció amb generalització –i en conseqüència hauria d'obviar les distincions entre implicatures convencionals i implicatures conversacionals generalitzades que estem observant aquí.

⁸ Amb 'expressions lingüístiques' vull referir-me tant al lèxic com a les estructures sintàctiques pròpies del llenguatge natural. En tots dos casos, lèxic i estructures sintàctiques, el significat que es generarà amb el seu ús podrà ser convencional. La qüestió de si hem de restringir el terme 'semàntic' al significat convencional del lèxic i no estendre'l al significat convencional de determinades estructures sintàctiques (com ara 'És X qui P' significant convencionalment que algú és P) és quelcom que no es discutirà aquí, en el ben entès que en tots dos casos allò que se significa, se significa de manera convencional. Per la seva banda Grice (1978; 50-54) analitza també la convencionalitat en l'accentuació i en la ironia.

aleshores hauríem de sostenir també que algun contingut semànticament determinat no constitueix part d'allò que es diu, sinó d'allò que està *implicat*.

1.2.2. Trets distintius de les implicatures conversacionals

Fins aquí hem caracteritzat la noció d'implicatura i els seus tipus. En correspondència amb aquestes caracteritzacions Grice proposa diversos trets distintius que es donen de manera general en el cas de les implicatures conversacionals –i no en les convencionals. Els trets distintius suggerits per Grice són cinc, i la temptació d'emprar-los a la manera d'un test per tal de determinar quan ens trobem al davant d'un fenomen d'aquesta mena és gran, si no fos que el mateix Grice (1978; 42) ens adverteix explícitament de no fer-ho. La raó de l'advertència són les excepcions que apareixen si intentem que els trets en qüestió siguin, un a un o tots ensembles, condicions necessàries i suficients per a la presència d'una implicatura conversacional. D'aquestes excepcions el propi Grice (1978; 43 i seg.) ens en proporciona exemples a alguns dels quals ens referirem més endavant (punt 2.1). En qualsevol cas convé avançar que no és clar que les excepcions que planteja Grice siguin de fet tals. En el mateix punt 2.1 sostindrem que almenys un dels trets distintius proposats, el de la cancel·lació, sí pot constituir un bon test per discriminar entre què és convencional i què és conversacional. També apuntarem que en realitat la majoria d'aquests cinc trets distintius són redundants.

Els cinc trets distintius anunciats es poden enumerar de la següent manera: cancel·labilitat, no separabilitat, no convencionalitat, no vinculació entre la veritat o falsedat de la implicatura i la veritat o falsedat de la proposició que s'ha dit (a partir de la qual es genera la *implicació*), i relativa indeterminació de la implicatura. Com ja s'ha dit, alguns d'aquests trets estan fortament relacionats.

1r - Cancel·labilitat

Per cancel·labilitat entén Grice el fet que, un cop calculada observant el Principi Cooperatiu una determinada implicatura conversacional, afegir –de

manera explícita o implícita— altra informació en el context pot produir que la implicatura prèviament generada s'anul·li, això és, es cancel·li. Així, si després de proferir en una habitació amb la finestra oberta l'enunciat 'Tinc fred' afegim 'No vull que tanquis la finestra', la *implicació* que en determinades circumstàncies hauria calculat l'oient en virtut de la nostra primera proferència i de fets rellevants del context, a saber, 'Vull que tanquis la finestra', es cancel·laria com a conseqüència de la nostra segona proferència —que nega explícitament la *implicació*, això és, la cancel·la.

2n - No separabilitat

Les implicatures conversacionals són no separables. Que siguin no separables significa el següent: les implicatures es calculen a partir d'allò que es diu amb la proferència d'un enunciat; una implicatura és no separable quan qualsevol altra forma d'expressar la mateixa proposició que generava la implicatura genera també, al seu torn, la mateixa implicatura en qüestió. Així, en l'exemple anterior, si dient 'Tinc fred' *implicàvem* conversacionalment 'Vull que tanquis la finestra', qualsevol altre enunciat que serveixi per expressar la mateixa proposició haurà de generar la mateixa *implicació*. Una dificultat en l'aplicació d'aquest criteri raurà precisament en determinar quan dos enunciats expressen, de fet, la mateixa proposició.

El que es vol posar de manifest amb aquest tret distintiu és la no vinculació de la implicatura conversacional al significat convencional de cap dels termes que conformen l'enunciat proferit, a diferència del que succeïa en el cas de les implicatures convencionals. En rigor, entenc que aquest tret col·lapsa amb el que segueix.

3r - No convencionalitat

Amb el tret de la no convencionalitat vol Grice posar de manifest que el contingut de les implicatures conversacionals no ha d'estar contingut en el significat convencional dels termes a partir dels quals es genera. Dit d'una altra manera, una implicatura conversacional no pot ser l'explicitació del significat convencional de cap terme —que és el que succeïa en el cas de les implicatures

convencionals.

4t - No vinculació de les condicions de veritat de la implicatura amb les de la proposició a partir de la qual es genera

Havent establert que aquesta mena d'implicatures és cancel·lable, hem desvinculat ja la dependència de la proposició *implicada* respecte de la proposició a partir de la qual s'havia generat el càlcul en el següent sentit: la falsedat de la *implicació* no comporta al seu torn la falsedat de la proposició a partir de la qual s'havia generat. Aquest era un tret general de les *implicacions* que ens permetia, en rigor, distingir-les de les implicacions lògiques.

5è - Relativa indeterminació de la implicatura

En ocasions la determinació de la implicatura conversacional pot restar oberta entre diverses opcions que només posterior informació contextual podrà contribuir a restringir. Això succeïa en l'exemple proporcionat per Grice com a paradigmàtic d'implicatura conversacional generalitzada i referit més amunt, on en una conversa entre dos amics A li demanava a B com li anaven les coses a C, un amic comú, en la seva feina en un banc, i B responia: "Oh, bastant bé, crec; es porta bé amb els seus companys i encara no l'han tancat a la presó". Què sigui el que A *implica* amb el que diu (que C és algú que es deixa temptar pels diners, que els seus companys de feina no són bones persones, etc.) dependrà d'informació rellevant del context i podrà, a més, ser indeterminat entre diverses opcions –que posterior informació s'encarregarà de fixar.

1.3. Recapitulació

És pertinent ara recapitular la noció de Grice d'implicatura en els següents punts:

- la noció d'implicatura griceana pretén explicar com es genera el contingut que es comunica, però no es diu, per mitjà de la proferència d'un enunciat. El domini de les implicatures coincideix (o hauria de coincidir), doncs, amb el domini del que hem vingut denominant '*implicacions*';

- com a conseqüència del punt anterior, què constitueixi una implicatura dependrà de què constitueixi allò que es diu, i això per dues raons: primera, només si diem una proposició en podem *implicar* una altra; segona, una manera d'abordar el debat és considerant que allò que *s'implica* és allò que es comunica menys allò que es diu (ja s'ha advertit que aquest punt mereixerà ser considerat amb més detall);

- allò que *s'implica* pot dependre, o no, del significat convencional d'alguns termes dels enunciats a partir dels quals es genera la *implicació*, i d'aquí la distinció entre implicatures convencionals i implicatures conversacionals;

- en el cas de les implicatures convencionals el seu establiment s'explica gràcies a que els parlants obtenen, calculen, el contingut no explícit *implicat* a partir del significat convencional de determinades expressions efectivament proferides;

- en el cas de les implicatures conversacionals el seu establiment s'explica gràcies a que els participants en una conversa segueixen el que s'ha denominat Principi Cooperatiu. Per bé que el significat convencional dels termes proferits és, òbviament, necessari, el càlcul d'aquesta mena d'implicatures no deriva principalment d'aquest significat convencional. La importància d'aquest càlcul és crucial, perquè és necessari que l'oient sigui capaç de reconstruir-lo, o el parlant cregui que l'oient és capaç de reconstruir-lo (reprenem també més endavant aquesta qüestió), a fi que la implicatura conversacional pugui comptar com a tal;

- algunes implicatures conversacionals presenten un caràcter més general que d'altres (i d'aquí la distinció entre particularització i generalització), encara que en cap cas, sent conversacionals, depenen exclusivament del significat convencional de cap terme de l'enunciat proferit;

- hi ha trets distintius que ens permeten establir la presència d'implicatures conversacionals, encara que aquests trets, malgrat ser força indicatius, no són conclusius.

Gràficament, la representació de la seva caracterització dels fenòmens seria la

que mostra la Figura 1:

Figura 1

Allò que es comunica			
Allò que es diu	Allò que s' <i>implica</i>		
	Implicatures convencionals	Implicatures conversacionals	
		Particularitzades	Generalitzades

La proposta griceana és il·luminadora en molts aspectes, i en realitat ha establert sòlides bases en l'anàlisi del significat del llenguatge natural. Això no obstant, i malgrat el seu caràcter il·luminador, alguns punts resten obscurs o, si no obscurs, almenys poc clarificats. En rigor, és just advertir que el mateix Grice és sovint conscient d'aquesta necessitat d'ulterior clarificació i del caràcter imprecís d'alguns dels termes de la seva proposta.

La mena d'obscuritat que vull analitzar en aquesta segona part del treball és precisament la que es presenta en la delimitació del contingut *implicat* per mitjà de la proferència d'enunciats. Hem fet ja diverses indicacions que apunten al fet que les idees introduïdes per Grice sobre aquest contingut *implicat* resulten sovint imprecises. Bona part de les causes de la imprecisió és fàcilment atribuïble a la pròpia complexitat del llenguatge natural. Però no tota la imprecisió deriva de la complexitat del llenguatge natural. En alguns casos la proposta griceana sembla imprecisa per la defensa de principis ambigus o controvertibles. Al meu entendre aquesta ambigüitat o controvèrsia està present almenys en quatre àmbits: la caracterització dels trets distintius de les implicatures, la caracterització de la pròpia noció d'implicatura conversacional, la consideració de la implicatura convencional com a quelcom d'*implicat*, i l'anàlisi de les implicatures conversacionals generalitzades. De les dues primeres qüestions ens n'ocuparem en el punt 2. Les dues altres les abordarem en els punts 3 i 4, respectivament.

Les conclusions que se segueixin dels següents apartats no pretenen en cap cas

ser *una interpretació* de les tesis de Grice, sinó una reformulació dels seus plantejaments que apunti a una solució als problemes que el seguiment literal de la proposta griceana (o d'una plausible interpretació de la proposta griceana) comporta. No s'ha de perdre de vista el que s'ha advertit repetidament, a saber, que no es pretén fer aquí una exegesi del pensament de Grice.

2. Revisió de la proposta de Grice: la implicatura conversacional

Grice ha caracteritzat la noció d'implicatura conversacional com aquella mena d'*implicacions* que compleixen una sèrie de condicions consignades en el punt anterior i que ben aviat reprendrem. A més a més de la caracterització oferta, Grice proposava un seguit de trets que havien de contribuir a reconèixer la presència d'aquesta mena d'implicatures, si bé advertia que aquests trets no podien ser considerats a la manera d'un test, perquè la seva aplicació no produïa sempre resultats sistemàtics.

En aquest punt vull considerar de manera separada dues qüestions. En primer lloc vull reprendre un dels trets distintius proposats per Grice, el de la cancel·lació, per mostrar que en realitat sí pot considerar-se com un tret decisiu per establir la separació entre què és convencional i què és conversacional. Per tal de clarificar les possibles confusions al respecte serà necessari, sostindré, distingir dues nocions de cancel·lació que en realitat s'usen en la literatura de manera indiscriminada, això és, sense tenir en compte que en realitat es tracta de dues nocions diferents i no pas només d'una. En segon lloc voldré observar com algunes objeccions que s'han plantejat a la caracterització griceana d'implicatura conversacional són, al meu entendre, correctes, i a la llum d'aquestes objeccions proposaré dues maneres alternatives de caracteritzar el fenomen. La diferència entre totes dues caracteritzacions dependrà de la primacia que donem, o no donem, a la posició d'autoritat del parlant. Per les raons que s'explicitaran, la caracterització que aquí s'afavorirà és la que més primacia dona a aquesta posició d'autoritat del parlant.

2.1. Dels trets distintius de les implicatures conversacionals

La idea que persegueixen els trets distintius de les implicatures conversacionals és separar convencionalitat de conversacionalitat. Com s'ha

apuntat més amunt, la posició de Grice al respecte és que, malgrat tot, els trets consignats no són conclusius per discriminar entre què és convencional i què és conversacional. Ara bé, entenc que els trets apuntats (o com a mínim alguns d'ells) sí són conclusius per discriminar entre allò que és convencional i allò que és conversacional.⁹ Almenys sí són conclusius quan aquests trets distintius estan convenientment delimitats. D'altra banda no resulta en absolut evident que els cinc trets en qüestió, que relaciono seguidament, no siguin sinó diferents maneres d'explicitar una mateixa idea: (1r) cancel·labilitat; (2n) no separabilitat; (3r) no convencionalitat; (4t) no vinculació de les condicions de veritat de la implicatura amb les de la proposició a partir de la qual es genera; i (5è) relativa indeterminació de la implicatura.

No intentaré demostrar que els trets expliciten en realitat una mateixa i única idea. Simplement, i de manera informal, observi's com la no separabilitat de les implicatures conversacionals (2n) pretén desvincular la *implicació* del significat convencional d'alguna expressió en particular, i que això és precisament el que explicita el tret de la no convencionalitat (3r). Per la seva part la no convencionalitat posa de manifest que el contingut de la implicatura estarà fortament vinculat a circumstàncies específiques del context, però és precisament en virtut d'aquesta forta dependència que estarà relativament indeterminat (5è). Que sigui cancel·lable (1r) comporta que la veritat o la falsedat de la *implicació* no

---

⁹ Grice (1978; 44) diu el següent: "Ara penso que totes les implicatures conversacionals són cancel·lables, però malauradament no es pot considerar la satisfacció d'un test de cancel·labilitat com a quelcom que estableixi de manera decisiva la presència d'una implicatura conversacional". Grice està pensant en casos en els quals el significat convencional de les paraules és usat de forma laxa, de manera que en últim terme es pot cancel·lar; per exemple [el seu propi exemple], quan Macbeth pateix una al·lucinació i diem que *veu* Banquo, tot i que Banquo no és present. Per tant, resulta que Macbeth *veu* i no veu Banquo. El significat convencional de '*veu*' es pot en últim terme cancel·lar. Això no obstant, al meu entendre aquests casos són perfectament explicables com a casos genuïns d'implicatura conversacional (davant la contradicció, allò que es diu per mitjà d'un dels usos del verb '*veu*' –el primer, en aquest cas– és literalment fals, i el que *s'implica* és que Banquo veu en una al·lucinació, o quelcom de similar), la qual cosa comporta poder seguir sostenint que només les implicatures conversacionals són estrictament cancel·lables: el significat convencional de '*veu*' no es cancel·la.

determini les condicions de veritat de la proferència a partir de la qual s'havia generat (4t). Finalment, que sigui cancel·lable comporta també que sigui no convencional (3r) (i, en conseqüència, no separable (2n), etc.).

Hem dit que, contra el que sosté Grice, els trets enunciats sí poden erigir-se en un test per separar allò que és convencional d'allò que és conversacional (vegi's nota 9). En realitat atenent a un sol d'aquests trets, la cancel·labilitat, és ja possible delimitar aquesta diferència. És necessari, això no obstant, precisar la noció de cancel·lació de manera adequada, perquè –independentment de Grice– la noció s'empra en la literatura de manera indiscriminada en relació amb tots els fenòmens d'*implicació* que estan aquí en qüestió. El problema, se sostindrà, és que en aquests casos en realitat s'estan confonent dues nocions diferents de cancel·lació que voldré distingir seguidament.

2.2. Cancel·labilitat: dues nocions de cancel·lació

Cancel·lar és anular alguna cosa, esborrar-la d'allà on sigui. S'entén en general que una implicatura és cancel·lada quan, un cop l'hem calculada, posterior informació afegida de forma explícita a la conversa resulta inconsistent amb la implicatura, la qual, en conseqüència, és eliminada del context conversacional al qual havia estat prèviament afegida.

Caracteritzada la noció de cancel·lació en aquests termes sembla natural concloure que únicament les implicatures conversacionals seran cancel·lables, perquè el seu càlcul no depèn només ni principalment del significat convencional de cap dels termes de l'enunciat proferit, sinó de l'observança del Principi Cooperatiu i de factors contextuais particulars i rellevants. En contraposició a això, i donat que les implicatures convencionals sí depenen del significat convencional d'expressions lingüístiques, aquestes últimes no seran cancel·lables.

Això no obstant, és freqüent en la literatura aplicar la noció de cancel·lació no només a les implicatures conversacionals, sinó també a les convencionals (o pressuposicions), sobretot quan del que es tracta és de determinar quines

d'aquestes *implicacions* es generen amb la proferència d'enunciats compostos en el que es coneix com 'el problema de la projecció'.

Vull sostenir que part de la confusió que sovint es presenta en la discussió d'aquests fenòmens –per exemple en la caracterització de la pròpia noció de pressuposició– deriva del fet de no distingir que, en realitat, les nocions de cancel·lació que s'estan considerant són dues de diferents, i que en conseqüència cal entendre-les i caracteritzar-les de diferent manera. En alguns casos, que denominaré 'casos de cancel·lació forta' (en endavant cancel·lació_F) i que responen a l'ús més natural del terme 'cancel·lació', la proposició cancel·lada es cancel·la perquè resulta ser inconsistent amb d'altres proposicions les quals, o bé formen ja part del context conversacional, o bé s'hi afegeixen posteriorment. Això no obstant, altres casos, que denominaré 'casos de cancel·lació dèbil' (en endavant cancel·lació_D), la proposició cancel·lada es cancel·la perquè ja s'ha asseverat de forma explícita en el context —o s'està asseverant per mitjà de la mateixa proferència que generaria la *implicació* en qüestió—i, sent quelcom d'asseverat, deixa de ser quelcom de merament *implicat*.¹⁰

Cancel·lació_F

Definirem cancel·lació_F com segueix:

una proposició *p* és cancel·lada_F si:

- (i) *p* forma part del context conversacional *c* per estar *implicada* per allò que es diu amb la proferència d'un enunciat *e* proferit en un instant de temps *t*₁;

---

¹⁰ D'acord amb la idea que aquí se sosté, només en el cas de la cancel·lació_F es produeix pròpiament una cancel·lació, amb la qual cosa aquest terme ens hauria de bastar per referir-nos a aquest fenomen i proposar alguna altra expressió, com ara 'saturació', per referir-nos al que hem denominat 'cancel·lació_D'. D'altra banda 'saturació' és ja un terme usat amb un altre significat en l'anàlisi pragmàtica, i introduir altres termes com ara 'absorció' o 'assimilació' no contribuiria sinó a multiplicar endebades la terminologia, però entenc que no aportaria una major claredat a la discussió.

- (ii) q és la proposició expressada mitjançant la proferència d'un enunciat e' que es profereix en el context conversacional c en un instant de temps t_2 ($t_2 > t_1$);
- (iii) q no és inconsistent amb la proposició expressada amb la proferència d' e ; i
- (iv) q és inconsistent amb p .

La raó per la qual es requereix a (ii) que la proferència de l'enunciat que de fet cancel·la_F la implicatura sigui posterior a la de l'enunciat que genera la pròpia implicatura és perquè, en cas contrari, la implicatura ja no s'hauria generat. Això és manifestament clar en el cas de les implicatures conversacionals particularitzades, donat que la seva generació obeeix a un càlcul que pren com a base no només la proposició efectivament expressada, sinó també les circumstàncies contextuais específiques. Si el context fos inconsistent amb el resultat que produís el càlcul de la implicatura, aleshores aquest resultat ja no s'arribaria a produir.

Així, si després de proferir 'Tinc fred' afegim 'No vull que tanquis la finestra', en aquells contextos en els quals s'hagués generat la implicatura conversacional 'Vull que tanquis la finestra' aquesta seria cancel·lada_F. D'altra banda, si l'ordre de les proferències hagués estat l'invers, la implicatura conversacional en qüestió no s'hauria arribat a generar.

Aquest procés també hauria de resultar evident pel que fa a les implicatures conversacionals generalitzades, si bé en aquest cas la cancel·lació_F pugui resultar en alguns casos més forçada, perquè el que s'estaria cancel·lant no és únicament un càlcul establert a partir d'un ús particular d'un enunciat en un context determinat, sinó un càlcul establert a partir de l'ús generalitzat d'un enunciat en un context que reuneix determinades circumstàncies. El que en aquests casos resultaria forçat o estrany si es produís una cancel·lació_F vindria determinat, doncs, no només perquè es cancel·la_F la proposició *implicada*, sinó perquè es trenca amb la pràctica generalitzada d'utilitzar aquest enunciat *implicant* la proposició que constituïa la implicatura: no s'hauria, doncs, estat observant de manera estricta el Principi Cooperatiu. En qualsevol cas, i per bé que no s'hauria

estat observant de manera estricta el Principi Cooperatiu, la cancel·lació_F no comportaria aquí que es contravingués cap significat convencionalment associat amb cap expressió lingüística; l'única convenció que s'hauria contravingut és la de seguir de manera estricta el Principi Cooperatiu.¹¹

Així, i de manera anàloga al cas de les implicatures conversacionals particularitzades, si després d'asseverar l'enunciat 'L'Alfred es trobarà aquesta nit amb una dona' (amb la proferència del qual es generava la implicatura conversacional generalitzada 'La dona amb la qual es trobarà l'Alfred no és la seva esposa') afegíssim 'La dona amb la qual es trobarà l'Alfred és la seva esposa', la *implicació* que prèviament s'havia generat es cancel·laria_F aquí també. L'estranyesa a la qual s'al·ludia abans i que es produiria amb aquesta cancel·lació_F vindria desencadenada pel fet de no haver aportat prou informació en la nostra primera proferència. En efecte, qui profereix els dos enunciats referents a l'Alfred de manera consecutiva no ha estat observant de manera prou estricta el Principi Cooperatiu a l'hora de fer la seva primera proferència –altrament hauria estat més precís perquè, no sent més precís, ha permès la generació d'una implicatura conversacional generalitzada que després ha hagut de cancel·lar explícitament.¹²

En conseqüència, d'una manera natural, o d'una manera més o menys forçada o estranya, res no contraduï, doncs, que totes les implicatures conversacionals,

---

¹¹ Com s'ha apuntat en el text, la cancel·lació_F de les implicatures conversacionals generalitzades no és quelcom d'habitual, precisament perquè habitualment acceptem la convenció de seguir el Principi Cooperatiu i, quan no ho fem, el resultat que se'n segueix és com a norma general la generació precisament d'una implicatura. En aquest cas es tractaria de la generació d'una implicatura que, en rigor, no es voldria que s'hagués arribat a generar. Sobre l'estranyesa davant la cancel·lació_F d'implicatures conversacionals generalitzades vegi's més endavant el punt 4.1.1.

¹² Exemples com aquest en el qual el parlant permet que l'oient calculi una implicatura no donant tota la informació que té al seu abast poden servir per donar a entendre quelcom que, de fet, el parlant sàpiga que és fals, sense comprometre's amb haver sostingut aquesta falsedat (vegi's Saul (2002c)). En l'exemple que estem considerant, qui profereixi 'L'Alfred es trobarà aquesta nit amb una dona' pot voler donar a entendre que la dona amb la qual es trobarà l'Alfred no és la seva esposa malgrat saber que sí es trobarà amb la seva esposa. Podria molt bé sostenir que, en rigor, no ha mentit (la seva esposa *és* una dona).

particularitzades o generalitzades, puguin ser cancel·lables_F.

No succeeix el mateix amb les implicatures convencionals. En aquest cas la implicatura està determinada pel significat convencional d'alguna expressió de l'enunciat a partir de la proferència del qual es genera la *implicació* –i no només per la, per dir-ho així, convenció de seguir el Principi Cooperatiu. Cancel·lar_F en aquest cas la implicatura comportaria eliminar del context conversacional no només la proposició *implicada* de manera convencional, sinó probablement també la proposició a partir de la qual s'havia generat la implicatura. Dit d'una altra manera, no només la proposició expressada per una proferència posterior, *q* en la definició de cancel·lació_F, seria inconsistent amb la proposició *implicada*, *p*, sinó que *q* també seria inconsistent amb la proposició expressada mitjançant la proferència del propi enunciat *e* –que era la proferència a partir de la qual s'havia generat la *implicació*.

Vegem-ho amb un exemple. Si després de proferir l'enunciat 'És pobre, però és honrat' afegim 'No hi ha cap contrast entre ser pobre i ser honrat', la nostra primera proferència resulta ser com a mínim estranya, si no falsa (com discutirem més endavant en el punt 3). I igualment si després de proferir 'Vull tornar a París' afegim 'No he estat mai abans a París'¹³ (vegi's també la nota 9).

Cancel·lació_D

Malgrat tot, hi ha també en algun sentit cancel·lació en el cas de les

---

¹³ Que la proferència a partir de la qual es genera la implicatura preservi les seves condicions de veritat o no tingui condicions de veritat en absolut (això és, no expressi cap proposició), és quelcom que considerarem en el punt 3 al respecte de les implicatures convencionals. Basti aquí observar que l'única circumstància que equipararia les implicatures convencionals a les conversacionals al respecte de la cancel·lació_F seria que la proferència a partir de la qual es genera la implicatura preservés el seu estatus (sigui el que sigui el que interpretem aquí per 'preservar el seu estatus': si preservar les condicions de veritat, preservar les condicions d'assertabilitat, no generar inconsistències en el context, etc.) quan la implicatura en qüestió es cancel·la_F. Però fins i tot en aquest cas hi hauria alguna cosa d'estranya a explicar, a saber, en quin sentit és consistent un context en el qual el significat convencional d'una expressió (aquella a partir de la qual es generi la implicatura convencional) és explícitament negat.

implicatures convencionals (o pressuposicions). Per explicar com es produeix aquesta cancel·lació és necessari introduir una caracterització més dèbil de cancel·lació, cancel·lació_D. Caracteritzar aquesta noció no és, però, senzill. La raó de la dificultat rau bàsicament en el problema que podríem formular com segueix: si cancel·lar és eliminar una proposició d'un context, ¿com podem cancel·lar una proposició que ve completament determinada pel significat convencional d'una expressió? Com seguidament es veurà, el que de fet succeeix en aquest casos és que una proposició *implicada* canvia, per dir-hi així, el seu estatus, i deixa de ser quelcom de merament *implicat* per passar a ser quelcom d'asseverat per la proferència. Podríem anomenar a aquesta cancel·lació dèbil amb altres noms ('saturació', 'absorció', etc.), però mantenir 'cancel·lació' preserva l'ús del terme existent en la literatura sobre la qüestió i, distingir entre tots dos tipus de cancel·lació serà suficient per desfer la confusió.

Caracteritzarem cancel·lació_D com segueix:

una proposició *p* és cancel·lada_D si:

- (i) *p* seria una proposició *implicada* per alguna de les clàusules d'un enunciat *e* proferit en un context *c*, si consideréssim aquesta clàusula proferida de forma independent;
- (ii) *p* s'afirma de forma explícita en alguna altra clàusula d'*e*.

La cancel·lació_D serà l'única forma de cancel·lació possible per a les *implicacions* convencionals. En base a aquesta caracterització podem ara explicar per què la proferència d'un enunciat com ara el següent: "Hi ha algun contrast entre ser pobre i ser honrat, i Bill és pobre, però és honrat" no comporta la implicatura convencional associada normalment amb la segona de les clàusules conjuntades. No comporta la *implicació* en qüestió perquè aquesta s'assevera de forma explícita en la primera de les clàusules proferides. D'acord amb (i), la segona clàusula proferida de manera independent generaria la *implicació* 'Hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat', i d'acord amb (ii), i donat que la

implicació s'assevera explícitament en el que hem proferit, la proposició *implicada* seria cancel·lada_D.¹⁴

Del que s'ha apuntat, i tal i com s'ha caracteritzat aquesta noció de cancel·lació_D, es desprèn que aquesta mena de procés serà determinant en el càlcul de les *implicacions* generades per la proferència d'enunciats compostos, això és, en la resolució del que, referent a les pressuposicions, s'ha convingut en denominar 'problema de la projecció' –que consisteix a establir quines de les *implicacions* generades per la proferència d'enunciats simples es mantenen com a *implicacions* quan aquests enunciats simples formen part d'enunciats compostos.

2.3. Cancel·lació_D i tipus d'implicatura: valoracions

Hem introduït dues nocions de cancel·lació i tenim dos tipus d'implicatura. Vull considerar seguidament algunes qüestions problemàtiques referents a la noció de cancel·lació_D i a la seva aplicació.

Hem dit que la caracterització que s'ha introduït no es proposa com una definició de cancel·lació_D, sinó més aviat com a condicions suficients per a mostrar un tipus de cancel·lació que és essencialment diferent de la cancel·lació_F. En aquest sentit, entenc que satisfà perfectament la seva finalitat. Ara bé, és clar que la caracterització no és immune a algunes de les objeccions que es poden fer i de fet es fan referents a l'estatus de les pressuposicions que es cancel·len en enunciats compostos, això és, referents a l'anàlisi del problema de la projecció.

Per exemple, la consideració literal de la caracterització sembla no explicar per què proferències d'enunciats com ara (1) no *impliquen* la proposició (1p):

---

¹⁴ En relació amb això, observi's que si per *implicar* una proposició cal primer haver-ne expressat una altra, acceptant que puguin generar-se *implicacions* en posició intraproposicional estem apel·lant als principis G3 i G4 proposats en la primera part del treball. D'acord amb aquests principis era possible avaluar allò que es diu –i obtenir les corresponents *implicacions*– en contextos intrasentencials. Aquesta no era estrictament parlant la proposta griceana, encara que sí, s'ha sostingut, una proposta que mantenia l'esperit de Grice.

- (1) Si el Joan té un clarinet, el clarinet del Joan és un *Buffet*.
(1p) El Joan té un clarinet.

Per tot el que s'ha dit, (1p) és una implicatura convencional (perquè es calcula en virtut del significat convencional de l'expressió 'el clarinet del Joan') i, per tant, no és cancel·lable_F. Aquesta *implicació* es generaria si es proferís de manera independent la clàusula conseqüent de l'enunciat condicional (1) –això és el que recull la condició (i) de la caracterització de cancel·lació_D que s'ha proposat. Ara bé, donat que (1p) sembla no afirmar-se en cap altre indret d'(1), perquè constitueix l'antecedent d'un condicional el qual, en tant que introduint una situació hipotètica, no s'assevera en el context conversacional, d'acord amb la caracterització de cancel·lació_D tampoc no pot tractar-se d'un cas de cancel·lació_D (no sembla complir la condició (ii)). ¿Com explicar, doncs, que (1p) no sigui, de fet, una *implicació* de la proferència d'(1)?

Exemples com aquest en particular tenen, vull sostenir, una explicació que depèn del significat del propi enunciat condicional –al qual ens referirem en el punt 4.1.2– i no haurien de posar en qüestió la caracterització que hem proposat ((1p) sí s'assevera en una clàusula de l'enunciat condicional i, en conseqüència, en el context en el qual avaluarem el conseqüent de l'enunciat condicional). Això no obstant, exemples en aquesta direcció es poden multiplicar fins al punt de requerir explicitar amb molt més detall les condicions sota les quals una *implicació* pot ser cancel·lada_D. En qualsevol cas, i per bé que la caracterització no sigui en cap cas una definició, entenc que serveix per establir de forma clara la distinció entre les dues maneres de cancel·lar les *implicacions* que es volen posar aquí de manifest.

La pregunta que vull plantejar ara és la següent: ¿és possible la cancel·lació_D en *implicacions* generades amb la proferència d'enunciats simples? Això és, i reprenent un exemple anterior que involucrava a Bill, si en lloc de proferir una

conjunció haguéssim proferit dos enunciats: 'Hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat. Bill és pobre i és honrat.', ¿s'hauria generat aquí cap *implicació*? I si és el cas que s'hagués generat, ¿es cancel·laria_D? Podem forçar una mica més les nostres intuïcions si capgirem l'orde de proferència de tots dos enunciats: 'Bill és pobre i és honrat. Hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat.'. Al capdavall no hem d'oblidar que en últim terme la cancel·lació_F de les implicatures conversacionals es produeix per mitjà de la proferència de diferents enunciats. ¿Per què no pot succeir el mateix en el cas de la cancel·lació_D?

Un observació sobre el que resulta evident tal i com s'ha caracteritzat la noció de cancel·lació_D: aquesta cancel·lació_D s'aplica únicament al cas dels enunciats compostos i en particular en la resolució del problema de la projecció. Seria possible, això no obstant, modificar fàcilment la caracterització perquè recollís la possibilitat de cancel·lar_D les *implicacions* generades per la proferència d'enunciats simples si això fos necessari,¹⁵ però entenc que no és necessari donar aquest pas i que en el cas de les implicatures convencionals cal preservar l'autonomia –en la mesura del possible– de l'anàlisi del significat de les proferències d'enunciats considerats de forma unitària, i això bàsicament per dues raons.

---

¹⁵ Així, una proposició *p* és cancel·lada_D si:

- (i) *p* és una proposició *implicada* per la proferència d'un enunciat *e*; o bé seria una proposició *implicada* per alguna de les clàusules d'un enunciat *e* proferit en un context *c*, si consideréssim aquesta clàusula proferida de forma independent;
- (ii) *p* s'afirma de forma explícita en algun altre enunciat *e'* proferit abans o després d'*e*; o bé en alguna altra clàusula d'*e*.

És possible modificar encara la definició perquè reculli la possibilitat de cancel·lar_D implicatures convencionals obtingudes a partir del significat convencional d'una única expressió lingüística (com podríem sostenir que succeeix dient 'El germà de la Cinta...' *implicant* –fins i tot abans de concloure la nostra proferència– la condició d'unicitat: la Cinta té només un germà). D'altra banda, i si el que descriu aquest exemple fos el cas, el que estaria aquí en qüestió és que ens trobéssim realment davant d'un cas d'*implicació* en comptes de trobar-nos simplement davant d'un contingut expressat, dit, per mitjà de la proferència en qüestió (vegi's més endavant el punt 3).

La primera raó: si això no fos així, si en el cas de les implicatures convencionals no preservéssim l'anàlisi de la proferència d'enunciats considerats de forma independent, un problema immediat de no preservar aquesta autonomia seria la dificultat d'acotar el marc contextual en el qual avaluar les proferències i en el qual fos possible cancel·lar_D aquesta mena d'*implicacions*. Així, en l'exemple proposat ('Hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat. Bill és pobre, però és honrat'), proferiem l'enunciat generador de la *implicació* immediatament després –o immediatament abans– de l'enunciat en el qual s'asseverava explícitament la proposició *implicada*. Això no obstant, aquest mateix enunciat per mitjà del qual s'asseverava l'anterior *implicació* podria haver estat proferit molt abans (o molt després) en el context conversacional, i sembla que en tal cas no considerariem que la *implicació* es pogués cancel·lar_D. ¿Com acotar, però, el marc en el qual la *implicació* sí seria cancel·lable_D?

La segona raó: no és possible establir aquí una simetria entre el que succeeix en el cas de les implicatures conversacionals i el que s'esdevé en el cas de les implicatures convencionals. La causa principal d'aquesta asimetria rau en el fet que les unes són calculables en virtut del reconeixement d'allò que es diu i d'elements contextuais rellevants que inclouen el reconeixement de les intencions dels parlants, mentre que les altres depenen fortament del significat convencional d'alguna expressió lingüística de l'enunciat proferit. En conseqüència, per bé que és explicable que proposicions *implicades* en virtut d'un càlcul que involucra diferents proferències, el reconeixement de la intenció del parlant i les circumstàncies contextuais rellevants, puguin ser cancel·lades temps després d'haver estat proferides (o no arribin a calcular-se perquè la seva negació estigui ja present en el context conversacional), com succeeix en el cas de les implicatures conversacionals, el mateix no és aplicable al cas de les implicatures convencionals, perquè la seva generació és explicable en virtut d'un altre càlcul que és molt més directe i que les vincula al significat convencional d'alguna expressió lingüística efectivament proferida. És precisament això, la seva vinculació al significat convencional d'una expressió, el que entenc hauria d'assegurar-nos que no és

possible l'aplicació de la cancel·lació_D a *implicacions* convencionals generades amb la proferència d'enunciats simples.

En últim terme, i al marge de les raons apuntades, res més s'hauria d'afegir per contravenir a algú que insistís en el fet que, proferint consecutivament 'Bill és pobre, però és honrat' i 'Hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat' s'ha cancel·lat_D efectivament una *implicació*. Al capdavall no ha de ser cap qüestió crucial considerar la possibilitat de cancel·lar_D implicatures convencionals. El que sí és crucial –i és precisament el que es pretén posar clarament de manifest– és la distinció existent entre dos mecanismes de cancel·lació, forta i dèbil, i que les implicatures convencionals no són cancel·lables_F. Aquest reconeixement ha de ser suficient per als presents propòsits.

Centrem-nos ara novament en les implicatures conversacionals. El comportament de les implicatures conversacionals al respecte de la cancel·lació_D no és decisiu. En principi, i amb caràcter general, aquesta mena d'implicacions no hauria de ser cancel·lable_D, almenys si considerem la noció de cancel·lació_D restringida al càlcul d'implicatures generades per la proferència d'un mateix enunciat, tal i com s'ha establert en la caracterització de la noció. La raó no és altra que el seguiment del Principi Cooperatiu: si seguim aquest Principi en els nostres actes comunicatius no podem pretendre que algú calculi una informació que li acabem de donar o que immediatament li oferirem. Si ja hem ofert prèviament la informació que podria haver constituït una implicatura conversacional, aquesta implicatura no es generarà perquè el seu càlcul ja no tindrà lloc (s'incomplirien el punts (2) i (3) de la definició de Grice d'implicatura conversacional, d'acord amb els quals la *implicació* es requereix per assumir que el parlant segueix el Principi Cooperatiu, i el parlant creu que l'oient reconeixerà això últim –i també espera que ho faci). En efecte, acceptar que posterior informació pogués cancel·lar_D una implicatura conversacional comportaria acceptar al seu torn bé que el parlant no està observant el Principi Cooperatiu, o bé que el parlant creu que l'oient no és competent per efectuar el càlcul necessari

per obtenir la implicatura.

A pesar de tot, és possible trobar exemples d'implicatures conversacionals les quals, com passava amb les convencionals, són susceptibles de ser cancel·lables_D. Això succeeix principalment amb les implicatures conversacionals generalitzades (proferir 'L'Alfred es trobarà aquesta nit amb una dona que no és la seva esposa' no *implica* que la dona amb la qual es trobarà l'Alfred no sigui la seva esposa, sinó que ho assevera de forma explícita), però també amb les implicatures conversacionals particularitzades (proferir 'Tinc fred i et demano que tanquis la finestra' tampoc no *implica* que volem que tanquin la finestra). Però en tots dos casos el que s'està posant aquí també en qüestió són els punt (2) i (3) de la definició d'aquesta mena d'implicatures, com s'apuntava.

Les consideracions al respecte de l'aplicació de la cancel·lació_D no haurien de representar cap entrebanc per a la distinció entre convencionalitat i conversacionalitat. Fins i tot assumint que aquesta noció té una aplicació laxa, l'aplicació de la cancel·lació_F no ho és, de laxa, sinó que és uniforme i constitueix un criteri adequat per discriminar entre els dos tipus de fenòmens.

Finalment, es podria objectar que, a la vista del que s'ha dit, únicament la cancel·lació_F és rellevant, perquè és la que respon, en realitat, a la noció de cancel·lació *tout court*. Com ja s'ha advertit, però, l'ús de la mateixa expressió 'cancel·lació' referida a les implicatures convencionals (o pressuposicions), sobretot en relació amb el problema de la projecció, fa necessari al meu entendre fer explícit per què es tracta de dos processos ben diferenciats. Introduir dues nocions no és, doncs, fútil, sinó necessari per clarificar la qüestió.

Així, i com s'anunciava, apel·lar a la distinció entre cancel·lació_F i cancel·lació_D és una manera adequada de distingir entre les diferents formes d'implicatura. Les implicatures que són cancel·lables_F són implicatures conversacionals; les implicatures que no poden ser en cap cas cancel·lables_F són implicatures

convencionals.¹⁶

2.4. Problemes amb la caracterització de Grice d'implicatura conversacional

¿Quin és el propòsit de Grice a l'hora de caracteritzar la noció d'implicatura conversacional? Una manera plausible de respondre a aquesta qüestió és sostenir que amb la implicatura conversacional Grice pretén donar compte de tot el contingut comunicat per mitjà d'una proferència que no ve determinat estrictament pel significat convencional de les expressions, això és, que ni es diu, en el sentit de dir que és aquí pertinent, ni *s'implica* convencionalment. Aquesta és la interpretació que reflectia la Figura 1 de més amunt, d'acord amb la qual allò que es comunica es pot desglossar en allò que es diu, allò que *s'implica* convencionalment i allò que *s'implica* conversacionalment. Ara bé, independentment del fet que aquesta sigui o no la representació que tingué en ment Grice, aquesta representació sembla no seguir-se de la caracterització d'implicatura conversacional que ell mateix ens proporciona. Saul (2002a) ha observat com l'aplicació estricta de les tres condicions que s'imposen al contingut *implicat* per tal de constituir una implicatura conversacional produeixen resultats

---

¹⁶ Sorgeix, en circumstàncies ben particulars, una dificultat important al respecte d'aquesta afirmació (agraeixo a Mario Gómez-Torrente l'observació d'aquesta dificultat): ¿és cancel·lable una implicatura conversacional quan, un cop calculada d'acord amb el càlcul propi d'aquesta mena d'implicatures, resulta ser al mateix temps una implicació lògica d'allò que s'ha asseverat?

Com s'ha vist ja i es considerarà aviat novament en el text (punt 2.5), una implicatura conversacional no és una *implicació* que es determini en virtut únicament del significat convencional de les expressions proferides, sinó que en la seva determinació s'hi involucren aspectes rellevants del context, també les intencions comunicatives del parlant i de l'audiència. Per tant, i si acceptem l'existència de casos d'aquesta mena, caldrà observar que la dificultat (o fins i tot la impossibilitat) de cancel·lar aquestes *implicacions* tan particulars no derivarà del significat convencional de les expressions efectivament articulades, com en el cas de les implicatures convencionals, sinó de l'aplicació d'alguna altra mena de convenció (com ara el seguiment de les regles del càlcul de la lògica) en la determinació de la *implicació* en qüestió. En qualsevol cas aquesta possibilitat, per bé que estranya, requereix ser més àmpliament explorada.

que no concorden amb les nostres intuïcions al respecte. Recordem les tres condicions de la caracterització de Grice –que separo aquí en diferents paràgrafs:

“Una persona que dient (o fent com si digués) que p ha implicat que q , pot dir-se que ha implicat conversacionalment que q si és el cas que

- (1) se suposa que [el parlant] està observant les màximes conversacionals, o almenys el Principi Cooperatiu;
- (2) es requereix la suposició que [el parlant] és al cas que, o que creu que, q per tal que allò que hagi dit o hagi fet com si digués (o allò que hagi fet en *aquells* termes) sigui consistent amb la suposició anterior [(1)]; i
- (3) el parlant pensa (i espera que l'oient pensi) que cau dins les competències de l'oient obtenir, o copsar intuïtivament, que es requereix la suposició mencionada a (2).” (Entre claudàtors aclariments propis).

En efecte, tal i com observa Saul, el compliment de les tres condicions anteriors pot conduir a: (A) que en ocasions allò que el parlant vol *implicar* conversacionalment no constitueixi, en rigor, cap implicatura conversacional; (B) que en ocasions el parlant no vulgui *implicar* res conversacionalment però que, malgrat tot, estigui *implicant* alguna proposició de manera conversacional; i (C) que en ocasions el parlant vulgui *implicar* conversacionalment una proposició, però que de fet n'estigui *implicant* una altra de diferent. Aquestes dificultats qüestionen la resposta plausible que hem donat a la pregunta formulada a l'inici d'aquest punt, a saber, que la implicatura conversacional doni, de fet, compte de tot aquell contingut comunicat que no vingui determinat estrictament pel significat convencional de les expressions que conformen l'enunciat proferit. Recordem com, si aquesta resposta fos correcta, una conseqüència que se'n seguiria seria que allò que es comunica és la suma d'allò que es diu i d'allò que *s'implica*.

El problema, com s'ha anunciat ja en el punt 1 a l'hora d'introduir els fenòmens tal i com els presenta Grice, deriva de les condicions (1) i (2) de la caracterització d'implicatura conversacional. (1) constituïa l'assumpció que el

parlant estava observant les màximes o almenys el Principi Cooperatiu. (2) era el requeriment de la suposició que el parlant era al cas del contingut *implicat* a fi de poder sostenir que el que ell mateix deia era consistent amb (1). Ara bé, i aquest és el punt central de la qüestió, determinar si (1) i (2) es compleixen sembla no estar, d'acord amb la caracterització donada, en mans del parlant. Observem amb més detall per què les condicions (1) i (2) són problemàtiques tal i com estan formulades. La mena de desajustament entre allò que el parlant voldria *implicar* conversacionalment i allò que de fet *implica* que seguidament s'il·lustrarà podria estendre's fins a cobrir els casos (A)-(C) mencionats més amunt.

Centrem-nos primer en la condició (1): se suposa que [el parlant] està observant les màximes conversacionals, o almenys el Principi Cooperatiu.

Qualsevol situació en la qual l'audiència doni per suposat que el parlant no està seguint les màximes o el Principi Cooperatiu, i en la qual el parlant no sigui conscient d'aquesta suposició, podrà comportar que les *implicacions* que el parlant pretengui articular no siguin reconegudes com a tals per l'audiència.¹⁷

Considerem el següent exemple: Joan Pujol, àlies 'Garbo' per als aliats, àlies 'Arabel' per als alemanys, i espia doble durant la II Guerra Mundial, va informar als oficials alemanys, entre els quals el mariscal Rommel, que hi hauria un desembarcament no molt nombrós de les tropes aliades a Normandia. No sabem com va anar exactament la comunicació entre Garbo i els oficials alemanys, però suposem, pel bé de l'exemple, que Garbo insistís en que aquest desembarcament no seria molt nombrós prenent *implicar* conversacionalment que aquest no era el desembarcament definitiu sinó una mera maniobra de distracció, i que hi hauria un altre desembarcament més important en algun altre indret (en l'exemple històric, al pas de Calais).¹⁸ Suposem ara que el mariscal Rommel

---

¹⁷ Saul (2002b) observa aquest problema i proposa exemples il·lustratius al respecte.

¹⁸ Podria Garbo haver actuat així per evitar represàlies per part de l'exèrcit alemany en cas de descobrir-se que el desembarcament de debò era el de les costes de Normandia –entretant els alemanys van desviar tropes que anaven cap a Normandia cap a pas de Calais. En realitat Garbo

hagués estat convençut que Garbo era un desequilibrat mental els judicis del qual no s'havien de prendre en consideració. En tal cas Rommel hauria cregut que no se satisfèia (1) (això és, hauria cregut que Garbo no seguia el principi Cooperatiu). En conseqüència, i d'acord amb el plantejament de Rommel, la proferència de Garbo no hauria generat cap *implicació* en absolut.

La qüestió a resoldre és la següent: ¿en base a què hem de decidir si se satisfà o no se satisfà la condició (1) de la caracterització de Grice? Resulta que si el pes de la satisfacibilitat d'(1) està en l'audiència, Rommel, aleshores és clar que la condició (1) no se satisfà i, per tant, la *implicació* pretesa per Garbo no s'arriba en cap cas a generar (no constitueix en sentit estricte cap *implicació*). Succeeix, per tant, que el parlant no haurà *implicat* allò que pretenia comunicar. D'altra banda, si la determinació estigués en mans del parlant, Garbo, en tal cas, i per bé que s'hauria generat la *implicació*, el parlant no hauria aconseguit comunicar allò que de fet hauria *implicat* (Rommel no hauria calculat la *implicació* en qüestió). És possible bastir altres exemples en els quals el desajustament entre allò que *s'implica* i allò que es comunica sigui de diferent caire. En qualsevol cas, tots aquests altres exemples no farien sinó corroborar que, així establerta, la condició (1) no és prou precisa per donar compte del fenomen de la implicatura conversacional, almenys si volem que les implicatures recullin el contingut comunicat, perquè o bé proporciona resultats que probablement no s'adeqüen per complet a les nostres intuïcions (el parlant vol *implicar* proposicions que, malgrat tot, no poden ser considerades com a tals), com succeeix si el pes de ratificar el compliment d'(1) està de part de l'audiència; o bé per contra *implica* proposicions

---

no hauria mentit si el desembarcament no hagués estat molt nombrós –això és tot el que ell hauria dit. Tota l'altra informació susceptible de ser capturada pels oficials alemanys (en particular, que aquell no era el desembarcament de debò, i que hi hauria un altre desembarcament) seria merament quelcom d'*implicat*. Òbviament aquest contingut *implicat* és el que Garbo volia que fos comunicat en les condicions que es consideren, però no constituiria part d'allò amb què ell es comprometria haver asseverat. Saul (2002b) proporciona criteris rellevants en aquesta direcció per discriminar entre allò que es diu i allò que *s'implica* en funció de quan es menteix, quan es condueix a engany i quan es diu quelcom fals de manera accidental.

que no arriba a comunicar, com succeeix si el pes de ratificar el compliment d'(1) està de la part del parlant.

Centrem-nos ara en la condició (2): es requereix la suposició que [el parlant] és al cas que, o que creu que, q per tal que allò que hagi dit o hagi fet com si digués (o allò que hagi fet en *aquells* termes) sigui consistent amb la suposició anterior [(1)].

Qualsevol situació en la qual alguna informació rellevant relativa al context sigui diferent per part del parlant i de l'audiència podrà comportar novament que les *implicacions* que el parlant pretén articular no siguin tampoc interpretades com a tals per l'audiència, perquè el contingut *implicat* requerit a fi de poder sostenir que allò que el parlant diu és consistent amb l'establert en la condició (1) (això últim és el que enuncia la condició (2)) podrà ser diferent en cada cas.

Considerem el mateix exemple anterior en el qual Rommel hagués cregut que Garbo no era un espia sinó un militar britànic el missatge del qual havia estat interceptat per l'exèrcit alemany, i cregués a més a més que les tropes aliades tenien un nombre molt reduït de soldats. En tal cas tant el parlant com l'audiència assumirien que la condició (1) es compleix (el parlant segueix el Principi Cooperatiu), però la condició (2) no seria satisfeta per part de l'audiència: la *implicació* (el veritable desembarcament serà en algun indret diferent de Normandia) no seria requerida per Rommel per tal d'acceptar que el parlant està seguint el Principi Cooperatiu amb la seva proferència (assumint que el nombre de soldats aliats era reduït, la proferència de Garbo s'interpretaria com descrivint merament els fets que anaven a tenir lloc).¹⁹

---

¹⁹ Fins i tot podria molt bé donar-se el cas que la proposició obtinguda per l'audiència fos *exactament la mateixa* que el parlant havia volgut *implicar* conversacionalment, però que l'explicitació del càlcul efectuat per l'audiència no correspongués amb el càlcul que el parlant havia conscientment posat a l'abast de l'audiència per tal que aquesta obtingués la proposició *implicada*. Un exemple d'això últim podria ser el següent: com en els exemples anteriors en el text, Garbo, l'espia doble, informa als oficials alemanys que hi haurà un desembarcament poc nombrós a Normandia prenent *implicar* que hi haurà algun altre desembarcament. Rommel, que no és al

Novament la qüestió a dirimir és com es determina la satisfacció en aquest cas de la condició (2). Si qui la determina és el parlant, aleshores allò que ha *implicat* no ha estat comunicat. Si qui la determina és l'audiència, aleshores no hi ha hagut cap *implicació* susceptible de ser comunicada. I, novament també, els exemples per il·lustrar aquest dilema es podrien multiplicar.

El problema plantejat arran de les condicions (1) i (2) té dos punts a conciliar: d'una banda, les intencions comunicatives del parlant, que és qui emet la proferència i pretén *implicar* una proposició dient allò que diu; de l'altra, aspectes objectius –no vinculats al significat convencional de les expressions– que acotin el càlcul d'aquesta mena d'*implicacions*. Aquest segon punt és rellevant si pretenem, com sembla que és el propòsit de Grice, que les implicatures conversacionals tinguin algun grau d'objectivitat en el sentit que siguin, per dir-ho així, públiques, això és, que puguin ser obtingudes per qualsevol que compleixi els requisits pressuposats pel parlant a l'hora de realitzar la proferència que genera la *implicació*.

Podríem qüestionar-nos la necessitat d'aquesta objectivitat. Dues observacions al respecte. Primer, si el procés comunicatiu no tingués cap grau d'objectivitat,

---

cas de la condició d'espia doble de Garbo (creu que és un espia al seu servei), obté la implicatura conversacional en qüestió. Suposem ara que existeix un tal Smith, amic de Garbo, el qual malgrat l'amistat no sap que Garbo és un espia. Smith i Garbo han parlat diversos cops del desembarcament, i Garbo sap que Smith vol formar part de l'ofensiva aliada més important, i Smith sap que Garbo ho sap. Per acabar de perfilar l'exemple i preservar el compliment de la condició (3), suposem que Garbo no sap que Smith no sap que ell és un espia doble, i creu en conseqüència que si Smith arribés a conèixer el missatge seria capaç de refer el mateix càlcul que Rommel. En tals circumstàncies, Smith arriba a conèixer el missatge de Garbo adreçat als alemanys, però creu que en realitat està adreçat a ell per comunicar-li que no s'ofereixi voluntari per a aquella acció i esperi a la propera (aquella no és l'ofensiva important que esperava, és una mera maniobra de distracció). Tant Rommel com Smith hauran obtingut, doncs, la mateixa *implicació*, però rastrejant processos diferents. La *implicació* és una de sola des de la perspectiva del parlant (en aquest cas, la que obté Rommel), però dues de diferents des de la perspectiva de l'audiència. D'altra banda, podríem molt bé voler sostenir (i això és el que se seguirà de tal i com es redefinirà la noció d'implicatura conversacional en el text) que Garbo ha *implicat* una sola cosa.

almenys si no el tingués pel que fa a la determinació del contingut *implicat* (pel que fa al contingut que es diu és clar que sí que el té, almenys d'acord amb la noció de dir defensada en aquest treball), les condicions de determinació d'allò que s'*implica* conversacionalment estarien per complet en mans del parlant; però això no sembla respondre al que és el cas: en realitat un parlant pot queixar-se del fet que l'audiència no ha sabut obtenir quelcom que ell havia *implicat* precisament perquè tenia al seu abast els elements necessaris per al càlcul d'aquest contingut. Segon, aquest tret d'objectivitat és el que probablement manté Grice en insistir en la necessitat de poder explicitar el càlcul d'aquesta mena d'*implicacions*. En aquest sentit interpreto les paraules de Grice (1967, 31): “la presència d'una implicatura conversacional ha de ser susceptible de ser calculada”.

No es tracta de decantar *ad hoc* la balança en benefici del parlant o en benefici de l'audiència. No pot tractar-se tampoc de fixar uns criteris objectius completament independents del parlant i de l'audiència que determinin en quins casos se satisfan les condicions (1) i (2). A diferència del que succeïa en la determinació d'allò que es diu, on l'establiment de la proposició dita s'obtenia bàsicament a partir del significat convencional de les expressions que conformaven l'enunciat proferit i de la seva avaluació en el propi context de proferència, les proposicions *implicades* conversacionalment s'obtenen en virtut d'un càlcul que involucra, a més a més de les proposicions dites, el reconeixement de les intencions comunicatives del parlant i igualment el reconeixement dels elements contextuals rellevants que es requereixen per a aquest càlcul. Es tracta, doncs, d'arbitrar una solució que preservi les nostres intuïcions al respecte i que, en conseqüència, mantingui la importància de la intencionalitat del parlant, d'un costat, i la relativa objectivitat del càlcul de la implicatura, de l'altre.

2.5. Precisió de la noció d'implicatura conversacional: dues caracteritzacions

Arribats a aquest punt esdevé necessari precisar la proposta de Grice. Resultarà productiu reprendre la pregunta inicial (¿quin és el propòsit de Grice a

l' hora de caracteritzar la noció d' implicatura conversacional?) i replantejar-la ara en els següents termes: ¿quina mena de contingut volem que recullin les implicatures conversacionals? Hem dit que cal una certa objectivitat a l' hora d' establir en què consisteix una implicatura conversacional, i que aquesta objectivitat no pot derivar, com en el cas de la fixació d' allò que es diu, del mer significat convencional de les expressions. Hem dit també que aquest contingut no pot obviar les intencions comunicatives del parlant.

Com s' ha anticipat repetidament, la qüestió a dirimir és com precisar les condicions (1) i (2) de la caracterització. I com també s' ha advertit, no precisar aquestes condicions comporta tres problemes diferents que repetim aquí: (A) que en ocasions allò que el parlant vol *implicar* conversacionalment no constitueixi, en rigor, cap implicatura conversacional; (B) que en ocasions el parlant no vulgui *implicar* res conversacionalment però que, malgrat tot, estigui *implicant* alguna proposició de manera conversacional; i (C) que en ocasions el parlant vulgui *implicar* conversacionalment una proposició, però que de fet n' estigui *implicant* una altra de diferent.

Vull considerar en primer lloc la següent caracterització d' implicatura conversacional:

Implicatura conversacional (1)

un parlant *P* *implica* (o *implicatura*) conversacionalment que *q* a un oient *O* si:

- (i) *P* diu que *p* (a *O*);
- (ii) *P* no diu que *q* (a *O*);
- (iii) *P* es reconeix a si mateix (i creu que l' audiència el reconeix) com observant el Principi Cooperatiu;
- (iv) *P* creu que *q* és necessari perquè el que efectivament ha dit, *p*, sigui consistent amb l' observança per part seva de (iii);
- (v) *P* creu (i espera que *O* cregui que ell creu) que és competència d' *O* deduir (iv); i
- (vi) *P* creu que els fets contextuals rellevants involucrats a (iv) són compartits

per *P* i per *O*.

(i) i (ii) són les condicions requerides per a tota *implicació*.

(iii), (iv) i (vi) són les condicions que pretenen clarificar (1)-(2) de la caracterització de Grice. Com resulta ja d'entrada evident, en aquesta caracterització el pes de la satisfacció de les clàusules controvertides (iii), (iv) i (vi) se situa de la part del parlant.

(iii) és el requeriment d'observança del Principi Cooperatiu diferent d'(1) anterior en el següent sentit: mentre que a (1) no es determinava què satisfèia l'observança del Principi Cooperatiu per part del parlant, el que satisfà ara el compliment de (iii) és la acceptació per part del propi parlant d'aquesta observança. Se segueix de (iii) que si el parlant no es reconeix a si mateix com observant el Principi Cooperatiu, aleshores les seves proferències no poden generar cap implicatura conversacional, la qual cosa entenc que s'adiu a les nostres intuïcions al respecte (vegi's més endavant en aquest mateix punt del mateix text).

A (iii) igualment s'estableix no que l'audiència reconegui, de fet, al parlant com seguint el Principi Cooperatiu, sinó que el parlant creu que aquest és el cas. Novament la satisfacció d'aquest requeriment és en mans del parlant, però exclou qualsevol situació en la qual el parlant consideri que l'audiència no l'accepta com un interlocutor vàlid en relació amb el seguiment del Principi Cooperatiu en qüestió.

Finalment, de (iii) també se segueix, doncs, que si l'oient no reconeix al parlant com observant el Principi Cooperatiu, la implicatura pot seguir generant-se. Així, si reprenem l'exemple anterior que involucrava l'espia Joan Pujol i en el qual el mariscal Rommel pensava que Joan Pujol era un desequilibrat mental els judicis del qual no havien de ser tinguts en consideració, encara que Rommel no hauria mai calculat la *implicació* en qüestió en l'exemple, aquesta *implicació* s'haurà igualment generat si, juntament amb el compliment de les condicions restants, Joan Pujol s'hagués reconegut a si mateix com observant el Principi Cooperatiu i

hagués cregut que Rommel el reconeixia com observant també aquest principi.

(iv) és una reformulació de la condició (2) anterior en la qual el requeriment que la *implicació* sigui necessària perquè el que s'ha dit sigui consistent amb sostenir que el parlant observa el Principi Cooperatiu és un requeriment que s'autoimposa, per dir-ho així, el propi parlant. Dit d'una altra manera, el parlant no *implica* conversacionalment res que no jutgi necessari estar *implicant* per preservar la seva observança del Principi Cooperatiu. Novament, doncs, el pes de la satisfacció d'aquesta condició recau en el parlant. Podria molt bé succeir que el coneixement del context per part de l'oient fos diferent del que té el parlant, de manera que no considerés cap proposició (o en considerés una de diferent) com a necessària per garantir l'observança del Principi Cooperatiu per part del parlant. Això no impediria, d'acord amb aquesta caracterització, que la implicatura conversacional es generés igualment.

(v) correspon a la condició anterior (3). És important entendre a (5) 'competència' en el següent sentit: no només que li pertoca a l'oient deduir (iv), sinó també que el parlant creu que l'oient és competent per deduir (iv). Com en els casos anteriors, que finalment l'oient no fos competent per deduir (iv) no hauria de representar un impediment per a la generació de la implicatura conversacional.

(vi), finalment, pretén determinar quin és el context conversacional que s'ha de considerar normal, a saber, aquell en el qual el parlant, a l'hora de efectuar les seves proferències, considera que els fets rellevants són compartits per ell i per l'audiència. Si aquest és el cas, això haurà de ser garantia que, si és el cas que l'oient acaba fent el càlcul requerit pel parlant per obtenir la implicatura conversacional, aleshores el farà i, a més, en els mateixos termes esperats pel propi parlant. Observi's que no és necessari que de fet l'oient faci aquest càlcul, sinó que, de trobar-se en la situació apropiada, pogués arribar a fer-lo. Així, fins i tot si no hi hagués audiència, el parlant podria *implicar* conversacionalment una proposició –assumint merament que, d'haver-hi audiència en les condicions establertes, l'obtenció de la proposició *implicada* sí es produiria.

La caracterització d'implicatura conversacional (1) que s'ha introduït difereix,

és evident, de la caracterització que dona Grice i recull, vull sostenir, la idea intuïtiva de què constitueix una implicatura conversacional en el següent sentit: constituirà una implicatura conversacional tot aquell contingut comunicat que (a) el parlant té la intenció de comunicar en tant que *implicació*; (b) no està vinculat estrictament al significat convencional de les expressions que es profereixen; (c) requereix per a la seva obtenció d'un càlcul per part de l'oient, càlcul que s'efectua a partir d'allò que s'ha dit i de circumstàncies rellevants del context; i (d) el parlant creu que la implicatura és, de fet, calculable per qualsevol oient potencial competent que comparteixi ell els trets rellevants del discurs que són pertinents.

Aquesta caracterització no presenta els problemes (A)-(C) anteriors. Això no obstant, aquesta caracterització deixa oberta la porta a que allò que *s'implica* no coincideixi amb allò que es comunica. En particular el contingut *implicat* conversacionalment no serà comunicat quan l'audiència no sigui capaç de dur a terme el càlcul (establert en la clàusula (v)) que el parlant creu que l'audiència sí estava en condicions de fer.²⁰ En conseqüència ja no serà possible entendre el contingut *implicat* com allò que es comunica menys allò que s'ha dit: podrà haver-hi algun contingut *implicat* el qual, malgrat tot, no s'hagi comunicat. La Figura 1 anterior es transformaria així en la Figura 2, on es vol reflectir que part del contingut *implicat* pot no ser comunicat:

Figura 2

		Allò que es comunica	
Allò que es diu	Allò que <i>s'implica</i>		
	Implicatures convencionals	Implicatures conversacionals	
			Particularitzades
		Generalitzades	

²⁰ Pot simplement no ser capaç de dur a terme aquest càlcul, o pot molt bé resultar que no pugui dur a terme aquest càlcul perquè allò que el parlant creia d'acord amb les condicions (iii), (iv) i (vi) de la caracterització d'implicatura conversacional no sigui el cas.

Tornem ara a (iii)-(vi). ¿Per què, tal i com es diu a (iii)-(vi), és el parlant qui ha de garantir la satisfacció de les clàusules que caracteritzen el fenomen de la implicatura conversacional? ¿És aquesta elecció *ad hoc*? Recordem que les altres opcions possibles són que l'oient en fos el garant, o que en fossin tots dos alhora, parlant i oient, o fins i tot que la fixació de la satisfacció d'alguna d'aquestes condicions s'establís de manera independent al parlant i a l'audiència.

És necessari descartar la primera de les possibilitats, la possibilitat que fos únicament l'oient el garant de les condicions que establissin la presència d'implicatures conversacionals, perquè aquesta opció deixa fora de la qüestió les intencions del parlant, però aquestes intencions han de jugar, i de fet juguen, un paper primordial a l'hora de determinar què diu el propi parlant i què pretén comunicar. Deixar de banda l'autoritat del parlant comportaria que les seves proferències generessin *implicacions* que ell mai no hauria imaginat.

El problema no és tan fàcil de dirimir pel que fa a les opcions alternatives restants. Vull considerar ara una altra caracterització de la noció d'implicatura conversacional semblant en tot a l'anterior tret d'en les clàusules (iii) i (vi). Així:

Implicatura conversacional (2)

un parlant *P* *implica* (o *implicatura*) conversacionalment que *q* a un oient *O* si:

- (i) *P* diu que *p* (a *O*);
- (ii) *P* no diu que *q* (a *O*);
- (iii bis) *P* i *O* reconeixen a *P* com observant el Principi Cooperatiu;
- (iv) *P* creu que *q* és necessari perquè el que efectivament ha dit, *p*, sigui consistent amb l'observança per part seva de (iii);
- (v) *P* creu (i espera que *O* cregui que ell creu) que és competència d'*O* deduir (iv); i
- (vi bis) els fets contextuais rellevants involucrats a (iv) són compartits per *P* i per *O*.

D'acord amb (iii bis) ja no és el parlant la màxima autoritat en reconèixer-se a

si mateix com a observant el Principi Cooperatiu, sinó que aquesta autoritat la comparteix amb l'audiència; (vi bis) requereix que els fets contextuals rellevants involucrats a (iv) siguin, de fet, compartits tant pel parlant com per l'audiència, i no merament que el parlant cregui que ho són. ¿Què es guanya amb aquesta altra caracterització?, ¿quina de les dues és l'adequada?

D'acord amb aquesta segona caracterització, en situacions en les quals, com en el primer exemple en què Joan Pujol, àlies Garbo, proferia 'Hi haurà un desembarcament no molt nombrós a les costes de Normandia' i el mariscal Rommel considerava a l'espia català com a algú que no seguia el Principi Cooperatiu, la proposició 'El desembarcament principal serà en algun altre indret' no constituiria cap implicatura conversacional generada amb la proferència en qüestió perquè s'incompliria la condició (iii bis). Igualment, en situacions com la descrita en la nota 19, d'acord amb la qual davant d'una mateixa proferència dues persones podrien arribar a calcular el mateix contingut *implicat* rastrejant processos diferents quan fos el cas que no compartissin els fets contextuals rellevants, aquest contingut *implicat* tampoc no constituiria una implicatura conversacional perquè s'incompliria la condició (vi bis).

Val la pena observar que aquesta segona caracterització tampoc no ens permetrà en cap cas modificar l'establert en la Figura 2 de més amunt, perquè podrà molt bé ser el cas que, encara que es compleixin totes les condicions establertes per a la generació d'una implicatura conversacional, l'audiència no sigui capaç de calcular-la i així, malgrat tot, allò que s'hagi *implicat* conversacionalment no hagi estat comunicat (allò que es comunica no podrà ser tampoc la suma d'allò que es diu i allò que s'*implica*); però en qualsevol cas sí permetrà descartar en tant que fenòmens d'aquesta mena alguns dels casos que hem exemplificat.

2.5.1. Valoració de les dues caracteritzacions. La primacia del parlant

Per bé que esgrimiré algunes raons en favor de la primera de les dues caracteritzacions que s'han presentat, la conseqüència que considero rellevant del present debat no és el fet en si d'optar per una de les caracteritzacions en qüestió o per l'altra, sinó que s'accepti que de la discussió se segueix el següent:

1. la caracterització de la implicatura conversacional proposada per Grice resulta insuficient perquè no aconsegueix discriminar de manera sistemàtica entre el diferent contingut comunicat. L'aplicació de la seva proposta té com a conseqüència que en ocasions allò que *s'implica* conversacionalment no es comunica, o en ocasions allò que es comunica no *s'implica* conversacionalment, o fins i tot que allò que *s'implica* conversacionalment no és el que el parlant reconeixeria haver volgut *implicar*. Possiblement alguna d'aquestes conseqüències serà insalvable per a qualsevol caracterització d'implicatura conversacional. Ara bé, el problema de la proposta de Grice és més general, és un problema de fons, en el següent sentit: no permet delimitar exactament quines proposicions cauen i quines no cauen sota l'abast del fenomen de la implicatura conversacional (com referien els problemes (A)-(C) anteriors). És necessari, per tant, precisar la caracterització, sobretot pel que fa a les condicions (1) i (2) de la seva proposta;

2. una concreció d'aquests punts (1) i (2) de la caracterització griceana del fenomen ha d'optar per donar primacia al parlant, o a trets compartits pel parlant i l'audiència, però en cap cas només a l'audiència;

3. no és possible una precisió de la segona de les caracteritzacions que s'han presentat aquí (implicatura conversacional (2)) que vagi més enllà i garanteixi que qualsevol *implicació* conversacional que el parlant pretengui comunicar ho serà si i només si és efectivament capturada finalment per l'audiència; i, com a conseqüència d'això,

4. cap concreció pertinent de la caracterització del fenomen de la implicatura conversacional permet identificar la suma d'allò que es diu i d'allò que *s'implica* amb allò que es comunica.

Les possibilitats que es rebutgen a 2 i 3, si fossin acceptades, proporcionaries

com a resultat que totes les *implicacions* conversacionals que es generessin serien comunicades. Ara bé, al meu entendre aquestes possibilitats imposen excessives condicions a la constitució d'una implicatura conversacional. En rigor aquestes condicions no serien, de fet, condicions per a la constitució d'una implicatura conversacional, sinó per al reconeixement de la seva presència. Però el reconeixement de la presència d'un fenomen és una qüestió eminentment epistèmica que entenc ha d'anar desvinculada de la seva presència. La generació d'una implicatura conversacional i el fet que es reconegui la seva presència són dues qüestions diferents.

Entenc que el problema aquí seria anàleg al que es podria presentar a l'hora de determinar què s'ha dit (i no ja què s'ha *implicat*) amb la proferència d'un enunciat. En efecte, ¿direm que algú que profereixi sons que nosaltres no entenem està dient alguna cosa? Sembla clar que el fet que nosaltres no entenguem què diu (i, per tant, no ens comuniqui efectivament res) no pot ser obstacle perquè hagi dit alguna cosa. Si li reconeixem intencions comunicatives, pensarem que ha dit alguna cosa en una llengua per a nosaltres desconeguda; però això últim, que nosaltres li reconeguem –o no li reconeguem– aquestes intencions comunicatives, no pot ser tampoc un obstacle perquè l'individu en qüestió no hagi dit res. Fins i tot entendre incorrectament alguna de les expressions que ha articulat no comporta que hagi dit allò que hem entès, sinó que el que ha dit es correspon amb les paraules que efectivament ha articulat. En conseqüència, determinar si en aquest cas s'ha dit o no s'ha dit alguna cosa no pot estar en mans de la interpretació adequada del que s'ha dit per part de l'audiència i, no estant en aquest sentit en mans de l'audiència, tampoc no depèn, és clar, del fet que hagi arribat finalment a comunicar-se.

Hem dit que la caracterització que considerarem més adequada és la primera de les dues que s'han considerat. Això no obstant, és necessari declarar ja d'entrada que les raons que es puguin esgrimir no seran raons conclusives al respecte. En realitat, res voldré objectar a algú que addueixi que l'exposició està

adreçada simplement a justificar intuïcions preteòriques sobre la qüestió. Ja s'ha dit que triar una o altra caracterització no és la principal finalitat de la present discussió. Seria, endemés, possible sostenir que, d'acord amb les distincions articulades, segons el pes de la satisfacció de les condicions de la caracterització recaigui en el parlant o en tots dos, parlant i audiència, el resultat que es produeixi correspondrà a diferents fenòmens, i proposar en conseqüència dos tipus diferents d'implicatures conversacionals. Una estratègia en aquest sentit és factible, però al meu entendre desencaminada: no es tracta d'introduir nous fenòmens, sinó de caracteritzar aquells que intervenen de fet, d'acord amb les nostres intuïcions, en el procés comunicatiu. I entenc que el fenomen d'*implicar* conversacional que intervé en el procés comunicatiu involucra necessàriament i primàriament les intencions dels parlants. Precisament això és el que ens havia conduït a rebutjar la possibilitat que només l'audiència fos garant de la satisfacció de les condicions que constitueixen la caracterització del fenomen. Per això també considero la primera caracterització (implicatura conversacional (1)) com la més adequada, perquè a diferència de la segona (implicatura conversacional (2)) la primera no exclou la possibilitat que, quan (iii) per tot el que el parlant sap de l'audiència aquesta accepta que ell segueix el Principi Cooperatiu, i quan (vi) per tot el que també el propi parlant sap del context els trets rellevants contextuals són compartits tant per ell com per l'audiència, això sigui suficient garantia per a la generació d'una implicatura conversacional.

En alguns casos podrà succeir que l'audiència no sigui capaç de reconèixer intencions comunicatives del parlant, o que les que reconegui no siguin les preteses pel propi parlant. Sense anar més lluny, això és el que succeïa en el primer dels exemples que involucraven Garbo, on el mariscal Rommel pensava que l'espia català era algú amb les facultats mentals desequilibrades (i, per tant, no li atribuïa les intencions comunicatives que de fet tenia). Fins i tot en un cas més extrem, podrà molt bé succeir que ningú no reconegui intencions

comunicatives a les expressions proferides per alguna persona.²¹

En qualsevol cas, independentment del fet que hi hagi o no hi hagi aquest reconeixement, podrà estar succeint una de les següents dues situacions: o bé que la persona en qüestió tingui, malgrat tot, intencions comunicatives, o que aquest no sigui el cas. En el primer dels casos podrà haver generat una implicatura conversacional si es compleixen les condicions (i)-(vi) (entre elles la condició (iii) d'acord amb la qual el parlant creu que l'oient el reconeix com observant el Principi Cooperatiu i, en conseqüència, tenint intencions comunicatives). En el segon dels casos el compliment d'aquestes condicions no és possible, i en conseqüència no haurà generat cap implicatura conversacional. Ara bé, en qualsevol dels dos casos podrà succeir que l'audiència no estigui en disposició de reconèixer si el parlant té o no té intencions comunicatives. Així, des de la perspectiva de l'audiència, el fet que s'hagi generat o no una implicatura conversacional podrà ser (i serà en alguns casos) quelcom d'indeterminat. Podran generar-se implicatures conversacionals sense que l'audiència estigui en disposició de reconèixer-les com a tals.

2.6. Recapitulació

Hem introduït el fenomen de la implicatura conversacional i la caracterització que d'ell en fa Grice. D'acord amb la seva caracterització *impliquem*

---

²¹ Al respecte d'aquesta incapacitat en el reconeixement de les intencions dels altres, és interessant l'anàlisi del comportament lingüístic de persones que pateixen la síndrome d'Asperger (per a alguns, un tipus d'autisme). Un tret essencial de les persones que pateixen aquesta síndrome és l'alt grau d'incapacitat d'aprenentatge en aspectes no verbals, això és, per bé que puguin arribar a tenir capacitats excepcionals, també lingüístiques, presenten greus mancances en el tractament d'elements que involucren l'anàlisi de factors contextuals. Això els condueix a no reconèixer, en general, les intencions dels altres, i en conseqüència a ser incapaços de reconèixer la presència d'implicatures conversacionals (processen només el significat literal), tal i com li succeeix a Christopher, el protagonista de la novel·la de Mark Haddon *The curious incident of the dog in the night-time*. Considero que l'estudi empíric d'aquests casos podrà donar llum a aquest debat.

conversacionalment una proposició quan (1) se suposa que [el parlant] està observant les màximes conversacionals o el Principi Cooperatiu; (2) se suposa que [el parlant] és al cas que, o que creu que, es requereix la *implicació* per tal que allò que hagi dit sigui consistent amb la suposició anterior (1); i (3) el parlant pensa (i espera que l'oient pensi) que cau dins les competències de l'oient obtenir, o copsar intuïtivament, que es requereix la suposició mencionada a (2).

La caracterització de Grice resultava imprecisa: ¿com determinar quan es produeix el compliment de les condicions (1) i (2)? A més a més, tal i com està formulada, la caracterització produeix situacions d'inestabilitat de tipus ben diferents a l'hora de confrontar què és el que el parlant pretén comunicar i què és el que finalment comunica.

És un fet que la caracterització de Grice requereix ser precisada en alguna direcció. Només una de les possibles concrecions de la seva proposta, aquella que comporta restringir les implicatures conversacionals a aquelles *implicacions* que es generen quan la satisfacció dels punts (1) i (2) de la seva caracterització està per complet en mans tant del parlant com de l'audiència, permet garantir que la suma d'allò que es diu i la d'allò que *s'implica* constitueix el total del contingut comunicat. Ara bé, aquesta opció restringeix en excés la caracterització del fenomen i s'ha dit que identifica erròniament la presència del fenomen en qüestió amb el seu reconeixement. Cap de les altres possibles concrecions permet explicar allò que es comunica com la suma d'allò que es diu i d'allò que *s'implica*.

S'han valorat dues possibles maneres de caracteritzar el fenomen. La caracterització que s'ha considerat més adequada decanta el pes per precisar les condicions que garanteixen la presència de la implicatura conversacional de la part del parlant. Si el parlant té la intenció de comunicar un contingut i creu que ha posat tots els seus mitjans per comunicar una proposició o més proposicions, encara que l'audiència no hagi fet (o no hagi pogut fer) els càlculs requerits per a obtenir allò que s'ha dit i, sobretot, per a l'obtenció de les proposicions *implicades*; o encara que l'audiència no accepti com a interlocutor vàlid el parlant (perquè pensi que no segueix el Principi Cooperatiu), per bé que el parlant estigui

convençut del contrari; o encara que els trets contextuals rellevants no siguin compartits pel parlant i per l'audiència, per bé que el parlant estigui convençut novament del contrari, això no ha d'impedir que les paraules efectivament proferides expressin alguna proposició en el context de proferència, i així mateix puguin generar una implicatura. En qualsevol cas s'ha advertit que les raons per decantar-se per una de les dues caracteritzacions es fonamenten en últim terme en intuïcions preteòriques sobre què determina el contingut *implicat* de manera conversacional, intuïcions en les quals la intenció del parlant té un major pes; però que una defensa de l'altra caracterització es concep també com a plausible. En últim terme allò que es considerava crucial era mostrar com és necessària una concreció en la direcció apuntada per eliminar l'ambigüitat i la imprecisió en la caracterització del fenomen de la implicatura conversacional introduïda per Grice.

La solució proposada s'allunya de la proposta griceana en tant que serà possible la generació d'implicatures conversacionals que no siguin efectivament comunicades, i encara més, serà possible la generació d'implicatures conversacionals de les quals, des de la perspectiva de l'audiència, resti indeterminat si s'han arribat a generar o no. Ara bé, malgrat allunyar-se en aquests termes de la proposta de Grice, manté la presència de la intencionalitat del parlant en la determinació de la implicatura, d'un costat, i preserva la seva relativa objectivitat, en el sentit que el parlant considera que l'audiència el reconeix com a algú que segueix el Principi Cooperatiu, i considera que en un context normal en el qual tant ell mateix com l'audiència compartissin els fets contextuals rellevants, l'audiència hauria de poder calcular la implicatura en qüestió.

La caracterització proposada deixa fenòmens sense nom: per exemple, hi ha proposicions que l'audiència obté en tant que aparentment *implicades* pel parlant, sense que en cap cas hagi estat aquesta la intenció de qui ha fet la proferència, o hi ha proposicions que l'audiència obté i que es corresponen amb les que el parlant pretenia *implicar*, però les obté rastrejant processos de càlcul diferents als que el parlant ha posat a la seva disposició (tots dos casos estan exemplificats en la sèrie

d'exemples que involucren Joan Pujol i Rommel, el primer en el text i el segon en la nota 19). Igualment donar compte de què es diu (i no ara de què *s'implica*) per mitjà de la proferència d'un enunciat deixa fora situacions en les quals l'audiència interpreta inadecuadament les paraules efectivament proferides.²² Podem posar nom a aquestes situacions i reconèixer-les, si és el cas, com a fenòmens, però això ens apartaria d'explicar què és el que es diu amb la proferència d'un enunciat. Podem igualment posar nom a aquelles altres situacions en les quals el contingut en qüestió no constitueix cap tipus d'*implicació*, i reconèixer-les igualment, si és el cas, com a fenòmens, però si exclouem la primacia de la intenció comunicativa del parlant, això ens apartarà de donar compte de què és el que *s'implica* conversacionalment amb la proferència d'un enunciat.

---

²² Considerem aquest exemple que no pertany a l'ús del llenguatge natural: la convenció en determinades cultures, com ara la búlgara, per negar és moure el cap a dreta i esquerra, i per afirmar, moure el cap amunt i avall (justament al contrari que en la majoria de cultures). Suposem que a algú que desconeix la convenció búlgara li responen a una pregunta seva amb el moviment del cap a dreta i esquerra, i interpreta una negació. ¿Li han comunicat una negació? Sens dubte no. Hi ha un tipus de malentès, això és clar. Podem trobar un nom per referir-nos al contingut obtingut per l'audiència i que no es pretenia comunicar. Però això no explicarà el significat del gest en tant en quant aquest significat hagi d'involucrar la intenció comunicativa de qui l'ha produït.

3. Revisió de la proposta de Grice: la implicatura convencional

Per bé que hem introduït algunes modificacions al respecte de la noció d'implicatura conversacional, fins el moment hem acceptat els principals trets del mapa griceà. Això no obstant aquest mapa és qüestionable pel que fa a les implicatures convencionals.

Hi ha almenys dues qüestions problemàtiques que considerarem de forma separada. La primera d'aquestes qüestions té a veure amb la relació existent entre la implicatura i allò que es diu amb la proferència d'un enunciat. Al capdavall, i segons com es produeixi aquesta relació, podrà ben bé resultar que aquesta mena d'implicatures no siguin, malgrat tot, *implicacions*, o almenys que no ho siguin en el sentit d'*implicació* pretès per Grice. La segona té a veure amb la distinció o assimilació d'aquest fenomen a la pressuposició. Aquesta segona qüestió la referirem aquí simplement i la considerarem més endavant en el punt 4.2 d'aquesta segona part del treball.

3.1. La implicatura convencional com a part d'allò que es diu. El Principi (D)

Hem dit, seguint Grice, que una proposició era una implicatura convencional generada amb la proferència d'un enunciat si estava *implicada* per la proferència d'aquest enunciat, per una banda, i el seu càlcul s'obtenia a partir del significat convencional d'algun dels termes que conformaven l'enunciat proferit, per una altra. Tal era el cas de l'exemple paradigmàtic griceà, 'Bill és pobre, però és honrat', on la implicatura 'Hi ha algun contrast entre ser pobre i ser honrat' estava originada per la presència de la conjunció adversativa 'però'. Efectivament, qui conegui el significat de la conjunció adversativa ("però: marca l'oposició entre les dues proposicions o membres que lliga (allò que es diu en la segona és una restricció, una cosa contrària, etc.)", diccionari IEC) obtindrà directament el

significat de la proposició *implicada*. Sembla, per tant, evident que cap procés pragmàtic, més enllà del procés pragmàtic consistent en l'avaluació de les condicions de veritat de la proferència en el seu context pertinent, ha d'intervenir en l'obtenció d'aquesta mena d'*implicacions*. Ara bé, sent aquesta implicatura obtinguda en virtut del significat convencional dels termes proferits, sorgeix la següent qüestió: ¿les proposicions així obtingudes, constitueixen realment part d'allò que *s'implica* amb la proferència d'un enunciat, o són part d'allò que es diu? La qüestió és pertinent no només per identificar adequadament el fenomen, sinó també per determinar la correlació de la distinció *dir/implicar* amb la de semàntica/pragmàtica. En efecte, si tot contingut establert en virtut del significat convencional dels termes fos part d'allò que es diu, aleshores fixar què és semàntic i què pragmàtic seria certament rellevant a l'hora de delimitar què es diu i què *s'implica*. En particular, cap contingut semànticament determinat no podria constituir part d'allò que està *implicat*.

Considerem:

- (1a) Bill és pobre i és honrat
- (1b) Bill és pobre, però és honrat
- (1c) Bill és pobre, per tant és honrat

¿Quines són les proposicions expressades per proferències d'(1a-c)? Una resposta comunament acceptada és que una proferència de tots tres enunciats expressa, de fet, la mateixa proposició, a saber, la que representa la forma lògica (1_L):

$$(1_L) \quad P(b) \wedge H(b)$$

En el cas d'(1b) i d'(1c), i d'acord amb l'anàlisi griceà d'implicatura, la informació de més convencionalment comunicada està merament *implicada* (en aquest fet pren fonament precisament la noció d'implicatura convencional).

Ara bé, és també possible considerar que proferències d'enunciats com ara (1a-c) expressen, de fet, diferents proposicions, això és, que proferint (1b) i (1c) estem expressant les proposicions (1b_L) i (1c_L), respectivament, i que només proferint (1a) estàvem en realitat expressant (1_L).

(1b_L) $P(b) \wedge H(b) \wedge \text{Contrast}(P, H)$

(1c_L) $P(b) \wedge H(b) \wedge \text{És causa}(P, H)$

Si aquest fos el cas, la noció d'implicatura convencional s'esvaniria i hauria de ser reformulada, per tal com la informació que la constitueix ja no seria res d'*implicat*, sinó quelcom d'asseverat que contribuiria, a més, a la determinació de les condicions de veritat de la proferència. En conseqüència, establir aquest contingut pretesament, diríem, *implicat* consistiria en realitat en determinar allò que efectivament s'ha dit amb la proferència d'un enunciat.

Suposem que el que s'ha referit en el paràgraf anterior, que el contingut de les implicatures convencionals en qüestió és pretesament *implicat*, però que en realitat és part d'allò que es diu, descriu com són realment els fets i acceptem temptativament el següent Principi (D):

(D) Les implicatures convencionals constitueixen part d'allò que es diu amb la proferència d'un enunciat.

En el que segueix veurem diverses raons en favor de, per dir-ho així, la consideració en ferm d'aquest Principi (D). Aquesta consideració en ferm del principi podrà no conduir, se sostindrà, a l'acceptació del principi en qüestió tal i com està establert o sense matisar-lo, però en qualsevol cas haurà de determinar una nova manera d'encarar l'anàlisi de les implicatures convencionals en el següent sentit: en tant que convencionals, per un costat, estaran lligades al significat convencional de les expressions lingüístiques, la qual cosa les situarà en una posició molt propera al contingut d'allò que es diu (si no com a constituent

pròpiament part d'allò que es diu); en tant que no cancel·lables_F, per un altre costat, el seu significat jugarà un paper determinant en l'establiment de les condicions de veritat de les proferències a partir de les quals es generin.

3.2. Consideracions al respecte de l'acceptació del Principi (D)

En els quatre paràgrafs següents es discuteixen raons que és possible esgrimir en favor de l'acceptació del Principi (D). Aquestes raons es poden enumerar com segueix: 1: vincular allò que es convencional a allò que es diu; 2: la impossibilitat de cancel·lar_F allò que és convencional; 3: la insuficiència de l'anàlisi lògica tradicional per determinar la proposició expressada; i 4: la possible indeterminació en la fixació de la proposició que s'expressa quan la proferència genera *implicacions*.

No em vull de moment comprometre amb les afirmacions que se segueixin dels següents paràgrafs. El que es vol mostrar es com el Principi (D), tal i com està formulat, o amb una formulació alternativa que reculli el seu esperit, no és en absolut rebutjable. La idea de fons és la següent: si no acceptem el Principi (D) en aquesta, o en alguna altra versió, *encara* ens restarà per explicar la inadequació de proferències en les quals la implicatura convencional és falsa.

1. Vincular allò que és convencional a allò que es diu

Primer, hem vist en la primera part del treball com no és possible fixar la proposició expressada sense el concurs de processos pragmàtics (en particular, sense el concurs de processos pragmàtics primaris). Hem vist també com el significat convencional dels termes que conformaven l'enunciat era rellevant –i necessari– per tal de poder determinar el contingut d'allò dit, tant més quan els processos pragmàtics necessaris per fixar aquest contingut dit estaven desencadenats pel significat convencional dels termes efectivament proferits.

La qüestió que es presenta ara és, doncs, la següent: ¿tot el significat convencionalment originat ha de constituir part de la proposició que s'expressa, o

bé hem de fer alguna distinció al respecte? Observi's com si les proposicions originades a partir del significat convencional d'ítems lèxics com ara 'però' constituïssin part d'allò que es diu amb la proferència d'un enunciat, i no part d'allò que s'*implica*, la correlació entre allò que és convencional i allò que es diu seria sistemàtica, la qual cosa en principi sembla adequada. Sembla adequada perquè la noció d'*implicació* comportava un càlcul per a l'obtenció de la proposició *implicada* (tal i com s'ha establert en la caracterització d'implicatura), però l'obtenció del significat generat a partir del significat d'ítems lèxics de l'enunciat proferit, que és precisament el que succeeix en el cas de la implicatura convencional, no obeeix realment a cap càlcul –més enllà del coneixement del significat convencional d'aquests termes. Sembla també adequada, valgui la redundància, precisament perquè vincula aquest significat convencionalment establert amb allò que es diu. En efecte, en un sentit immediat del terme, i sobretot en el sentit que s'ha sostingut en la discussió al respecte d'allò que es diu, volem vincular allò que es diu al significat literal de les paraules que efectivament es profereixen. En conseqüència, i donat que 'però' és un dels termes que constitueixen l'enunciat proferit, el seu significat convencional ('marca l'oposició entre les dues proposicions o membres que lliga') hauria de constituir part d'allò que es diu.

Segon, si malgrat tot pensem que no s'ha d'establir una correlació general entre el contingut convencionalment determinat per les expressions lingüístiques i allò que es diu, això és, si malgrat tot volem que les implicatures convencionals no comptin com allò que s'ha dit amb la proferència d'un enunciat que les genera, aleshores és necessari establir una diferència entre què compta com a dit i què compta com a *implicat* que no sigui *ad hoc* en el següent sentit: la distinció entre tots dos tipus de continguts haurà de ser sistemàtica. Ara bé, la consideració d'alguns casos ens mostra que o bé aquesta distinció no es fa de forma sistemàtica, o bé, si es fa de manera sistemàtica, contravé, en principi, les nostres intuïcions. Considerem, si no, (2a) i (2b):

(2a) Una taula és de color blau.

(2b) La taula és de color blau.

Una anàlisi a bastament acceptada per determinar quines són les proposicions expressades amb preferències d'enunciats com ara (2a) i (2b) és la següent: proferint (2a) s'expressa (2a_L), i proferint (2b) s'expressa (2b_L). D'aquí sembla seguir-se que la condició d'unicitat establerta a (2b) sí constitueix part de la proposició que s'expressa:

(2a_L) $\exists x (T(x) \wedge B(x))$

(2b_L) $\exists x (T(x) \wedge B(x) \wedge \forall y ((T(y) \wedge B(y)) \rightarrow x=y))$

Ara bé, ¿hi ha alguna diferència substancial entre la situació plantejada pels exemples (2b) i (1b-c)? Una preferència de (2b) implica (lògicament) (2a_L), de la mateixa manera com preferències d'(1b) i d'(1c) impliquen (lògicament) (1_L). En tots dos casos l'increment d'informació a les respectives formes lògiques [(1b_L), (1c_L) i (2b_L)] està motivat per l'expansió del significat convencional d'alguna de les expressions que s'han pronunciat. Podríem dir que en els exemples (1b-c) aquesta expansió és més notòria que a (2b), però determinar quin és el grau d'expansió del significat la notorietat del qual és acceptable perquè pugui constituir part d'allò que es diu no sembla un criteri que es pugui precisar de manera incontrovertible. En conseqüència, que la unicitat vindicada pel significat convencional de l'article 'la' a (2b) determini les condicions de veritat de la preferència del propi enunciat, però que no es procedeixi de la mateixa manera en el cas d'(1b) i d'(1c) al respecte del significat convencional dels termes 'però' i 'per tant' resulta, com s'apuntava, quelcom *ad hoc*, la qual cosa sembla conduir a l'acceptació del Principi (D).

Algú que no vulgui acceptar el Principi (D) té un camí alternatiu possible i evident: sostenir que no té per què haver-hi una correlació sistemàtica entre què és convencional i allò que es diu i, en conseqüència, sostenir que els exemples (1a-c) i (2a-b) són exactament del mateix tipus i que les condicions de veritat d'una

proferència de (2b) vénen donades per (2a_L).²³

Observi's, però, que aquest camí alternatiu comporta d'entrada no acceptar l'anàlisi lògica tradicional de l'article definit, o alternativament que l'anàlisi lògica tradicional de l'article definit no es correspon amb la proposició que es diu, o, alternativament encara, que les condicions de veritat de la proferència no es corresponen amb les de la proposició que es diu o expressa. Aquestes dificultats tornaran a aparèixer ben aviat.

2. Allò que és convencional no és cancel·lable_F

En relació directa amb l'establert en el paràgraf anterior, convé abundar en el fet que les implicatures convencionals tal i com les concep Grice, i a diferència de les implicatures conversacionals, són no cancel·lables (no són cancel·lables_F, d'acord amb la distinció que s'ha introduït en el punt 2.2 al respecte de la cancel·lació). En realitat hem sostingut aquí que la cancel·lació_F és un tret distintiu prou sistemàtic per traçar la frontera entre el que és convencional i el que és conversacional. Que les implicatures convencionals siguin no cancel·lables_F comporta que no poden ser eliminades del context conversacional sense que l'enunciat a partir del qual s'havien generat no resulti inadequat. Ara bé, ¿què ha de voler dir 'inadequat' en aquest context? Si mantinguéssim que les implicatures en qüestió són part d'allò que es diu, això és, si acceptéssim el Principi (D), la inadequació podria explicar-se en base a la falsedat del que s'ha asseverat (reprendrem aviat aquesta qüestió). Si mantenim, però, que es tracta de genuïnes *implicacions*, aleshores caldrà que precisem d'alguna altra manera aquesta

---

²³ D'acord amb aquesta possibilitat, la condició d'unicitat seria, al seu torn, quelcom d'*implicat*. Com es veurà al final d'aquest punt, assumir que aquest contingut constitueix part del que es diu o del que *s'implica* podrà ser considerat, en algun sentit, una qüestió merament terminològica. El que no és terminològic és traçar una distinció entre què és cancel·lable_F i què no ho és. En definitiva només aquell contingut que sigui cancel·lable_F es podrà eliminar del context conversacional sense qüestionar l'adequació de la proferència a partir de la qual la *implicació* s'havia generat. Això, se sostindrà, és una raó per assimilar aquesta mena d'implicatures no cancel·lables_F al contingut efectivament dit, i no a l'*implicat*.

inadequació.

L'exemple següent il·lustra el problema. Considerem (3), (3_L) i (3_{L'}):

(3) Bill és pobre, però no té ni un sol euro.

(3_L) $P(b) \wedge \neg E(b)$

(3_{L'}) $P(b) \wedge \neg E(b) \wedge \text{Contrast}(P, \neg E)$

Hi ha, efectivament, alguna cosa d'estrany davant una proferència de (3). En concret allò que fa estranya la proferència és la falsedat, almenys en el món actual, de la proposició *implicada* 'Hi ha algun contrast entre ser pobre i no tenir ni un sol euro'.

¿Què diem proferint (3)?

Suposem que el que diem és (3_L). ¿Com explicar en aquest cas que la proferència resulti inadequada? No pot explicar-se la inadequació en qüestió per raons pragmàtiques i cancel·lar-la_F, perquè el que es considera *implicat* ho està de manera convencional: la inadequació es produeix a causa del significat convencional de la conjunció adversativa. Tampoc no és justificable en base a la imprecisió dels termes, o en base a la violació de la convenció de seguir de manera estricta el Principi Cooperatiu, com podrà succeir en el cas de les implicatures conversacionals generalitzades, perquè aquí la *implicació* s'obté merament a partir del significat convencional de la conjunció 'però', que introdueix la *implicació* 'Hi ha un contrast entre ser pobre i no tenir ni un sol euro'.

Acceptar el Principi (D) i concloure que una proferència de (3) expressa en realitat (3_{L'}) i, per tant, és falsa, és una alternativa possible per donar compte de la seva inadequació. Altrament, si malgrat tot no volem acceptar el Principi (D), aleshores és necessari *encara* explicar per què resulta inadequada la proferència en qüestió.

3. Insuficiència del llenguatge de la lògica per determinar la proposició

expressada

El llenguatge de la lògica és limitat. En conseqüència no pot constituir una raó per a rebutjar que un contingut constitueixi part d'allò que es diu el fet que no es trobi reflectit en la forma lògica tradicionalment acceptada dels enunciats proferits.²⁴

Prenem per cas la coordinació. Són diferents els termes de què disposa el llenguatge natural per unir dues clàusules, i sovint aquests termes comporten un significat convencional diferent –a més a més del propi significat consistent en la coordinació de les clàusules. Observi's que no ens estem referint a proposicions coordinades merament per la conjunció 'i' amb la proferència de les quals es comuniqui, a més a més de la pròpia conjunció de les clàusules coordinades, certa relació (correlació temporal, espacial, etc.) entre una i altra clàusula, com podria succeir amb la proferència d'enunciats com ara 'Va obrir la porta i va sortir de casa', el qual proferit en circumstàncies normals comunica no només que s'han produït tots dos fets, sinó també que el segon s'ha produït després del primer.²⁵ Aquest tipus *d'implicacions* cau sota l'abast de les implicatures conversacionals generalitzades. La mena de casos de coordinació al quals ens referim són aquells en els quals el mateix significat convencional del conjuntor excedeix el de la mera coordinació. Tal és el cas de 'però' i 'per tant', en els exemples anteriors. És un fet que tradicionalment la forma lògica d'enunciats com ara (1a-c) anteriors s'expressa mitjançant (1a_L). Ara bé, que el llenguatge de la lògica formal emprat per representar el significat expressat no sigui més ric, o que tradicionalment no

---

²⁴ És important observar com sí és el cas que pretenem el contrari, a saber, que tot el contingut reflectit en l'anàlisi lògica tradicional de les proferències constitueixi part d'allò que s'ha dit (això és, en rigor, el que es pressuposava en el punt 3.1, en el text, al respecte de la correlació entre allò que és convencional i allò que es diu). Com se segueix de la discussió, una possibilitat oberta i defensable és advocar per una representació de les nostres proferències en el llenguatge de la lògica que s'aparti de la tradicional de manera que reculli tot el contingut articulat de manera convencional.

²⁵ Endemés voldrem sostenir que aquest significat comunicat no deriva en aquest casos, estrictament parlant, de la presència de la conjunció 'i', sinó del significat dels termes que estan conjuntats (vegi's el punt 4.1.4).

reculli aquestes distincions, no pot ser un argument per limitar el contingut efectivament expressat, dit (la proposició efectivament expressada, dita), per mitjà de la proferència d'un enunciat. En conseqüència, això no pot constituir un argument per enderrocar el Principi (D). És possible, per tant, acceptar perfectament el Principi (D) i proposar una anàlisi més precisa de les proferències en el llenguatge de la lògica formal.

4. Possible indeterminació de la proposició que s'expressa quan la proferència genera implicacions.

Una possible objecció a la validesa del Principi (D) se centraria en la indeterminació de la proposició expressada. Hi ha casos en els quals la implicatura convencional generada amb la proferència d'un enunciat, malgrat estar motivada pel significat convencional dels termes que conformen l'enunciat proferit, requereix del context per poder ser determinada. En aquests casos si el Principi (D) fos vertader resultaria que allò que es diu, les condicions de veritat de la proposició asseverada, seria quelcom d'indeterminat fins que el context no desfés aquesta indeterminació. Així:

(4) La Raquel també anirà a l'excursió.

L'adverbi 'també' significa convencionalment en l'accepció que és aquí rellevant: "de la mateixa manera, igualment; en addició, com a resultat del que s'ha dit" (diccionari IEC). En conseqüència, és clar que convencionalment 'també' estableix una comparació la determinació de la qual no pot resoldre's sinó per mecanismes pragmàtics. En l'exemple, la Raquel anirà a l'excursió de la mateixa manera a com s'esdevé algun altre fet semànticament indeterminat (de la mateixa manera a com la Júlia anirà a l'excursió, de la mateixa manera a com la Raquel anirà a treballar dilluns, etc.).

Això no obstant, aquest no pot ser un obstacle per a l'acceptació del Principi

(D). En rigor la mena de situació que es produeix amb l'adverbi 'també' és la mateixa que es produeix, per exemple, amb la contribució dels pronoms referencials a la proposició expressada. Una proferència de l'enunciat 'Ell és nascut a Madagascar' expressa una proposició un cop hem fixat la referència del pronom personal. El significat convencional del pronom 'ell' no denota l'individu particular al qual ens referim i del qual diem que és nascut a Madagascar, sinó que consisteix en un significat expressable amb la locució 'l'individu de sexe masculí rellevant en el context en què es profereix l'expressió', o quelcom de similar.²⁶ És en el mateix sentit en què dèiem que el significat de 'també' estava indeterminat, que el significat del pronom 'ell' també ho està. Aquesta indeterminació, però, és resolta en aquest cas gràcies a la fixació del significat convencional del pronom en el context conversacional seleccionant a un individu determinat (per mitjà d'un procés pragmàtic primari), i igualment per a la fixació de l'element amb què l'adverbi 'també' demana comparar l'expressió a la qual acompanya.

Els dos casos anteriors poden mostrar-se en forma d'esquema com segueix:

<u>expressió</u>	<u>significat convencional</u>	<u>contribució a les condicions de veritat de la proferència</u>
ell	[1] l'individu de sexe masculí rellevant en el context en què es profereix l'expressió	[2] l'individu concret al qual ens referim en proferir l'expressió
també	[3] el fet que s'explicita s'esdevé de la mateixa manera a com s'esdevé un fet comparatiu rellevant en el context en què es profereix l'expressió	[4] el fet comparatiu rellevant concret al qual ens referim en proferir l'expressió

Del que s'ha dit es desprèn que [2] contribueix a les condicions de veritat d'una proferència que contingui el pronom 'ell'. Del que s'ha dit es desprèn també que [4] haurà de contribuir en el mateix sentit a fixar les condicions de veritat d'una

---

²⁶ Aquesta mena d'anàlisi pel que fa als pronoms indèxics és la que sosté García-Carpintero (2001; 106 i seg.).

proferència que contingui l'adverbi 'també' (vegi's més endavant la nota 27).

Entenc aquesta anàlisi extensiva també als casos de descripcions definides i altres expressions quantificacionals. Així, en l'exemple anterior 'La taula és de color blau', i reprement la mateixa disposició esquemàtica:

<u>expressió</u>	<u>significat convencional</u>	<u>contribució a les condicions de veritat de la proferència</u>
l'S (a 'l'S és P')	[5] l'única entitat que [en les circumstàncies rellevants] té la propietat S	[6] l'una única entitat en particular, l'entitat mateixa, que [en les circumstàncies rellevants] té la propietat S en el moment de proferir l'expressió

La qüestió pendent és, doncs, la següent: si acceptem, com s'ha sostingut aquí, que [1], [3] i [5] plantegen el mateix tipus de problema, ¿com els hem de considerar?

Si acceptem el Principi (D), aleshores [1], [3] i [5] constitueixen part d'allò que es diu. I és clar que en tal cas haurem de reformular la caracterització d'implicatura convencional, perquè d'acord amb la noció griceana només podem *implicar* una proposició perquè prèviament n'hem dita una altra. Una implicatura convencional no podrà ser, doncs, una *implicació* en aquest sentit.

Si no acceptem el Principi (D), aleshores [1], [3] i [5] no constitueixen part d'allò que es diu, però convé tenir present que [1], [3] i [5] són allò que permet fixar [2], [4] i [6] (i almenys en els casos de [2] i [6] no hi ha dubte de la seva necessitat per contribuir a fixar les condicions de veritat de la proferència). Ara bé, si aquest és el cas, si el significat convencional d'aquestes expressions és necessari per determinar allò que es diu, i si encara volguéssim considerar [3] i [5] com a *implicacions*, aleshores hauríem de respondre a la següent qüestió: ¿de quina manera quelcom d'*implicat*, d'acord amb la noció griceana d'*implicació*, podria determinar allò que es diu?

Observi's que diferenciar [1] respecte de [3] (i de [5]) no pot ser adequat.

Podria sostenir-se que en el cas del pronom referencial 'ell' únicament podrem determinar les condicions de veritat d'enunciats que l'inclouin i, en conseqüència, únicament podrem determinar la proposició que aquests enunciat expressen un cop haguem fixat la referència del pronom, per a la qual cosa és clar que es requereix la consideració del seu significat convencional, però que això no succeeix en els altres casos. En el cas de l'adverbi 'també', es podria dir, és possible establir les condicions de veritat d'una proferència d'un enunciat que el contingui independentment de la consideració de l'expressió elidida en la comparació. Una proferència de (4) és, se sostindria, vertadera si la Raquel va a l'excursió, de manera independent a la fixació de la comparació a la qual al·ludeix l'adverbi 'també'.

Deia, però, que un tractament diferent de tots dos casos que fonamentés la diferència en el fet que es requereixi o no l'expressió a fixar perquè la proferència pugui expressar una proposició no és, al meu entendre, un tractament adequat. La raó és que el significat convencional en qüestió és present en tots dos casos, tant en el del pronom referencial 'ell' com en el de l'adverbi 'també'. La defensa d'una posició en aquest sentit podria ser justificada de la següent manera: [1] ha de constituir part d'allò que es diu perquè es requereix a fi que la proferència en qüestió expressi una proposició. Per contra, encara que no considerem [3] i [5] com a part d'allò que es diu, les proferències expressarien igualment proposicions, com il·lustra, al respecte de [3] amb l'adverbi 'també', la consideració de (4_L) com a la proposició expressada amb una proferència de (4):

(4) La Raquel també anirà a l'excursió.

(4_L) E(r)

Però la qüestió no és, és clar, aquesta. La qüestió és si (4_L) és la proposició que s'expressa amb una proferència de (4), o si la proposició expressada és més aviat aquella (4_L) en la qual es diu que la Raquel anirà d'excursió, i que o bé la Raquel farà també alguna altra activitat, a més a més d'anar d'excursió, o bé algú altre, a

més a més de la Raquel, anirà també d'excursió:

$$(4_L) \quad E(r) \wedge (\exists X (X \neq E \wedge X(r)) \vee \exists y (y \neq r \wedge E(y)))$$

Si no acceptem (4_L) com la proposició expressada per una proferència de (4), si no s'accepta el Principi (D), *encara* resta per explicar què fa que normalment una proferència d'enunciats que incloguin la conjunció 'també' sigui, quan la *implicació* és falsa, inadequats.²⁷

3.3. Tres interpretacions del Principi (D)

Els paràgrafs 1-4 anteriors apunten a la necessitat d'acceptar el Principi (D), la qual cosa ens permetria explicar la inadequació de proferències en les quals la implicatura convencional resulta ser falsa. Ara bé, tal i com estava formulat, aquest principi permet diverses interpretacions. ¿De quina manera allò *implicat* pot constituir part d'allò que es diu? Qualsevol de les interpretacions del principi comportarà, això és clar, la reconsideració de la noció d'implicatura que està en qüestió. Igualment algunes d'aquestes interpretacions comportaran el replantejament de la relació existent entre allò que es diu i les condicions de veritat de la proferència.

Hi ha a la literatura diferents posicions al respecte del tractament de les implicatures convencionals que entenc poden considerar-se com interpretacions o versions del Principi (D) que hem acceptat temptativament. Les posicions que considero interpretacions del Principi (D) i a les quals em referiré són les tres següents:

---

²⁷ Una proferència de (4) ('La Raquel també anirà a l'excursió') en un context en el qual totes les possibles proposicions comparatives introduïdes per l'adverbi 'també' (de la mateixa manera a com la Júlia anirà a l'excursió, de la mateixa manera a com la Raquel anirà a treballar dilluns, etc.) fossin falses resultaria almenys inadequada –tornarem a aquesta qüestió més endavant en aquest mateix punt i també en el punt 4.2.

A. la implicatura convencional és part d'allò que es diu amb la proferència de l'enunciat que la genera. La proposició expressada per aquest enunciat és una proposició composta constituïda pel que s'ha asseverat de manera explícita i per la implicatura convencional. En conseqüència el contingut de la implicatura convencional determina també les condicions de veritat de la proferència;

B. la implicatura convencional és part d'allò que es diu amb la proferència de l'enunciat que la genera. Amb una proferència d'un enunciat que generi una implicatura s'expressen, de fet, dues proposicions diferents: l'asseverada explícitament i l'expressada mitjançant la pròpia implicatura. Aquesta interpretació tindrà matisos diferents segons es consideri la relació establerta entre totes dues proposicions. Presentarà també diferents versions a l'hora de determinar el paper de la implicatura en la determinació de les condicions de veritat de la proferència;

C. la implicatura convencional no està involucrada en la determinació de les condicions de veritat de la proferència de l'enunciat que la genera. Si desvinculem allò que es diu de les condicions de veritat de la proferència, que la implicatura constitueixi o no constitueixi part d'allò que es diu serà una qüestió en cert sentit merament terminològica. En aquests casos la implicatura no estarà vinculada a les condicions de veritat de la proferència, però sí a les condicions que fan possible la seva asseveració.

Examinem amb més detall cadascuna d'aquestes tres opcions.

Interpretació A

La implicatura convencional és part d'allò que es diu amb la proferència de l'enunciat que la genera. La proposició expressada per aquest enunciat és una proposició composta constituïda pel que s'ha asseverat de manera explícita i per la implicatura convencional.

Sostenir aquesta posició explica perfectament per què la proferència d'enunciats com ara (5a) [l'exemple (3) anterior], expressant (5a_L) [l'anterior

(3_L)], resulta inadequada:

(5a) Bill és pobre, però no té ni un sol euro

(5a_L) $P(b) \wedge \neg E(b) \wedge \text{Contrast}(P, \neg E)$

(5a) resulta inadequada perquè allò que es diu (que Bill és pobre, que no té ni un sol euro, i que hi ha un contrast entre ser pobre i no tenir ni un sol euro) és fals. És fals perquè la darrera clàusula conjuntada a (5a_L) és falsa.

Sostenir aquesta posició, però, podria ser problemàtic per les següents raons:

- incorporem en allò que es diu elements no articulats que intuïtivament el parlant podria no reconèixer com allò que efectivament ha dit. Aquesta raó, però, no hauria de representar cap obstacle important, per tal com hem sostingut ja en la primera part del treball que allò que es diu no té per què ser conscientment accessible al parlant;

- si expliquem la inadequació de preferències d'enunciats com ara 'Bill és pobre, però no té ni un sol euro' sostenint que són simplement falses degut a la falsedat d'una de les parts de l'enunciat que s'ha asseverat, en aquest cas la pretesa implicatura convencional, aleshores la preferència de la negació de l'enunciat ((5b) 'No és veritat que Bill sigui pobre, però no tingui ni un sol euro') hauria de ser vertadera. Però és necessari observar com que una preferència d'aquest segon enunciat presenta problemes d'inadequació semblants als que es produeixen amb una preferència de (5a), la qual cosa no hauria de succeir si la negació afectés a tot el contingut que es diu tal i com reflecteix (5b_L), això és, si la negació abastés també la implicatura convencional en qüestió. Així:

(5b) No és veritat que Bill sigui pobre, però no tingui ni un sol euro

(5b_L) $\neg (P(b) \wedge \neg E(b) \wedge \text{Contrast}(P, \neg E))$

Es podria argumentar, és clar, que la implicatura escapa ara a l'abast del negador, com es reflecteix a (5b_L), i que, per tant, també en el segon cas l'enunciat

seguiria sent fals.

$$(5b_L) \quad \neg (P(b) \wedge \neg E(b)) \wedge \text{Contrast } (P, \neg E)$$

Però aleshores caldria una raó que no fos *ad hoc* que expliqués per què el contingut que es considera part d'allò que es diu escapa de vegades a l'abast del negador, això és, per què a (5b_L) el negador no afectaria la implicatura convencional. Vull insistir en el fet que sostenir que el contingut de la implicatura constitueix part d'allò que es diu, però escapa malgrat tot a l'abast de la negació, no és una resposta possible –perquè discrimina el contingut d'allò que es diu respecte de la negació d'una manera *ad hoc*. Incidentalment convé observar que el comportament de la implicatura convencional al respecte de la negació és el mateix que s'ha atribuït tradicionalment a la pressuposició.²⁸

Reprendrem més endavant aquesta interpretació del Principi (D).

Interpretació B

La implicatura convencional és part d'allò que es diu amb la proferència de l'enunciat que la genera. Amb una proferència d'un enunciat que generi una implicatura s'expressen, de fet, dues proposicions diferents: l'asseverada explícitament i l'expressada mitjançant la pròpia implicatura.

Més endavant (punt 3.4) se sostindrà una posició en la línia d'aquesta interpretació del Principi (D). Presentarem abans aquí una altra interpretació en

---

²⁸ Exemples potser més evidents del problema que presenta aquesta interpretació del Principi (D) els trobem en casos tradicionalment considerats com a pressuposicions (que en aquest treball s'identifiquen amb les implicatures convencionals), com ara 'El rei de França és calb'. En efecte, tant una proferència d'aquest enunciat com de la seva negació ('No és cert que el rei de França sigui calb') semblen requerir la veritat de la pressuposició (implicatura convencional): existeix un rei de França; d'on se segueix que la proposició expressada no pot consistir en una mera conjunció del contingut directament asseverat i del contingut *implicat*, doncs altrament la negació hauria d'afectar també a aquest contingut *implicat*. Tornarem sobre aquesta qüestió més endavant en aquest mateix punt i també en el punt 4.2.

aquest mateix sentit.

Kent Bach (1999b) subscriu el que considero és una interpretació en aquesta direcció del principi (D). En primer lloc proposa un criteri per determinar quan un contingut constitueix part d'allò que es diu amb una proferència: el test de la cita indirecta (CI). La formulació del test és com segueix:

(test CI)

(...) un element d'un enunciat contribueix a allò que es diu amb la seva proferència si i només si és possible elaborar una cita indirecta completa i acurada de la proferència (en el mateix llenguatge) que inclogui aquest element, o un element que s'hi correspongui, en la clàusula subordinada que especifica allò que s'ha dit. (Bach, 1999b; 340).

En rigor el test podria ser encara més estricte i exigir que qualsevol cita indirecta i acurada de la proferència inclogués l'element mateix en qüestió –i un element que s'hi correspongui. L'aplicació d'aquest test condueix a Bach a sostenir que no hi ha implicatures convencionals perquè en aquests casos allò pretesament *implicat* constitueix part d'allò que es diu. Així, si l'Alfred proferís (6), 'Bill és pobre, però és honrat', la cita indirecta del que ha dit seria (6_{CI}) on el terme 'però', generador de la *implicació*, està present com a part constitutiva d'allò que s'ha dit:

(6_{CI}) L'Alfred ha dit que el Bill és pobre, però és honrat.

Amb això es respon parcialment a les nostres intuïcions anteriors: allò que pretesament s'*implica* és convencional i, com a tal, és part del que s'assevera. Però queda *encara* per explicar la inadequació de la proferència d'enunciats com ara (5a), 'Bill és pobre, però no té ni un sol euro', quan és el cas que la presumpta *implicació* és manifestament falsa.

La resposta de Bach a aquest problema, i aquest és el punt crucial de la seva proposta, consisteix a sostenir que per mitjà de la proferència d'un enunciat és

possible expressar més d'una proposició. En particular, la proferència d'enunciats que generen presumptes implicatures convencionals no expressen una sola proposició (per bé que aquesta sigui composta), sinó més d'una. Així, una proferència de (6) [l'anterior exemple (1b)] expressaria conjuntament (6_L) i (6_{L'}), però no (6_{L''}):

(6) Bill és pobre, però és honrat

(6_L) $P(b) \wedge H(b)$

(6_{L'}) Contrast (P, H)

(6_{L''}) $P(b) \wedge H(b) \wedge \text{Contrast (P, H)}$

L'objectiu que persegueix Bach separant les proposicions és evitar haver d'acceptar el fet que proposicions com ara (6_{L''}) siguin falses quan un dels dos termes conjuntats resulta ser fals, sobretot quan les nostres intuïcions ens diuen que l'enunciat no és *completament fals*, si es pot dir així, quan és únicament el contingut pretesament *implicat* el que és fals.

Això no obstant, l'anàlisi de Bach no és tan transparent com pugui semblar. Bach és al cas dels problemes que sorgeixen si se sosté que els parlants expressen, de fet, dues proposicions quan, en realitat, són conscients d'haver-ne asseverat de manera explícita únicament una. Per això no vol sostenir que amb una proferència de (6) el parlant expressi d'igual manera (6_L) i (6_{L'}), perquè el que vol evitar és sostenir que hi ha una clàusula de més, no explícita en les paraules proferides, en el contingut –en les proposicions– que efectivament hem expressat. En realitat si mantingués que proferint (6) s'expressen dues proposicions, aleshores hauria de sostenir que (6) és equivalent a (7), un enunciat que conté la implicatura convencional en tant que clàusula incrustada:

(6) Bill és pobre, però és honrat.

(7) Bill és pobre, la qual cosa contrasta amb ser honrat, i és honrat.

I anàlogament pel que fa a (5a) al respecte de (8):

- (5a) Bill és pobre, però no té ni un sol euro.
- (8) Bill és pobre, la qual cosa contrasta amb no tenir ni un euro, i no té ni un euro.

(7) i (8) són enunciats que estan per (6) i (5a), respectivament, i en els quals la informació en principi *implicada* per la presència de la conjunció ‘però’ està aquí explicitada. Podem usar (7) sense problemes per expressar una proposició vertadera si Bill és pobre i honrat. Amb (8) la qüestió no resulta tan evident. Considerat d’una manera estricta, i si amb (8) s’expressa una sola proposició, aquesta proposició és falsa (ser pobre no contrasta amb no tenir ni un euro). En conseqüència, i seguint Bach, (8) no pot ser el que expressem proferint (5a).

Això no obstant, i respecte a (8), si és cert que Bill és pobre i que no té ni un sol euro, les nostres intuïcions sobre la seva falsedat poden no ser tan clares com voldríem perquè part del que s’ha dit és veritat: Bill és pobre i és honrat. I encara més, allò que és veritat sembla constituir l’afirmació central de la nostra proferència, de la qual la clàusula incrustada n’és una mera precisió. Finalment, el mateix problema que sorgia amb la negació de (6) i de (5a) es manté amb la negació de (7) i de (8). En particular, ¿de quina manera la negació de (7) i de (8) afecta a les clàusules incrustades?

La solució que ofereix Bach és suposar que termes com ara ‘però’ funcionen com a un cert tipus d’operadors que denomina ‘preservadors’, els quals per un costat preserven les proposicions a les quals modifiquen, i per l’altre expressen al seu torn una proposició. La manera d’especificar aquesta proposta no és, al meu entendre, ni prou clara ni en absolut conclusiva. No vol mantenir Bach que proferint enunciats com ara (6) expressem, de fet, dues proposicions (‘Bill és pobre i honrat’ i ‘Hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat’) perquè, de fet, només articulem una d’aquestes proposicions. Tampoc no vol sostenir que

expressem, de fet, una proposició composta per alguna clàusula addicional, com ara (6_{L'}) o (7), perquè en el que expressem no apareix explícitament aquesta clàusula. ¿De quina manera, doncs, cal entendre aquesta altra proposició que diem està generada pels operadors preservadors? La seva resposta –més aviat misteriosa– descansa altre cop en el test CI: encara que la proposició que es diu en virtut d'un operador preservador no sigui expressada de manera independent, ni tampoc com a quelcom d'afegit a allò que s'ha dit de forma explícita, constitueix malgrat tot part d'allò que es diu perquè la proferència passa el test CI. A l'exemple, i si apliquem el test de la cita indirecta quan qui parlava era l'Alfred, obtenim (6_{CI}), on 'però' s'articula com a part d'allò que s'ha dit:

(6_{CI}) L'Alfred ha dit que Bill és pobre, però que és honrat.

Que la manera de considerar el Principi (D) que ofereix Bach no sigui conclusiva no ha de conduir, però, a rebutjar el principi en qüestió –*encara* ens queda per explicar com es produeix la inadequació de proferències d'enunciats com ara (5a) (Bill és pobre, però no té ni un sol euro). Val a dir, finalment, que d'acord amb la proposta de Bach la proferència d'aquest enunciat (5a) seria vertadera si Bill fos pobre i no tingués ni un sol euro, sent la inadequació deguda a la falsedat del contingut *implicat*, però aquesta explicació no pot resultar decisiva perquè no explica la relació que s'estableix entre les dues proposicions involucrades, la que es diu directament i la que constitueix la pretesa implicatura convencional, al respecte de l'establiment de les condicions de veritat de la proferència.

Interpretació C

La implicatura convencional no està involucrada en l'establiment de les condicions de veritat de la proferència de l'enunciat que la genera, però sí en la determinació les condicions que fan possible la seva asseveració.

El contingut de la implicatura convencional constituirà part d'allò que es diu sense estar directament vinculat a la determinació de les condicions de veritat de la proferència, la qual cosa comporta considerar allò que es diu com un contingut ampli que inclogui no només el contingut rellevant pel que fa a determinar les condicions de veritat, sinó també altres continguts comunicats. Caldrà, en conseqüència, redefinir què constitueix allò que es diu discriminant en particular quin és el contingut rellevant per a determinar les condicions de veritat de la proferència. Observi's com, si és el cas que el contingut de la implicatura convencional no intervé en la determinació de les condicions de veritat de la proferència, aleshores serà necessari *encara* explicar per què es produeix la inadequació de la proferència d'enunciats com ara (5a) ('Bill és pobre, però no té ni un sol euro'), on el contingut de la implicatura convencional resulta ser fals.

Barker (2003) sosté una posició que considero es pot interpretar en aquest sentit.²⁹ D'acord amb la seva proposta el contingut de la implicatura convencional no és una proposició, sinó una propietat de creença, una propietat doxàstica, que tenen els individus que consideren la implicatura. Així, si l'Alfred profereix 'Bill és pobre, però és honrat' el que està *implicant* és el seu compromís en acceptar la següent propietat, a saber, tenir la creença que hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat, i això ho fa de manera convencional mitjançant l'ús de la conjunció adversativa 'però'. En conseqüència, proferint l'anterior enunciat l'Alfred fa dues coses:

(i) afirma el contingut rellevant per a determinar les condicions de veritat del que assevera, a saber, que Bill és pobre i que és honrat; i

(ii) mostra que ell, l'Alfred, té la propietat de creença referida anteriorment.

---

²⁹ No pretenc exposar aquí la posició de Barker (2003) al respecte de les implicatures convencionals ni, sobretot, la seva posició al respecte de com determinar les condicions de veritat de les proferències que involucren aquesta mena d'*implicacions* (posició que no vull subscriure), sinó que vull simplement observar la distinció que introdueix entre dos nivells d'anàlisi en les proferències que generen implicatures convencionals, distinció que considero interessant. Vull igualment advertir que, per bé que es prengui en consideració l'anàlisi de Barker, el que s'estableixi en aquesta interpretació no es correspon amb la proposta que ell defensa.

Si el contingut afirmat d'acord amb (i) és vertader, aleshores la proferència serà vertadera; només si la propietat atribuïda a (ii) es dóna, aleshores la proferència serà també adequada. Observem que encara que el parlant tingui la propietat referida a (ii) i, per tant, pel que pertoca a ell la seva proferència pugui ser adequada, si l'oient no comparteix aquesta propietat per a ell, per a l'oient, la proferència no podrà ser adequada. Així doncs, i per bé que una proferència serà bé vertadera, bé falsa, és possible que sigui adequada i no adequada al mateix temps, depenent al respecte de qui considerem la seva avaluació.

Un exemple que considero útil per il·lustrar la idea de fons del plantejament de Barker és el següent: simplificant en excés les condicions visuals pròpies d'una persona daltònica, si algú no daltònic proferís l'enunciat 'És un color clar, però no és blanc' referint-se a un color beix la seva proferència seria vertadera i per a ell adequada, però si considerem aquesta proferència en relació amb una persona daltònica en les condicions simplificades merament esbossades (tals que per a ella tot color clar fos blanc), la proferència seria vertadera (les condicions de veritat s'estableixen en virtut de la proferència mateixa en el context pertinent, no en funció del parlant ni de l'oient), però inadequada per a la persona en qüestió, perquè ella, sent daltònica, no es comprometria amb la creença que pot haver-hi un contrast entre ser clar i ser blanc. I anàlogament per als casos que hem vingut considerant. Així, proferint 'Bill és pobre, però és honrat' ens comprometem amb tenir la propietat de creença 'Hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat'.

Barker (2003) identifica el fenomen de la implicatura convencional amb el de la pressuposició *pragmàtica*. Independentment de les seves raons per considerar la implicatura com una propietat de creença dels participants en la conversa i no com una propietat semàntica de les proferències que determini les seves condicions de veritat, la seva proposta d'acord amb la qual la proferència d'un enunciat expressa dues coses diferents, les seves pròpies condicions de veritat, per un costat, i una propietat de creença que determina les condicions sota les quals un enunciat pot ser proferit de manera satisfactòria, per un altre, resulta fortament atractiva.

Observi's, finalment, que considerar què és el que es diu i, en particular, si la implicatura convencional constitueix part d'allò que es diu, d'acord amb una proposta que segueixi aquestes directrius –no necessàriament d'acord amb la proposta de Barker– pot esdevenir, ara sí, arbitrari. Si allò que es diu es correspon amb la proposició expressada per la proferència (excloent el contingut tradicionalment *implicat*), aleshores la implicatura convencional no constitueix part d'allò que es diu; si, contràriament, allò que es diu inclou també les proposicions al respecte de les quals els participants en la conversa tenen propietats de creença, aleshores les implicatures convencionals sí constitueixen part d'allò que es diu. El que és important és el fet que, es triï l'opció que es triï, la inadequació de la qual volíem donar compte quedaria ara explicada: allò que fa inadequada la proferència en els casos problemàtics en què la implicatura convencional és falsa és el fet que no es donen les condicions adequades per a la seva proferència.

3.4. Revisió del Principi (D)

Hem acceptat de manera temptativa el Principi (D):

- (D) Les implicatures convencionals constitueixen part d'allò que es diu amb la proferència d'un enunciat.

Hem considerat tres interpretacions possibles, les interpretacions A-C, d'aquest principi. En el que segueix sostindré que és concebible una proposta que distingeixi dos nivells diferents d'anàlisi per a la implicatura convencional i per a allò que s'assevera de manera explícita, però que malgrat tot *sí* vinculi el contingut de la implicatura convencional a l'establiment de les condicions de veritat de la proferència a partir de la qual la *implicació* en qüestió s'hagi generat. Aquesta proposta nedarà entre les aigües de totes tres interpretacions, A, B i C, del Principi (D) que s'han explorat. Aquesta proposta comportarà també, al seu torn, la reconsideració de la noció d'implicatura convencional.

La interpretació A sostenia que allò que es diu amb la proferència d'un enunciat que generi una implicatura convencional és una proposició composta formada pel contingut de la proposició directament asseverada i pel contingut de la implicatura convencional. Hem observat com aquesta interpretació podia comportar determinats problemes, en particular el caràcter *ad hoc* de l'abast de la negació, si era el cas que el contingut directament asseverat i el contingut *implicat* constituïen *al mateix nivell* part d'allò que es diu.

La interpretació B sostenia que allò que es diu es determina a dos nivells, un de primari i un altre de secundari, per dir-ho així, i que només el primari, el contingut directament expressat, era el que resultava involucrat en la determinació de les condicions de veritat de la proferència. Així les coses, però, no resultava en absolut clar quin era el paper que havia de jugar el contingut merament *implicat*, en particular no resultava clar de quina manera determinava aquest contingut *implicat* la inadequació de la proferència a partir de la qual es generava quan era el cas que la *implicació* resultava ser falsa.

Finalment, la interpretació C distingia igualment entre dos nivells en l'anàlisi del contingut de les nostres proferències, si bé només un d'ells, el directament expressat, intervenia en la determinació de les condicions de veritat de les proferències, mentre que el segon, una propietat de creença compartida entre els participants en la conversa, era el que establia l'adequació de la proferència en qüestió.

3.4.1. ¿Dues nocions d'allò que es diu?

En relació amb el paper que juguen les implicatures convencionals en la determinació d'allò que es diu amb la proferència d'un enunciat vull distingir dues qüestions que, per bé que relacionades l'una amb l'altra, poden ser considerades de manera independent. La primera és precisament què es diu amb la proferència d'un enunciat; la segona, quins són els elements involucrats en la determinació de les condicions de veritat d'una proferència o, alternativament, en base a què es

determinen les condicions de veritat d'una proferència.

Pel que fa a respondre a la primera qüestió, sostinc que cal mantenir el Principi (D). La interpretació del Principi (D) que proposo no és altra que el seguiment literal del propi principi: les implicatures convencionals constitueixen part d'allò que es diu amb la proferència d'un enunciat. Això era en realitat el que s'articulava en les interpretacions A i B de més amunt, de diferent manera en cadascuna d'elles.

Així, quan proferim enunciats com ara el reiterat (1b), 'Bill és pobre, però és honrat' estem dient que Bill és pobre i honrat, i que hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat. Entenc que aquesta és una manera natural de resoldre la qüestió, perquè recull la idea que tot el contingut dit es correspon amb el significat convencional de les expressions lingüístiques³⁰ efectivament articulades. Fins aquí res no obscureix la solució.

Les dificultats per a la interpretació A –i, donada l'ambigüitat de la proposta, no és clar si també per a la interpretació B– es presentaven en els casos en els quals la implicatura convencional en qüestió resultava ser falsa. ¿Com havíem d'avaluar la proferència a partir de la qual s'havia generat la *implicació*? Un cop acceptat que la implicatura convencional constitueix part d'allò que es diu, el que està ara en qüestió és, òbviament, si tot allò que es diu determina les condicions de veritat de les proferències.

El problema plantejat ens adreça directament a la segona de les qüestions: quins són els elements involucrats en la determinació de les condicions de veritat d'una proferència. Voldria aquí considerar dues possibilitats.

---

³⁰ Vull insistir en el fet que per 'expressions lingüístiques' no em refereixo únicament a paraules, sinó també a estructures sintàctiques amb un significat convencional determinat. Així, proferint: 'No va ser Bendrix qui va telefonar' estem dient: 'Bendrix no va telefonar i algú va telefonar', això és, que algú va telefonar i que no va ser Bendrix.

Una sola noció de dir

La primera possibilitat: allò que es diu per mitjà d'una proferència determina les condicions de veritat de la pròpia proferència. Conseqüentment, i tal i com estableix la interpretació A del Principi (D), ha de ser el cas que una proferència que generi implicatures convencionals falses sigui, al seu torn, falsa. Així, una proferència del també repetit exemple (5a) en un context com l'actual, en el qual no hi ha diferència entre ser pobre i tenir només un euro, serà simplement falsa:

(5a) Bill és pobre, però no té ni un sol euro.

Tenim ja, doncs, un criteri sistemàtic per a determinar què constitueix allò que es diu, i com avaluar les proferències d'enunciats que generen implicatures convencionals falses. Aquest criteri ens dóna també una resposta a per què ens resulta inadequada la proferència d'enunciats com ara (5a): és inadequada perquè el que asseverem és fals.³¹

Ara bé, hi ha dos problemes que encara no podem explicar, en particular:

- per què ens sentim inclinats a acceptar una proferència d'enunciats com (5a) com a vertadera, quan acabem de dir que és falsa;

- per què la proferència d'un enunciat que sigui la negació de (5a), que ha de ser vertadera, presenta en general els mateixos problemes en es nostres intuïcions que la proferència del propi enunciat (5a).

---

³¹ Una altra possibilitat consistiria a sostenir que aquest contingut secundàriament dit no s'assevera explícitament en el context si en aquest context resultés ser fals. La qüestió que sorgiria en aquest cas seria novament: ¿quin seria l'estatus d'aquest contingut, a mig camí entre allò que es diu i allò que *s'implica*? D'altra banda, si és el cas que és vertader, ¿constitueix aleshores part d'allò que es diu? I si és el cas que és fals, ¿com expliquem la inadequació de la proferència que el genera? i, en aquestes circumstàncies, ¿pot quelcom de convencional ser cancel·lat? La segona possibilitat que es considerarà i que contempla dues nocions de dir, més endavant en el text, camina en aquesta direcció i vol donar resposta a aquests interrogants.

Aquests dos problemes eren els que sorgien precisament amb la interpretació A de més amunt. Això no obstant, considero que no són problemes que qüestionin la manera de determinar les condicions de veritat d'una proferència, sinó les interpretacions que d'aquesta proferència en fa el parlant i l'audiència. En conseqüència, entenc que la discussió que seguirà és necessària, perquè és necessari explicar què ens inclina a acceptar com a vertaderes, tot i ser falses, proferències d'enunciats com ara (5a), però entenc també que la discussió que seguirà no és sobre què es diu amb la proferència d'un enunciat i quines són les seves condicions de veritat, sinó precisament sobre les raons que tenen el parlant i l'audiència per acceptar o rebutjar una proferència.

Al meu entendre, una resposta que incorpori algunes de les directrius de les propostes B i C pot resultar adequada per a respondre a totes dues qüestions.

Què diem amb la proferència d'un enunciat? D'acord amb el Principi (D), el contingut de les implicatures convencionals és també part d'allò que es diu amb la proferència d'un enunciat. Ara bé, i aquest és el punt de partida de la explicació que vull defensar aquí per als dos problemes plantejats, hi ha diferents nivells d'acord amb els quals es constitueix el contingut d'allò que es diu, un de primari i un altre de secundari (entenc aquests dos nivells de manera similar a com s'entenia 'primari' i 'secundari' en la proposta de Bach). Dit d'una altra manera, el contingut primari o la proposició (o clàusula) primària expressada per mitjà de la proferència d'un enunciat és aquella que s'assevera de manera directa; el contingut secundari o la proposició (o clàusula) secundària és aquella que tradicionalment s'ha considerat com *implicada* convencionalment. En l'exemple (1b), 'Bill és pobre i és honrat' constitueix el contingut primari, mentre que 'Hi ha un contrast entre ser pobre i ser honrat' en constitueix el secundari.

La manera de separar entre quin contingut és el primari i quin és el secundari no ha de ser misteriosa: el contingut primari és el que s'assevera de manera explícita per mitjà de la proferència; el secundari és el que no s'assevera de manera explícita per mitjà de la proferència i per a la seva obtenció es requereix un càlcul que es produeix bàsicament en virtut del significat convencional

d'alguna de les expressions lingüístiques efectivament proferides.

Anem ara ja als dos problemes que havíem anunciat.

Primer, ¿per què ens sentim inclinats a acceptar una proferència d'enunciats com (5a), 'Bill és pobre, però no té ni un sol euro' com a vertadera quan és el cas que Bill és pobre i no té ni un euro, malgrat allò que *s'implica* convencionalment sigui fals?

Considero que ara sí, però no abans, com succeeix en la proposta de Barker,³² és quan han d'entrar en joc les qüestions relatives a la comprensió i a la interpretació que els parlants fan dels significats (qüestions que, en definitiva, no involucren només el significat convencional de les expressions articulades). D'acord amb el que s'ha dit, una proferència de (5a) és simplement falsa. Si, malgrat tot, en ocasions tenim la inclinació a considerar proferències d'enunciats com ara (5a) com vertaderes, això és així perquè per raons merament d'adequació interpretativa tendim a avaluar la proferència en un context diferent en el qual la proposició secundària sí fos vertadera.³³ Però aquestes raons d'adequació interpretativa no han d'alterar el significat convencional de les expressions efectivament proferides ni la seva contribució a la determinació de les condicions de veritat de la proferència.

Segon, ¿per què la proferència d'un enunciat que sigui la negació de (5a), (5b), proferència que ha de ser vertadera, presenta en general els mateixos problemes en les nostres intuïcions que la proferència del propi enunciat (5a)?

---

³² Una conseqüència de la proposta de Barker que no abordarem directament aquí consisteix a vincular les condicions de veritat de les proferències a les propietats doxàstiques dels participants en la conversa. Perseguir una explicació del fenomen que estableixi les condicions de veritat de la proferència sense involucrar en aquest establiment al parlant i a l'audiència és també una de les motivacions de la meua pròpia proposta.

³³ Entenc que aquesta estratègia està implícita en la proposta de Barker, d'acord amb la qual la *implicació* no és sinó una propietat de creença dels parlants. Ara bé, i com es diu en el text, el fet que aquesta estratègia resulti explicativa de per què es produeix la inclinació dels parlants a considerar com adequades o no adequades determinades proferències no és equivalent a explicar quin és el significat d'una proferència, almenys el significat determinat pel significat convencional de les expressions que conformen la proferència en qüestió.

(5b) No és veritat que Bill sigui pobre, però no tingui ni un sol euro.

(5b_L) $\neg (P(b) \wedge \neg E(b) \wedge \text{Contrast}(P, \neg E))$

D'acord amb el que s'ha dit, una proferència de (5b) és vertadera perquè precisament el que no és veritat és un dels termes de la conjunció de (5b_L), a saber, la clàusula secundària 'Hi ha un contrast entre ser pobre i no tenir ni un sol euro'. Fins i tot en el cas que Bill fos efectivament pobre i no tingués ni un sol euro, la proferència seria vertadera per la raó acabada d'adduir. En aquest cas, la raó per la qual podríem sentir-nos inclinats a pensar que la proferència de (5b) és falsa quan és el cas que Bill és pobre i no té ni un sol euro descansaria novament en estratègies interpretatives: per raons d'adequació interpretativa donem més pes a l'avaluació de les clàusules primàries o, alternativament, les avaluem en un context diferent de l'actual en el qual les clàusules secundàries fossin també vertaderes. La dificultat per considerar com a vertadera una proferència de (5b) ve determinada doncs, com sosté Barker, pel fet que els parlants no comparteixen la veritat de la proposició secundària com a condició de la seva assertabilitat –i avaluen la proferència en un context alternatiu en el qual la proposició secundària sí és vertadera. Però aquesta anàlisi fa referència a la manera com interpretem nosaltres les proferències, no al que signifiquen en base al seu significat convencional.

En realitat en aquests casos, quan volem negar la proposició secundària però no la primària, ens sentim inclinats a usar construccions lingüístiques diferents, com ara 'No és possible que Bill sigui pobre, però no tingui ni un sol euro', o 'No pots dir que Bill sigui pobre, però no tingui ni un sol euro', i seguidament afegim explicativament 'perquè no hi ha cap contrast entre ser pobre i no tenir ni un sol euro'. El que sembla estar implícit en construccions com ara 'No pots dir que...' és precisament el següent: estàs dient alguna cosa que és vertadera (o falsa) perquè no tens en compte part del contingut que estàs expressant.

D'acord amb aquesta possibilitat, hem de contemplar una única noció de dir, i

quan la implicatura convencional generada amb la proferència d'un enunciat com ara (5a) és falsa, allò que hem dit és també fals.

Dues nocions de dir

Estàvem considerant la segona de les qüestions: quins són els elements involucrats en la determinació de les condicions de veritat d'una proferència, i havíem contemplat una primera possibilitat al respecte que contemplava una única noció de dir. Hi ha, això no obstant, una segona possibilitat.³⁴

És possible seguir sostenint que allò que es diu és el que determina el Principi (D), però afegir que aquest contingut dit és merament el d'un acte locucionari i no s'assevera en el context conversacional. Únicament tindria una força illocutiva i s'asseveraria en el context conversacional aquell contingut dit, en un altre sentit de dir, el contingut secundari del qual, les implicatures convencionals, fos veritat. Entenc que en aquesta direcció, sense precisar-se en aquests termes, caminen el que he considerat eren les interpretacions B i C del Principi (D).

Sostenir una proposta en aquesta direcció comporta acceptar que la pregunta per allò que es diu amb la proferència d'un enunciat és ambigua, perquè pot referir-se tant al contingut locucionari com a l'illocucionari (l'asseveració) de l'acció de dir. En conseqüència, comporta haver de distingir dues nocions d'allò que es diu. Sostenir una proposta en aquesta direcció comporta també haver de donar resposta a altres qüestions, com ara com es fixa el contingut locucionari d'un enunciat, sobretot quan aquest contingut depèn fortament de l'asseveració que d'ell se'n faci en un context determinat.

No exploraré aquí aquestes dificultats. Per als presents propòsits ha de bastar observar com també d'acord amb aquesta segona possibilitat la implicatura convencional constituirà part d'allò que es diu –encara que únicament en el contingut determinat per l'acte locucionari, sigui aquest contingut el que sigui.

---

³⁴ Agraïxo a Manuel García-Carpintero les discussions il·luminadores al respecte d'aquesta segona possibilitat.

Igualment és important observar com també d'acord amb aquesta segona possibilitat la implicatura convencional ni requereix que s'hagi expressat alguna proposició per poder ser calculada, ni pot ser cancel·lada_F (de ser falsa no arribaria a asseverar-se en el context conversacional), per la qual cosa en cap cas no pot constituir una *implicació* en el sentit pretès per Grice.

3.4.2. Implicatura convencional

A la llum del que s'ha dit, i modificant les clàusules (i)-(iii) de la definició anteriorment considerada en el punt 1, caracteritzarem ara implicatura convencional com segueix:

Implicatura convencional

un parlant *P* *implica* (o *implicatura*) convencionalment que *q* a un oient *O* si:

- (i) *P* profereix *e* (a *O*);
- (ii) *P* no diu primàriament que *q* (a *O*); i
- (iii) proferint *e* (a *O*) *P* espera que *O* calculi *q*, i que tal càlcul es dugui a terme partir del significat convencional de les expressions que conformen *e*, independentment del context conversacional.

La clàusula (i) pretén desvincular el càlcul del contingut de la implicatura convencional d'allò que es diu primàriament. En efecte, fins i tot sense haver asseverat una proposició podem iniciar ja el càlcul d'una implicatura convencional. Així, la mera articulació de la conjunció 'però' ja ens indica de manera convencional que hi haurà un contrast entre el que precedeix la conjunció i el que la segueix. Les implicatures convencionals no s'estableixen en virtut d'allò que s'ha dit, com succeeix amb les implicatures conversacionals, sinó en virtut del significat convencional d'algunes expressions.

La clàusula (ii) vol posar de manifest que la implicatura en qüestió no és l'afirmació principal que fa el parlant. 'Primàriament' cal entendre-ho en la definició com aplicable a la proposició que es diu de manera explícita o en primera

instància, tal i com s'ha utilitzat la noció més amunt en el text.

La clàusula (iii) posa de manifest el requeriment d'un càlcul per a l'obtenció de la *implicació*. És important observar com aquest càlcul opera no a partir d'allò que es diu, sinó a partir del significat convencional d'alguna de les expressions proferides. Per les raons que es posaven de manifest al respecte d'(i), és possible no expressar primàriament cap proposició però, això no obstant, generar una implicatura convencional (per exemple, proferint: 'L'home del canotier va anar a' no hem afirmat cap proposició, si bé hem generat la implicatura convencional consistent en la unicitat de l'individu que duia un canotier).

En aquest apartat hem vingut utilitzant de manera indistinta les expressions 'contingut de la implicatura convencional', 'proposició secundària' i 'clàusula secundària'. Una qüestió final que queda pendent és si el nom d'*implicació* en realitat convé, o no convé, a aquestes implicatures convencionals. Recordem que, d'acord amb la proposta griceana al respecte de dir i *implicar* que s'ha sostingut en la primera part del treball, el principi G2 és un requeriment per a la consideració de qualsevol mena d'*implicació*:

G2: Allò que s'implica, que no està estretament vinculat al significat literal de les paraules que efectivament conformen l'enunciat proferit, es calcula a partir d'allò que s'ha dit, això és, podem implicar una determinada proposició perquè prèviament n'hem dita una altra.

Per tot el que s'ha dit aquí, resulta evident que '*implicació*' no pot ser un nom apropiat, per tal com el contingut d'aquestes proposicions secundàries no s'estableix perquè primer s'hagi dit alguna altra proposició, sinó que s'obtenen directament a partir del significat convencional d'algunes de les expressions lingüístiques.³⁵

---

³⁵ La consideració addicional dels principis G3 i G4 (vegi's punt 6.2 en la primera part del treball) tampoc no contribueix a resoldre aquesta qüestió.

Quin nom convindria a aquest contingut és una qüestió oberta. Considero que 'allò que es diu secundàriament' o 'allò que es pressuposa' en són bons candidats, en el ben entès que en cap cas constitueix un contingut *implicat* en el sentit rellevant del terme.

3.5. Recapitulació

A tall de recapitulació observem el següent:

- el càlcul de la implicatura convencional no s'obté a partir d'allò que es diu, sinó que s'obté a partir del significat convencional d'algun dels termes que conformen l'enunciat que es profereix. En realitat és possible *implicar* en aquest sentit una proposició sense haver-ne dit cap altra. Per exemple, si immediatament abans d'expirar un espia profereix l'expressió 'Els documents de la taula del despatx de l'inspector' haurà *implicat* que parla d'uns documents en particular, d'una taula en particular, d'un despatx en particular i d'un inspector en particular, per bé que, de fet, no hagi expressat cap proposició. És clar que aquest exemple no representa les condicions ideals d'una conversa i no és el paradigma, per tant, del que Grice pretén analitzar amb la seva teoria de les implicatures; però això no obstant l'exemple és pertinent perquè sí mostra com no és necessari l'establiment d'allò que es diu per obtenir una implicatura convencional. És clar també, doncs, que si les *implicacions* es constitueixen únicament i exclusiva en base a allò que s'ha dit (en el sentit de dir que és rellevant), una implicatura convencional no és una *implicació* en aquest sentit;

- el càlcul de les implicatures convencionals s'obté a partir del significat convencional d'algun o alguns dels termes que conformen les expressions que proferim. En aquest sentit són fenòmens semàntics, vinculats al significat convencional de les expressions i, en tant que tals, no cancel·lables_F;

- la noció d'allò que es diu vinculada a les condicions de veritat de la proferència ha de tenir en compte el contingut de les implicatures convencionals (o proposicions secundàriament asseverades), per tal com la veritat d'aquestes

proposicions determina, igual que la veritat de les proposicions primàriament asseverades, les condicions de veritat de les proferències a partir de les quals es generen;

- la inclinació a, malgrat tot, considerar una proferència a partir de la qual es genera una proposició secundària falsa com a vertadera (quan és el cas que, si la proposició secundària fos vertadera, la proferència seria aleshores vertadera) s'ha explicat per raons d'adequació interpretativa dels parlants, d'acord amb la qual tendim en general a avaluar la proferència en un context en el qual la *implicació* fos efectivament vertadera; això no treu, però, que la proferència sigui en realitat falsa, perquè una de les proposicions que amb ella se signifiquen es falsa (la *implicació*);

- hi ha una possibilitat alternativa que defuig l'establert en els dos paràgrafs anteriors, d'acord amb la qual la implicatura convencional constitueix part d'allò que es diu en un estadi previ a la pròpia asseveració de l'enunciat i en determina precisament les condicions de la seva asseveració. Aquesta explicació alternativa hauria d'introduir dues nocions de dir i presenta algunes dificultats que és necessari explorar;

- en qualsevol de les dues possibilitats, el contingut de la implicatura convencional (proposició o clàusula secundària) constitueix part d'allò que es diu —en el ben entès que estarem considerant dues nocions diferents de dir;

- el contingut de la implicatura convencional no és quelcom d'explícit en l'enunciat. Això ens ha de conduir a no equiparar el contingut que sí és explícit amb el contingut d'aquestes *implicacions*. En algun sentit tots dos continguts es comuniquen i no *s'impliquen* (si per *implicar* cal primer haver dit alguna proposició). Tots dos continguts constitueixen, doncs, part d'allò que es diu.

Reconsiderem finalment la distribució dels fenòmens replantejada abans a la Figura 2. Una millor presentació de la relació entre els fenòmens seria la que es mostra a la Figura 3. L'opció que s'apunta contempla un tercer espai entre allò que

es diu primàriament i allò que *s'implica*, a saber, allò que es diu secundàriament.

Figura 3

Allò que es comunica		
Allò que es diu		Allò que <i>s'implica</i>
primàriament	secundàriament	Implicatures conversacionals
	<i>implicatures convencionals</i>	Particularitzades
		Generalitzades

4. Implicatura conversacional generalitzada i pressuposició

En aquest punt vull introduir algunes consideracions al respecte del fenomen de la implicatura conversacional generalitzada i de la pressuposició. Les consideracions no pretenen ser una anàlisi exhaustiva de cap dels dos fenòmens.

En el cas de la implicatura conversacional generalitzada el principal propòsit és insistir en el seu caràcter no convencional, i mostrar com l'aparença de vinculació de la implicatura amb el significat convencional d'algunes expressions és això, merament aparent, i que les dificultats que sorgeixen quan es cancel·la són explicables en base a la violació d'un altre tipus de convenció. També es voldran fer algunes consideracions sobre la generació d'implicatures conversacionals generalitzades en enunciats compostos.

En el cas de la pressuposició, el propòsit és merament acotar el fenomen i donar raons de la seva identificació amb el fenomen de la implicatura convencional.

4.1. Implicatura conversacional generalitzada

Un dels tipus d'implicatura caracteritzat per Grice que resulta més difícil de delimitar és el de les implicatures conversacionals generalitzades. En aquest punt vull fer algunes breus observacions sobre el fenomen, i exemplificar-lo després amb el cas del condicional indicatiu.

Aquesta mena d'implicatures reuneix, d'acord amb la proposta de Grice, i també d'acord amb la caracterització d'implicatura conversacional que hem donat en el punt 2 d'aquesta segona part del treball, els següents tres requisits:

- són *implicacions*, això és, no constitueixen part d'allò que es diu, sinó que el seu contingut es determina perquè prèviament s'ha dit alguna altra proposició;
- son conversacionals, això és, el seu significat no depèn del significat convencional de cap de les expressions de la proferència que les genera; i

- són generalitzades, això és, no estan subjectes a circumstàncies específiques del context, sinó a circumstàncies generals d'aquest context en el següent sentit: l'ús habitual d'aquestes expressions genera aquestes *implicacions*, encara que en contextos específics poden ben bé no generar-se i, en d'altres, cancel·lar-se fortament o dèbilment.

Un exemple paradigmàtic introduït per Grice per il·lustrar la noció és el que involucra la presència de l'adjectiu indefinit 'una'. Reprenent l'exemple emprat en altres parts d'aquest treball, 'L'Alfred es trobarà aquesta nit amb una dona' *implica*, en el sentit d'*implicació* que és aquí rellevant, que la dona amb la qual es trobarà l'Alfred no és la seva esposa (filla, etc.). Una particularitat d'aquest exemple és que, aparentment, la *implicació* depenia de l'ús l'expressió 'una' (però no del significat convencional d'aquesta expressió: proferir 'Vaig seure en una cadira', no genera cap implicatura anàloga a la *implicació* en qüestió) en combinació amb el nom al qual modifica, i també de les circumstàncies contextuais rellevants.

D'altra banda, és possible trobar també casos d'implicatures conversacionals generalitzades en els quals la *implicació* sorgeixi vinculada no ja a la presència d'una determinada expressió, sinó a la presència de tot un enunciat. Un exemple al respecte àmpliament discutit en la literatura és l'ús d'interrogacions per comunicar ordres. Així, proferir '¿Em pot passar la sal?' genera en condicions normals la implicatura conversacional generalitzada 'Passi'm la sal' (o 'Li estic demanant que em passi la sal').

4.1.1. Dos tipus de norma

Malgrat les directrius apuntades, hi ha una dificultat en la caracterització del fenomen,³⁶ i entenc que aquesta dificultat rau en el següent dilema: per un costat,

---

³⁶ Aquesta dificultat tampoc no escapa al propi Grice. Així, després d'haver atribuït el tret distintiu de la no separabilitat (vegi's punt 1.2.2. d'aquesta segona part del treball) a les implicatures conversacionals, afegeix Grice que, malgrat tot, les implicatures conversacionals generalitzades tenen només un alt grau de no separabilitat (1967a; 315). Com calgui entendre aquest 'alt grau' és

i en tant que conversacional, hem dit que:

- (A) La implicatura conversacional generalitzada no depèn del significat convencional de cap expressió.

És precisament per aquesta raó per la qual podia ser cancel·lada_F. Per un altre costat, però, la generació d'aquesta mena d'*implicacions* és força general (i d'aquí el nom 'generalitzada'), la qual cosa ens indueix a pensar que, malgrat tot:

- (B) Hi ha algun element convencional en la generació de la implicatura conversacional generalitzada.

Sense més explicació, si considerem (A) i (B) de forma conjunta sembla que ens trobem davant d'una inconsistència. Ara bé, aquest no és el cas. Considero que (A) i (B) no són inconsistents. Per adonar-nos-en cal observar que la convenció de què s'ocupa (A) és una convenció diferent de la convenció de què es parla a (B). Un cop resolta aquesta qüestió, no només desapareix l'amenaça d'inconsistència, sinó que també s'explica per què la cancel·lació_F d'implicatures conversacionals generalitzades comporta normalment un element d'estranyesa.

Hem dit que (A) i (B) no són inconsistents perquè la convenció a la qual ens estem referint és diferent en cada cas. Entenc les convencions (A) i (B) diferents en el següent sentit:

- la convenció a la qual ens referim a (A) és aquella d'acord amb la qual les expressions lingüístiques expressen un significat, això és, el seu significat convencional;

- la convenció a la qual ens referim a (B) és la mera convenció de seguir de manera estricta el Principi Cooperatiu en la nostra conversa, i aquest Principi Cooperatiu no s'hauria seguit de manera estricta si es trenca, sense cap fet

---

quelcom d'indeterminat.

contextual rellevant que així ho comporti, amb la pràctica generalitzada d'emprar determinades expressions per expressar un determinat contingut.

És clar, doncs, que es tracta de convencions diferents.

És un exemple de la violació de la primera de les convencions qualsevol proferència en la qual s'usin expressions volent comunicar quelcom diferent del seu significat convencional, com ara emprar expressions que generen pressuposicions sense que les proposicions pressuposades siguin vertaderes, o emprar simplement expressions prenent que signifiquin quelcom de diferent del que convencionalment signifiquen.

És un exemple de la violació de la segona de les convencions qualsevol proferència que trenqui de manera no justificada, això és, sense la finalitat de que la seva violació generi alguna *implicació*, amb el seguiment del Principi Cooperatiu, com ara proferir un enunciat menys informatiu que un altre que és al nostre abast sense pretendre que es generi cap implicatura al respecte (tal és el cas de proferir 'L'Alfred es trobarà aquesta nit amb una dona' si és el cas que sí sabem que la dona en qüestió és la seva esposa, i no volem que es generi la *implicació* que la dona amb la qual es trobarà l'Alfred no és la seva esposa).

Feta la distinció entre els dos usos diferents del mot 'convenció', ha de resultar ara clar que el que distingeix l'un de l'altre és, com s'apuntava, la possibilitat de cancel·lació_F: el significat atribuït a l'ús generalitzat d'una expressió, això és, la convenció que es menciona a (B), pot ser revocable, però el significat convencional de la mateixa expressió, això és, la convenció a què es fa referència a (A), no pot ser cancel·lat_F. Així, proferir (1) és perfectament plausible, mentre que proferir (2) no ho és pas:

- (1) L'Alfred es trobarà aquesta nit amb una dona. Es trobarà amb la seva esposa.
- (2) El fill del Josep és a Madrid. El Josep no té cap fill.

La raó és simple: a (1) la *implicació* que es genera amb la proferència del

primer enunciat, a saber, que l'Alfred es trobarà aquesta nit amb una dona que no és la seva esposa, és una implicatura conversacional i el que es trenca és, en conseqüència, la convenció de seguir el Principi Cooperatiu. Per contra, a (2) el que es cancel·la_F és el propi significat convencional associat a l'expressió 'el fill del Josep' (això és, la implicatura convencional), la qual cosa no és possible. Així doncs, i com s'anticipava, proferir (1) resulta estrany, però és plausible, mentre que proferir (2) resulta inconsistent.

La distinció introduïda ens permet donar compte de l'estranyesa (i de la possibilitat) de cancel·lar_F les implicatures conversacionals generalitzades, i també de la impossibilitat de cancel·lar_F les implicatures convencionals.

4.1.2. Tres nivells de contingut

La caracterització de les implicatures conversacionals generalitzades comportava haver d'explicar, hem vist, que eren *implicacions*, que eren conversacionals, i finalment que eren generalitzades. En tant que *implicacions* no constituïen part del contingut dit de manera convencional, però en tant que generalitzades tenien quelcom de convencional que les allunyava, en alguna mesura, de les implicatures conversacionals particularitzades.

En el paràgraf anterior hem sostingut que les convencions en qüestió són dues convencions de caràcter diferent. En qualsevol cas resta el dilema de situar –o no situar– aquest fenomen en el mateix àmbit que les implicatures conversacionals particularitzades, o bé ubicar-lo en alguna posició intermèdia entre allò que es diu i allò que *s'implica* de manera conversacional particularitzada.

Una manera de resoldre el dilema anterior és distingint no entre dos nivells de contingut, allò que es diu i allò que *s'implica*, sinó entre tres nivells diferents:

1. el significat convencional d'un enunciat;
2. el significat generalment associat amb la proferència d'un enunciat (en un context conversacional indeterminat); i
3. el significat associat amb una proferència en particular d'un enunciat (en un

context conversacional en particular).

Allò que es diu (incloent les implicatures convencionals) vindria recollit pel nivell 1. Les implicatures conversacionals particularitzades es trobarien recollides en el nivell 3. El nivell 2 pretendria recollir el contingut de les implicatures conversacionals generalitzades: no depenen del significat convencional de cap expressió, però el seu significat tampoc no depèn fortament de cap context conversacional en particular. Es troben, en conseqüència, en una posició intermèdia. La pregunta és, és clar, si és necessari recórrer a aquest tercer nivell intermedi per poder donar compte del fenomen.

Levinson (2000) elabora una anàlisi de les implicatures conversacionals generalitzades en aquest sentit. D'acord amb la seva proposta és necessari distingir tres nivells de contingut: el significat convencional de l'enunciat, el significat del que denomina 'proferència-tipus' (això és, el significat d'una proferència de l'enunciat en un context conversacional indeterminat), i el significat del que denomina 'proferència-exemplar' (això és, el significat de la proferència en un context en particular). Les implicatures conversacionals generalitzades es generarien en el nivell intermedi, en el de la proferència-tipus, i el seu càlcul es produiria per defecte davant la presència de determinades expressions i d'acord amb tres principis heurístics els quals, a la manera de les categories de Grice, es proposen com els que de fet regeixen el procés comunicatiu. L'aplicació dels tres principis heurístics en qüestió, que en últim terme pretenen descriure una mena de procés generalitzat de raonament o procés inferencial, permet obtenir la *implicació* a partir del significat generalment associat amb determinades expressions.³⁷

---

³⁷ Els tres principis són els següents: H1: allò que no s'ha dit, no és el cas; H2: allò que simplement s'ha descrit s'exemplifica de manera estereotipada; i H3: allò que s'ha dit de manera no normal, no és normal. La idea de Levinson és que, en base al significat convencional de determinades expressions i aplicant aquests principis, podem, per defecte, generar implicatures conversacionals generalitzades. Així, si proferim 'Alguns alcaldes són corruptes' estem *implicant* que no tots els alcaldes són corruptes, d'acord amb el principi heurístic H1 –altrament hauríem dit que tots els alcaldes són corruptes.

No és el meu propòsit analitzar en detall aquí les tesis que sosté Levinson, però sí fer dues observacions al respecte.

Primera, abans ens hem referit al fet que la implicatura conversacional generalitzada es podia cancel·lar quan es violava una convenció, per bé que aquesta convenció no era l'associació de manera convencional d'un significat a una expressió, sinó de la convenció de seguir de manera estricta el Principi Cooperatiu. En conseqüència, les implicatures en qüestió es generaven quan de manera generalitzada s'empraven expressions concretes per comunicar un determinat significat (en això consistia seguir de manera estricta el Principi Cooperatiu). Entenc l'anàlisi de Levinson com una teoria que desenvolupa correctament el que aquí he enunciat simplement i de manera poc precisa com 'seguir de manera estricta el Principi Cooperatiu'.

Segona, ¿és necessari postular tres nivells d'anàlisi en comptes de dos? Una qüestió fonamental consistia a distingir entre què és convencional i què és conversacional, i això s'aconsegueix separant el nivell 1 anterior, per un costat, dels nivells 2 i 3, per l'altre. Ara bé, ¿és necessari distingir, al seu torn, entre els nivells 2 i 3? Explicativament pot resultar útil establir aquesta distinció, però entenc que no és necessària. L'única diferència constitutivament rellevant entre les implicatures conversacionals generalitzades i les particularitzades és que les primeres es presenten atenent en menor grau a les circumstàncies específiques del context. Ara bé, en tant que cancel·lables_F, no es poden correlacionar de manera sistemàtica amb les proferències-tipus (com suggereix la proposta de Levinson). En conseqüència, el segon nivell considerat no és manté.

4.1.3. Els principis G3 i G4 i el condicional indicatiu

La temptació de vincular la generació de la implicatura conversacional generalitzada amb algunes expressions de quantificació i amb el significat determinat per l'estructura dels enunciats compostos, com ara la conjunció, la disjunció o el condicional, és gran. En el que segueix vull referir-me breument a la

qüestió dels enunciats compostos, i en particular al cas del condicional indicatiu, i a la seva relació amb l'aplicació dels principis G3 i G4 introduïts en la primera part del treball.

Anomenem 'condicional material' a l'enunciat condicional les condicions de veritat del qual vénen determinades per la lògica clàssica. Anomenem 'condicional indicatiu' a la formulació del condicional pròpia del llenguatge natural. Una pregunta natural és demanar-nos si tots dos condicionals tenen el mateix significat i, si no el tenen, en què divergeixen. En últim terme, la finalitat que es persegueix és explicar quin és el significat del condicional indicatiu.

Considerem el següent enunciat:

(3) Si Èdip torna a Tebes, Laios serà assassinat.

Si llegim (3) com un condicional material, una proferència de (3) és vertadera de manera trivial quan Èdip no torna a Tebes, mori o no Laios assassinat. Això no obstant hi ha quelcom d'estrany en el fet que una proferència de (3) sigui vertadera d'aquesta manera. L'estranyesa es produeix per la següent raó: encara que una proferència de (3), considerat en tant que condicional material, sigui trivialment vertadera quan el seu antecedent és fals, no sembla natural interpretar-ho així. Sembla que proferint (3) estem expressant alguna cosa més que depassa el mer significat del condicional material, a saber, que hi ha alguna altra dependència entre l'antecedent i el conseqüent del condicional en el següent sentit: no només esperem que si la nostra proferència és vertadera aleshores Laios sigui assassinat quan Èdip torna a Tebes, sinó també que si Èdip no torna a Tebes, aleshores Laios no sigui assassinat. Del que es tracta és, doncs, d'explicar l'origen d'aquest significat.

Grice (1968b) aborda l'anterior problema i en proporciona una solució que

considero en l'essencial correcta. Segons Grice, el significat convencional d'un enunciat indicatiu és el mateix que el d'un condicional material, si bé genera de manera generalitzada una *implicació* (una implicatura conversacional generalitzada) que denomina el que podríem traduir per 'condició d'obliquïtat' (*indirectness condition*),³⁸ que caracteritza com segueix:

CONDICIÓ D'OBLIQUÏTAT_{GRICE}

Donat un condicional indicatiu *si A, aleshores B*, la condició d'obliquïtat estableix que hi ha raons (a part de les proporcionades per les condicions de veritat de l'enunciat en tant que condicional material) per acceptar el propi condicional material. (xfr. Grice, 1968a; 58)

És possible cancel·lar_F la implicatura que constitueix aquesta condició d'obliquïtat (i per això no es tracta d'una implicatura convencional), però fer-ho comporta el grau d'estranyesa a què ens hem referit en els punts 4.1.1 i 4.1.2 anteriors. Això ens ha de fer pensar que aquesta condició d'obliquïtat no és sinó una implicatura conversacional generalitzada.

Ara bé, ¿com determinar la implicatura en qüestió? ¿Com fixar les "raons (a part de les proporcionades per les condicions de veritat de l'enunciat en tant que condicional material)" a què es refereix la condició d'obliquïtat?

Grice suggereix dues maneres de determinar la *implicació*.

Una d'elles és apel·lant simplement a l'observança del Principi Cooperatiu: en l'exemple proposat, si no creguéssim que hi ha alguna relació entre el fet que Èdip torni a Tebes i Laios mori assassinat, aleshores seríem més cooperatius si empréssim una altra estructura lingüística, per exemple la conjunció ('Èdip torna a Tebes i Laios mor assassinat').

La segona manera de determinar la *implicació* és apel·lant a certa precedència

---

³⁸ En rigor Grice valora també l'acceptació de la condició d'obliquïtat com a part del significat convencional del condicional indicatiu –tot i que sembla decantar-se per la seva consideració en tant que mera *implicació*.

de l'antecedent del condicional, en el sentit que determina quelcom acceptat pel parlant i per l'audiència (que no és el cas que l'antecedent sigui vertader). La precedència la reflecteix Grice mitjançant un mecanisme de claudàtors, com segueix:³⁹

– un condicional material ' $A \rightarrow B$ ' és simplement equivalent a ' $\neg A \vee B$ '.

– un condicional indicatiu '*Si A, aleshores B*', és equivalent, almenys en tant que *implicació*, a '*[o bé no A, o] B*'. La precedència que indiquen els claudàtors determina que és comunament acceptat que *no A*, i que avaluem *B* en aquells casos en els quals *no A* és fals (així, o bé *no A* o, si no és el que cas que *no A* (i, per tant, *A*), aleshores *B*).

Tenim ja una manera d'explicar l'estranyesa d'acceptar una proferència de (3) com a vertadera quan és el cas que Laios mor assassinat i Èdip no ha tornat a Tebes: en virtut de la condició d'obliquïtat, allò que hem comunicat no és només el significat del condicional material, sinó una *implicació* que el restringeix i n'exclou interpretar el conseqüent en aquelles ocasions en les quals l'antecedent és fals. Dit d'una altra manera, el que hem comunicat és que, o bé Èdip no torna a Tebes, o, si això és fals, això és, si Èdip torna a Tebes, que Laios serà assassinat.⁴⁰

Entenc que les dues maneres que Grice concreta són adequades, però que no poden anar deslligades l'una de l'altra. Una proferència d'un condicional indicatiu no només ha de considerar que és necessari avaluar el conseqüent en els contextos

---

³⁹ L'anàlisi de Grice per al mecanisme de claudàtors s'exemplifica per al cas del disjuntor. Que l'expressió entre claudàtors tingui precedència *almenys* sobre el negador comporta que la negació d'una expressió com ara '*[o bé A, o] B*', a saber, '*no és el cas que [o bé A, o] B*', sigui equivalent a '*o bé A, o no B*' (ara sense claudàtors). Així, totes dues expressions, la disjunció amb claudàtors i la seva negació, permeten la possibilitat que *A* sigui vertader. (Grice, 1968a, xfr. pàg. 82).

⁴⁰ Stalnaker (1976) presenta una anàlisi del condicional indicatiu que difereix d'aquesta segona manera de precisar la *implicació* griceana en dos aspectes: estableix l'anàlisi en termes de móns possibles, i adscriu un significat convencional per al condicional indicatiu diferent del significat del condicional material. En qualsevol cas, i al marge d'aquestes dues diferències importants, entenc que la proposta d'Stalnaker ressegueix aquesta segona estratègia de Grice (en el sentit d'avaluar el conseqüent del condicional únicament quan es considera que l'antecedent és vertader).

en els quals la proferència de l'antecedent resulta ser vertadera, sinó que també ha de ser sensible al fet que si la proferència del conseqüent és vertadera, ho ha de ser *en virtut* de la veritat de la proferència de l'antecedent. Dit d'una altra manera, la condició d'obliquïtat hauria de recollir no només l'avaluació prèvia de l'antecedent del condicional, de manera que no consideri l'avaluació del conseqüent quan l'antecedent resulti ser fals en el context de proferència, sinó també la connexió entre totes dues clàusules. Així, podríem reformular la condició d'obliquïtat com segueix:

CONDICIÓ D'OBLIQUÏTAT

Donat un condicional indicatiu *si A, aleshores B*, la condició d'obliquïtat estableix que:

- avaluem el conseqüent del condicional quan considerem que l'antecedent és vertader –i és comunament acceptat que l'antecedent no és vertader en el context conversacional;
- la veritat del conseqüent ho serà *en virtut* de la de l'antecedent.

La determinació precisa de com se satisfà aquesta segona clàusula de la caracterització ha de venir donada per una anàlisi de tipus pragmàtic que dependrà de les circumstàncies específiques de cada context.

Si el que s'ha apuntat fins aquí, essencialment l'anàlisi de Grice, és correcte, una proferència d'un condicional indicatiu significa convencionalment el mateix que un condicional material, però a més a més, i de manera generalitzada, genera una *implicació* consistent en el que expressa la condició d'obliquïtat. Aquesta *implicació* ha de tractar-se d'una implicatura conversacional generalitzada (i no convencional) perquè és cancel·lable_F. Una raó per adonar-se'n d'aquesta cancel·labilitat_F –i, en conseqüència, per no assimilar la condició d'obliquïtat (o una anàlisi similar) al significat convencional del condicional indicatiu– és precisament la possibilitat de proferir enunciats com ara (4):

- (4) Si Èdip torna a Tebes, Laios serà assassinat o no serà assassinat.

Una preferència de (4) és possible, si bé resulta estranya. Que la preferència sigui estranya s'explica precisament, com hem vist a 4.1.1, perquè es cancel·la_F una implicatura conversacional generalitzada (la condició d'obliquïtat).

En la primera part del treball hem proposat introduir els Principis G3 i G4 per completar la representació griceana de l'obtenció del contingut dit i del contingut *implicat*. Així, Grice postulava els següents principis G1 i G2 al respecte de la distinció entre totes dues nocions:

- G1: Allò que es diu està estretament vinculat al significat literal de les paraules que efectivament conformen l'enunciat proferit.
- G2: Allò que s'implica, que no està estretament vinculat al significat literal de les paraules que efectivament conformen l'enunciat proferit, es calcula a partir d'allò que s'ha dit, això és, podem implicar una determinada proposició perquè prèviament n'hem dita una altra.

Dèiem que aquests principis resultaven insuficients per donar compte de certes dificultats, en particular per donar compte d'algunes *implicacions* que es generaven en posició intrasentencial en els enunciats compostos, i proposàvem, en conseqüència, introduir G3 i G4:

- G3. Les clàusules incrustades en enunciats compostos generen les *implicacions* al respecte dels contextos intrasentencials en els quals es troben incrustades.
- G4. En el cas dels enunciats compostos, allò que es diu per mitjà de la seva preferència depèn d'allò que es diu amb cadascuna de les seves clàusules, i allò que s'*implica* ve determinat per (a) el que es diu i el que s'*implica* amb cadascuna de les seves clàusules, i (b) pel significat determinat per la

pròpia estructura de l'enunciat compost.

Si acceptem G3 i G4, i també l'anàlisi que hem establert per al condicional indicatiu, resulta ara natural combinar totes dues propostes i adonar-se'n com és perfectament plausible donar compte de què es comunica amb la proferència d'enunciats condicionals quan alguna de les seves clàusules conté, al seu torn, *implicacions*. Així, reprenem els controvertits exemples que havíem considerat en la primera part del treball, ara numerats com (5) i (6):

- (5) Si el vell rei ha mort d'un atac de cor i s'ha declarat una República, Tom estarà content.
- (6) Si s'ha declarat una República i el vell rei ha mort d'un atac de cor, Tom estarà content.

Davant una proferència de (5), i en virtut de l'anàlisi que hem proposat per al condicional indicatiu, avaluem primer l'antecedent del condicional en el context de proferència. D'aquesta avaluació n'obtidrem no només allò que es diria asseverant aquesta clàusula en el context de proferència, sinó també les *implicacions* que se n'obtidrien –en particular, la relació existent entre la mort del vell rei i la declaració de la República. És en aquest context conversacional incrementat tant pel que s'ha dit amb la primera de les clàusules com pel que s'ha *implicat* on avaluariem seguidament el conseqüent del condicional (això és, no l'avaluarem en el context en el qual l'antecedent és fals). Endemés, si el conseqüent fos veritat, això hauria d'establir-se *en virtut* de l'antecedent (això és, *en virtut* del contingut que es diu i del contingut que *s'implica* en l'antecedent de l'enunciat condicional).

I anàlogament pel que fa a (6).

4.1.4. Altres consideracions sobre enunciats compostos

Els anteriors comentaris referents a l'anàlisi del condicional indicatiu poden

ser, sens dubte, objecte de discussió. Els anteriors comentaris poden també induir a pensar que, en rigor, hi ha algun tipus d'implicatura conversacional generalitzada associada a l'estructura de cada enunciat compost i, en particular, associada a la conjunció i a la disjunció (el mateix Grice en la seva anàlisi del condicional indicatiu fa referència de manera contínua al significat específic de la disjunció del llenguatge natural).

No pretenc introduir aquí cap anàlisi de cap altre connector, sinó més aviat fer algunes consideracions generals al respecte dels enunciats compostos.

De manera molt general –i assumeixo que en excés simplificada–, entenc que els enunciats compostos introdueixen proposicions en el context conversacional almenys de quatre maneres diferents les quals, en general, es corresponen amb els quatre connectors de la lògica tradicional: juxtaposant⁴¹ les proposicions, disjuntant-les, condicionant la veritat d'una a la veritat d'una altra, o condicionant recíprocament la veritat o falsedat de dues proposicions. Totes aquestes possibilitats es combinen amb d'altres factors, com la presència en ocasions del negador, o l'ús de verbs i de modes verbals que suspenen i fins i tot eviten la inclusió de les proposicions en els contextos conversacionals.

Així, ha de resultar clar que si hi ha *implicacions* que se segueixen de la proferència d'enunciats compostos, aquestes *implicacions* no poden derivar del significat particular de cap expressió lèxica, sinó de la manera com s'afegeixen les proferències al context conversacional (conjunció, disjunció, etc.), de les quals l'expressió lèxica en particular n'és un mer vehicle. En conseqüència no pot tenir sentit encetar, per exemple, una discussió sobre el significat associat a la conjunció 'i', perquè el mateix tipus d'*implicacions* que es generin en base a enunciats conjuntats per aquesta conjunció es generaran a partir d'altres formes

---

⁴¹ Per 'juxtaposar' entenc no només les proposicions juxtaposades per conjunció, sinó també aquelles que, estant les unes incrustades en les altres, s'asseveren igualment –per bé que potser de manera secundària (vegi's el punt 3 sobre la implicatura convencional i també el punt 4.2)– per mitjà de la proferència d'un enunciat. Així, proferint: 'Bill, que és pobre, és honrat' estem introduint de manera juxtaposada les proposicions 'Bill és pobre' i 'Bill és honrat'.

de conjunció, o simplement per la mera juxtaposició d'enunciats. Així, preferències de (7a-c) generen la mateixa implicatura conversacional generalitzada, a saber, que el segon esdeveniment, poder volar, s'ha produït després del primer, construir unes ales.

- (7a) Dèdal va construir unes ales i va poder volar.
- (7b) Dèdal va construir unes ales. Dèdal va poder volar.
- (7c) Dèdal, que va construir unes ales, va poder volar.

D'altra banda, tampoc no és possible esgrimir que aquesta mena d'*implicació* involucrant consecutivitat temporal és present de manera generalitzada en la juxtaposició, perquè preferències d'enunciats com ara (8a-c) no generen cap *implicació* similar:

- (8a) Dèdal va construir unes ales i va dissenyar un laberint.
- (8b) Dèdal va construir unes ales. Dèdal va dissenyar un laberint.
- (8c) Dèdal, que va dissenyar un laberint, va construir unes ales.

En últim terme, l'estructura d'un enunciat compost no pot anar associada a cap significat convencionalment determinat, ni és clar que comporti en tots els casos i de manera generalitzada la presència d'un determinat tipus d'*implicacions*. En particular, i aquest és el punt que es volia posar de manifest amb els exemples (7) i (8) al respecte de la juxtaposició, la generació d'una *implicació* aparentment vinculada a l'estructura dels propis enunciats compostos obeeix en molts casos a raons pragmàtiques determinades pel contingut que s'expressa en les clàusules proferides en cada cas. Altrament la diferència entre preferències d'enunciats com ara (7) i (8) restaria sense explicar.

4.2. Implicatura convencional i pressuposició

Al llarg d'aquest treball hem insistit en el fet que 'implicatura convencional' i 'pressuposició' no són sinó dos noms per a un mateix fenomen. Això no obstant, és

un fet que en la literatura es troben referències a tots dos fenòmens de manera separada i que no tothom consent en unificar tots dos termes. Part de la confusió al respecte ve determinada per la dificultat de caracteritzar de manera unívoca i precisa la noció de pressuposició. Més en concret, en la literatura coexisteixen fins a tres nocions de pressuposició (semàntica, pragmàtica i expressiva) aparentment diferents les unes de les altres. Així les coses, és clar que vincular un fenomen, la implicatura convencional, amb un altre de tan dispers, la pressuposició, pot no resultar d'entrada una qüestió evident. El propòsit aquí no és elaborar una anàlisi sistemàtica de la noció de pressuposició, sinó delimitar en quin sentit s'ha considerat el fenomen i referir quina relació té, si alguna, amb les principals nocions de pressuposició que apareixen habitualment en la discussió.

4.2.1. Pressuposició: acotar el fenomen

Pressuposar és “suposar per endavant; donar per endavant com a segur que s'acomplirà (alguna cosa)” (diccionari IEC). Aquesta caracterització del diccionari respon perfectament al significat que d'una manera laxa associem amb el terme pressuposició. És així que quan pugem en un ascensor pressuposem que el sistema mecànic que l'eleva i que, sobretot, no permet que l'ascensor caigui en caiguda lliure, funcionarà correctament; o quan sona el timbre del telèfon pressuposem que algú ha marcat, accidentalment o intencionadament, el nostre número, i que és per aquesta raó que el timbre del nostre telèfon està ara sonant; o quan sentim algú afirmar “Ara mateix està plovent a Abergavenny” pressuposem que sap que en aquest moment està plovent a Abergavenny. L'aplicació en tots aquests casos del terme ‘pressuposició’ té a veure amb el nostre coneixement de com és el món, i moltes vegades també amb el coneixement de què signifiquen les expressions del llenguatge natural que utilitzem per comunicar-nos. És en aquest sentit que el fet de pressuposar és terriblement quotidià: pràcticament a cada instant de la nostra vida, probablement fins i tot quan dormim i somniem, estem pressuposant alguna cosa. No ens referirem aquí a la noció de pressuposar així entesa, però si hem volgut introduir-la és precisament perquè en algunes

discussions la frontera entre aquesta mena de pressuposició i altres formes més tècniques del terme, en particular la noció de pressuposició pragmàtica, sembla diluir-se fins a desaparèixer.

La noció de pressuposició que és rellevant aquí és una noció molt més restrictiva que no pas la noció de pressuposició general. Les pressuposicions a què ens referim són aquelles que estan vinculades a la proferència d'enunciats. És precisament per això, perquè estaran vinculades a la proferència d'enunciats, que sostindrem que hi ha una relació entre els enunciats que proferim (o entre les expressions que conformen els enunciats que proferim) i les pressuposicions que es generen. Una caracterització del fenomen ha de determinar quina és aquesta relació i en virtut de què es produeix.

Així, per exemple, qui llegeixi aquestes línies estarà sens dubte pressuposant de manera general múltiples coses, entre d'altres que algú ha redactat els fulls que llegeix; però només si proferís un enunciat com ara 'Qui hagi redactat aquests fulls que estic llegint està ben equivocat' estarà pressuposant, en el sentit que serà aquí rellevant, que algú ha redactat els fulls que llegeix. Les pressuposicions així enteses són, és clar, un subconjunt de les pressuposicions generals.

Disparadors de pressuposicions

La noció de pressuposició que és aquí rellevant està vinculada a la proferència d'enunciats i, en particular, a les expressions lingüístiques⁴² que conformen els enunciats que proferim. Sent així les coses, hauria de ser possible indicar la presència d'una pressuposició en virtut de la presència de determinades expressions lingüístiques. Donat que aquestes expressions generen (disparen) la presència de pressuposicions s'ha convingut a denominar-les 'disparadors de pressuposicions'.

---

⁴² Com s'ha repetit ja al llarg del treball, per 'expressió lingüística' cal entendre no només ítems lèxics, sinó també estructures sintàctiques. El que es vol posar de manifest és que no només el significat convencional de determinats ítems lèxics determinarà la presència de pressuposicions, sinó també la presència de determinades construccions sintàctiques.

No hi ha un llistat exhaustiu i fidedigne de tots els disparadors de pressuposicions, encara que els que seguidament es referiran en són una mostra prou àmplia i generalment acceptada. S'han considerat disparadors de pressuposicions les següents expressions lingüístiques (adopto la següent convenció per expressar que una proferència de l'enunciat-1 pressuposa la veritat de l'enunciat-2: enunciat-1 →_p enunciat-2):

1. descripcions definides:

L'actual rei de França és calb

→_p Existeix algú que és l'actual rei de França;

2. clàusules de relatiu no restrictives:

Sòcrates, que era el mestre de Plató, va ser condemnat a mort

→_p Sòcrates era el mestre de Plató;

3. construccions incrustades i pseudoincrustades:

Era Sòcrates qui estava malalt

→_p Algú estava malalt;

4. verbs implicatius:

Sòcrates va aconseguir solucionar el problema

→_p Sòcrates va intentar solucionar el problema;

5. verbs factitius:

Sòcrates lamenta estar malalt →_p Sòcrates està malalt;

6. verbs contrafàctics:

Sòcrates pretén haver resolt el problema

→_p Sòcrates no ha resolt el problema;

7. interrogacions i exclamacions:

Qui ha trencat el got? →_p Algú ha trencat el got;

Què estàs fent? →_p Estàs fent alguna cosa

Ha deixat de parlar Sòcrates? →_p Sòcrates estava parlant

Sòcrates, deixa de parlar! →_p Sòcrates està parlant

8. condicionals contrafàctics:

Si Sòcrates hagués estat malalt, Plató ho sabria →_p Sòcrates no està malalt;

9. noms propis:

Sòcrates està malalt →_p Existeix Sòcrates;

10. adverbis iteratius:

Plató també està malalt →_P Algú altre, a part de Plató, està malalt, o bé
→_P, Plató, a més a més de malalt, té alguna altra propietat;

11. sintagmes nominals quantificats:

Tots els grecs han viatjat a Egipte →_P Hi ha grecs;

12. modificacions aspectuals o temporals:

Sòcrates ha deixat de parlar →_P Sòcrates estava parlant;

13. accent en l'entonació:

Sòcrates (amb accent en la paraula 'Sòcrates') estava malalt

→_P Algú estava malalt;

14. predicats restrictius:

Pluto va aparcar el cotxe

→_P Pluto és un ésser humà (algú capaç de conduir, no un gos);

Sòcrates va obrir la finestra →_P La finestra estava tancada;

15. complements preposicionals indicant possessió:

El deixeble de Sòcrates és molt llest →_P Sòcrates té un deixeble.

La llista de disparadors de pressuposicions podria ser encara força més extensa, però això no contribuiria a fer-la més clara ni menys problemàtica. En efecte, si bé una primera lectura dels quinze casos consignats mostra que tot el contingut pressuposat és desencadenat per la presència d'una expressió disparadora, el que probablement no mostra és que la generació d'aquest contingut pugui obeir a uns mateixos criteris. En qualsevol cas el propòsit del llistat anterior no era establir criteris teòrics per al reconeixement de les pressuposicions, sinó merament exemplificar el fenomen.

D'altra banda, i a la vista dels exemples de pressuposicions, la relació entre aquest fenomen i el de la implicatura convencional es fa evident: alguns exemples paradigmàtics d'implicatura convencional ho són també de pressuposició.

4.2.2. Diferents nocions de pressuposició

Hi ha almenys dues nocions prominents de pressuposició, una de semàntica i

una altra de pragmàtica.⁴³ La caracterització semàntica del fenomen és la més antiga de les dues i va ser introduïda en el segle XIX en termes propers a com l'entenem actualment per Frege,⁴⁴ i represa més endavant de manera particular per Strawson (1950 i 1952). La caracterització pragmàtica de pressuposició és força més moderna que la de Frege i va ser introduïda explícitament per Stalnaker en la dècada dels anys setanta del segle passat. Les dues aproximacions no només són diferents en el seu caràcter, sinó que la seva aplicació tampoc no condueix a identificar com a pressuposicions els mateixos fenòmens.

Caracteritzarem breument totes dues nocions. Seguidament voldré observar com l'observació de la noció pragmàtica no és adequada, per les raons que s'adduiran, per a considerar els fenòmens d'*implicació* en el sentit en què aquí els hem considerat. Ens ocuparem també breument de referir la discussió d'alguns problemes involucrats en la consideració semàntica del fenomen, i finalment observarem com la consideració de la noció de pressuposició semàntica, si bé no coincident, és la més propera a la noció d'implicatura convencional que hem estat considerant.

Pressuposició semàntica

Quan proferim enunciats com ara 'L'actual president del govern és calb' estem assumint que és veritat que hi ha un actual president del govern, per bé que no afirmem això de manera explícita en el que hem asseverat. I igualment quan diem 'L'actual president del govern no és calb'. La noció de pressuposició semàntica sorgeix per recollir aquesta mena de relació entre proposicions.

La noció de pressuposició semàntica es concep com la relació existents entre dos enunciats, de manera que la veritat d'un d'ells (el pressuposat) és necessària

---

⁴³ Hi ha, a més, la noció de pressuposició expressiva.

⁴⁴ Per a un estudi de l'origen de la noció, vegi's Beaver (1997). Contra Beaver, cal observar que Aristòtil sí sembla reconèixer la pressuposició (pressuposició semàntica) almenys associada a l'existència d'un referent per als noms propis, no a *Categories*, com bé observa Beaver, però sí a *Sobre la interpretació* [10], 20a.

perquè l'altre enunciat tingui algun valor de veritat, això és, sigui vertader o fals. En rigor, però, no són els enunciats els que tenen condicions de veritat, sinó la seva proferència en contextos determinats; així doncs considerarem la pressuposició semàntica com la relació existent entre dues proposicions de manera que la veritat d'una d'elles (la pressuposada) és necessària per a la consideració de l'altra (perquè l'altra sigui vertadera o falsa).⁴⁵

Hi ha diferents intents –no completament equivalents entre sí– de caracteritzar el fenomen. Alguns d'ells incideixen en el que s'ha apuntat en el paràgraf anterior. Així:

Pressuposició semàntica (1)

Una proposició *Q* pressuposa semànticament una proposició *P* si la veritat de *P* és necessària a fi que *Q* tingui algun valor de veritat (vertader o fals).

D'altres caracteritzacions del fenomen prenen com a punt de partida la noció d'implicació analítica, i observen que la relació entre la proferència d'un enunciat i la pressuposició que aquesta proferència genera és tal que tant l'afirmació com la negació de l'enunciat impliquen analíticament la mateixa pressuposició. En conseqüència, es caracteritzaria la noció com segueix:

---

⁴⁵ Una qüestió que hem defugit discutir al llarg del treball és aquesta: què és una proposició? Si una proposició és el contingut expressat per la proferència d'un enunciat, i aquest contingut ha de ser vertader o fals, aleshores és clar que no podem considerar proposicions que no siguin ni vertaderes ni falses, com se segueix de la caracterització de 'pressuposició semàntica' del text. Aquesta dificultat, més enllà de polemitzar l'ús del terme 'proposició' en la caracterització anterior, apunta ja a un dels principals problemes que es presenten amb la consideració de les pressuposicions semàntiques: les condicions de veritat de la proferència que genera la pressuposició, quan és el cas que aquesta pressuposició és falsa. Assimilant la noció de pressuposició (i de pressuposició semàntica) a la d'implicatura convencional, ja hem vist en el punt 3 que considerarem falsos els enunciats quan sigui el cas que la pressuposició (o la implicatura convencional) sigui, al seu torn, falsa.

Pressuposició semàntica (2)

Una proposició P és una pressuposició semàntica de la proposició Q expressada per la proferència d'un enunciat e si i només si Q implica analíticament P i $\neg Q$ implica analíticament P .

La idea que pretenen recollir aquestes caracteritzacions és en qualsevol cas la mateixa: la relació de dependència entre una proposició, la pressuposada, com a requisit previ per avaluar-ne una altra.

Així, la proposició expressada per una proferència de l'enunciat 'L'actual rei de França és calb' pressuposa que existeix un actual rei de França, perquè (d'acord amb la definició 1) la veritat d'aquesta proposició pressuposada és necessària perquè la proferència sigui vertadera o falsa, o (d'acord amb la definició 2) perquè tant la proferència en qüestió com la proferència de la negació de l'enunciat impliquen analíticament la proposició pressuposada.

Com veurem més endavant, aquesta noció de pressuposició semàntica no està exempta de dificultats.

Pressuposició pragmàtica

La noció de pressuposició pragmàtica és força més moderna. Stalnaker (1974) és el primer en referir-se de manera explícita al fenomen. D'acord amb la seva concepció, les pressuposicions no ho són d'enunciats ni de proferències d'enunciats, sinó dels parlants que intervenen en la conversa. Així, no és correcte dir que una proposició en pressuposa una altra, sinó que proferint un enunciat un parlant pressuposa una proposició.

Stalnaker no dóna una definició en sentit estricte de pressuposició pragmàtica, però proposa com a pauta per a l'establiment de tal definició les següents directrius:

Una proposició Q és una pressuposició pragmàtica d'un enunciat E si és el cas que E pot ser usat per un parlant fer una asseveració de manera apropiada únicament

en un context en el qual el parlant pressuposa Q ;

Una asseveració que P (feta en un context determinat) pressuposa una proposició Q només si és raonable inferir que el parlant pressuposa Q a partir de l'asseveració que ha fet.

Una asseveració que P (feta en un context determinat) pressuposa que Q quan és el cas que és necessari assumir que el parlant pressuposa Q per tal d'entendre o interpretar correctament l'asseveració.

Observi's com, d'acord amb aquestes directrius, en general totes les pressuposicions semàntiques són, al seu torn, pressuposicions pragmàtiques – donat que són quelcom que el parlant ha de considerar com a vertader a l'hora de fer les seves proferències perquè aquestes proferències puguin ser apropiades. En conseqüència, els exemples presentats per a introduir els disparadors de pressuposicions, vàlids per il·lustrar la noció de pressuposició semàntica, serien també adients per il·lustrar el fenomen de la noció de pressuposició pragmàtica.

Observi's també com, pel fet de vincular les pressuposicions pragmàtiques no al significat convencional de les expressions, sinó al coneixement que el parlant i l'audiència tenen del context conversacional, no succeeix a la inversa, això és, no totes les pressuposicions pragmàtiques poden ser considerades com a pressuposicions semàntiques. En rigor determinades proposicions seran pressuposicions del pragmàtiques fins i tot abans que siguin explícitament requerides per part de cap de les proferències efectivament dutes a terme pels participants en la conversa (Stalnaker, 1972; 387).

Pressuposició semàntica *versus* pressuposició pragmàtica

La noció de pressuposició pragmàtica, no vinculant la proposició pressuposada a les condicions de veritat de les proferències, permet explicar sense dificultats el fet que les assumpcions que els parlants duen a terme al llarg d'una conversa vagin variant amb l'increment d'informació en la pròpia conversa. Ara bé, aquesta

no és la noció rellevant a considerar si el que volem és analitzar els fenòmens d'*implicació* mantenint les nocions de dir i *implicar* tal i com les hem caracteritzades en aquest treball, i distingir per tant entre què és convencional i què és conversacional, perquè per poder establir aquesta distinció cal recórrer a les *implicacions* que es generen en virtut del significat convencional de les expressions proferides i que, en conseqüència, un cop establertes no poden ser retirades del context conversacional sense perjudici de la proferència a partir de la qual s'havien generat. La noció de pressuposició semàntica està molt més a prop d'aquesta altra noció.

Considerarem, per tant, que la noció de pressuposició semàntica –o, millor, una noció en l'esperit de la introduïda per mitjà de la de pressuposició semàntica– és la que és aquí rellevant. La raó és bàsicament la següent: d'acord amb la caracterització de pressuposició pragmàtica, una pressuposició ve determinada per les disposicions lingüístiques del parlant i de l'audiència a l'hora de prendre part en una conversa; en conseqüència, no té per què estar explícitament determinada pel significat convencional de les expressions efectivament articulades i, per tant, entenc que no permet establir una frontera clara entre què és convencional i què és conversacional, la qual cosa no succeeix en el cas de la pressuposició semàntica. En rigor, les directrius proposades per Stalnaker per introduir la noció de pressuposició pragmàtica acosten el fenomen a la caracterització que hem proposat aquí per a la implicatura conversacional.

De retruc, i en relació amb aquesta dificultat a l'hora de distingir entre què és convencional i què és conversacional, i donat que en aquest treball hem correlacionat allò que és convencional amb allò que es diu i allò que és conversacional amb allò que s'*implica*, la noció de pressuposició pragmàtica tampoc no permetrà distingir en aquest sentit amb claredat entre allò que s'ha dit i allò que s'ha *implicat*.

Les observacions precedents no són crítiques a la intel·ligibilitat de la noció de pressuposició pragmàtica, sinó que constitueixen raons per preferir una noció de pressuposició més propera a la de pressuposició semàntica si el que perseguim és

una anàlisi del significat que confereixi la més gran autonomia possible a la semàntica, i que separi el contingut dit i *implicat* d'acord amb el que s'ha sostingut en aquest treball, on hem proposat considerar la implicatura convencional (la pressuposició) com a part d'allò que es diu i no d'allò que *s'implica*. Endemés, és clar que correlacionar pressuposició pragmàtica amb significat convencionalment determinat no és en cap cas la voluntat perseguida pels defensors de la noció de pressuposició pragmàtica. Així, llegim:

(...) pot haver-hi un contrast entre apel·lar a les condicions de veritat o al *contingut* d'allò que es diu –la proposició expressada–, per un costat, i apel·lar al *context* en el qual s'ha fet l'asseveració –les actituds i els interessos del parlant i de l'audiència–, per un altre. És aquest segon contrast el que faig servir quan defenso una explicació pragmàtica de les pressuposicions en comptes d'una explicació semàntica. (Stalnaker, (1974; 479)).

Per il·lustrar la diferència entre l'aplicació de totes dues nocions, i la insuficiència que s'ha al·legat aquí de la noció pragmàtica per delimitar entre què és conversacional i què és convencional, pot ser útil considerar un exemple de D. T. Kangendoen citat pel mateix Stalnaker (1974; 475). D'acord amb l'exemple, si algú profereix 'El meu cosí ja no és un noi' està asseverant que el seu cosí ha crescut, i està pressuposant que és de sexe masculí; però en un altre context més estrany en el qual el cosí hagués canviat de sexe podria proferir el mateix enunciat per asseverar que ja no és de sexe masculí, pressuposant en aquest cas que és jove. L'argumentació d'Stalnaker consisteix a sostenir que una anàlisi merament semàntica del fenomen ha d'admetre una ambigüïtat entre totes dues lectures, mentre que una anàlisi pragmàtica, un cop determinats els factors contextuais rellevants de la conversa, selecciona una única lectura com a possible. Però és clar que aquests factors contextualment rellevants són previs a l'anàlisi del significat convencional de les expressions de l'enunciat proferit, per la qual cosa què sigui allò que es pressuposa descansa en assumpcions que vénen determinades per raons merament conversacionals, com s'advertia.

Malgrat tot, és possible, és clar, voler insistir a considerar que la noció de pressuposició pragmàtica és la que és rellevant. Una raó per fer-ho seria evitar els problemes que comporta una caracterització semàntica de la noció de pressuposició. Res es pot tenir en contra d'aquesta decisió sempre i quan s'assumeixi que d'allò de què es vol donar compte és de com els parlants comuniquen allò que de fet volen comunicar per mitjà de les seves proferències. Ara bé, cal tenir ben present que una conseqüència de la decisió en qüestió és el fet que es resti autonomia⁴⁶ a una anàlisi semàntica que pretengui determinar el contingut expressat per mitjà de la proferència d'expressions lingüístiques, per tal com aquest contingut pragmàtic dependrà fortament de les assumpcions del context conversacional que tingui el parlant i l'audiència. En absència del coneixement d'aquestes assumpcions relatives al context conversacional, la pregunta per què es diu amb la proferència d'un enunciat com ara 'El meu cosí ja no és un noi' no podrà resultar ja pertinent.

A més a més, i com també s'ha dit, aquesta anàlisi no permet discriminar entre allò pressuposat en virtut del significat convencional de les expressions articulades i allò pressuposat pragmàticament, per tal com les pressuposicions semàntiques cauen també sota l'abast de les pressuposicions pragmàtiques. Si volem, com volem en aquest treball, mantenir la distinció entre convencionalitat i conversacionalitat en la qual hem fonamentat la distinció entre dir i *implícit*, és clar que no podem decantar-nos per una noció de pressuposició que com la de pressuposició pragmàtica que apel·li a raons eminentment conversacionals, perquè en últim terme aquesta noció no ens permetrà distingir entre allò que s'ha

---

⁴⁶ Hem vist en la primera part del treball com no és possible una anàlisi merament semàntica d'allò que es diu, sinó que en l'establiment de la proposició dita és necessari l'involucrament del que hem denominat 'processos pragmàtics primaris'. En qualsevol cas, l'involucrament *només* de processos pragmàtics primaris era el que conferia una relativa autonomia a l'anàlisi semàntica. La determinació de les pressuposicions pragmàtiques, en tant que aquestes pressuposicions vénen determinades per les assumpcions que parlant i audiència fan del context, involucra també el que hem denominat 'processos pragmàtics secundaris' evitant, en conseqüència, la relativa autonomia de l'anàlisi semàntica.

dit i allò que s'ha *implicat*. En conseqüència, no pot ser un dels fenòmens que considerem aquí a l'hora de discriminar el diferent contingut *implicat*.

4.2.3. Pressuposició i implicatura convencional: consideracions

Per les raons apuntades en el paràgraf anterior, la noció rellevant per als propòsits d'aquest treball ha de ser propera a la de pressuposició semàntica (i no pas la de pressuposició pragmàtica). La qüestió és ara quina de les caracteritzacions de la pressuposició semàntica, si alguna, és la que hem d'acceptar.

La caracterització de pressuposició que proposo és exactament la mateixa que la d'implicatura convencional introduïda en el punt 3.4.2. Així:

Pressuposició (Implicatura convencional)

un parlant *P* pressuposa (*implicatura* convencionalment) que *q* a un oient *O* si:

- (i) *P* profereix *e* (a *O*);
- (ii) *P* no diu primàriament que *q* (a *O*); i
- (iii) proferint *e* (a *O*) *P* espera que *O* calculi *q*, i que tal càlcul es dugui a terme partir del significat convencional de les expressions que conformen *e*, independentment del context conversacional.

¿En quin sentit és aquesta caracterització propera a la de pressuposició semàntica?

La noció de pressuposició semàntica vincula la veritat o falsedat de la preferència que genera la pressuposició a la veritat de la proposició pressuposada, i això mateix succeeix amb l'anàlisi proposat en aquest treball per a la implicatura convencional, per tal com una preferència que genera una implicatura convencional falsa era, d'acord amb l'anàlisi que s'ha sostingut, al seu torn falsa.

La noció de pressuposició semàntica comporta almenys els següents tres problemes.

El primer problema, d'acord amb qualsevol de les caracteritzacions generalment establertes, una tautologia esdevenia una pressuposició semàntica de qualsevol proferència, per tal com la seva veritat era trivialment implicada tant per la proferència d'un enunciat com per la proferència de la negació d'aquest enunciat. Aquest problema no sorgeix d'acord amb la present caracterització de pressuposició, per tal com s'explicita que el contingut pressuposat es calcula a partir del significat convencional d'alguna de les expressions lingüístiques efectivament articulades.

El segon problema, el qüestionament de la necessitat mateixa d'introduir la noció de pressuposició semàntica. En efecte, algunes anàlisis, per exemple la sostinguda per Boër i Lycan (1976), sostenen que els casos de pressuposició semàntica són merament aparents, i que qualsevol pretesa pressuposició semàntica és explicable per mitjà de la combinació d'implicacions lògiques i d'implicatures conversacionals. Per exemple, si una pressuposició semàntica és una proposició tal que la seva veritat és implicada analíticament tant per la proferència d'un enunciat com per la proferència de la seva negació, hauria de resultar que la proferència tant de (9a) com de (9b) pressuposés (9p), i se sosté que aquest no és el cas:

- (9a) L'actual rei de França és calb.
- (9b) L'actual rei de França no és calb.
- (9p) Existeix un actual rei de França.

El problema rau en que hi ha una lectura de (9b), (9b_L), d'acord amb la qual la seva proferència no implica semànticament (9p):

$$(9b_L) \quad \neg \exists x (R(x) \wedge C(x))$$

Hi ha també una lectura de (9b_L), (9b_L):

$$(9b_L) \quad \exists x (R(x) \wedge \neg C(x))$$

que sí implica semànticament (9p), però l'argumentació en qüestió sosté que en aquest cas (9b_L) no expressa realment la negació de (9a) i que, per tant, en cap cas s'està satisfent la caracterització de pressuposició semàntica. Exemples anàlegs es construeixen per a les pressuposicions introduïdes per la majoria dels disparadors considerats al punt 4.2.1, on l'explicació de les diferents lectures s'estableix, com s'ha advertit, en virtut de meres implicacions lògiques (proferint (9a) s'implica lògicament (9p)) i implicatures conversacionals (proferint (9b) s'implica conversacionalment –però no s'implica analíticament– (9p)).

Entenc que la discussió al respecte de si la negació de (9a) es reflecteix a (9b_L) o a (9b_L) és una discussió oberta. Les raons per considerar la negació interna o externa en aquests casos pot no resultar conclusiva.⁴⁷

En qualsevol cas, la caracterització aquí proposada de pressuposició evita aquest problema, per tal com vincula la pressuposició al significat convencional d'una expressió. La proposició pressuposada determina les condicions de veritat de la proferència a partir de la qual es genera, però la raó no és no perquè sigui quelcom d'implicat analíticament, sinó perquè constitueix part del contingut que es diu amb la proferència.

Al respecte de (9a) i (9b), i en relació amb el que s'ha establert en la discussió sobre la implicatura convencional en el punt 3, quan és el cas no existeix cap rei actual a França, o bé sostenim que una proferència de (9a) és falsa i una proferència de (9b) és vertadera, o bé sostenim que cap de les dues proferències no es pot asseverar (depenent de si considerem una o dues nocions d'allò que es diu, respectivament).

---

⁴⁷ Per exemple, suposem algú afirma 'Tots els reis són calbs' i algú altre respon: 'No és veritat'. Quina és la negació de l'enunciat proferit, (a) o (b)?:

(a) $\forall x (R(x) \rightarrow \neg C(x))$

(b) $\neg \forall x (R(x) \rightarrow C(x))$

Com anunciava, entenc que la tria entre negació interna i externa no és conclusiva.

El tercer problema, en el casos en què la pressuposició semànticament considerada és falsa, ¿quin és el valor de veritat de la proferència a partir de la qual la pressuposició s'ha generat? Autors com Strawson (1950) apunten que en tal cas la proferència no seria ni vertadera ni falsa. Considerar aquesta possibilitat ha comportat per part de molts altres autors la revisió de les condicions de veritat d'enunciats compostos les clàusules dels quals generen pressuposicions, per tal com aquest tercer valor de veritat, ni vertader ni fals, associat a les clàusules dels enunciats compostos les pressuposicions de les quals són falses, determina al seu torn noves taules de veritat per a aquests enunciats compostos. En la caracterització de pressuposició en tant que implicatura convencional s'ha sostingut que, consistint la proposició pressuposada part d'allò que es diu, quan aquesta proposició és falsa allò que s'ha dit també és fals, i s'ha explicat la reticència a considerar la falsedat de la proferència en base a raons psicològiques involucrades en el processament de la informació i referents a quina de les dues proposicions, si la proposició asseverada o la proposició *implicada*, era primàriament avaluada. Si això és així, el problema d'aquest tercer valor de veritat desapareix. Com en el problema anterior, si considerem que hi ha en realitat dues nocions de dir, aleshores els enunciats les proferències dels quals generen pressuposicions falses no es poden asseverar –i, conseqüentment, el seu contingut no requereix avaluar-lo en cap context ni genera, per tant, el problema referent a les seves condicions de veritat.

Finalment, hi ha una altra qüestió relacionada amb el paper que juguen les pressuposicions en enunciats compostos, a saber, el problema de la projecció: quines de les pressuposicions generades per les clàusules d'un enunciat compost són, al seu torn, pressuposicions de l'enunciat compost mateix. Es tracta d'un problema central que no abordarem en aquest treball. Això no obstant, sí vull indicar el següent –que se segueix de diferents decisions que s'han anat prenent al llarg del treball: les pressuposicions o implicatures convencionals així enteses, en tant que vinculades al significat convencional de les expressions a partir de les quals es generen, no es poden cancel·lar_F, de manera que, en el cas dels enunciats

simples, totes les pressuposicions són pressuposicions dels enunciats a partir de la preferència dels quals es generen. En el cas dels enunciats compostos les pressuposicions de les clàusules que els constitueixen poden no ser-ho de l'enunciat compost considerat com un tot, però no perquè s'eliminin del context conversacional un cop generades, això és, perquè es cancel·lin_F, sinó perquè s'asseverin explícitament i, en conseqüència, es cancel·lin_D (aleshores ja no serien quelcom de pressuposat, sinó quelcom d'asseverat), o perquè la clàusula que les genera no s'asseveri en el context conversacional, sinó en un context alternatiu.⁴⁸ El càlcul de les pressuposicions en aquests casos, com per cert també el de les *implicacions* en general, haurà de tenir en compte, tal i com s'ha apuntat en la primera part del treball (i també en aquesta segona part al respecte del condicional indicatiu), quin és el significat de la pròpia estructura de l'enunciat compost, i de quina manera interfereix aquest significat amb les *implicacions* de les clàusules –això últim és el que s'apuntava més amunt en els principis G3 i G4. Com abans, sóc ben conscient que senyalar en aquesta direcció no és en absolut donar una solució al problema. Sí delimita, això no obstant, les directrius de la proposta de treball.

4.3. Recapitulació

En aquest quart punt hem considerat les nocions d'implicatura conversacional generalitzada i de pressuposició.

Les implicatures conversacionals generalitzades són, en tant que implicatures conversacionals, dependents de circumstàncies específiques del context, i en tant que generalitzades, el seu significat tendeix a mantenir-se constant. Aquestes dues característiques propicien el següent dilema: ¿és aquesta mena d'implicatures associable a la implicatura conversacional particularitzada –donat el seu caràcter

---

⁴⁸ Aquesta possibilitat és la que hem contemplat en el punt 2.2 al respecte d'enunciats com ara 'Si el Joan té un clarinet, el clarinet del Joan és un *Buffet*', la preferència del qual no comporta la *implicació* que el Joan tingui un clarinet.

conversacional—, o bé es pot associar millor amb la implicatura convencional – donat el caràcter en general constant del seu significat.

Les implicatures conversacionals generalitzades són a tots els efectes fenòmens conversacionals. Una raó per sostenir això és que són cancel·lables_F i, en conseqüència, el seu càlcul no està vinculat al significat convencional de cap expressió en concret. Això no obstant, és cert que es produeix una estranyesa en la cancel·lació_F d'implicatures d'aquesta mena. Aquesta estranyesa s'ha explicat mostrant que hi ha dos sentits en els qual es pot usar la noció de convenció. En un sentit, l'ordinari, diem que el significat convencional d'una expressió és aquell amb el qual s'usa pròpiament i amb el qual contribueix, sense cap mena de càlcul que involucri processos pragmàtics secundaris, a la proposició de la qual forma part. Hi ha, això no obstant, un altre ús de l'expressió d'acord amb el qual podem dir que en condicions normals en el decurs d'una conversa s'està seguint la convenció de seguir el Principi Cooperatiu, de no ser que la violació d'aquest seguiment hagi de ser explotada per a generar el càlcul d'una implicatura conversacional. Vistes així les coses, el que produeix estranyesa davant la cancel·lació_F d'una implicatura conversacional generalitzada és el no seguiment de la convenció de subjectar-se al Principi Cooperatiu. Vistes així les coses, en cap cas la cancel·lació_F d'aquesta mena d'implicatures contradiu el que s'ha asseverat amb la preferència per mitjà del significat convencional de les expressions articulades. Així doncs, aquesta implicatura no és associable en cap cas a una implicatura convencional.

En relació amb el caràcter no convencional de la implicatura conversacional generalitzada, s'ha considerat l'anàlisi del condicional indicatiu. No s'ha pretès fer una anàlisi exhaustiva del significat d'aquest condicional, sinó merament mostrar que el seu tractament d'acord amb una proposta que consideri que el seu significat convencional és el mateix que el del condicional material, però que estableixi que a més a més en condicions normals genera una implicatura conversacional generalitzada (la qual, seguint Grice, hem denominat 'condició d'obliquïtat'), és un tractament adequat. Igualment s'ha apuntat que la mena d'anàlisi vàlida per al

condicional indicatiu hauria de ser considerada també, en general, per a d'altres enunciats compostos. En qualsevol cas, no s'ha desenvolupat aquí aquesta proposta.

Finalment, s'ha sostingut que la noció de pressuposició que cal considerar per a l'anàlisi del contingut *implicat* identifica el fenomen en qüestió amb el de la implicatura convencional. La noció de pressuposició proposada no és coincident ni amb la noció de pressuposició semàntica ni amb la de pressuposició pragmàtica, si bé les directrius que persegueix resulten molt més properes a la noció semàntica del fenomen. D'altra banda, s'ha observat que les dues nocions tradicionalment rivals, la de pressuposició semàntica i pressuposició pragmàtica, en realitat se situen a nivells diferents en la discussió i en cap cas entren en contradicció. Ara bé, si el que es vol es donar compte de la distinció entre què és convencional i què és conversacional i, en relació amb aquesta distinció, de la distinció entre dir *implicar* tal i com s'ha defensat en aquest treball, només una noció de pressuposició que vinculi allò pressuposat al significat convencional de les expressions efectivament articulades pot ser rellevant. És en aquest sentit s'ha fixat aquí la noció. I és també en aquest sentit que s'ha identificat implicatura convencional amb el fenomen de la pressuposició.

Bibliografia

- Aristòtil: *Categories*, Barcelona: Fundació Bernat Metge, 1999.
- Aristòtil: *Sobre la interpretació*, traducció d'Alfonso García Suárez, Madrid: Tecnos, 1999.
- Austin, John L. (1961): *Philosophical Papers*, editat per J.O. Urmson i G.J. Warnock, Oxford: Oxford University Press.
- Austin, John L. (1962): *How to Do Things With Words*, New York: Oxford University Press.
- Bach, Kent (1994): "Conversational Implicature", *Mind and Language*, vol. 9, 1994, pàgs. 124 - 52.
- Bach, Kent (1999a): "The Semantics-Pragmatics Distinction and Why it Matters", a Turner, Ken, pàgs. 65-84.
- Bach, Kent (1999b): "The Myth of Conventional Implicature", *Linguistics and Philosophy*, vol. 22, núm. 4, pàgs. 327 – 366.
- Barker, Stephen (2003): "Truth and Conventional Implicature", *Mind*, vol. 112, núm. 445, pàgs. 1-33.
- Beaver, David (1996): "Presupposition", a van Benthem, Johan i ter Meulen, Alice, pàgs. 939-1008
- Berlin, Isiah i altres (eds.) (1973): *Essays on J.L. Austin*, Oxford: Oxford University Press.
- Bezuidenhout, Anne (1996): "Pragmatics and Singular Reference", *Mind & Language*, vol. 11, núm. 2, pàgs. 133-159.
- Bezuidenhout, Anne (1997): "Pragmatics, Semantic Underdetermination and the Referential/Attributive Distinction", *Mind*, vol. 106, núm. 423, pàgs. 375-409.
- Bishop, Dorothy V.M. (1989): "Autism, Asperger's syndrome and semantic-pragmatic disorder: Where are the boundaries?", *British Journal of*

- Disorders of Communications*, 24, pàgs. 107-121.
- Boër, Seteven E. i Lycan, William G. (1976): *The Myth of Semantic Presupposition*, Indiana University Linguistics Club, 1978.
- Borg, Emma: *Minimal semantics*. Oxford: Clarendon Press, 2004.
- Carston, Robyn (1988): "Implicature, Explicature, and Truth-Theoretic Semantics", a Davis, Steven, pàgs. 33-51.
- Choon-Kyu Oh i David A. Dinnen (eds.) (1979): *Syntax and Semantics, vol. 11: Presupposition*, New York / San Francisco / London: Academic Press.
- Cole, Peter (ed.) (1975): *Syntax and Semantics 9: Pragmatics*, New York: Academic Press.
- Cole, Peter (ed.) (1981): *Radical Pragmatics*, New York: Academic Press.
- Davis, Steven (ed.) (1991): *Pragmatics: a reader*, New York/Oxford. Oxford University Press.
- Davis, Wayne A. (1998): *Implicature: Intention, Convention, and Principle in the Failure of Gricean Theory*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Davidson, Donald i Harman, Gilbert H. (eds.) (1972): *Semantics of Natural Language*, Dordrecht: D. Reidel Publishing Company.
- Espinal, Maria Teresa (ed.) (2002): *Semàntica. Del significat del mot al significat de l'oració*, Barcelona: Ariel.
- Flickinger, Daniel P. i altres (eds.) (1988): *Proceedings of the Second West Coast Conference on Formal Linguistics*, Stanford, California: Stanford University Press.
- Frege, Gottlob (1892): "Über Sinn und Bedeutung", a *Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik*, 100, pàgs. 25-50 [traduït al castellà per U. Moulines com "Sentido y referencia", a *Estudios sobre semántica*, Barcelona: Ariel, 1984, pàgs. 49-84].
- Gabbay, Dov i Guenther, Franz (eds.) (1989): *Handbook of Philosophical Logic*, Vol. 4, Dordrecht: D. Reidel Publishing Co.

- García-Carpintero, Manuel (1996): *Las palabras, las ideas y las cosas*, Ariel, Barcelona.
- García-Carpintero, Manuel (2000): "A Presuppositional Account of Reference Fixing", *The Journal of Philosophy*, 97, pàgs. 109-147.
- García-Carpintero, Manuel (2001): "Gricean rationam reconstructions and the semantics/pragmatics distinction", *Synthese*, núm. 128, pàgs. 93-131.
- Gazdar, Gerald (1979): *Pragmatics: Implicature, Presupposition and Logical Form*. New York: Academic Press.
- Gazdar, Gerald (1979): "A solution to the projection Problem", a Choon-Kyu Oh i David A. Dinnen, pàgs. 57-89.
- Grice, H. Paul (1967): "Logic and Conversation", William James Lectures impartides a la Universitat de Harvard, publicat amb revisions a Grice (1989).
- Grice, H. Paul (1968a): "Utterer's Meaning, Sentence-Meaning, and Word-Meaning", a *Foundations of Language*, vol. 4, pàgs. 225-242; també a Grice (1989).
- Grice, H. Paul (1968b): "Indicative conditionals", a Grice (1989), pàgs. 58-85.
- Grice, H. Paul (1969): "Utterer's Meaning and Intentions", a Grice (1989), pàgs. 86-116.
- Grice, H. Paul (1975): "Further Notes on Logic and Conversation", a Cole, Peter (1975) pàgs. 113–127; també a Grice (1989).
- Grice, H. Paul (1981): "Presupposition and Conversational Implicature", a Cole, Peter (1981), pàgs. 183-198.; també a Grice (1989).
- Grice, H. Paul (1982): "Meaning Revisited", a Grice (1989).
- Grice, H. Paul (1989): *Studies in the Way of Words*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Haddon, Mark (2003): *The curious incident of the dog in the night-time*, London: Vintage.

- Hale, Bob i Wright, Crispin (eds.) (1997): *A Companion to the Philosophy of Language*, Oxford: Blackwell Publishing.
- Harnish, Robert M. (1976): "Logical Form and Implicature", a Davis, Steven, pàgs. 316-364.
- Heim, Irene (1988): "On the Projection Problem for Presuppositions", a Flickinger, Daniel P. i altres, pàgs. 114-125; també a Davies, Steven, pàgs. 397-405.
- Heim, Irene (1992): "Presupposition Projection and the Semantics of Attitude Verbs", *Journal of Semantics*, vol. 9, pàgs. 183-221.
- Horn, Laurence R. (1996): "Presupposition and Implicature", a Lappin, Shalom, pàgs. 299-319.
- Karttunen, Lauri (1974): "Presupposition and Linguistic Context", *Theoretical Linguistics*, 1, Walter de Gruyter & Co., pàgs. 181-194.
- Karttunen, Lauri i Peters, Stanley (1979): "Conventional Implicature", a Choon-Kyu Oh i David A. Dinnen, pàgs. 1-56.
- Kasher, Asa (ed.) (1976): *Language in Focus*, Dordrecht, D. Reidel Publishing Co.
- Katz, Jerrold J. (1979): "A solution to the Projection Problem for Presupposition", a Choon-Kyu Oh i David A. Dinnen, pàgs. 91-126.
- King, Jeffrey C. (1991): *Complex Demonstratives: A Quantificational Account*, Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- King, Jeffrey C. i Stanley, Jason (2005): "Semantics, Pragmatics, and The Role of Semantic Content", a Szabo, Zoltan.
- Lappin, Shalom (ed.) (1996): *The Handbook of Contemporary Semantic Theory*, Oxford: Blackwell.
- Levinson, Steven C. (1983): *Pragmatics*, Cambridge, Massachusetts: Cambridge University Press.
- Levinson, Steven C. (2000): *Presumptive Meanings*, Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

- Lewis, David K. (1998): *Papers in Philosophical Logic*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Lewis, David K. (1979): "Scorekeeping in a Language Game", *Journal of Philosophical Language*, vol. 8, pàgs. 339-359; també a Davies, Steven.
- Lycan, William G. (1986): *Logical form in Natural Language*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Macià, Josep (2002): "Referència, veritat i significat", a Espinal, Maria Teresa, pàgs. 183-250.
- McCawley, James D. (1993): *Everything that Linguists Have Always Wanted to Know About Logic (but were Ashamed to Ask)*, Chicago: University of Chicago Press.
- Munitz, Milton K. i Unger, Peter Unger (eds.) (1974): *Semantics and Philosophy*, New York: New York University Press.
- Numberg, Geoffrey (1979): "The Non-Uniqueness of Semantic Solutions: Polysemy", *Linguistics and Philosophy*, vol. 3, núm: 2, pàgs. 143-184.
- Perry, John (1979): "The Problem of the Essential Indexical", *Nous*, vol. 13, núm. 1, pàgs. 3-21; també a Perry (1993).
- Perry, John (1988): "Cognitive Significance and New Theories of Reference", *Noûs*, 22, pàgs. 1-18, també a Perry (1993).
- Perry, John (1993): *The Problem of the Essential Indexical: and Other Essays*, New York / Oxford: Oxford University Press.
- Perry, John (1997): "Indexicals and Demonstratives", a Hale, Bob i Wright, Crispin.
- Recanati, François (1989): "The Pragmatics of What is Said", *Mind and Language*, vol. 4, pàgs. 295-329; també a Davis, Steven, pàgs. 97-120.
- Recanati, François (1993): *Direct Reference: From Language to Thought*, Oxford: Blackwell Publishers.
- Recanati, François (2002): "Unarticulated constituents", *Linguistics and*

Philosophy, 25, pàgs. 299-345.

Recanati, François (2004): *Literal meaning*, Cambridge: Cambridge University Press.

Sadock, Jerrold M.: "On Testing for Conversational Implicature", a Cole, Peter (1975), PÀGS. 281.297.

Sauerland, Uli i Percus, Orin (eds.) (1999): *The Interpretive Track*, Cambridge, MA: MIT Working Papers in Linguistics 25.

Saul, Jennifer (2002a): "What is said and psychological reality: Grice's project and relevance theorists' criticisms", *Linguistics & Philosophy* 25, 347-372.

Saul, Jennifer M. (2002b): "Speaker Meaning, What is Said, and What is Implicated", a *Noûs*, vol. 36, núm. 2, pàgs. 228-248.

Saul, Jennifer M. (2002c): "Grice on saying: lying, misleading, and accidental falsehood", manuscrit, Universitat de Sheffield, manuscrit, en premsa.

Searle, John (1969): *Speech Acts*, Cambridge: Cambridge University Press.

Soames, Scott (1979), "A Projection Problem for Speaker Presuppositions", *Linguistic Inquiry*, vol. 10, pàgs. 623-666

Soames, Scott (1982): "How Presuppositions Are Inherited: A Solution to the Projection Problem", *Linguistic Inquiry*, vol. 13, pàgs. 483-545.

Soames, Scott: (1989): "Presupposition", a Gabbay, Dov i Guenther, Franz pàgs. 553-616.

Sperber, Dan i Wilson, Deirdre (1986): *Relevance*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Stalnaker, Robert (1972): "Pragmatics", a Davidson, Donald i Harman, Gilbert H., pàgs. 380-397; també a Stalnaker (1999).

Stalnaker, Robert (1974): "Pragmatic presuppositions", a Munitz, Milton K. i Unger, Peter Unger. pàgs. 197-213.; també a Stalnaker (1999).

Stalnaker, Robert (1976): "Indicative Conditionals", a Kasher, Asa, pàgs. 179—196; també a Stalnaker (1999).

- Stalnaker, Robert (1999): *Context and content*. Oxford / Nova York: Oxford University Press.
- Stanley, Jason i Szabo, Zoltan G. (2000): "On Quantifier Domain Restriction", *Mind and Language*, vol. 15, pàgs. 219-261.
- Stanley, Jason (2000): "Context and Logical Form", *Linguistics and Philosophy*, vol. 23, núm. 4, pàgs. 391-434.
- Stanley, Jason (2002a): "Making it Articulated", *Mind and Language*, vol. 17., núm. 1-2, pàgs. 149-168.
- Stanley, Jason (2002b): "Modality and What is Said", a Tomberlin, James E., pàgs. 321-344.
- Strawson, Peter F. (1950): "On Referring", *Mind, New Series*, vol. 59, pàgs. 320-344; també a també a Strawson, Peter F. (1971), pàgs. 1-27.
- Strawson, Peter F. (1952): *Introduction to Logical Theory*, London: Methuen.
- Strawson, Peter F. (1954): "A Reply to Mr. Sellars", *Philosophical Review*, núm. 63, pàgs. 216-231.
- Strawson, Peter F. (1964): "Intention and Convention in Speech Acts", *The Philosophical Review*, vol. 59, pàgs. 439-460; també a Strawson, Peter F. (1971), pàgs. 149-169.
- Strawson; Peter F. (1971): *Logico-Linguistic Papers*, London: Methuen.
- Strawson, Peter F. (1973): "Austin and Locutionary Meaning", Berlin, Isiah i altres, pàgs. 46-68.
- Surian, L., Baron-Cohen, S. i Van der Lely, H. (1996): "Are children with autism deaf to Gricean maxims?", *Cognitive Neuropsychiatry*, 1, 55–71.
- Szabo, Zoltan (2005): *Semantics versus Pragmatics*, Oxford, Oxford University Press.
- Tomberlin, James E. (ed.) (2002): *Language and Mind: Philosophical Perspectives*, vol. 16, Oxford: Blackwell Publishers.
- Travis, Charles (1997): "Pragmatics", a Hale, Bob i Wright, Crispin, pàgs. 87-107.

- Turner, Ken (ed.) (1999): *The Semantic/Pragmatics Interface from Different Points of View*, Oxford: Elsevier.
- van Benthem, Johan i ter Meulen, Alice (eds.) (1996): *Handbook of Logic and Language*, Amsterdam: Elsevier.
- van der Sandt, Rob A. (1992): "Presupposition Projection as Anaphora Resolution", *Journal of Semantics*, vol. 9, núm. 4, pàgs. 333-377.
- von Stechow, Kai (1999): "The Presupposition of Subjunctive Conditionals", a Sauerland, Uli i Percus, Orin, pàgs. 29-44.